

هه‌ئێزاردن و ده‌نگدان له دیدگای قورئان و فهرمووده

ئاماده‌کردنی

مامۆستا ئیسماعیل سوسنی

مەتبۇئاتى و دەنگدان

لە دیدگار قورئان و فەرمووده

ئاماده کردنى

مامۇستا ئىسماعىل سوسەيى

ناوهړوک

لاپهړه	بابهت
۳	۱- پيشه کی
۱۰	۲- پیناسه ی چند چه مک و زاراوه یه کی په یوه نندیدار به باسه که وه
۱۰	۳- عه لمانیه ت
۱۳	۴- دیموکراتیه ت
۱۳	۵- هه لټراردن
۱۵	۶- حوکمی شهرعی هه لټراردن له دیدګای قورئان و فهرمووده
۱۹	۷- برګه ی یه که م؛ به شداریکردنی هه لټراردن له لایه ن عه لمانیه کان
۲۴	۸- برګه ی دووهم؛ به شداریکردنی هه لټراردن له لایه ن نه و لایه نانه ی که پاشگری ئیسلامییان به خو یانه وه لکاندوه
۲۷	۹- پای یه که م بو به شداریکردن له هه لټراردن
۳۱	۱۰- هه ندیک له به لګه کانی پای یه که م له ژیر چند سهرباسیګدا
۹۸	۱۱- پای دووهم بو به شداریکردن له هه لټراردن
۹۹	۱۲- هه ندیک له به لګه کانی پای دووهم له ژیر چند سهرباسیګدا

۱۳۵	۱۳- خلیسکان و خراپیه کانی به شداریکردن له هملټزاردن
۱۳۶	۱۴- تهوهری یه کهم؛ خلیسکان و خراپیه کانی پیش تهندام بوون له پهړله مان
۱۸۲	۱۵- تهوهری دووهم؛ تهو خلیسکان و خراپیا نه ی که له نه نجامی به شداریکردن له پرؤسه ی هملټزاردن و تهندامبوونی پهړله مان ده که ویتته وه
۲۱۸	۱۶- په واندنه وه ی گومانه کان و ئاشکرا کردنیان
۲۶۳	۱۷- حوکمی به ربړتیر و دهنگدهر
۲۷۴	۱۸- نامه یه کی کراوه و چهند ئاموژگارییه ک بو به ربړتیر و دهنگدهران
۳۱۳	۱۹- ریگا چاره و به دیل له جیاتی تهو دیموکراسی و هملټزاردنه
۳۲۱	۲۰- نه نجامی توئیزینه وه که له چهند خالیکدا

پیشه‌کس:

تاینی ئیسلام تاینیکی گشتگیر و همه‌لایه‌نه بۆ همه‌وو کهس و بابه‌ته‌کان، که مروّقه‌کان پیوستیان‌ه بۆ دواړوژ و ژیان‌ی دونیا‌یان، به‌ویه‌پری ته‌واوی همه‌وو کار و شته‌کانی باس‌کردووه و چاره‌سهره‌کانی داناوه بۆ گرفته‌کان و یه‌کیکه له ناز و نیعمه‌ته مه‌زنه‌کانی الله تعالی ی خاوه‌ن به‌زه‌یی فراوان و گه‌یه‌نهر بۆ به‌زه‌یه‌که‌ی، که نه‌و ریږبازهی بۆ کو‌تا پیغه‌مبه‌ران محمد المصطفی (ﷺ) هی‌ناوه و ناردوه که ده‌فه‌رمووی: ﴿الْيَوْمَ أَكْمَلْتُ لَكُمْ دِينَكُمْ وَأَتَمَمْتُ عَلَيْكُمْ نِعْمَتِي وَرَضِيتُ لَكُمُ الْإِسْلَامَ دِينًا﴾ (المائدة : ۳) واته: نه‌مړو تاینه‌که‌تانم بۆ‌تان ته‌واو کرد و ناز و نیعمه‌ته‌که‌م به‌ سهرتانه‌وه ته‌واو کرد رازیبوم که ئیسلام تاینیت بۆ‌تان.

له پاشان الله تعالی ته‌نها و ته‌نها به‌و ریږبازه‌ رازیبه و رازیبووه، وه رازی نییه په‌یره‌وی بکریټ له هیچ ریږباز و به‌رنامه‌یه‌کی تر بۆ ژیان مروّقه‌کان له‌سهری برؤن و موسلمانان پیوه‌ی پابه‌ندبن که ده‌فه‌رمووی: ﴿وَمَنْ يَتَّبِعْ غَيْرَ الْإِسْلَامِ دِينًا فَلَنْ يُقْبَلَ مِنْهُ وَهُوَ فِي الْآخِرَةِ مِنَ الْخَاسِرِينَ﴾ (ال عمران : ۸۵) واته: نه‌وه‌ی جگه له ئیسلام به‌ تاین و ریږباز بگریټ لی‌ی وه‌رناگریټ و نه‌و له دواړوژدا له زهرهر بارانه.

به پړیزان و خوښه ویستان ماوه یه کی زور له سهرده می پیغه مبه ره وه (ﷺ) تاوه کو پروو خاندنی ده سه لاتې ئیسلامی له لایه ن دوژمنانی الله و په پره وی لیکراوانیان موسلمانان په پره وی ته وایان کرد له قورئان و له فهرمووده و له پربازه کې پیغه مبه ری پیشه و (ﷺ)، وه به عیزه ته وه له ژیر سیبه ر و په رچه می (لا إله إلا الله محمد رسول الله) ژیانان به سهربرد، که بووه مایه ی حه سانه وه یان له دنیا و، له دواړو ژیشدا پاداشت پیووه به ده ست بینن نه وه ی له سهری مردبی، نه ک هر ته نها موسلمانان له ژیانی دنیا پیووه حه سانه وه به لکو کافر و بیپروایانیش نه وانه ی نه هلی زیمه بوون له چوار چپوه ی ولاتې موسلماناندا که ژیانان به سهر ده برد، خوشییان بینی و حه سانه وه و مافیان پاریزراو بوو.

له دوا ی نه مانی ده سه لاتې موسلمانان و پروو خاندنی خه لافه تی ئیسلامی له لایه ن دوژمنانی ئیسلامه وه، به دلنیا ییه وه نه و کاته بو نه گه پرانده وه ی شکوی موسلمانان و جیبه جیکردنی جاریکې تر حوکمی قورئان له زه ویدا، ماسوئیه تی جیهانی هه موو پپر و شوینکه وتوانیان هه ستان هیدی هیدی کار و شته کانیا ن هینایه ناو نه و ولاتانه ی که کاتیک هه بوو حوکمیان ده کرد به قورئان و شته کانیا ن له بیر بردنه وه و ئاینی ئیسلامیان له ناو کز کردن و وایان لیکردن چیتر پابه ند نه بن به دروشم و خاله کانی قورئان و فهرمووده ی پیغه مبه ر (ﷺ)،

تاوه کو نه توانن جاریکی تر دهسه لات بگرنه وه دهست له سه رپووی زهوی و پهیرهوی بکهن له قورئان و له سوننهت.

یه کیک لهو فیل و چه واشه کاریانه ی کهوا کردیان و هینایانه ناو خه لکی موسلمان و ولاته کان، که کاتیک هه بوو حوکیان ده کرد به قورئان و پیژهی زوریان موسلمان بوون، پرۆسه ی دیموکراسی و ههلبژاردن و په رله مانه، تویره رهوانی تهو باس و بابه تانه له ناو موسلمانانیش ههستان به تویره نه وه ی تهو باس و بابه ته و لق و پۆپه کانیا، جا را جیاوازی لیکه وته وه (دهمه ده می لی دروست بوو) خه لکیکی زوریش تیایدا داماو و سه ر لیشیواو مانه وه و راستیه کانیا لی ونبوو، له لایه ن هه ندیک له تویره رهوان و زانایان راسته زور به راشکاوانه و به به لگه وه تویره نه وه ی بو کراوه و پای ته وای شه رعی ده رباره ی خراوه ته رپوو، به لام هه موو لایه نه کان به راستیه کان رازی نه بوون ته وانه ی له پیناو به رژه وه ندی خویان تهو باس و بابه تانه یان ههلبژارد و دهستیان پیوه گرت و کار و ته ماحی دونیای هاته ناو، ته وه بوو شیواندیان و نه یان هیشته بگاته مه نزلگای خوی و هه موو خه لکه که به ته واهه تی لپی حالی بی، جا تاوه کو ئیستاش به زمانی کوردی و له ناو خه لکی کوردستاندا تهو باس و بابه تانه هه ر ماوه ته وه و مشتومری زوری له سه ره و راستیه کان ته واو دیار نییه، جا له پیناو ته وه ی راستیه کان ته واو رپوون بیته وه و به ته واهه تی خه لکه که حالیی و تیی

بگات، له ژیر ناوێه شانی (هملبژاردن و دهنگدان له دیدگای قورئان و فهرمووده) ئەو باس و بابەتەمان دانا باسی لێوێه بکەین بە راشکاوانە.

له پیناو ئەو خالانەدا ئەو باس و بابەتەمان هملبژارد:

١- بابەتە که بوەتە باس و بابەتێکی سەر دەم، وە تەواو حوکمە شەرعیە که ی بۆ خەڵکی ڕوون نە کراوەتەو، هەر کەس و لایەتێک هاتوو بە گوێرە ی بەرژەوێندی خۆی بە ناکاملی باسی کردوو و تەنھا چەند توێژینەوێه کی کەمی زانستیانی دەربارە کراوە، که له ناو خەڵکی وڵاتە که ماندا دیار نییە، بۆ ئەوێ باسە که زانستیانی بخریتە ڕوو ئەو کارەمان کرد و پێی هەلساوین.

٢- زۆریک لەو برا و خوشکانە ی اللە بەیە کگرن تامە زرۆی ڕوونکردنەوێ شەرعی، له باس و بابەتە هەنووکەییە کان، تاوێ کو بەرچاویان ڕوون بێتوو تووشی گوناح و هەلە نەبن و بەلگە بە دەستبن له وەلامدانەوێان بۆ خەڵکانێک که نا حالین و تی ناگەن، کاتێک بانگەوازییان له گەلدا دەکەن، داوایان کردوو له ئێمە ئەم باس و بابەتەمان راشکاوانە بۆیان باسبکەین و زانستیانی بیخەینە ڕوو و بەلگە کانیاں بدەینە دەست، جا بە پشتیوانی اللە تعالی بۆ هێنانەدی داوا کاریە که ی ئەوان و شکاندنێ تامە زرۆییە که یان ئەو باس و بابەتەمان هملبژاردن شاء اللە وا دەردەچێ.

۳- گومانی زۆر خراواته ناو ئه و باس و بابته، له لایه ن خه لکیکی بهرژه و نه دچی و سوود وهرگر له هه ل و مهرجه کان و گومپراکه ری خه لکی، که پیغه مبه ری الله (ﷺ) ئومه ته که ی لیان ئاگادار کردوو ده ته وه و فهرموویه تی: (وَإِنَّمَا أَخَافُ عَلَى أُمَّتِي مِنَ الْأَئِمَّةِ الْمُضِلِّينَ)^(۱) واته: ئه وه ی لئی ده ترسم به سه ر ئومه تم ته نها پیشه وایانی گومپراکه رن، (الْمُضِلِّينَ) له زمانی عه ره بیه وه زانایان فهرموویانه دوو مانا ده که یه نی له یه ک کاتدا، ئه ویش له خودی خو یان گومپران و خه لکیش گومپرا ده که ن و بانگه واز بو گومپرایی ده که ن، تاوه کو گومانه کان ئاشکرا بکه ی ن و بره وینینه وه ئه و باس و بابته مان هملبژارد، بو ئه وه ی خه لکی چیت ر گومپرا نه بی به قسه ی گومپرای گومپراکه ره کان.

۴- تاوه کو بیته بیانوو برینی خه لکی و حوجه له سه ر کردنیان، هه رچه نده بیانوو شیان نه ماییتوو حوجه شیان له سه ر کرابی، چونکه دروسته حوجه له دوا ی حوجه له سه ریان بکریت، تاوه کو هیچ قسه یه کیان نه مینی.

^(۱) ئه بو داود له سونه نه که ی هیناویتی (ژ: ۴۲۵۲) فهرمووده یه کی سه حیحه.

سمرباسی بابه ته کان و خاله سمره کیه کان و تموره کان:

۱- سهره تا ده چین پیناسه ی چه ند چه مک و زاراوه یه کی په یوه ندی دار به باسه که وه ده که ین، یه که م؛ عه لمانیه ت، دووهم؛ دیمو کراسی، سییه م؛ هه لټزاردن.

۲- دین حوکمی شهرعی هه لټزاردن له دوو برگه باس ده که ین به پشتیوانی الله، برگه ی یه که م؛ به شداریکردنی هه لټزاردن له لایه ن عه لمانیه کان، چ وه کو به ربژیر و پالټوراو و کاندید (المنتخب والمرشح) یان وه کو ده نگدر (المنتخب والناخب)، وه برگه ی دووهم؛ به شداریکردنی هه لټزاردن له لایه ن ته و لایه نانه ی که پاشگری ئیسلامیان به خویانه وه لکاندوه، وه کو به ربژیر و پالټوراو و ده نگدر، جا هیانه وه ی به لگه کانی هه ردوو لایه نه کان وړاو بوچوونه کانش ده خه ینه وړو هه ر چه ندیک هه بی، وه هه لوه شانه وه ی به لگه کانش ته وانه ی که واهه لگه نییه وه کو به لگه هیناویانه ته وه و خه لکیان تیگه یاندووه.

۳- باسی خلیسکان و خراپه کانی به شداریکردن له هه لټزاردن ده که ین، که چه ندین خراپه و خلیسکانی پټوویه.

۴- چه ندین گومان دروستبووه و دروستکراوه، تاوه کو گومانه کان بره وینینه وه و ئاشکرایان بکه ین.

5- پيگا چاره بو موسلمانان نه گهر يو نهو پيگايه نه گرنه بهر چيه؟ نهوانه ي كهوا تامه زرو ي نهوهن جاريكتر حوكمي ئيسلام و شهريعتي ئيسلام بگهريتهوه ناويان چي بكن و چ ههلسوكهوتيك بكن و چ پيگايه ك بگرنه بهر؟ پاي پهسهندي دروست له ههر دوو پايه كان كه دوو پايه و ديته پيشمان به پشتيواني الله تعالى ديارى دهكهن، وه بهديارخستني نهو پيگا و چارهسهر يانه بو واقيعي نهمرؤ و نهركي موسلمان لهمرؤدا.

6- له كو تايبه كيشدا نه نجامي تويزينه وه كه و وتاره كان له چه ند خاليكدا و به چه ند ئاموزگارييه كي دلسوزانه دهخهينه روو به پشتيواني الله.

پێناسەی چەند چەمک و زاراوەیەکی پەيوەندیدار بە باسەکەو:

١- (العلمانية) **علمانیەت**: وەرگێڕانی دروست بۆ ئەو و شەیه وەکو توێژەرەوان دەلێن لەوانە سەفەر حەوالی دەلی: (الادينية) **واتە**: بیدینی نەک لە عیلم و زانست وەرگێرايیت یان (الدنيوية) **واتە**: دونیایی و دژ بە ئاین و ژيان، دائیرەى مەعاریفى بەریتانی پێناسەى چەمکی (العلمانية) دەکات و دەلی: (هي حركة إجتماعية تهدف إلى صرف الناس وتوجيه من الإهتمام بالآخرة إلى الإهتمام بهذه الدنيا و حدها)^(١) **واتە**: عەلمانیەت بریتییە لەو جولانەووە کۆمەڵایەتیەى ئامانجی دەبیّت بۆ لادانی خەلکی و ئاراستە کردنیان لە بایەخدان بۆ دواڕۆژ بۆ بایەخدان تەنھا بە دنیا، وە دروشمە سەرەکیەکانی عەلمانیەت و بنەمایەکی لەسەری دەروڤ (فصل الدين عن الحياة) **ه نەک (عن الدولة)** بە تەنھا ئەوەیان هەلەیه، مەبەست پێی ئەوەیه جیاکردنەوێ ئاین لە ژيان، لە گشتی ژياندا و لە کایەکانی ژيان جیاکریتەووە نەک بە تەنھا لە دەوڵەت و دەسەلات، لە پاشان یەکیکی تر لە خالەکانیان (إقامة الحياة على غير الدين) **واتە**: وەستاندنێ ژيان لەسەر جگە لە ئاین.

(١) لە دائیرەى مەعاریفى بەریتانییدا ئەو باس و پێناسە و چەمکە پونکراوەتەووە وەکو سەفەر حەوالی لە کتییەکی خۆی - العلمانية نشأتها وتطورها واثارها في الحياة الإسلامية معاصرة- (ل: ٢١-٢٢) بە جوانی هەموو پراو بۆ چوونەکانی کۆکردووەتەووە لەسەریان دەدوێ و ئیمەش لەوێیان وەرگرتووە.

علمانیەت کراوەتە دوو جۆر:

۱- (العلمانية المتطرفة) **علمانیەتی توندپەرەو؛** ماکسزمیە کان و کۆمۆنیستە کان و

شوعیە کانن، کە برۆایان بە اللە و بە دواپۆژ و بە قیامەت و باقی شتەکانی تری ئاینی اللە نییە و دەلێن ئاین تلیاکی گەلانە.

۲- (العلمانية المعتدلة) **علمانیەتی میانپەرەو؛** کە دژایەتی ئاین ناکا را ستەوخۆ،

تەنها لە ژیان جیای دەکاتەو، لە ناو ئەو کۆمەڵگایانەدا کەوا ئاینیشیان هەیە و دەژیت دەلێ نابی ئاین کاربکاتە سەر کایەکانی ژیان و لە دەسەلاتدا بە کار بهینری.

بەلام ئەگەر لە پوانگەی ئیسلام سەرنجی بدەین، بە دلنایایەو هەردوو جۆرە کانێ عەلمانیەت سەبارەت بە حوکمی ئیسلام هەر یەکن، لە پووی ئەوێ کەوا شیرک و کوفرە و لە ئیسلامدا جیگای نابێتەو، هەندیک لە زانایان دەفەرموون ئەگەر بە پێوەری قورئان باس و بابەت و لایەنەکانی سەردەم پۆلێن بکەین، لە قورئاندا اللە تعالی گشت مەرقایەتی پێناسە کردووە و پۆلێنی کردن بۆ سێ بەش:

۱- کافرو موشریکە ئاشکراکان.

۲- موئافق و دەغەل و دووڤووەکان.

۳- موسلمانان و برۆاداران.

۱- کافر و موشریکه ئاشکراکان؛ ئەوانە ی بە ئاشکرا کوفر و شیرک دەکەن وە

مولحیدن و فریان بەسەر ئیسلامەوہ نییە، ئەوانە ھەموویان دەگریتەوہ، واتە جووری یەکەمی

عەلمانیەت کە (العلمانية المتطرفة) یە ئەوان دەگریتەوہ، لە پۆلی ئەوہدان لە ناو قورئاندا کەوا

کافر و موشریکن و فریان بەسەر ئیسلامەوہ نییە.

۲- موناقد و دەغمل و دووروەکان؛ نیفاق لە پوانگە ی ئەھلی سوننە و جەماعە

دەبێتە دوو جوور:

جووری یەکەمیان؛ نیفاقی گەورە و ئیعتیقادیشی پێدەگووتریت (بیروبروایی).

جووری دووہمیشیان؛ نیفاقی بچوک و عەمەلیشی پێدەگوونریت (کرداری).

کە جووری دووہمیان ئەوانە ی سیفەتەکانی نیفاقیان لێ دیتەجێ لە ئیسلام دەرنانچن، بەلام

جووری یەکەمیان نیفاقی گەورە و ئیعتیقادیی بریتیە لەو نیفاقی کە خاوەنەکانی و ئەوہ ی

لەو بە شەدایە فەری بەسەر ئیسلامەوہ نییە و لە کافر و موشریکەکان حەسابە، جا جووری

دووہمی عەلمانیەتیش زانایان دەفەرموون ئەگەر ناوی لێنرابێ موعتەدیلێش ھەر کوفر و

شیرکە، بەلام کوفر و شیرکیکی نیفاقی ئیعتیقادی و گەورە یە ھەر لە ئیسلامدا بوونیان نییە

و دەردەچن.

۲-(الديمقراطية) ديموکراتيهت: وشهيه کي لاتينه له دوو برگه پیکهاتووه، له (DEMOS) که به مانای گهل دیت، له گهل (KRATOS) که به مانای حوکم و دهسهلات دیت، به لیک دراوی به مانای دهسهلات و حوکمی گهل دی یان حوکم و دهسهلات بو گهل، په کلاکردنه وهی بریار به زورینه په له لایه دیموکراسیهت، وه ئازادی بیروپروا و رهوشت و په کسانى تاکه کان و په گهزه کان دروشمی سه ره کیانه و کاری پیده کهن، که نه وانه هه مووی له ئیسلامدا بریتیه له تاین و ریښازیکی جگه له تاین و ریښازی الله و موسلمانان، وه پروا هه بوون پیی کاریکی ترسناکه و که سیک له سه ری پروا و پیوه پابه ندبی یان پروای پیی بیتى له ئیسلام ده رده چی.

۳-(الانتخاب) هملټزاردن؛ بریتیه له دهنگدان بو که س و لایه نیک له چوار چیوهی سیستم و یاسای دیموکراسی که بوی دیاریکراوه بو ماوهیه کی دیاریکراو بو نه ندامیتی له نه نجومه نه کانی یاسا دانان یان سه روکایه تی یان هر سه ندیگا و نه نجومه نیکی تر.

کۆله گه کانس هملٿارڊن چوارن:

۱- بهرېژير، پالټوراو، کاندید (المرشح، والمنتخب).

۲- دهنگدر، هملٿرېره (المصود، الناخب، المنتخب).

۳- دهنگدان عه مه ليه و کرداري دانگدان (التصود، الاقتراح، الانتخاب) پیده گووتریت.

۴- ټه و دهزگا و شته ی هملٿارڊنه که ی بو ده کریت و خه لکه که ی بهره و ده بردریت و ده چنه

ناوی کوټاییه که ی و نه تیجه که ی ټه ویش په رله مان و سه رو کایه تی یان هره ټه نجومه ن و

سه ندیکایه کی تره.

حوکمی شهرعی ههلبژاردن له دیدگای قورئان و فهرمووده:

سه ره تا دین و ده لێن ههلبژاردن له بنه پرتدا بۆ ئه و سه رده مه ی ئیمه مه به ست لێ ئه و ههلبژاردنه یه که ههلقولاوی عه لمانیه ت و دیمو کراسیه ته، نه ک ههلبژاردنی ئیسلامی یان به گشتی ههلبژاردن، زیاتر له و توێژینه وه ی ئیمه مه به ست لێ ههلبژاردنی ئه ندامانی ئه نجومه نی یاسا دانانه (په رله مان)، که واته پێویسته سه ره تا پێناسه ی ئه و ئه نجومه نه بکه ین و بیناسین، ئینجا بریاری شهرعی و به شدار بوون تیایدا و ههلبژاردن بۆ ئه ندامیتی له سه ری بده ین.

پێناسه ی ئه نجومه نی یاسا دانان: بریتیه له و ئه نجومه نه ی که کۆمه لێک له ئه ندام له خو ده گریت، که له پێگای ههلبژاردن به و سیسته م و یاسایانه که بۆی دانراوه که سه که یان لایه نه که ده بیته ئه ندام بۆ ماوه یه کی دیاریکراو، کاری بنه پرتی ئه و ئه نجومه نه بریتیه له دانانی یاساکان، که کاروباری کۆمه لگا له خو ده گریت و پێی به پێوه ده چیت، وه چاودیری ده سه لاتی جیه جیکردن (ده سه لاتی قه زائی) ده کات، په یوه ستی ده کات به ده ستور و یاساکان، ئه وه ش له پێگای ئامراز و ئالیه ته جوړاو جوړه کان به گویره ی هه موو سیسته مه کان.

ئهو ئهنجومه نه بهم چه ند ناوه ناسراوه (ئهنجومه نی نوینه ران، ئهنجومه نی یاسا دانان، ئهنجومه نی گهل، په رله مان، ئهنجومه نی نیشتیانی) له ههر ولات و شویتیک ناویک لهو ناوانه ی لئراوه، به لام کوی کوکهره وه ی ههر هه موویان ئهوانه ئهو ئهنجومه نه ن که یاسا داده پڕژن و داده نین، به زۆرینه ی دهنگ یه کلاهی ده که نه وه.

کار و پوولی سهره کی ئه و ئهنجومه نه دوو خاله:

۱- دارشتنی یا ساکان که نه شانیه سیاسه تی ده ولت و حکومه ته، له ناوه وه و له دهره وه دیاری ده کات و دایده پڕژی.

۲- چاودیری و پیداگری له سهر جیبه جیکردنی یاساکان، له لایه ن جیبه جی کاران و دادوه ری ئهوانه ی ته نفیزی و قه زائی پیده گووتری، وه لپرسینه وه له کاتی جیبه جینه کردن یان که مته ر خه می لیان.

که واته هه م یاسا داده نین و ته شریع ده که ن و ئه نجام ده دن، هه م به دوا ی جیبه جیکردنیه وه ده بن و پیداگری له سهر جیبه جیکردنی ده که ن.

ئەو باس و بابەتانهی باس دهکړين و دهرينه دهنگدان نهوانهن:

۱- ههموو باس و بابەتیک چه ند پيروز و بهرز و بلند و شکوداريش بيت، ئاساييه به لايانهوه بدرېته دهنگدان و دهنگي زورينه يه کلاي دهکاتهوه، نهگهر کار و شته که برياري يه کلاکه رهوهی شهرعيشي له سهر ههبيت و ئايني الله بيت، ههر نهوهی بوههيه و دهرينه دهنگدان و زورينه يه کلاي دهکاتهوه.

۲- نهندامه کان ئازادن له ههر قسه و تانه و تهشهرېک له ههر بيروپروا و کهسېک بدهن، نهگهر نهو بيروپروايه هي الله و ئيسلامي ش بيت، وه کهسايه تيه که پيغهمبهری الله (ﷺ) و هاوه لانېش بن (رضي الله عنهم).

پيش ههموو شتيک نهوهی خوې هه لده بزيړيت له سهره تاوه دهبيت دان بنيت به ياساکاني کوميسيوني هه لېژاردن و پازي بيت به ديموکراسيه ت، نهگهر بيته نهنداميش پرواي و ابيت که دهبي دانبنيت به شهرعيه تي نهجومه نه که و نهو مافه ي ياسا دانانېشي دان پيدابنيت، وه سويند له سهر پابه ندبوون و پاراستني ياساکان بخوات، له نهگهری دؤپاندن و دهرنه چوونېشي دهبيت دان بنيت به سهرکه وتني به رامبه ره که ي نهگهر ههر بيرو بوجونيکی ههبيت ته نانه ت مولحيد و بي پروا و کومه نيسستيش بيت، ههر دهبي نهو داني پيدابنيت

ئەگەر دژ بە اللە و پیغمبەر (ﷺ) و ئاینی ئیسلامیت بێت پیرۆزبایی بردنەوێ لێبکات و گۆرەپانەکی بۆ چۆل بکات و پێی پازی بێت.

ئەو لایەن و کەسانەی بەشداری هەلبژاردن دەکەن دوو جۆرن:

۱- لایەن و کەسی عەلمانی.

۲- لایەن و کەسی کە پاشگری ئیسلامیان بەخۆیانەوێ لکاندوێ.

پېناسمې هەردوو لایەنەکه و بریاری شەرعی بۆ دەنگدان پێیان برگهی یەکم؛ بەشداریکردنی هەلټارډن له لایەن عملانیەکان:

پېناسمې لایەن و کەسێ عملانی: مەبەست لێی ئەو لایەن و کەسانە یە بە
گوێزە ی عەلمانیەت بیر دەکەنەوه و پەپڕەوی لەو بیروپروایەدا دەکەن، کە تاین کاریکی
کەسییە و نابێت لە گەڵ دەولەت و حکومەت و کایەکانی تری ژبانی دوانیا تیکەڵ بکەیت و
یاساکان سەرۆهەرن، کە نوێنەرایەتی گەل دایدەپێژێت و بە زۆرینە ی دەنگ یە کلا دەبێتەوه،
ئەگەر پێچەوانە ی فەرمانەکانی الله و پێغەمبەریش بێ (ﷺ)، وە دژ بە تاینی ئیسلامیش
بێت.

ئەوانە وەک گووتمان دوو جۆرن:

۱- (العلمانية المتطرفة) عەلمانیەتی توندپەرەو.

۲- (العلمانية المعتدلة) عەلمانیەتی میانهپەرەو.

لە پوانگە ی ئیسلام هەردوو جۆرەکان لە ڕابردودا پروونمان کردەوه بێ پروان، کە بە گوێزە ی
پۆلێنی کردنی قورټان گووتمان جۆری یەکەمیان؛ لە کافر و موشریکە سەریح و
ئاشکراکانن، وە جۆری دووهمیشیان؛ لە موناققە دەغەڵ و دوورپووەکانی نیفاقی گەورە و
ئیعیتیقادی و بیروپروایین.

له پاشان ئەوانه کاتێ ئەو بیروبروایه یان ههیه و خۆیان ههڵدهبژێرن و بهربژێر دهکهن و

دهنگیان پێ دهدری و دهبنه نوینهری خهڵکه که له پهڕلهماندا، حوكمی شهرعیان چیه؟

لایهنه عهلمانییهکان: گوونمان ئەوانه کافر و موشریکی ئاشکران یان مونافق و

دهغهڵ و دوو پروون، دهنگدان پێیان له لایه که سێک که خۆی پێ موسلمان بێ، به دنیاییهوه

بهیه کدهنگی موسلمانانی جیگای متمانه قهدهغه و حهرامه، هه موو ئەو ئایهت و

فهرموودانهی که باس له قهدهغه ی دۆستایهتی و خوشویستن و نزیکبوونهوه و سهرخستنی

کافر و موشریک و مونافقه ئیعتیقادی و گهوره کان دهکهن به لگه له سههر ئەوهی که

قهدهغهیه و حهرامه.

لێره دا کۆتایی به ئەم باس و بابته دههینین، وه پێویست ناکات زۆری له سههر برۆین چونکه

له شتیکی حاشا هه لنه گره و ئەوه بریاره شهرعییه یه کلابوونهوه کهیه، نه مائزانیوه که سێک

ئه گهر ئەدنا عیلم و زانستی شهرعی هه بێ پازی بێ و پێی دورستبێ پالپشتی ئەو که سانه

بکری و له گه لیاندابی و سهریانبخه ی له و پرۆسه و باس و بابته تانه، به لگه قورئانییه کان

زۆرن به لام ئیمه ته نهها ئەو سی ئایه ته دههینینهوه و کۆتایی به باس و بابته که دههینین:

١- الله تعالى فهرموويه تي: ﴿قُلْ يَا أَهْلَ الْكِتَابِ تَعَالَوْا إِلَى كَلِمَةٍ سَوَاءٍ بَيْنَنَا وَبَيْنَكُمْ أَلَّا نَعْبُدَ إِلَّا اللَّهَ وَلَا نُشْرِكَ بِهِ شَيْئًا وَلَا يَتَّخِذَ بَعْضُنَا بَعْضًا أَرْبَابًا مِنْ دُونِ اللَّهِ ۚ فَإِنْ تَوَلَّوْا فَقُولُوا اشْهَدُوا بِأَنَّا مُسْلِمُونَ﴾ (ال عمران : ٦٤)

واته: ئه ی محمد (ﷺ) به خاوهن په رتوو که کان بلی (به جوله که و نه سرانیه کان بلی) بابین بو و شهیه ک که یه کسانه له نئوان ئیمه و ئیوه دا ئه ویش بریتییه له وهی ته نها الله بیه رستین شهریک و هاوبه شی به هیچ کهس و شتیک بو په یدا نه کهین وه که سیک له ئیمه هه ندیکمان نه کهین به په روه ردگار و په ر ستر او و بیه ر ستین بیجگه له الله تعالى جا ئه گهر ئه وان پشتیان کرد و نه هاتن تو پیان بلی ئیمه له موسلمانانین (ئه وان ه ی کهوا ملمان داوه بو فهرمانه کانی الله تعالى).

که واته لیږه دا ئه وه ده گه یه نئ ته وه ی ته و کهس و لایه ن و شتانه هه لده بژیږی به دلنیا ییه وه په ر ستر او یکی بوخوی داناوه که یاسای بو دا بریږی و دابنیت و چه لالی بو چه رامکا و چه رامی بو چه لالکا، وه کو الله تعالى فهرموويه تي: ﴿اتَّخِذُوا أَدْبَارَهُمْ وَرُهُبَانَهُمْ أَرْبَابًا مِنْ دُونِ اللَّهِ﴾ (التوبة : ٣١) واته: جوله که و دیانه کان زانایه کانیا ن یان په به نه کانی کهوا له که نیسه کان به حیسابی خو یان الله په رستیان ده کرد و وازیان له دونیا هی نابوو ئه وانیا ن

کردبووه په ستر او بیجگه له الله تعالى کهوا چه لالیان بو چه رام ده کردن و چه رامیان بو چه لال ده کردن.

۲- الله تعالى فهرموویه تی: ﴿يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا لَا تَتَّخِذُوا الْيَهُودَ وَالنَّصَارَىٰ أَوْلِيَاءَ ۚ بَغْضُوهُمْ أَوْلِيَاءُ بَغْضٌ ۚ وَمَنْ يَتَوَلَّهُمْ مِنْكُمْ فَإِنَّهُ مِنْهُمْ ۚ إِنَّ اللَّهَ لَا يَهْدِي الْقَوْمَ الظَّالِمِينَ﴾ (المائدة : ۵۱)

واته: تهی گه لی پرواداران جوله که و نه سرانیه کان مه که نه دۆستی خۆتان و خۆستان بووین چونکه ئەوان هه ندیکیان دۆستی هه ندیکیان و پالیشتی هه ندیکیان ده کهن و له گه ل یه کتردان هه ریه ک له ئیوه دۆستایه تییان بکات یان ئەوانی خۆشبووی یان سه ریانبخا به سه ر موسلمانانه وه ئەوه له وانه (جا به دلنیا ییه وه له وانه) به راستی الله تعالى هیدایه تی و پڕینمویی گه لان و کهسانی سته مکار ناکات.

۳- الله تعالى فهرموویه تی: ﴿وَلَا تَرْكُنُوا إِلَى الَّذِينَ ظَلَمُوا فَتَمَسَّكُمُ النَّارُ وَمَا لَكُمْ مِنْ دُونِ اللَّهِ مِنْ أَوْلِيَاءَ ثُمَّ لَا تُنصَرُونَ﴾ (هود : ۱۱۳)

واته: ئیوه مه یل مه کهن و خۆتان مه ده ن به لای ئەوانه ی سته مکارن و سته م ده کهن ئاگر ده تانگریته وه چونکه پشتیوانی الله تان نامینیت و الله سه رتان ناخات له پاشان سه رکه وتوو نابن.

زانایانی توێژههوانی قورئان دهفهرموون پکون مهیلیکی کهمی دلّه یان

خۆ به لاهه دادان و پشتگیری کردنه، ئهویش دوو بهشه:

۱- بۆ زالم و ستهمکاره کان کهوا نه گهیشتوننه ته پلهی ئهوهی له ئیسلام دهبرچن و کافر بووبن پشتگیری کردنیان و له گهڵدا بوونیان و مهیل بوون بۆیان، ئهوه ستهمه و تاوانه و له ئیسلام ناتباته دهه.

۲- ئهو زالمانهی کهوا شیرکیان کردووه ﴿إِنَّ الشِّرْكَ لَظُلْمٌ عَظِيمٌ﴾ (لقمان: ۱۳) واته: چونکه بهراستی شیرک و هاوبهشی ستهمیکی گهورهیه (الله زولمی به شیرکیش ناو بردووه له قورئان).

کهواته ئهو کهسانهی کهوا موشریکن کافرن ئه گهر مهیلت هه بی به لایانهوه و پشتیان بگری و له گهڵیاندابی ئاگر دهتگریتهوه و پێی له ئیسلام دهردهچی و ئهو کات پێی کافر دهبی و پشتگیری الله ت نامینی.

برگەى دووهم؛ بەشدارىکردنى هەلبژاردن لەلایەن ئەو لایەنەى کە
پاشگىرى ئىسلامىيان بەخۆيانەوه لکاندوه:

پێنا سەى لایەن و کەسى کە پاشگىرى ئىسلامىيان بەخۆيانەوه لکاندوه:
ئەو لایەن و کەسانەن کە پاشگىرى ئىسلامىيان بەخۆيانەوه لکاندوه و پێیان وایە کار و ئیش
دەکەن بۆ بانگەوازی بۆلاى الله تعالى و گەرا نەندەوهى حوکمى الله و خەڵکى بانگ
دەکەن بۆ ڕەوشتى جوان و ڕیپازەکەى پێغمبەرى پێشەوا (ﷺ)، بە چەندین پاساو و
بیانوى جۆراو جۆر بەشدارى دەکەن لە پرۆسەى هەلبژاردن و سیستەمى دیموکراسیەت
لەو ولات و جیگایانەى کە کاتیک هەبوو حوکمى ئىسلام و قورئانى تیدا پەپرەو کراوه و
زۆرىنەى جەماوەرەکەى موسلمان بوون.

هەندیک لەو بیانوانەى کە دەیگرن و دەیلێن:

- ١- دەلێن با دانەبرێن لە واقع و گۆرەپانە کە چۆل ببێت بۆ دوژمنانى ئىسلام.
- ٢- دەلێن هێدى هێدى و قوناغ بە قوناغ بە ڕیگای پلە پلەى و تەدەروج حوکمى الله
دەگەڕێنێنەوه، چونکە بە دىل و ڕیگای لەوه باشتەمان بە دەستەوه نییه.
- ٣- دەلێن زەروراتیکى هەنووکەییە و ڕیگایە کى شەرعییە، کە بەرژەوه ندى موسلمانان و
بانگخوازانى تیدا دابین دەبێ و هەیه.

هه نديکي تریش به بيانوو ده گرن و ده يلين.

لای ههمووان روون و ناشکرایه له سیستمی علمانیته که ئه مړو
به هوئی جیهانگیریموه دونیای دا گرتووه به چند مهرجیک لایمن و
که سه کان قبول ده کړین و پښتایان پیده دریت به شداری هملېژاردن و
حکومرانس بکه:

۱- ده بیت پروا بښن به سیستمی علمانی و دیموکراتی.

۲- ده بیت یاسا سهروه ری په پړه و بکه له یاساکان، که زور به ی یاساکانیش مه علومی
به پښتانه پښه وانه ی شهرعی ئیسلامن و گونا حبارین.

۳- ده بیت پیکه وه ژبیانی ئاشستیانه و دوور له ته نگه ژه یی له گه ل هه موو ئاین و
نایدولوجیاکانی جگه له ئیسلام بکه و پښیان لی بگرن.

۴- ده بیت واز به ښن له به کافر دانانی کافر و هاو به ش بریار ده ران و وه لائی شهرعی
بگورنه وه به وه لائی نیشتیامانی و گه لی و نه ته وه یی، وه به پرائی شهرعیش بگورنه وه به
به راءت بوون له موسلمانانی راسته قینه، یان نه وانه ی ده یانه وی حوکمی ئیسلام بگه پښنه وه.

5- ده‌بێت وازبێنن له باس و خواسی جه‌نگ و جیهاد و دژایه‌تی کردنی کافران و به‌ دوژمن زانییان و خۆ ئاماده‌کردن و ئیعداد کردن بۆ جه‌نگ و جیهاد و بۆ شه‌ر و جه‌نگ له‌ دژی کافر و بێ پرۆایان.

له‌ توێژینه‌وه و نوسراوه‌کان ده‌رباره‌ی خۆ هه‌لێژاردنی ئه‌و لایه‌ن و که‌ سانه‌ی که‌ پاشگری ئیسلامیان به‌خۆیانوه‌ لکاندوووه‌ ده‌توانین ب‌لێین دوو ڕاو بۆچوون هه‌یه‌ و په‌یدا بووه‌، که‌ هه‌ردووکیان به‌ یشتیوانی الله‌ تعالی‌ ده‌خه‌ینه‌ به‌ر چاوتان له‌ گه‌ڵ به‌لگه‌ کانیشیان و هه‌لوه‌شانه‌وه‌ی به‌لگه‌کان و له‌ کۆتایشدا وه‌کو له‌ پێشه‌کیه‌که‌دا باسمان کرد ڕای به‌سه‌ندتان پێ ده‌لێین.

پای یهکم بۆ بهشداریکردن له ههلبژاردن

پای یهکم؛ دهلین دروسته بهشداریکردن به چهند مهرجیک:

• **مهرجی یهکم؛** لایهن و کهسه کان دهبی پابه ندبن به بیروپروا و دامه زراوبن

له سه ری.

• **مهرجی دووهم؛** بهرزه وهندی و چاکه په جاو بکریت به پێژهی زۆر و گومانی زال

له بهشداریکردنه که بۆ ئیسلام و موسلمانان.

• **مهرجی سییهم؛** فرمان به چاکه و پێگری له خراپه ئه نجام بدریت له

ئه نجومه نه که دا.

• **مهرجی چوارهم؛** تهواو ههولێ چه سپاندنی بریاره شه رعیه کانی ئیسلام بدریت و

که مته ر خه م نه بن لێی.

وه هه ندیکیش له و توێژه ر و موفتی و ئه وانه ی پرسیاریان لێکراوه گوتوو یانه به لکو پتویست

و واجبه به شداریکردن له و پرۆسه یه و له و مه شروعه، ئه وه راو بۆچوونی کۆمه لێکه له

موفتی و توێژه ره وانی سه رده م، که هه ندیکیان توێژینه وه ی سه ربه خۆیان له سه ر کردووه و

هه ندیکیشان پرسیاریان لێکراوه و وه لامیان داوه ته وه.

ئهوانه ی پرسیاریان لئکراوه بۆ نموونه؛ (شیخ أحمد شاکر مصری، عبد العزیز بن باز (موفتی پیشووتری سعودیا)، محمد بن صالح العثیمین، عبد الله بن جبرین، محمد ناصر الدین الألبانی، دکتور عبد الکریم زیدان، دکتور عبد الله عزام، ...هتد).

ئهوانه ی توئیزینه وهیان کردوو له سهری بۆ نموونه؛ (دکتور عمر سلیمان الأشقر، عبد الرحمن عبد الخالق کویتی، دکتور مشیر المصري، ...هتد).

زۆربه ی بزوتنه وه کان و لایه نه کانی پاشگری ئیسلامیان ههیه و به میانه ره و ناوی خویان بردوو و ده رکردوو، هوان ئه وه بۆچوونیا نه و له گه ل ئه و راو بۆچوونه دان، به لام پئویسته چه ند روونکردنه وه یه ک بدهین بۆ ئه وه ی راسنیتی راو بۆچوونه کان ته و او ده ربکه ویت، پیش ته وه ی به لگه کانیا ن بئینه وه و هه لوه شینینه وه و قسه ی له سه ر بکه ی ن.

روونکردنه وه کان:

۱- ئه و مه رجانه ی به خال دیاریان کرد و بۆمان باسکردن به خال دیارییان نه کردوو توئزهره وه کان و موفتیه کان و ئهوانه ی پرسیاریان لئکراوه، به لام له ئه نجامی وردبوونه وه له قسه و گووتنه کانیا ن و توئیزینه وه کانیا ن ئه وه ده رده که ویت.

٢- زۆربه‌یان له توێژه‌ره‌وه‌کان و موفتیه‌کان و ئەوانه‌ی خاوه‌ن ئەو پرایه‌ن به‌ بنه‌مای به‌رژه‌وه‌ندی و مه‌سله‌حه‌ت ئەوه‌یان به‌ستوه‌ته‌وه به‌لگه‌ی قورئانی و فهرمووده‌یه‌کی ئەوتۆیان له ده‌ستدا نه‌بووه.

٣- هه‌ندیکیان به‌خۆ هه‌لێژاردن و چوونه ناو پرۆژه‌که‌ پازی نین، به‌لام ده‌لێن هه‌رکاتیک ئە‌گه‌ر بوو ڕوویدا ئەو کاته با ده‌نگ بدرێت به‌وانه‌ی پاشگری ئیسلامیان به‌خۆیان‌وه لکاندوه و به‌شدارییان کردوه، به‌ مه‌رج دروستی ده‌که‌ن و ده‌لێن ده‌نگ پێدانه‌که‌یان ڕه‌نگه‌ جاکتره‌ زه‌ره‌ره‌که‌شی که‌متره‌ له‌وانه‌ محمد ناصر الدین الألبانی یه، که‌ له‌ دواتریش بۆتان ده‌سه‌لمێنین به‌ به‌لگه‌ی حاشا هه‌لنه‌گر و یه‌ک ده‌نگی قوتابه‌کانی له‌و ڕاو بۆچوونه‌ی په‌شیمان بوه‌ته‌وه.

٤- به‌ دڵنیا‌یه‌وه زۆربه‌یان ماهیه‌ت و خال و ئه‌رک و کاره‌کانی ئەنجومه‌نی یاسا دانانیان نه‌زانیوه و ته‌واو شاره‌زا نه‌بوون، له‌ قسه‌کانیان ئەوه‌ ده‌ر ده‌که‌وێت، ئە‌گه‌رنا به‌ گوێره‌ی فتوای تریان که‌ هه‌یانه‌ هه‌ندیکیان که‌ له‌ ئەنجومه‌ن تێده‌گه‌یه‌نرێن یان خال و بڕه‌گه‌یه‌کی سه‌ره‌کی ئەنجومه‌ن که‌ کوفر و شیرکه‌ وه‌کو؛ سوێند خواردن له‌ سه‌ر یاسا ده‌ستکرده‌کان و پارێزکاریکردن لێیان و پاراستنیان په‌شیمان بوونه‌ته‌وه یان ئە‌گه‌ر په‌شیمانیش نه‌بووبن فتوای یه‌کلاکه‌ره‌ویان هه‌یه، بۆ نموونه؛ عبد‌العزیز بن باز کاتێ تێده‌گه‌یه‌نرێن له‌ فتوای تری هه‌یچ

رینگا نادا و دهلی نابی سویند بخوریت له سهر ئه و یاسایانه ی پیچه وانه ی شهرعی ئیسلامن و بلین دهیان پاریزین، که له داهاتوودا به پشتیوانی الله تعالی هه موویان به به لگه و به وهی که وا نوخته له سهر پیت دابننن ده خهینه بهر چاوتان.

هه ندیکیشیان وا دهر ده پرن بو نمونه؛ أبو إسحاق الحوينی که له گرته یه کی فیدیوی پرسیاری لی ده کری تیده گه یه نریت، ده لی ئه وه درویه و بوختانه به من هه لبه ستراره که وا گوتوو یانه من له گه ل ئه وه دام الإخوان المسلمون یان هه ر لایه تیکی تر بچنه دهنگدان و دهنگیان پی بدری، ده لی چونکه دهنگدانم پی شتیکی حه رام و قه ده غه یه وه داننانه به شیرک و کوفر وه چوونه ناو ئه و شوینانه زور خه ته رناک و ترسناکه.

هەندیک لە بەلگەکانی رای یەکم لە ژێر چەند سەرباسییدا:

سەرباسی یەکم: بانگەوازی بۆ لای الله و فەرمان بە چاکە و ڕێگری لە خراپە

واجب و پێویستی شەرعین:

۱- الله تعالى فەرموویەتی: ﴿ادْعُ إِلَى سَبِيلِ رَبِّكَ بِالْحُكْمَةِ وَالْمَوْعِظَةِ الْحَسَنَةِ ۚ

وَجَادِلْهُمْ بَالَّتِي هِيَ أَحْسَنُ ۚ إِنَّ رَبَّكَ هُوَ أَعْلَمُ بِمَنْ ضَلَّ عَنْ سَبِيلِهِ ۚ

وَهُوَ أَعْلَمُ بِالْمُهْتَدِينَ﴾ (النحل: ۱۲۵)

واتە: خەڵکی بانگ بکە بۆ ڕێگەی پەرورددگارت بە لێزانی و دانایی و ئامۆژگاری چاک و

شیرین وە لە گەڵیان بدوێ (موجادەلە بکە) بە چاکترین شیوە بێگومان پەرورددگارت خۆی

چاک دەزانی بەوانەی گومراوون و لایاندا لە ڕێگا کە وە هەر خۆشی زانایە بەوانەی

لەسەر ڕێگای راستن.

۲- الله تعالى فەرموویەتی: ﴿وَمَنْ أَحْسَنُ قَوْلًا مِّمَّنْ دَعَا إِلَى اللَّهِ وَعَمِلَ صَالِحًا

وَقَالَ إِنِّي مِنَ الْمُسْلِمِينَ﴾ (فصلت: ۳۳)

واتە: کێ و تەوی چاکتر و بەجێ ترە لەو کەسە (خەڵک) بۆلای الله بانگ دەکات وە

کاری چاکە دەکات و دەڵێ بێگومان من لە پێری موسولمانانم.

واته باشتترین قسه و گووتن بانگه‌وازییه بۆلای الله تعالی و بۆلای ته‌وحید و الله به‌یه‌کگرتن و کار و کرده‌وه‌ی چاک.

۳- الله تعالی فهرموویه‌تی: ﴿وَلْتَكُنْ مِنْكُمْ أُمَّةٌ يَدْعُونَ إِلَى الْخَيْرِ وَيَأْمُرُونَ بِالْمَعْرُوفِ وَيَنْهَوْنَ عَنِ الْمُنْكَرِ ۚ وَأُولَٰئِكَ هُمُ الْمُفْلِحُونَ﴾ (ال عمران : ۱۰۴)

واته: با له ئیوه‌ تاقم و کۆمه‌لێک هه‌بن خه‌لکی بانگ بکه‌ن به‌ره‌و خێر و چاکه‌ و فهرمان بکه‌ن به‌ چاکه‌ و ڕی بگرن له‌ خراپه‌ به‌پراستی ته‌وانن سه‌رفراز.

جا ده‌لێن ته‌و په‌رله‌مان و ته‌نجومه‌نه‌ که‌ ته‌ندامه‌کان ده‌بنه‌ ته‌ندام لێی، باشتترین شوینه‌ بۆ ته‌وه‌ی ته‌و بانگه‌وازییه‌ی لێ ته‌نجام بدری و ته‌و قسه‌ چاکانه‌ی تێدا بکری و ڕیگری له‌ خراپه‌کان بکری.

۴- پیغه‌مبه‌ر (ﷺ) فهرموویه‌تی: (مَنْ رَأَى مِنْكُمْ مُنْكَرًا فَلْيُغَيِّرْهُ بِيَدِهِ فَإِنْ لَمْ يَسْتَطِيعْ فَبِلِسَانِهِ، فَإِنْ لَمْ يَسْتَطِيعْ فَبِقَلْبِهِ، وَذَلِكَ أَضْعَفُ الْإِيمَانِ)^(۱)

^(۱) ییشه‌وا موسلیم له‌ سه‌حیحه‌که‌ی له‌ -کتاب‌ الإیمان- (ژ: ۴۹) هیناویه‌تیه‌وه‌.

واته: ههریه کیک له ئیوه خراپهیه کی بینی با به دهست بیگوریت ته گهر نهیتوانی به زمانی،
ته گهر نهیتوانی به دلی، تهوهیان لاوازترین پروایه.

جا دهلین له ناو پهپلهمان خراپه کان زورن را سته وه یا ساکانی دژ به ئیسلام زورن، دهلین
ئیمه لهوئیه بانگهوازی دهکهین بو بیروپروا و ریگری دهکهین له بیروپروا خراپه کان و
ئایدؤلوجیهکانی تر و یاسا دهستکرده کان که پهپلهمان شوینی دروستکردنی یاساکانه.

۵- گوايه پیغمبهر (ﷺ) فهرموویه تی: **(سَيَكُونُ أُمَرَاءُ تَعْرِفُونَ وَ تُنْكِرُونَ ، فَمَنْ
نَابَذَهُمْ نَجَا ، وَمَنْ اعْتَزَلَهُمْ سَلَّمَ ، وَمَنْ خَالَطَهُمْ هَلَكَ)**^(۱)

واته فرمان پهوایانیک دهبن باشه و خراپه دهکهن و لییان دهبینن، تهوهی به رهه لستیان
بکا و به گزیا ندا بچیتتهوه رزگاری بووه، تهوهی لییان دوور بکهوئتهوه سهلامهت بووه،
تهوهی له گه لیان تیکه ل بووئیت له ناو چووه و به هیلاک چووه.

^(۱) ههرچهنده تهو فهرموودهیان له سه نه دی زوعف ههیه وه کو هیاجی کوپی بیستام که زه عیفه وه کو خاوه نی -مجمع الزوائد-
پیشهوا هه یسه می فهرموویه تی (۵/ ۲۷۵)، وه ته به پانی تهو فهرموودهی گیراوه تهوه (ژ: ۱۰۹۷۳) (۱۱/ ۳۹) تۆمار بووه، وه
ئیین ته بی شه به به هه مان شیوه (ژ: ۳۷۷۴۳) هاتووه لئی.

٦- پیغه مبه‌ر (ﷺ) فهرموویه تی: (إِنَّهُ يُسْتَعْمَلُ عَلَيْكُمْ أَمْرًا فَتَعْرِفُونَ وَتُنْكِرُونَ

فَمَنْ كَرِهَ فَقَدْ بَرِيءٌ وَمَنْ أَنْكَرَ فَقَدْ سَلِمَ وَلَكِنْ مَنْ رَضِيَ وَتَابَعَ) قالوا: يا

رسول الله ﷺ أفلا نقاتلهم قال (لا ما صلوا)^(١)

واته: پیغه مبه‌ر فهرمووی (ﷺ) به سه‌رتانه‌وه فهرمان‌ره‌وایانیک ده‌بن خراپه و باشه‌یان لی

ده‌بینن ته‌وه‌ی پی ناخوش‌بیت خراپه‌کانیان ته‌وا به‌ری بووه لییان و ته‌وه‌ی ریگری بکات

لییان ته‌وه سه‌لامه‌ت بووه به‌لام ته‌وه‌ی رازیبی و شوینیان بکه‌ویت خراپه و به هیلاک

چووه و له‌گه‌ل ته‌وانه، گووتیان: ته‌ی پیغه مبه‌ری الله (ﷺ) کوش‌تار و جه‌نگیان له‌ دژ

نه‌که‌ین فهرمووی (نه‌خیر ماده‌م نوێژ ده‌که‌ن).

جا ته‌وانه‌ی پاشگری ئیسلامیان به‌خویانه‌وه لکاندوه ده‌لین به‌ به‌لگه‌ی ته‌و فهرموودانه

ئیمه ده‌چینه ناو ته‌و په‌رله‌مانه تاوه‌کو ریگری بکه‌ین له خراپه‌کان، چونکه پیغه مبه‌ر (ﷺ)

ریگای هه‌لو‌یست وه‌رگرتنی موسلمانانی به‌رامبه‌ر به‌ کار به‌ده‌ستانی خراپه‌کار پوون

کردوه‌ته‌وه، که‌یه‌کیک له‌ ریگا‌کان به‌ره‌ه‌ل‌ستیکردنه له‌ ناو په‌رله‌مان و له‌ویوه ته‌وه ده‌کری

و ده‌سته‌به‌ر ده‌بی و به‌هیزتر ده‌توانین پوه‌پرویان بینه‌و و مونا‌به‌زه^(٢) یان بکه‌ین.

^(١) پیشه‌وا موسلیم له - کتاب الإمارة - (ز: ١٨٥٤) هیناوتی.

^(٢) مونا‌به‌زه له‌ زمانی عه‌ره‌بیدا به‌ مانای ته‌وه دیت هم‌ پازی نه‌بی به‌ شته‌که و هم‌ بی‌گۆری به‌ باشتر.

جا بابین ئه و چه ند به لگه یه ی که هینایانه وه جاری هه لویسته ی له سه ر بکه ین و بزانی
تایه چۆن هه لده وه شیته وه، به لگه کانیا ن له جیه یان هه لیان بوه شینینه وه.

هه لوه شانده وه ی به لگه کان له چه ند خالی کدا:

۱- باشترین پیشه نگ و ئه وانه ی په یره وییان لی بکریت پیغه مبه رانن (عليهم الصلاة
والسلام)، هیچیان لیان نه گیردراوه ته وه که بووبنه ئه ندام له کوږ و په رله مانه کانی
ده سه لاتدارانی سه رده می خویان و دانیان نابیت به سیسته م و یا ساکانیا ن و دابه زین له
بیرو پروایان و ږیزیان له کوفر و کافره کان نابیت، ئینجا بانگه وازییان کردبیت، ئه وه ی
یوسف پیغه مبه ریش (ﷺ) که به به لگه بو خویان ده یهیننه وه له ده سه لاتنی جیه جیکردن
بووه، کاریشی به فره مانی الله کردووه، نه ک دابه زییت بو فره مان و کوفره کانی
ده سه لاتدارانی سه رده می خوی، ئه وه له پیغه مبه ران (عليهم الصلاة والسلام) ناوه شیته وه و
پاریزراو بوون له شیرک و کوفر و گوناچه گه وره کان و مه عسوم بوون، ئه وه ی گومانی ئه و
باس و بابه تانه ش به پیغه مبه ران بیات که مه عسوم نه بوون له شیرک و کوفر و گوناچه
گه وره کان به دلنیا ییه وه بی پروا ده بیت.

۲- پرۆگرامی بانگه وازی بو لای الله له لایه ن الله تعالی وه پراوه ته وه و که س بو ی نییه
قسه ی تیدا بکات، که بو هه موو پیغه مبه ران (عليهم الصلاة والسلام) هاتووه، که ده سته یکی

بانگه وازیه که یان بریتی بووه له دوورکه و تنه وه له هاوبه شی و کوفرکردن به طاغوت و تنه ها
 الله بپهرستن، ئه وه تا الله تعالى ده فهرمووی: ﴿وَلَقَدْ بَعَثْنَا فِي كُلِّ أُمَّةٍ رَّسُولًا أَنْ اعْبُدُوا
 إِلَهَ الْإِلَهِ وَاجْتَنِبُوا الطَّاغُوتَ﴾ (الاحل : ۳۶) واته: بیگو مان و به پراستی بو ههر گهل و
 نه ته وه یه ک ره وانه کراو و پیغه مبه ریگمان ناردوه پییان گوتوون تنه ها الله بپهرستن و له
 طاغوتان دوورکه ونه وه.

۳- ئه وه ی ئه وان ده یلئین پیغه مبه ران (عليهم الصلاة والسلام) له ده ره وه ی په رله مانه کان به
 چاکتر کردوویانه، به بی هیچ دابه زینیک له بیروپروا و ئاین، پیغه مبه ران (عليهم الصلاة
 والسلام) سه ره مشقن ده بی چاویان لی بکریت و پهیره وی له هه نگاو و ریباره کانیا
 بکریت، جا ئه وه ی ئوه ده یلئین له ناو په رله مان ده یکه یین له دوا ی دابه زینتان له عه قیده و
 بیروپروا و چه ند خالیکی سه ره کی ئیسلام، ئینجا ئیوه ده توانن به حیسابی خوتان هه ندیک
 قسه بکه ن، پیغه مبه ران (عليهم الصلاة والسلام) له ده ره وه ی په رله مانه کانی سه رده می
 ده سه لاتدارانی خویان کردویانه، زور به باشت به بی ئه وه ی ئه و دابه زینه شیان تووش
 بوویت.

۴- ئه و به ره له استیه ی له توانایانه بیکه ن سنورداره و به به ره له استی دانانریت له پروانگهی
 شه ریه تی ئیسلامه وه، چونکه په رله مان یاسا و سیسته می هه یه، نابیت ئه ندامه که لی

لابداد و دەر بچیت، تەنھا ڕینگای ئەوێ پێدەدریت ڕای خۆی بلیت، ھەر وە کو ئەندامەکانی تری دژ بە ئیسلامیش ئەو ڕینگایانەیان پێدەدریت، چونکە ئەو یاسای پەرلەمانە و نابێ پیشیلەبکری، ئەوان کە کوفر بکەن و قسە بە ئیسلامیش بڵێن دەبێ گۆیان بۆ ڕابگری، لە کۆتایشدا بڕیارە کە زۆرینە یەکلایی دەکاتەو و دەبێ بە ناپاراستەوخۆ پێی ڕازیبیت و جێبەجێشی بکات لە ژيانی ڕۆژانەیدا، ئەگەر پێچەوانە ی شەرعیش بێت.

کەواتە ئە ی ئەندام پەرلەمان تۆ تەنھا دەبیتە بەھاراتی خۆ شکردنی خواردن و شیوەکەیان، وە ھیچی تەرت پێ ناکریت و ناتوانی لەوێ بەرھەڵستیه کی شەرعیانە بکە ی، تەنھا ڕای خۆت دەتوانی بلیت بە سنورداری لە ماوێه کی کەم و کورت کە پێتدەدری لە چوار چۆی یاسای پەرلەمانە کەیانەو.

۵- یە ک دەنگی زانایان لەسەر ئەوێه کە ڕیگری کردن لە خراپە نابیت خراپە یە کی تری گەورەتری لی بەدی بێت و گومانی زāl بەوێ ببرد ریت، ھەرکاتێک گومانی زāl وابوو کە خراپە ی مەزنتری لی دیتەدی، دەبێ وازی لی بێنی، بە دل ڤقت لی بیتەو و پێی ڤازی نەبیت، جا چوونە ناو پەرلەمان چەندین خراپە ی وە کو دابەزین لە بیرو بڕوا و توشبوون بە شیرک و ھاو بە شی و کوفر و دابەزین لە خالە سەرەکیە کانی ئیسلامی لی دەکەوێتەو، بە

حیسابی ئەو خاوەن بۆچوونانە مەگەر خراپەیه کی بچووکتەر لهوانه ی لی بکهوئتهوه قسه ی لی بکهن و له دژی بوهستنهوه یان بیگۆرن یان رای خۆیانی لهسەر بدهن.

٦- ئەو فهرموودانه ی باسکران مەبەست لێیان فرمانپروایه گوناحکاره موسلمانانە کان، که خراپه و سته میان ده کرد بهرامبەر به گهل و نه ته وه که یان، نه ک کافر و بیپروایه کان.

جا لێره وه دوو بۆ چوون ده بیئت باس بکریت:

تایه ئەوانه ی پا شگری ئه سلامییان به دوا ی خۆیان ه وه لکاندوه فرمانپروا کان ی پەرلهمانیان پێ موسلمان و شه رعیه؟

ئه گەر له وه لامدا گووتیان به لی، ئەوان موسلمان و شه رعین، که واته ده بی ملکه چیانین ئەوان وه لی ئەمرتانی و فرمان پرواتانی، وه کاره کانتانی بی شه رعیه ئە گەر له فرمانیان دهر بچن و ئەو کات ده بی به ریگای نه ینی گونجاو به گوێره ی عه قیده ی ئەهلی سوننه و جه ماعه نامۆژگاری بکرین.

ئه گەر له وه لامیشدا گووتیان نه خیر، ئەوانمان پێ موسلمان نییه و ئەوان شه رعی نین ئەوه وه کو پیغه مبه ران (عليهم الصلاة والسلام) ده بی به رهنگاریان ببنه وه و په یره ی سیره و ژيان نامه ی پیغه مبه رمان محمد (ﷺ) بکهن، وه بانگه وازیه که ی چۆن ده ست پیکرد و چیکرد ئیوه ش به و شیوه یه ده ست پێ بکهن و له سه ری برۆن.

ئهوه تا پيشهوا نهوه ویش -رحمه الله- دهربارهی ئه و فهرموودهی کۆتایی که له سهحیحی

موسلیم دا هاتبوو فهرموویهتی: (أ نه لا يجوز الخروج علی الخفاء بمجرد الظلم أو

الفسق، ما لم یغیروا شیئاً من قواعد الإسلام) واته: دروست نییه دهرچوون به سه

خه لیفه کان ته نهها له بهر ستهم له فهرمانیان دهرچن، مادام هیچیان نه گۆریبیت له بنه ماکانی

ئیسلام.

۷- ئه و فهرموودانه ریگا و شوینی به رهه لستی ده سه لاتی جیه جیکردن زیاتر ده گریتهوه له

(پاشا و سه روک و حکومهت و وهزیره کان و ده سه لاتدران)، نه وه ک ئه وانهی که وایا سا

داده نین و په رله مان بگریتهوه، به تایبه تی ئه وانیش که ده گریتهوه له ولا تانیک که حوکم

بکه ن به ئیسلام و قورئان.

سمر باسی دووهم؛ پیگهی جه ماوه‌ری به چوونه ناو په‌رله‌مان دابین ده‌که‌ین و

حه‌سانه‌مان ده‌بیّت:

۱- الله تعالی فهرموویه‌تی: ﴿قَالُوا يَا شُعَيْبُ مَا نَفَقَهُ كَثِيرًا مِّمَّا تَقُولُ وَإِنَّا لَنَرَاكَ فِينَا

ضَعِيفًا ۖ وَلَوْلَا رَهْطُكَ لَرَجَمْنَاكَ ۖ وَمَا أَنْتَ عَلَيْنَا بَعِزٌّ﴾ (هود: ۹۱)

واته: گه‌لی شوعه‌یب به پیغه‌مبه‌ر شوعه‌یبیان گووت (ﷺ) ئه‌ی شوعه‌یب زۆر تیناگه‌ین

له‌وه‌ی ده‌یلّیت ئیمه‌ تۆ له‌ناو خوومان به‌ لاواز ده‌بینین ئه‌گه‌ر هۆزه‌که‌ت نه‌بوایه‌ به‌رد

بارانمان ده‌کردیت (چونکه‌) تۆ خوّت هیچ ده‌سه‌لاتیکت نییه‌ له‌ به‌رامبه‌ر ئیمه‌دا.

ده‌لّین که‌واته‌ شوعه‌یب (ﷺ) پیگهی بانگه‌وازیه‌که‌ی به‌هیزتر کردبوو، هۆزه‌که‌ی

نه‌یانتوانی ده‌ریکه‌ن و بیکوژن، ئیمه‌ش له‌ په‌رله‌ماندا پیگه‌مان به‌هیز ده‌بی و هه‌سانه‌

به‌ده‌س ده‌هینین و بانگه‌وازی ده‌که‌ین.

۲- الله تعالی فهرموویه‌تی: ﴿قَالَ لَوْ أَنِّي لِي بِكُمْ قُوَّةٌ أَوْ آوِي إِلَىٰ رُكْنٍ شَدِيدٍ﴾ (هود:

۸۰)

واته: لوت پیغه‌مبه‌ر (ﷺ) به‌ گه‌له‌که‌ی خو‌ی گووت که‌ ده‌وره‌ی مالیان دابوو له‌و کاته‌دا

که‌ فریشه‌ته‌کان چوبوونه‌ مالی پئی گووتن خو‌زگه‌ له‌ به‌رانبه‌ر ئیوه‌دا هیزیکم ببوایه‌ یان

په‌نایه‌کی قایم ببوایه‌ په‌نام پئی به‌ردایه‌ (پێگریم) ده‌کردن.

دهلئین لوت پیغمبهر (ﷺ) باسی پالپشتی و پیگهی بههیز ده کات بۆ بهرهنگار بوونهوهیان،
ئیمهش دهمانهویت تهو پالپشتیه و پیگهی به دهستینین و بچینه ناو پهپلهمان تاوه کو
بانگهوازی بکهین.

۳- په نادانی پیغمبهری الله (ﷺ) له لایهن مامی ته بو تالیب بۆ بانگهوازیه که ی، وه
په نادانی زهیدی کوری ده سه نه بو ته بو به کری سدیق (رضی الله عنه) کاتیک مو سلیمانان
هیجره تی حه به شه یان کرد بوو تهویش ویستی پروا و له ریگا گه پرانده وه و په نایدا، وه
په نادانی نه جاشی له حه به شه، له کاتی کوچکردنی موسلمانان بۆ حه به شه.

جا دهلئین ئیمهش بهو چوونه ناو په پلهمانه خوومان په نا ده دهین به عه لمانیه کان و بانگهوازی
ده کهین، جا بابین تابه تهو به لگانهش چون هه لده وه شینینه وه و راستن به لگه یان پیوه
بهینریته وه یان نا.

ئهو خالانهی خوارهوه بهلگه هینانهوهکانیان بو دروستبوونی ئەندام بوونیان له پەرلهمان و بهشداریکردنیاں له هملبژاردن ههلهوهشینیتتهوه:

۱- پیغه مبهراڤ (عليهم الصلاة والسلام) پیکه گانیان و هیزه کهیان له دهرهوهی داموودهزگا و پرۆسه کانی دهسهلاته کانی سهردهمه کانیانهوه بووه، به هیچ شیوازیک دانه بهزیوون له بیروبروا و بانگهوازیه کهیان له بهرامبهرا پهنادانیان.

۲- پیغه مبهری الله محمد (ﷺ) و هاوهله کانی (رضي الله عنهم) به تهواوی بیروبروا و بریاره شهرعیه کانیان دهرخستوو و لئی دوو دل نهبوون له بهرامبهرا دهسهلاتدارانی سهردهمیان و ته نانهت له بهرامبهرا تهوانه ی په ناشیان داوڤ، هیچ مهرجیکیان قبول نه کردوو کار بکاته سهرا بیروبروا و دینداریه کهیان، چوونه ناو پرۆسه ی هملبژاردن له سهره تاکه یهوه ههر له کۆمیسسیۆنهوه دهست پیده کات تاوه کو ریگیان یی بدریت که به شداری بکهڤ له هملبژاردنه که، دهبی واژوو له سهرا ئه و خالانه بکهڤ و پیاڤ پازیبڤ که بو کۆمیسسیۆن هاوووه و به یاسا دانراوه، که ههلقولاوی عهلمانیهت و دیموکراسیهته و یاساکانی هملبژاردنی پیده لێڤ.

له پاشان ئه گهر یه کییک له پرووداوه کانی سهردهمی پیغه مبهرا (ﷺ) باس بکهڤڤ، ئه وه مان چاک بو به دیار ده که وی که پیغه مبهری پیشهوا (ﷺ) له دوا ی مردنی مامی ئه بو تالیب و

وه فاتکردنی دایه خه دیجه (رضی الله عنهما)، پیغه مبهەر (ﷺ) چوه وه مال دانیشست و قوره ی شیه کان پال په ستوی زیاتریان خسته سهری و نه یده توانی ته و او له مال که شی بته دهره وه، نه بو له هه بی مامی سوژی خزمایه تی جولاً و چوه مالی و به پیغه مبهری (ﷺ) گووت نهی محمدی برازام پرۆ ته وهی له کاتی زیندویتی نه بو تالیبی برام نه نجامت ده دا بیکه، (به رگری له پیغه مبهری الله (ﷺ) کرد)، جا له دوا ی ماوه یه ک که نه بو جه هل و عوقبه ی کوری نه بی موعیت پییان زانیه وه چوونه لای نه بو له هه ب و پییان گووت پرۆ به محمدی برازات بلّی و برسیاری لیکه بزانه شوینی عه بدولوته لیبی بابت له کوئییه (بو ته وهی هانی بدن تاوه کو ته و پالپشتیه ی نه بو له هه ب له پیغه مبهەر (ﷺ) بېرن)، نه بو له هه بیش به قسه ی ته وانی کرد و چوه لای پیغه مبهری الله (ﷺ) گووتی نهی محمدی برازام عه بدولوته لیبی باپیره ت له کوئییه و له گه ل کییه؟ پیغه مبه ریش له وه لامیدا به بی دوو دلی فهرمووی له گه ل گه له که یه تی، نه بو له هه ب وه لامه که ی بو نه بو جه هل و عوقبه ی کوری نه بی موعیت برده وه، ته وانیش گووتیان باشه نه بو له هه ب ته وه وای داناوه عه بدولوته لیب له ناو ئاگره، نه بو له هه بیش وا تینه گه یشتبوو، گووتیان ته م جاره پرۆ پاشکاوانه لیی بیرسه بلّی ئایه عه بدولوته لیب له ناو ئاگره؟ ته ویش هاته وه لای پیغه مبه رمان محمد (ﷺ)، گووتی وهره برازایه که م، مه به سست پی چیه عه بدولوته لیب له ناو ئاگره؟

پيغمبر (ﷺ) به بې دوو دلي فهرمووي نه وه ک عه بدولموت ته لیب نه وه ی مردووشه له سهر نه وه ی عه بدولموت ته لیب له سهری مردووه بوناو ئاگرن و له ناو ئاگرن، جا نه بو له هه ب له ويوه رقی هه ستا و توره بوو له پيغمبري (ﷺ) سویندی خوارد که هر دوژمن کاری بکات و بهرده و امبیت له سهری.

جا بزائن پيغمبري پيشه و (ﷺ) له و په نادانه دا هيچ دابه زينتيکی نه کرد له سهره تا و کوتاييه که یدا له کافرکردنی عه بدولموت ته لیبی باپیری و شوینی له قیامه تدا دیاریکرد، نه گهر هاتوو په نادانه که ی خوشی خسته مه ترسی به وه ی نه بو له هه ب چتر په نای نه دات، نه یفه رموو با وازبینم بهرژه وه ندی په نادانه کهم نه خه مه مه ترسییه وه، نه و راستیه پروون نه که مه وه نه لیم باپیرم کافره و به کوفر مردووه و له ناو ئاگره، به لام نه و لایه ن و که سانه ی به شداری پرؤسه ی هملېژاردن ده کهن و ده بنه نه دنام په رله مان زور به ئاسانی داده به زن له بیرو پروایان و دنده تین به عه لمانیه ت و دیموکراسی و واز ده هیئن له خاله سهره کییه کانی ئیسلام به ئاسان، به پاساوی (دایینکردنی بهرژه وه ندی پیگه ی بانگه وازی خو په نادان) واز ده هیئن له دروشمه کانی شهریه تی ئیسلام، نه لبانی له یه ک له قسه کانی جوان ده لی ده لی: نه وانه به ریشه وه ده چنه ناو په رله مان به لام به بې ریش لی ده رده چن، به شمه ک و جل و بهرگی موسلمانانه و پاپه ندبوون به شه عائیره کانی ئیسلام ده چنه ناوی به لام به شمه کی

کافر و بی پروایان لَه پانتۆل و چاکهت و بۆین باخ و وازهینان لَه دروشمه کانی ئیسلام لئی دینه دهرهوه و که متهرخه م ده بن.

وه ئه بو به کری سدیق یش (رضی الله عنه) هیچ دابه زینتیکی نه کرد له به رامبه ر ئه وه ی که زهیدی کوپی ده سه نه په نایدا، به لکو کاتی که زهید ئامۆزگاری ده کات و ده لئی وازیینه له و قورئان خویندنه که به دهنگه وه ده یخوینیت له و ژووره ی ماله که ی خوئتا و دهنگت ده چیتته دهر و قوره یشیه کان پئی رازی نین، من تۆم په نا داوه، له وه لامیدا ئه بو به کری سدیق ده لئی من په ناکه ی تۆم ناوی و الله منی په نا داوه منیش واز ناهینم له پریبازه که م و بانگه وازه که م. وه ئه وانیه ی کوچیان کردبوو بۆ حه به شه ش نه ک هیچ دابه زینتیکیان نه کردوو به لکو راشکاوانه بانگه وازه که یان به پاشای حه به شه ش گه یاند و له ئه نجامدا نه جاشی بووه موسلمان.

کهواته به کورتی و پووحتی زانایانی ئیسلام دهفهرموون ههموو
پهنادانیگ دهبن دوو مهرجی لَن بَیتَهجی، ئینجا قبول بکری، بۆ ئەوانهی
کهوا دهلَین ئیمه بانگهوازی دهکهین و کافر و موشریکیک یان هۆز و
تیرهیهک یان لایهن و کهسیک بیهوی پهنامانیدا:

• **مهرجی یهکهه!** ده بی پَیداگری له سهر بیروپروا و واز نه هێنان له پایه و
دروشمه کانی ئیسلام بَینیتَهجی کهسه که.

• **مهرجی دووهه!** ئە نجام و ئاکامی په نادانه که دیاریکراو و ئاشکرا بَیت به بی
به رامبه ربیت.

ئه وه له په رله مان به هیچ نهوع و شیوازیک نایه ته جی و سه ره تا داده به زن له بیروپروا و
دروشمه کانی تاین و ئیسلام، وه ئە نجامه کهشی له دوروو نزیکه وه نادیاره و هیچ دیار نییه.

سه رباسی سییهه! هاوپه یانی بۆ پشتگیری چهوساوان و ستهم لیکراوانی
لیده که ویتته وه:

دهلَین پیغمبه ری الله (ﷺ) له پیش هاتنی ئیسلام و پیغمبه رایه نی به شداری کردووه له
(حلف الفضول)، که له مالی عه بدولای کوری جه دعان دا هه ندیک له قوره شیه کان
کو بونه وه و ریکه وتن له سهر پشتگیری کردنی ستهم لیکراوان و وه رگرتنه وهی مافه کانیا،

دهلین پیغمبه ریش (ﷺ) (له دوای ئه وهی بووه پیغمبه ر) فهرمووی: ئه گهر له ئیسلامدا بو ی بانگ بکریم به شداری ده کهم^(۱).

هملوه شانده وهی ئه و به لگه هیئانه وهشیان به م شیویه ده بیئت:

ئه و بشتگیریه ده بی به گویره ی یاساکانی شهریه تی ئیسلام بیئت و دیاریکردنی ئه و بی،
تایه کی سته م لیکراوه و کی سته مکاره؟ ئه وانه ی له په رله ماندا به شداری ده کهن
لایه نه کانی دژ به ئیسلام و عه لمانیه کان به گویره ی بیرو پروای خو یان پیناسه ی سته م لیکراو
و سته مکار ده کهن، به جیاواز له بیرکردنه وهی موسلمانان، هه ندیک جار له لای ئه وان
ئیسلام سته مکاره و مافه کانی خه لکی خوا ردووه، ئه و جو ره هاوپه یمانیتییه به سه ره خو یی
و له ده ره وهی په رله مان با شتر و چاکتر ته نجام ده دریت، زانایان ده فهرموون مانای ئه وه
نه بووه پیغمبه ر (ﷺ) به شداری کرد بیئت و بکات له کار و ئیشیکدا که دابه زین له عه قیده
و بیرو پروا و خاله سه ره کییه کانی ئیسلام و ئاینی ئیسلامی تیدا بوو بیئت، حاشا له پیغمبه ر
(ﷺ) که کاری ئه وه ی بیر لیکرد بیته وه یان بو ی چوو بی یان وای گوو تبیئت.

^(۱) پیشه وای به یه قی له - السنن الکبری - (۳۶۷/۱) هیئاویتی.

سه‌رباسی چواره‌م؛ ده‌لێن په‌یره‌ویکردن له هه‌ندیک بنه‌مای شه‌رعی ڕیگا ده‌دات

به‌شداربین له هه‌لێژاردن و ده‌نگدان و چوونه ناو په‌رله‌مان:

بنه‌مای یه‌که‌م؛ (الأصل في الأشياء الإباحه).

هه‌ندیکیان ده‌لێن ئێمه‌ پێمان وایه هیچ به‌لگه‌یه‌کی سه‌د له سه‌دی براوه نه‌هاتوو هه‌

قه‌ده‌غه‌ی ئه‌و کاره بکات، جا ده‌شێن بنه‌رته له شته‌کان ڕیگا پێدانه، ده‌لێن له‌به‌ر ئه‌وه‌یه

که ئێمه به‌شدار ی ده‌که‌ین که‌واته ڕیگا پێداراوه و له‌سه‌ر ئه‌سلی خۆی ماوه‌ته‌وه.

هه‌لوه‌شانده‌وه‌ی ئه‌و به‌لگه هه‌نانه‌وه‌شیان به‌م شیوه‌یه ده‌بی‌ت:

چه‌ندین به‌لگه هه‌ندراوه‌ته‌وه له‌سه‌ر قه‌ده‌غه‌بوونی به‌شدار یکردن له هه‌لێژاردن، که له

داهاتوو به‌ پشتیوانی الله تعالی له بۆچوون و ڕای دووهم که قه‌ده‌غه‌ی ده‌که‌ن و به‌حه‌رامی

داده‌نێن ده‌یخه‌ینه به‌ر جاتان و ده‌یخه‌ینه ڕوو، که به‌لگه‌کان ئه‌گه‌ر براوه و قه‌دعیش نه‌بن

هه‌ر هه‌موویان خۆ هه‌موو جار مه‌رج نییه به‌لگه‌ فقهیه‌کان هه‌ندیک جار زه‌نیشن هه‌ر به

به‌لگه ده‌هه‌ندری‌نه‌وه و ئه‌وه ناگرێته‌وه که بلێن ئه‌سل و بنه‌رته تییدا ڕیگا پێدانه.

بنه ماي دووهم؛ (مصالح المرسله).

ټهوانه ي که وا دهلټن دياره پټيان وايه کهوا بهلگه ي قورټان و فهرمووده و ټيجماع و کو دهنگيان له دهست نيه، وه له قياسيان پټنه کراوه و ناکري له بهر ټهوه هانا دههينته بهر ټهوه بنه ما فقهيه، که دهلټن بهلگه ي (مصالح المرسله) به کار دههينين، ټهوه کات دهلټن (جلب المصالح ودرء المفسد) به کار دههينين واته هيناني بهر ټهوه نديه کان و په تکردهوه ي خراپه کان، دهلټن به شداري کردن له هملٿارڊن و چوونه ناو په پرله مان چه ند چاکه و بهر ټهوه نديه کي پټدابين ده پټ و دابيني ده کات بو بانگه وازي گشت موسلمانان.

ههنديک لهو بهر ټهوه نديانه ي ټهوان دهيلټن و پټي له سمر داده گرن

ټهوانهن:

۱- دهلټن راگه ياندي حوکمي ټيسلام له باس و بابه ته کان و په تکردهوه و په خنه گرتن له ياساکاني پټچه وانه ي ټيسلام و بيانوو بريني ټه ندامه کاني و حوجه له سمر کردنيان له ريگاي په پرله مانه وه ده پټ.

۲- دهلټن پيشکه شکردني پرور ټه ياساکان که ده بنه مايه ي گوړيني ياساکاني دژ به ټيسلام و شهريعه تي الله که ټهوه فرمان به چاکه يه و ريگريه له خراپه.

۳- ده لاین بهرژه وهندی ده سته بهربوونی حه سانه و پاراستنی ئه ندامه کانی په رله مان بو بانگه وازی پیدابین ده بی.

۴- ده لاین بانگکردنی ده سه لاتداران و وهزیره کان که پیچه وانیه ئیسلام و موسلمانان ده کهن بو ناو په رله مان و متمانه ئیسه ندنه وه و ئیپرسینه وه یان.

هملوه شانده وهی ئه و به لگه هیئانه وهش به و خالانه ده بی:

۱- سه ره تا پیناسه یه کی کورت و پووخت و به لگایه تی مه سلحه ده بی بکه یین.

۲- له پاشان هیئانه وهی هه ندیک له وته ی زانایان.

۳- هه لوه شانده وهی خال به خالی ئه و بهرژه وهندی هیئندراوه ته وه.

▪ **پیناسه یه کی کورت و پووخت و به لگایه تی مه سلحه:**

پیناسه ی مه سلحه له زمانه وانیدا: مه سلحه ده له زمانه وانیدا تاکی مه سالیحه و له

سه لاحه وه هاتووه، که پیچه وانیه فساد و خراپه یه واته چاکه یه تی، دژه و پیچه وانیه له گه ل خراپه.

پیناسه ی مه سلحه له زاراوهدا: واته بهرژه وهندی و چاکه کانی ره ها نه ره چاوکراوه

و نه پوچه لیش کراوه ته وه و ره تکراره ته وه.

ئهممهش دابهش دهبيت بو سن بهش:

- ۱- ئهوهي شهرع شاهيدي به چه سپاندن و په چاوكردني داوه.
- ۲- ئهوهي شهرع شاهيدي پوچه لكردنه وه و په تكردنه وهي داوه.
- ۳- ئهوهي شهرع نه په چاوي كردووه و نه پوچه لي كردووه ته وه كه زانايان ناوي ده بن به (مصاليح المرسله) هه نديك ناوي تريشيان بو هيناوه.

ئايه به لگهيه (مصاليح المرسله) و حوجهيه يان نا؟

زانايان را جياوازن له و بارهيه وه:

- هه نديكيان ده لين به لگهيه به په هايي، ئه وه را ي پيشه وايان (مالك و هه نديك له شافعيه كان) يشه.

- هه نديكيان ده لين به لگه نيه و به به لگه دانانريت، ئه وه را ي پيشه و (الباقلائي و ابن الحاجب و امودي و ابن قدامة) يه.

- هه نديكيش ده لين به مهرج مه سلحه به لي به لگهيه ته گهر مهرجه كانى لي بيته جي، ئه ويش كه بگونجي له گه ل بنه پره تيكي كولى و ئه سليكي كولى وه له گه ل بنه پره ته شهرعيه كانى تر دا تيك نه گيريت بو بنه پره تيكي به شيتي و جوزئيش، ئه وه را ي پيشه و

(شافیعی) و هه‌لێژاردن و پێشه‌وا (ابن برهان البغدادي) ه که به سێ مهرج ده‌لێن

(مصالح المرسله) به‌لگه‌یه:

۱- زه‌رووری بێت له پێنج زه‌رووره‌ته‌کان.

۲- مه‌سه‌له‌حه که گشتیبێت و هه‌موویی و کولیبت تاوه‌کو سووده‌که‌ی هه‌موو موسلمانان بگرێته‌وه.

۳- (مصالح المرسله) که ده‌بی پراوه و قه‌دعیبت، ئه‌وه پرای زۆربه‌ی زانایانی اصول الفقه.

جا لێره‌دا هه‌ندیک له وته‌ی زانایان ده‌هێنینه‌وه، ئایه مه‌سه‌له‌حه و مه‌فسه‌ده چ کاتیک کاری پێده‌کری و په‌چاو ده‌کری و تیده‌پواندری و له چ کاتیکدا به‌لگه‌ی پێوه ده‌هێنرێته‌وه.

■ هێنانه‌وه‌ی هه‌ندیک له‌وته‌ی زانایان:

۱- پێشه‌وا شاتیبی -رحمه الله- ئه‌و زانایه لێزانه ده‌رباره‌ی (أصول الفقه) فهرموویه‌تی:

(المصالح المجتلبه شرعا والمفاسد المستدفعه إنما تعتبر من حيث تقام الحياة الدنيا للدياة الأخرى، لا من حيث أهواء النفوس في جلب مصالحها العاديه، أو درء مفاسدها العاديه)^(۱)

^(۱) -کتاب الموافقات- (۲/ ۳۷).

واته: بهرژهوه ندی و چاکه کانی به شهرع هیندراون و خراپه کانی په تکرارونه تهوه و پال نراون ته نها له پرووی تهوهوه په چاو ده کرین که ژیا نی دنیا هه لدهوه شیننه وه له پیناو ژیا نی دوا یی، نه ک له پرووی ههوا و ههوهس و نه ریته کان و تهو شته چاکه، یان تهو شته خراپه تهوانه حیسایی بو ناکریت.

کهواته نابیی به گویره ی ههوا و ههوهس و مهسله حه تی خو ت لیکی بده یتهوه، ده بی به گویره ی تهوه ی دنیا له پیناو قیامت دابندری بهرژهوه ندیه کان بهو شیوه یه بهیتریتتهوه و خراپه کان بهو شیوه یه پهت بکریتتهوه.

۲- ئیبن تهیمیه -رحمه الله- فهرموویه تی: (فاقوام قد ينظرون إلى الحسنات فيرجحن هذا الجانب وإن تضمن سيئات عظيمة)^(۱)

واته: خه لکانیک که جیگای تهوه نین قسه و شتیان لیوه ربگیری لایه نه باشه کانیا ن په سه ند کردووه به سه ر لایه نه که ی تر دا ته گهر خراپه ی گه وره تریشی لیکه وتبیتتهوه تهوه له شه ریعت په تکراروه یه.

^(۱) -مجمع الفتاوی- (۵۸/۲۰).

هر له مجمع الفتاوى همرموديه تى: (فان الشرك والقول على الله بلا علم، والفواحش

ما ظهر منها وما بطن والظلم، لا يكون فيها شيء من المصلحة)^(۱)

واته: بيگومان و بهراستى شيرک و هاوبه شى و قسه کردن له سهر الله به بى عيلم و زانستى،

گوناح و تاوانه کان و به دره و شتى به ئاشکرا و په نهان وه زولم و سته م، هيچيک له وانه هيچ

مه صله حهت و بهرژه و نه ديه کى تيدا نيه و نابى بکړين.

له پاشان له شويټيکى ترډا همرموديه تى: (ان المحرمات أحدهما ما يقطع بان الشرع لم

يبح منه شيئاً لا لضرورة ولا لغير ضرورة : كالشرك، والفواحش، والقولي على الله بغير

علم. والظلم المحض، وهي الأربعة المذكورة في قوله تعالى: ﴿قُلْ إِنَّمَا حَرَّمَ رَبِّيَ

الْفَوَاحِشَ مَا ظَهَرَ مِنْهَا وَمَا بَطَنَ وَالْإِثْمَ وَالْبَغْيَ بِغَيْرِ الْحَقِّ وَأَنْ تُشْرِكُوا بِاللَّهِ مَا لَمْ

يُنْزَلْ بِهِ سُلْطَانًا وَأَنْ تَقُولُوا عَلَى اللَّهِ مَا لَا تَعْلَمُونَ﴾ فهذه الأشياء محرمة في جميع

الشرائع، وبتحريمها بعث الله جميع الرسل، ولم يبح منها شيئاً قط، ولا فى حال من

الأحوال، ولهذا أنزلت في السورة المكية)^(۲)

واته: بهراستى تهو هرامکرا وانه ى که له شه رعى ئيسلامدا به براوه بى هرامکراون و

هيچ پيگايان پينه دراوه نه بو زهرورات وه نه بو غه یرى زهرورات وه کو: (شيرک و

هاوبه شى، گوناح و داوین پيسى، قسه کردن له سهر الله به بى عيلم و زانستى، زولم و

^(۱) -مجمع الفتاوى- (۱۴/ ۴۷۶).

^(۲) -مجمع الفتاوى- (۱۴/ ۴۷۰).

سته می پرووتی سه د له سه د) که نه و چواره هر چواریان له و ئایه ته دا باسکراوه الله تعالی
 حه رami کردووه، ﴿بَلَىٰ یٰٓاَیُّهَا الَّذِیْنَ اٰمَنُوا لَا تَتَّبِعُوا اَمْرَ الْمُشْرِکِ﴾ (که نه و چواره هر چواریان له و ئایه ته دا باسکراوه الله تعالی
 به د و خراپن نه وانه ی که ئاشکران و نه وانه ش نهینین وه گوناحی (حه رami کردووه) وه
 ده ست دریژی به ناهه ق وه (حه رami کردووه) شتیک بکه نه هاوبه ش بو الله که به لگه ی بو
 نه ها تو وه وه (حه رami کردووه) که به ده م الله وه شتانیك بلین که نایزان ﴿يَاۤاَیُّهَا الَّذِیْنَ اٰمَنُوا لَا تَتَّبِعُوا اَمْرَ الْمُشْرِکِ﴾، به راستی و
 سه د له سه د نه و شتانه ی که الله حه رami کردووه له هه موو شه ریه ته کان حه رami
 کردووه، الله پیغه مبه رانی له و پیناوه دا ناردووه (عليهم الصلاة والسلام)، حه لال نه کراوه و
 ریگا نه دراوه هیچیان له هیچیک له حال و باله کان، وه نه وه ش له سوپه ته مه کییه کان
 دابه زیندراوه.

که واته ئه و شتانه حه رامکراون له هه موو یاسا و شه ریعه ته کانی الله و حه رامکردنیان
 بپراوه ته وه و هه موو پیغه مبه ران (عليهم الصلاة والسلام) یه ک دهنگ بوون له سه ریان، جا
 به حالیک له حاله کان به هیچ نه وعیک له جوړه کان ریگا پیدراو نه بووه، چوون ده کری ئه وه
 بیته یاسا و بو توشبوون به شیرک و هاو به شی و داننان به یاسای دژ به ئیسلام و دابه زین
 له عه قیده و بیرو پړوا و گوناح و تاوانه کان له خراپیه کانی هه لېژاردن تیکه ل بوونی نیر و
 می و فه ساد و پاره سه رفکردنیکي به ره هایي و زور و ته عه سوب و ده مارگیری و... ئه وانه

هر ههمووي له سهرې تا بنې دياره به بهرژهووندي و قازانچ حساب ناکړين له روانگه ي
ئيسلامه وه، تا ټو بنه مايه شهرعيه ي بو جيټه جي بکړي وه کو زانايان پونيان کرده وه.

له پاشان دهبي ټاگاداري ټو بنه مايه شيبين (درء المفسد اولي من جلب مصالح) که
لاداني خراپه کان له پيشتره له هيناني سوود و باشيه کان، ټو هوشيان دهبي په چاو بکړي که
زانايان همرموويانه، مفسه ده ي شيرک و هاوبه شي و دابه زين له عه قيده و بيرو بروا و
گوناحي تیکه لي نير و مي و موسيقا ژندن و پاره زور سهر فکرن و ته عه سو بکړن و
خه لک ټازار و ټه زيه تدان و تانه و ته شه ره له خه لک گرتن و... ټا ټه وانه هر ههموويان
مه فا سيد و خراپه ي سهد له سهد و پروونکراوه ن له شهريعه تي ئيسلامدا، جا لاداني ټو
مه فسه دانه ټه ولا تره له وه ي ټه گهر بهرژه ووندييه کي که ميان زور دابنيبيت به چوونه ناو
په رله مان و خو هملټارډن، چونکه خو ههموو کاريکي حهرامکراویش هندیک له
بهرژه ووندي و سوودي جاريوا هيه تيدا دهبي، مه گهر شيرک و کوفربي ټه گهرنا ټاره ق که
حهرامکراوه الله باسي مه نفعه عت و سوودي که مي ده کات، بهس ده لي گوناح و
تاوانه که ي (ټاره ق و قومار) زياتره له بهر ټه وه ي گوناحه کاني و خراپه کاني گه وره تره له
بهرژه ووندييه کان حهرام کراوه و نابي توخني که ون.

۳- ئیبن نه جار -رحمه الله- فهرموویه تی: (الأمر إذا دار بين درء مفسدة، وجلب مصلحة،

كان درء المفسدة أولى من جلب المصلحة)^(۱)

واته: ئە گەر کار و ئیشیک کهوته نێوان لادانی خراپه و، هینانی چاکه و باشه، لادانی خراپه که ئەولاتر و له پێشتره له هینانی چاکي و مهصلهحه تیه که.

۴- عیزی کوری عه بدوسه لام -رحمه الله- فهرموویه تی: (إذا اجتمعت مصالح ومفاسد،

فإننا أمكن تدصيل المصالح ودرء المفا سد فعلنا ذلك، أمثالاً لأمر الله فيهما، لقوله سبحانه: ﴿فَاتَّقُوا اللَّهَ مَا اسْتَطَعْتُمْ﴾. و إن تعذر درء والتحصيل، فإن كانت المفسدة أعظم من المصلحة درأنا المفسدة، ولا نبالي بفوت المصلحة، قال الله تعالى: ﴿يَسْأَلُونَكَ عَنِ الْخَمْرِ وَالْمَيْسِرِ ۖ قُلْ فِيهِمَا إِثْمٌ كَبِيرٌ وَمَنَافِعُ لِلنَّاسِ وَإِثْمُهُمَا أَكْبَرُ مِنْ نَفْعِهِمَا﴾ حرهما لأن مفسدتهم أكبر من منفعتهم. أما منفعة الخمر فبالتجارة ونحوها، وأما منفعة الميسر فبما يأخذه القامر من المقمور)^(۲)

واته: ئە گەر بهرژه وه ندیه کان و خراپه و مهفسده کان پیکه وه هاتن و کۆبوونه وه، ئە گەر توانیان چاکه کان به دهست بێنین و خراپه کانیش لایدهین، ئە وه ئە وه ده کهین، به گویره ی فهرمانی الله تعالی که ده فهرمووی: ﴿به پێی تواناتان الله په رستی بکهن﴾، خو ئە گەر

^(۱) په رتووی -شرح الکوکب المنیر- (۴/ ۴۴۷).

^(۲) په رتووی -قواعد الأحکام فی إصلاح لأنام- (۱/ ۸۳).

نه مانتوانی مه فسهده که ره تکهینه وه و بهرژه وه ندیه کهش بینین و دابینی بکهین، ته گهر مه فسهده و (خرابه) که گهره تر بوو له مه سللهحه (چاکه) که، ته وکاته ده بی مه فسهده (خرابه) که وه لابنیین و گوی به وه نه دهین که مه سللهحه و بهرژه وه ندیه که مان له ده ست ده چی، چونکه الله تعالی له و ئایه ته فهرموویه تی: ﴿پرسیارت لی ده کهن ئه ی محمد (ﷺ) ده رباره ی ئارهق و قومار پییان بلی گوناح و تاوانی مه زنی تیدایه وه سوود و که لکیشی هه یه بو خه لکی به لام گونا و تاوانه که ی و خرابه که ی مه زنتره له سوود و که لکه که یان﴾ که واته له بهر ته وه الله تعالی هه ردووکیانی هه رامکرد (ئارهق و قومار) چونکه خرابه که یان گهره تر بوو له سوود و که لکه که، قازانجی ئارهق ته نها تیجارهت و پاره پی پهیدا کردنه که ی قازانجه به لام هه موو شته کانی تری خراپیه، وه قازانجی قوماریش ته وه ی به قومار ده سستی ده که وی له و که سه ی که لی ده باته وه له قوماره که ته وه قازانجی پاره و دونیا ده کات بهس مالی که سیکی ویران کردوو وه هه رامیکی گهره ی کردوو.

که واته زور به جوانی و ریکوپیکی له وته ی زانایان بومان ده رکهوت ته و بهرژه وه ندیه ی له ئیسلامدا ئیسلام به بهرژه وه ندی داده نیی ده بی ته ماشا بکری و په چاو بکری، به لام به و مه رجه ی مه فسهده یه کی گهره ی لی نه که ویتته وه، ته گهر مه فسهده و خرابه یه ک له گهل مه سللهحه و بهرژه وه ندیه ک که وتنه به رامبه ر یه ک ده بی ئیمه خرابه که ره تکهینه وه هه تا له

تواناماندا دهبي، ټينجا مهسلهحه ته که مان نه وي و گوټي پټنه دهين، وه ټه گهر ههردوو کيانمان
 پي دابين بوو خراپه مان پي ره تبويه وه و مهسلهحه تمان پي دابين بوو ټه وه چاکه، ټه گهرنا
 دهبي خراپه که ره تکهينه وه له پيشتره له وه ي چاکه که ي پټوه دابين بکهين، وه راسته له
 هه موو حه رام و تاوانټيکيش جگه له شيرک و هاوبه شي و کوفر، ټه واني تر هه ر هه موويان
 ريژه يه ک له بهرژه وه ندي و قازانجي هه نديک که س و لايه ن و شتي تيډايه وه کو هي ټاره ق
 و قوماره که که باس مان کرد، به لي چوونه ناو هه لٻڙاردن و دهنگدان و چوونه په رله مانيش
 په نگه هه نديک بهرژه وه ندي و قازانجي که مي جوزټي ليده که ويته وه به لام مه فسه ده يه کي
 که وره ت تووش دهبي که شيرک و کوفر و گوناچه گه وره کانه، نابي تو بيکه ي به لکو دهبي
 مه فسه ده که ره تکه يته وه، وه کو زانايان هه رموويان و بنه ماکان به و شيويه جيبه جي ده بن و
 ده هيندرينه وه، جا خليسکانه کان و زيانه کاني به شداريکردن له هه لٻڙاردن ټه گهر ته نها به
 نمونه هه نديکيان بينينه وه بو بهر چاوي ټيوه ي بهريزه وه چاک چاک دهيزانن که واپريگا
 دراو نيه له بهر ټه وه ي شيرک و کوفري ليده که ويته وه، که نابي به هيچ نه وع و شيوازيک
 هيچ شتيک بکري له پريگاي شيرک و کوفره وه، ټه گهر بهرژه وه ندي و قازانجيکيشي
 هه بيت والله اعلم.

▪ هملووشاندنهوهی خال به خالی ئهو بهرژههندیانهی هیندراوهتهوه:

- بهرژهوهندی و چاکهی راگه یاندنی حوکمی شهرعی کاتیک ئهوانه دهیلین (ئه ندام په رله مانه کان).

به لئ راسته، پهنگه هه ندیک شتی که میان لهویوه پیکراوه و ده کری (یه عنی که گووتراوه له دانیشتنه کان)، به لام هیچیان ناگاته ئهو شیرک و کوفرهی که توو شیان ده بی، داننان به دیموکراسیهت و عملانیهت و یاسا دهستکرده کانی دژ به ئیسلام و یاسا کانی الله تعالی و واز هینان له حوکم و یاسا کانی الله تعالی و سویند خواردن بۆ پاراستنی ئهو یاسایانهی دژ به ئیسلام و الله تعالی و.. ئهوانه ده بی وازی لیبهیندری، چونکه ئهو شیرک و کوفر و گوناچه گه ورا نهی پی دابین ده بی، ههتا ئیستاش نه بیستراوه هه ر کهس و لایه نیک به و حال و ریگایانه چووه ته ناو په رله مانه کانیش نه یه توانیوه شیرک و کوفره کان بنبر بکات و نه یهیلئ و په تی بکاته وه به ته واوه تی، ته نانهت نه یه توانیوه ریا و سووه کانیش په تبکه نه وه به لکو ته نها توانیویه جاروبار قسه له هه ندیک باس و بابهت و شته کان بکه ن، نه یان توانیوه په شیکه نه وه و نه یهیلن و بیگورن.

کهواته چوونه ناو ئەو پرۆسەیهوه به دنیاییهوه ئەوهی لێناکهوێتهوه، ئەو بنهما
شەرعییانەى بۆ جێبهجێ بێى و پێگا بدریت، وه خهون و خهیاڵه لهو پێگایه موسلمان
بتوانیت حوکمی الله بچهسپینیتتهوه و حوکمی شەیتان و پیرهکانی نههیلێت و ڕهشکاتهوه.

• بهرژهوهندی چاکه ی پێشکه شکردنی پرۆژه یاساکان که بینه مایه ی گۆڕینی یاساکانی
پێچهوانه و دژ به شەرعى الله.

ئا ئەوانهش نهکراوه و ناکریت ئاسان، چونکه ئەو کارهش تهنها خهیاڵ پلاوییه و تاوهکو
ئێستا له هیچ ولات و شوێنیک نهتواندراوه کاریکی بهرچاو و دیار له یاسا دیارهکان
بکریت و ڕووبدات و یاسای دژ به ئیسلام نه مینى و یاسایهکی ئیسلامی شەرعى لهجى
جێگیر بکړی.

له ئەگهري هاتنهجێى ئەو کارهش ئەندامهکان توو شى ئەو خراپیانە دهبن
پیش ئەوهی ئەو کاره ئەنجام بدهن:

۱- دهبیئت دهنگ کوڤکه نهوه بۆ پرۆژه یاساکان کهوا پێشکهشی دهکهن، بهدوایدا بگهڕین
لهلای عهلمانی و کهسهکانی تر که لهناو پهڕلهمانن، ئینجا ئەو دهنگه کوڤکه نهوه و بیانیهینه
سهرخهت و پێگا پشتگیریان لێ بکړی.

۲- ده بی دانبنین به و کار و یاسایانه ی ته حامل و هه لسوکه وتکردن له گه لیان، که ئه وهشیان خراپه یه کی تره و به گویره ی یاسای ئیسلام سنورداره ته حامل کردن له گه ل کافر و بی پروا و ئه وانه ی دژ به دینن، ده بی به گویره ی شهرع بی.

۳- له ئه گه ری گۆرینی یاساکه ش، ئه و سیسته مه ماف ده داته ئه وانه ی ده نگه که ی پی ده دهن له گه لیدابن، ئه وانی تریش خه لکچیک له عه لمانی و خه لکه کانی تر له دژی بوه ستنه وه، ئه وانیش ئه و مافه یان پی ده دری که وای بیشه رعی و کوفریه کانیا ن بلینه وه و لینگه پرین کوفری و بیشه رعیه کانیش بگۆردری.

له پاشان له و ولاتانه ی که سیسته می عه لمانیه تی لی بهر قه راره و دان به یاساکانی ده نریت و تو دان ده نییت به عه لمانیه تیه که ی ته وان و چه سپاندنی ته و یاسایه، له پاش ته و کاته وه ته نها به ده ست په رله مانه که ش نییه دیاره سه روک هه یه له ولاته کان ئه وانیش یاسایه کن ده بی ته و بچی واژووی بکات، ئینجا ئایا په تیده کاته وه یان واژووی ده کات یان هه ندیک بریاری نا شهرعی و بیشه رعی و کوفری و شیرکی هه یه هه ر ته و ده توانی بریاری له سه ر بدا و جیبه جیشی بکات له سه ر خه لکه که.

که واته ئه و بهرژه وه ندیه ش مسوگهر نییه و ته نهها خه یال و ئومیده زورجاران نه هاتوه ته جی و ناشه یتته جی، ته نهها قسه یه که خاوه ن ئه و بوچوونانه ده یکه ن و به بیانوو ده یه یننه وه بو ئه وه ی خه لکه که دل پازی بی و دهنگیان پیدایه.

• بهرژه وه ندی و به دهسته ینانی حه سانه ی ئه ندامیتی په رله مانه که ی لیده که ویتته وه و ئه ویش بو بانگه وازی به کاری ده ینتی.

له پیشتر تیشکمان خسته سهر به س ئیستاش به کورتی ده لئین ئه و حه سانه یه به و ره هاییه نییه به لکو سنورداره، زور جاریش بینهراوه که ئه ندامه که نه پاریزراوه و قسه ی پی گووتراوه و پراگیراوه و لئیدراوه.

له زوربه ی دهستوره کان و ولاتهکانی عملمانی ئه و حه سانه یه ته نهها له بازنه و سنوری تهسکی ناو په رله مانه که دایه، له باس و بابه ته دیاریکراوه کاندایه و مهرجانه ریگی پی دهری:

۱- ته نهها بو جیه جیکردنی کارهکانی ناو په رله مانه به سنورداری، نه ک بو بانگه وای ره هاییه له ههر شوین و جیگایه ک بیه وئی.

۲- ده بی ته وهش که کرا باس و بابه تیکی دیاریکراو بی له شوینی دیاریکراو که ناو په رله مانه.

که واته که سی بانگه وازکار بۆی نییه له ههر شوینیکبیت ئه وه به کاربهینى بۆ بانگه وازیه که ی و خۆی پێوه پاپه ند بکات و سه ره پای ئه وه ش که ئه وه هموو دابه زینه ی له بیروپروا و عه قیده و ئیسلامه تی کردوو، ههر کاتیکیش دلیان بیهوی ئه ندامیه تیه که ی ده توانن بخره نه مه ترسی و لیشی بستینه وه به بیانوی جیا جیا، وه نموونه ی زۆری واقعیشان هه یه که ئه ندام په رله مانه کان ته نانه ت سه روک و ههر په داریک لابه دن که به دلیان نه بی و حه سانه که ی لی بستینه وه، وه سه یر و سه مه ره یی له وه دایه که پروا بکه ی ئه بو جه هل په نای پیغه مبه ر (ﷺ) و هاوه لانی بدات تاوه کو باسی شیرک و کوفره کانیا ن بکه ن و هه ولی شکاندنیا ن بده ن و بته کانیا ن له ناو ببه ن، بگره ئه وه به فیلمی خه یالیش ئاسان ده رناهیندرئ، نه وه ک به واقعی پرووبدا و بیته جئ، وه زۆربه ی جاران ئه ندامه کان بانگه وازیان له بیر ده چیته وه له بهر سیاسه ت و تیکه لی ئیر و می و گوناخه کانی تر خۆچواندنیا ن به عه لمانیه کانه وه له جل و به رگ و هه لسوکه وت و شیوه و دیمه ن و... هتد ئاگایان له بانگه وازی و لای الله و عیباده ت و ته قوا و دینداری نامینیت، له سه ر پای ئه وه که سانه ی که ئه وانه ههر به موسلمانیش ده مینه وه والله اعلم.

- به رژه وه ندی لیپرسینه وه ی ده سه لاتدار و وه زیره کانی حکومه ت و لیسه ندنه وه ی مه تانه یان پێوه دابین ده بی، ههریه ک له وه زیر و ده سه لاتدارانه ئه گه ر کار و شتیکی

بیشه‌رعی و دژ به ئیسلامیان کرد ئیمه بانگیان ده‌که‌ین بۆ په‌رله‌ مان و له‌ویوه
لێپرسینه‌وه‌یان له‌ گه‌ل ده‌که‌ین و دوايه‌ متمانەیان لێده‌ستیننه‌وه‌، ئاوها به‌ سووک و
سانایی به‌ به‌ر گوێچکه‌ی خه‌لکیدا ده‌ده‌ن.

ئیمه‌ ده‌لێین ناتوا ندری وه‌زیر یان هه‌ر به‌رپرسیکی حکومی له‌ به‌ر پیچه‌وانه‌ کردنی
شه‌رعی الله یان کوفر و شیرک کردنی بانگ بکریّت و لێپرسینه‌وه‌ی له‌ گه‌ل بکریّت،
به‌ لکو ته‌نها له‌ کاتی پیشیلکردنی یاسا و ده‌ستوری عه‌لمانی ئه‌و یاسایه‌ی که‌ په‌رله‌مانه
عه‌لمانیه‌ که‌ ده‌ریکردووه‌ ده‌تواندری ئه‌و ڕیگایه‌ بگه‌ردریته‌ به‌ر، وه‌ چه‌ند ڕیگا و شوین و
سیسته‌میّک و چوارچۆیه‌یه‌کی دیموکراسیانه‌ی بۆ دانراوه‌ که‌ بانگه‌یشتی په‌رله‌مان
ده‌کریّت و لێپرسینه‌وه‌ی له‌ گه‌ل ئه‌نجام ده‌دریّت.

**جا ئه‌و خراپانه‌ی خواره‌وه‌ی لێده‌که‌وه‌یتوه‌ ئه‌و کار و ئیشه‌ تا بلێین
به‌رژه‌وه‌ندیه‌کی وا بچووکس پێ دابین ده‌بێ:**

۱- دانپێدانانی یاسا و ده‌ستوره‌ عه‌لمانی و دیموکراسیه‌ که‌ و کاریپێکردنیّت، که‌ ده‌بێ له‌ چوار
چۆیه‌ی ئه‌وه‌وه‌ بانگه‌یشت بکریّت.

۲- وه‌ک ئه‌وه‌ وایه‌ به‌ وه‌زیره‌ که‌ یان ده‌سه‌لا تداره‌ که‌ بگه‌وتری ئه‌وه‌ بۆ پابه‌ند نابیت به
گوناچه‌ کانت و پیشیلی خراپه‌ کانت کردووه‌، چونکه‌ ئه‌و یاسا و بڕیارانه‌ی هه‌ن جگه‌ له‌

ئیسلام هه مووی نه فامیه ته و خراپیه و تۆش پئی ده لئیت بۆ بیوه پابه ندنیت بۆ لئی که مته ر
خه میت بۆ جیبه جیی ناکه ی خاله کانی دژ به الله و به پیغه مبه ر (ﷺ) و به شه ریه تی
ئیسلام، له واقعی حالدا ته وه پرووده دات و مه به ست لئی ته وه یه و لیپرسینه وه که له سه ر
ته وه ده بی.

که واته هیچ به رژه وه ندیه کی تیدا نییه و نابینریت خو ته گه ر یاسا که هیچ پیچه وانیه کی
شه رعی ئیسلامیشی تیدا نه بیّت و موافیق بیّت له گه لی هه ر وه کو یاسایه کی ده رچوو له
په رله مان و سیسته می دیمو کراسی و عه لمانی کاری پیده کریت نه ک وه کو شه رعی الله،
سه ره پای ته وه ی که دابه زین له بیرو پروا و ئاین و داننان به یاسای ده ستکردی
لیده که ویتته وه بۆ ته ندامه که.

ته گه ر ته نه ها پرووداویکی واقعی چه ند سالیکی به ر له ئیستا بخه یه به ر چاوتان ته و
راسته مان بۆ پروونده بیته وه.

له پرووداویکی واقعیدا له کاتی سلفه ی عه قاردا له لایه ن حکومه تی هه ریمه وه، یه کیتی
زانایانی کوردستان دوو مامۆستایان په وانیه ی لای وه زیری دارایی ته و کات کرد که له
پشکی یه کیتی بوو، پێیان گوتبوو ته و زیاده و فائیزه هه لبگره له سه ر سلفه ی عه قارات
تاوه کو زۆرینه ی خه لکی سوودی لیوه ربگرن، ته و زیاده یه له شه ریه تی ئیسلام حه رامه و

به ريبا داده نریت، وه زیره کهش راشکاوانه و بویر بوو بوو له بیرو پروایه عهلمانیه کهیدا، له وهلامیاندا گوتبووی ئیمه عهلمانین لهلای ئیمه زیاده حهراام نییه و هیچی لهسهه ر نییه، تهگه ره هر ناویکی تریشی لیبنین، تهنها سیاسهتکرده و فیلکرده له خه لکی، ههرکاتیک سیسته مه که بووه ئیسلامی و کار به شه ریعت کرا، تهوه بو تان ههیه تهو داوایه بکهن، تهوکات منیش لی ره نابم چونکه عهلمانیم.

یه کییک له مامۆستایه به ریزه کان بوو خوی بوو منی گیرایه وه، که لهو پروودا وه دا به شدار بوو بوو، تهو راشکاوانه یه تهیه تهو وه زیره عهلمانیه ی بگه یاندین، به لێ راستی گوتووه، ئی باشه له وه راشکاوانه تر چییه؟ بوچی بو یان پینه بکهین و راستیه کان له جه ماوهر بشارینه وه؟ که دوو جار گونا حبار ده بین.

ههر لیپر سینه وه یه کی شی لی بکریت له کو تایدا ههر پا به ند کردنی تی به یا سایه کی ده رچوو له په رله ماتیک ی بیشه رعی و عهلمانیه تدا.

بنه مای سییم؛ (ما لا یتم الواجب إلا به فهو واجب) واته: کاریک که واجبه که ت بو ته نجام نادریت به ته نجامدانی تهو کاره نه بیت تهو کاره شت له سهه ر واجب ده بی (وه کو واجبه که).

جا ته وه دهبي له سهره تا بزاندري زانايان به په هايي ته ويان نه گوتووه، به لكو له كاتي هه لوه شا ندنه وه كه پرووني ده كه ينه وه ته ويان چونه و چون جيبه جي دهبي، هه نديكيان ده لين گه پاندنه وه ي حوكمي شهرعي و چه سپاندني واجبيكي شهرعيه (كه س دوو دل نيه له و قسه يه و راسته) ده لين له بار و زروفه كاني ته مړودا ته نها ريگا بريتيه له خو هه لټارڊن و ته نداميتي په رله مان، كه واته گه پاندنه وه ي حوكمي شهرعي ته نها له و ريگايه ده كړي كه خو هه لټارڊن و په رله مان، كه واته هه لټارڊن و چوونه ناو په رله مان واجبيكي شهرعيه و پيوستيه.

تهو به لگه هينا نه وه ش بهو شيوازه ده توانين هملټوه شينينه وه:

ده لين راست نيه، يه كه م جار (ما لا يثم الواجب الا به فهو واجب) ته وه زانايان همرموويانه (تكون هذه في المباحات لا في المحضورات) تهو بنه مايه له و كار و ئيشانه ي كه ريگا پيدراون (حه لالن) جيبه جيده بي نه وه ك له كار هرام و قه ده غه كراوه كان. جا گومانيشي تيدا نيه بهرپا كړدني حوكمي الله و چه سپاندنيسي واجبيكي شهرعيه، به لام ناكريټ له پيناو داين كړدني تهو واجبه شهرعيه ريگاي بيشهرعي بگرينه بهر، هه روه كو له باسي مه سله حه دا باس مان كړد به دوور و دريژي هه نديك له وته ي زانايه كانمان هينا يه وه، به لكو ده بي له سهر ريياز و ريگاي پيغه مبه ران (عليهم الصلاة والسلام) كوتاي

هەر هەمووشیان محمد المصطفی (ﷺ) برۆین و بکری، ئەویش حوکمی الله بچەسپین و بەرپای بکەین، ئەوەی ئەمڕۆ دەکرێت بە باجی کەمتر ئەبو جەهل و سەهرانی کوفری قورەیشی بۆ پیغەمبەری الله یان (ﷺ) دەکرد و ڕێگایان پێدەدا، بەلام پیغەمبەری الله (ﷺ) ڕێگای پیگەیانندی موسلمانان لە بواری بیروپروا و پەیداکردنی پیگەیه کی دروستی پۆلانی پتەو لە ناو جەماوەردا بە تیگەیانندن لە الله بە یە کگرتن و دوورکەوتنەوە لە شیرک و کوفر و کوفرکردن بە طاغوت و پیگەیانندیان لە بواری جەستەیی و بانگەوازیکردن و کۆچکردن لە پێناو الله تعالی و بیروپروایە کە ی و بەرهنگار بوونەوه و جەنگ و جیهاد و کۆشتارکردنی هەلبژارد، بۆ جەسپاندنی حوکمی الله و ڕەتکردنەوەی حوکمی نەفامیەت و شیرک و کوفر.

جا بۆ جارێکیش نەبوو پیغەمبەری الله (ﷺ) حاشاکی ئەو دابەزیبێت لە بیروپروا و ئاینەوه، وە بوو بێتە ئەندامی دارونەدووە و پەرلەمانە کە ی قورەیش لە پێناو جەسپاندنی حوکمی الله.

لە واقیعدا سەلمێنراوە کە جەسپاندنی حوکمی الله ی پێناکرێت، بەلکو دۆراندنی حوکمی الله ی پێبەدیدیت و بە هیچ شیوازییک ئەو بنەمایە ئەو ناگرێتەوه و نابێتە بەلگە.

سهر باسی چوارهم؛ به‌لگه هه‌نانه‌وه به وتهی هه‌ندیک له موفتی و توێژه‌راوانی

سه‌رده‌م:

ده‌لێن ئه‌وه تا فتوای موفتی و زانا یا نمان به ده‌سته‌وه‌یه که پێگا ده‌ده‌ن به هه‌لێژاردن و ده‌نگدان و چوونه ناو په‌رله‌مان، وه‌کو؛ (الشیخ أحمد شاکر المحدث مصري، عبد العزيز بن باز (موفتی پیشووتری سعودیا)، محمد بن صالح العثیمین (زانای سعودی)، محمد ناصر الدین الألبانی (شاره‌زا له فهرمووده)، دکتور عبد الله عزام، ...هتد).

هه‌لوه‌شانده‌وه‌ی ئه‌و به‌لگه هه‌نانه‌وه‌یه‌ش به‌م شیوه‌یه ده‌بی‌ت:

سه‌ره‌تا ده‌لێن ئه‌گه‌ر له په‌رتووکه‌کانی (أصول الفقه) وردینه‌وه به هیچ شیوازی‌یک یه‌ک زا ناش نییه بلی قسه و وتهی زانا یا ن و موفتییه کان به‌لگه‌یه، به‌لکو ئه‌و کات لیان وه‌رده‌گیریت که متانه‌ی زانستی‌یان هه‌بی‌ت که له‌و بواره‌دا زانا و به‌لگه‌شیان به ده‌سته‌وه‌بی‌ت به‌لگه‌کانی شهرعی؛ قورئان و سوننه و ئیجماع و قیاس، له کاتی نه‌بوونیان بنه‌ماکانی تری وه‌کو؛ **(مصالح المرسله)** که به‌لای هه‌ندیکیانه‌وه به‌لگه‌یه، ئه‌گه‌ر وته و فتوا هی ته‌وانه هه‌نراونه‌ته‌وه و خاوه‌ن ئه‌و پرایه دلایان پێ خوش‌ده‌بی و کاری پێده‌که‌ن و ده‌لێن ئه‌وه تا پێگا مان هه‌یه و ئه‌و زانا یانه فتوایان بۆ مان داوه، لیان ورد بیته‌وه ئه‌وه ده‌رده‌که‌و‌یت که ته‌واو شاره‌زای هه‌لێژاردن و ده‌نگدان و سیسته‌می عه‌لمانیه‌ت و

ديموکراسی نه بوون و بهو مهرجانهی داشيان ناوه نه دیتته جی و نه تاوه کو ئیستاش له هیچ ولات و شوینتیکی دونیا هاتوه ته جی.

با به کورتی سهرنجی و تهی ئهو ناو براوانه بدهین و هندیکیان بینینهوه و ئینجا پروونکردنهوهی له سهر بدهین:

١-الشیخ أحمد شاکر مصري گوتوو یه تی: (واذ ذاك سيكون السبيل إلى ما ينبغي من نصر الشريعة، السبيل الد ستوري السلمي: أن بث في الأمة دعوتنا، وتجاهد فيها ونجاهر بها، ثم نصا ولكم عليها في الانتخاب، ونحتكم فيها إلى الأمة، ولئن فشلنا مرة فنسنفوز مرارة، بل سنجعل من إخفاقنا، إن أخفقنا في أول أمرنا، مقدمة لنجاحنا، ما سيحفز من الهمم، ويوقظ من العزم، وبأنه سيكون مبصر. لنا مواقع خطونا، ومواضع خطئنا، وبأن عملنا سيكون خالصة لله وفي سبيل الله فإذا وثقت الأمة بنا، ورضيت عن دعوتنا، واختارت أن تحكم بشريعته، طاعة لربها، وأرسلت منا ثوابها إلى البرلمان، فسيكون سبيلنا وإياكم أن نرضى وأن ترضوا بما يقضي به الدستور، فتلقوا إلينا مقاليد الحكم، كما تفعل كل الأحزاب، إذا فاز أحدها في الانتخاب، ثم نفي لقومنا إن شاء الله ما وعدنا، من جعل القوانين كلها مستمدة من الكتاب والسنة. ومن بشائر الفوز وأمارات النجاح، يأذن الله، أن رأينا كثرة من ذوي الرأي يقولون بقولنا، ويتمنون أن تستجاب دعوتنا، ويرجون أن تعود الأمة إلى

دینه‌ها و شریعت‌ها ، وأن بعض الجمعيات القوية جعلت هذا المقصد من أهم مقاصدها^(۱)

واته: ئەو کاته پێگهی سەرخستنی شەریعت دەستەبەر دەبێت له پێگهی دەستووری ئاشتیانه : بانگه‌وازه‌که‌مان به‌ناو ئوممه‌تدا بڵاو بکه‌ینه‌وه و، له پیناویدا تی بکۆشین و، ئاشکراشی بکه‌ین، ئینجا ململانیشی له‌سەر بکه‌ین له‌ هه‌لبازردنه‌کاندا ئوممه‌ت بکه‌ینه‌ داده‌وه‌ر، وه‌ ئە‌گەر جاریکیان فەشەل بپین به‌ دلنیاپییه‌وه‌ چه‌ندین جاری تر ده‌یبه‌ینه‌وه‌، به‌لکو له‌ دۆراندنه‌کانمان سە‌رکه‌وتن دروست ده‌که‌ین به‌وه‌ی هیممه‌تمان پێی به‌رز ده‌که‌ینه‌وه‌ و جۆش و خروشان به‌ ئاگا دینینه‌وه‌ و، ده‌یکه‌ینه‌ مایه‌ی دۆزینه‌وه‌ی شوینی هه‌له‌کانمان و، به‌وه‌ی کاره‌کانمان بۆ الله پاک ده‌که‌ینه‌وه‌.

جا گەر ئوممه‌ت متمانە‌ی پیکردین و به‌ بانگه‌وازه‌که‌مان رازی بوو، به‌ شەریعه‌ته‌که‌ی رازی بوو حوکم بکات وه‌ک گویرايه‌لییه‌ک بۆ په‌روه‌ردگاری، نوینه‌رانی ئیمه‌یان په‌وانه‌ی په‌رله‌مان کرد، ئەو کاته رێبازمان بریتی ده‌بێت له‌وه‌ی هه‌موو لایه‌که‌مان به‌ ده‌ستور رازی بین و، جله‌وی ده‌سه‌لاتمان ته‌سلیم بکه‌ن، وه‌کو هه‌موو حیزبێک له‌ کاتی سە‌رکه‌وتنی له‌ هه‌لبازردنه‌کاندا واده‌کات، ئینجا وه‌فادار ده‌بین به‌رامبه‌ر نه‌ته‌وه‌که‌مان – ان شاء الله – له‌

^(۱) له‌ په‌رتووکه‌که‌ی دکتور عمر سلیمان الاشقر (ل: ۱۳۶) -حکم المشاركة في الوزارة والمجالس النيابية دار النفائس- ته‌بعه‌ی

هەر به لێنیک که پیمان دابن، له وهی یاسایه کان سه رجه می والی ده کهین له قورئان و سوننه ته وه سه رچاوه بگرن.

وه له موژده کانی سه رکه وتن و نیشانه کانی بردنه وه مان به ئیزنی الله، ته وه یه که زۆریکمان له خاوهن را بینوه هه مان قسه ی ئیمه ده کات و ئاواته خوازن نزا کانمان قه بوول بیت، ئومیده وارن ئوممهت بگه ریته وه به ره و ئایین و شه ریه ته که ی، هه ندیک له ده زگا به هیزه کان ئه م مه به سته یان کردۆته گرنه گترین مه به سته کانی.

جا ئه گه ر ئه و قسه ی الشیخ أحمد شاکر که بو مان هی نانه وه سه رنجی

بدهین ئه وه مان بو ده رده که ویت:

- ۱- ئه و کات و شوینه ی که فتوای بو داوه زۆر جیاوازه له گه ل ه ی ئیستا.
- ۲- کو مه لیک قه ید و مه رجی دانا ون، که تا وه کو ئیستا له هیچ که س و لایه نیک نه ها تو وه ته جی و ئاسانیش نییه ها تنه دیی ئه گه ر نه لێن مه حاله و هه ر نابیت.
- ۳- مه به سته ی سه ره تا و کو تای ده رده که ویت که چه سپا ندنی حوکمی الله بو وه و گه رانده وه ی شکوی موسلمانان بو وه.

هه رچه نده نه یی کا وه، چونکه ئه و کاره تاقی کرا وه ته وه نه لایه نه کان توانیویه ته وه مه رجان ه بێنه جی و نه ریگاشیان پیدرا وه، به لکو شکو و پێزیان شکیندرا وه و ناموسی ان برا وه و

خوینیان پژاوه و دهسه لاتیان لیوه رگراوه تهوه، له گهله تهوه دا چاره کیکی تهوهی احمد شاکر گوتوویه تی نه یانکردوو و داوایان نه بووه، جا تهوهی احمد شاکر گووتی له سالی په نه جایه کان بووه، به دلنیا ییه وه ئیستا تهوهی له میسر— پووده دا و پوویدا له دواي ههلبژاردن، وه مورسی و تهو پرۆسه یه ی ههلبژاردن که چوونه ناوی و هاتنه وهی سی سی و کوشتنی تهو هه موو خه لکه و ناموس بردنیان و ته زیه تدرانیان و له گهله دابه زینی مورسی و الإخوان المسلمون و لایه نه کانی تر له عه قیده و بیروپروا و زۆربه ی پابه ندیه کانی ئیسلام، ئینجا نه شیان هیشت له سهر حوکمبن، ئابرویان بردن ناموسیان بردن زه لیلیان کردن وه نه یان هیشت بمینه وه و هه لیان وه شانده وه و خوینیان رشتن، به دلنیا ییه وه ئیستا احمد شاکر په شیان ده بوویه وه له و قسه ی و بۆی ده رده کهوت سه د له سه د تهوه فتوا یه کی هه له یه.

به کورتی ده توانین بلیین تهوه مهرجه کانیه تی:

- ۱- پاشکاوانه بانگه وازی بۆ گه پرانده وهی حوکمی الله و په پره وی لیکردنی بکریّت.
- ۲- به ئیخلاصه وه ته نها له بهر خاتری الله تهو کاره بکه ن.
- ۳- پیگه یه کی به هیزی جه ماوه ری ئیسلامی دروستبکه ن که تامه زرو ی چه سپاندنی حوکمی الله بن ئینجا بچه ناو ههلبژاردن.

۴- دهستاو دهستی حوکم له بهرامبهره کان مسوگهر بکهن.

۵- وه فادار و به ئه مه کبن له گهل به لینه کانیان، به تایبه تی گه پرا نندنه وهی حوکمی الله و چه سپاندنی.

ته گهر خو مان له گیلې نه دهین و به جاوی سهر ته ماشا بکه بن له میسر- و ولاته کانی تر و هی خوشمان له پیشتر و ئیستاش ته و مهرج و قه یدانه هیچیان نه هاتو وه ته جی و کاریان پی نه کراوه، به دنیاییه وه نه خیر، که وایی فتوا که ی الشیخ أحمد شاکر بو ته وانه نابیت و ته وه له لایه ک و له لایه کی تریشه وه مهرج و قه یده کانی باش و جوانن، به لام ریگا که و سیسته می عه لمانی و واقعیه که له گه لی ناگونجیت، چونکه به دهره له ری باز و ریگای پیغه مبه ری پیشه وای (ﷺ) وه له گه لی تیک ناکاته وه.

۲- عبد العزيز بن عبد الله بن باز موفتی پیشوتری سعودیا له وه لامي پرسیاریک که لئی ده پرسن دهر باره ی به شداریکردن له هملټراردن و دهنگدان ده لیت: (و ان النبي قال :)
إنما الأعمال بالنيات ، وإنما لكل امرئ ما نوى) لذا فلا حرج في الالتحاق بمجلس الشعب إذا كان المقصود من ذلك تأييد الحق ، وعدم الموافقة على الباطل ، لما في ذلك من نصر الحق ، والانضمام إلى الدعوة إلى الله . كما إنه لا حرج كذلك في

استخراج البطاقة التي يستعان بها على انتخاب الدعاة الصالحين ، وتأيد الحق وأهله ، والله الموفق^(١)

واته: پێغه‌مبەر صلى الله عليه و سلم فهرمویه‌تی: (إنما الأعمال بالنيات ، وإنما لكل امرئ ما نوى) بۆیه هیچ گوناخیکی تێدا نییه چوون بۆ ئەنجووومه‌نی گهل ئە‌گەر مه‌به‌ست لێی پشتگیری کردنی هه‌ق بێت و، پشتیوانی باتل نه‌کات، چونکه ئە‌مه سه‌رخستنی هه‌قی تێدايه و، چوونیشه بۆ پال بانگخوازانی له‌پێناو الله دا، هه‌روه‌ك چۆن هیچ گوناخیك له ده‌رهێنانی ئە‌م هه‌ویه‌ش نییه كه یشتی پێ ده‌به‌ستریت بۆ هه‌لێژاردنی بانگخوازه چاكه‌كان، ئاواش پالپشتی کردنی هه‌ق و هه‌قویستانه والله الموفق.

ئێستا دێینه سه‌ر پرسیارێکی تریش كه لییده‌کری و وه‌لامده‌داته‌وه چه‌ند خالێکمان ده‌ستده‌که‌وی ئە‌گەر سه‌رنجی بده‌ین، كه له‌و كه‌س و لایه‌نانه‌ی پاشگری ئیسلامیان به‌خۆیان‌وه لکاندوه نایه‌ته‌جێ ئە‌گەر به‌و فتوايه‌ش بیکه‌ن.

هه‌رچه‌نده فتوايه‌كان خۆ له‌ كه‌س و خه‌لكه‌كانیش وه‌رناگیرین، له‌وانه‌م‌قبل الوادعي یه‌مه‌نی كاتیك كه لییده‌پرسن ده‌لێن ئێین باز ئە‌و فتوايه‌ی داوه وه ئێین العثيمين وای

^(١) سه‌رچاوه‌كه دی‌سان له‌و په‌رتووکه‌ی دکتور عمر سلیمان الاشقر -حکم المشاركة في الوزارة والمجالس النيابية- (ل: ١٣٦) وه‌رمانگرتوووه.

گوتووه تهلباني واي گوتووه، دهلي فتوايه کهي بن باز ته وشهخس و ئينسانیکه باتل و پوچه له به تايه ته کاني قورټان و به حهديسه کاني پيغمبر (ﷺ) تهویش ئينسانه و ههلهي کردووه، وه دهلي هي ئيبين العثيمين يش ههر وايه، له پاشان دهلي هي تهلباني ش ههر وايه، بهس دهلي تهلباني خوّم پهيوه نديم پيوه کردووه و پeshيان بووه تهوه، دهريش ده کهوي به لگه دههينينه وه له پروونکردنه وهي قسه کهي تهلباني، که پراسته له کوټايه کهيدا پeshيان بووه تهوه له قسه کهي پيشتری که کردوويه تي.

ئيبين باز پرسسياري کي تري ليده کړي ده رباره ي تهوه ي که بانگخوازان و زانايان بچنه ناو ته نجومه نه کاني نوينه رايه تي و په رله مان و به شداري بکهن له هملٿاردن له وه لامدا دهلي:

(هذا الدخول خطير يعني برلمات ومجالس نيابية ونحوها، الدخول فيها خطير، لكن من دخل فيها عن علم، وعن بصيرة يريد الحق، ويريد ان يوجه الناس إلى الخير، ويريد أن يعرقل الباطل، ليس الأصل هو الطمع في الدنيا، ولا الطمع في المعاش، وإنما قد دخل لينصر دين الله، وليجاهد في الحق وفي ترك الباطل بهذه النية الطيبة، أنا أرى أنه لا حرج في ذلك، وأنه ينبغي حتى لا تخلو هذه المجالس من الخير وأهله، إذا كان دخل بهذه النية، وهو عنده بصيرة حتى يجادل عن الحق، وحتى يدعوا إلى ترك الباطل، ولعل الله ينفع به، حتى تحكم الشريعة بهذه النية بهذا القصد مع العلم والبصيرة، فالله جل وعلا يأجره على ذلك، أما إذا دخل يقصد الدنيا أو بقصد الطمع في الوضيفة لا يجوز هذا، لكن دخوله يريد وجه الله والدار

الأخرة، يريد نصر— الحق، يريد بيان الحق بأدلته، لعل هذه المجالس ترجع إليه و تنيب إليه^(١)

واته: ئەم بەشدارى كردنه ترسناكه واته پەرله مان و ئەنجوومه نى نوينه ران، به لام ئەوهى بهشدارى تيدا بكات له سهر علم و چارپوونى و مەبهستى هەق و پراستى بێت، بيهوى خەلك ئاراسته بكات به رهو چاكه و، بيهوى به ربهست دروست كات بۆ ناهەق و باتل، نهك هەر له بنه رهدا مەبهستى دونيا بێت و، چاوى تهنها له مەعاشه كه بێت، بهلكوو بۆ ئەوه بهشدارى كرد بێت دينى الله سهر بخات و له پیناو هەق تيبكوشت، واز له باتل بێت، بهم نيهه ته من وای ده بینم لهو بارهيه وه هيجى تيا نه بێت، وا پيوست ده كات ئەم دانىشتنانه چۆل نه بێت له خیر و ئەهلى خیر، ئيتر كهوا ئەو بهم نيهه ته وه چوو ههروهها چارپوونى و به سپرهى هه بوو بۆ ئەوهى هەق به رپا بكات و دهمه قالى له پیناو هه قدا بكات و، بانگه واز بكات بۆ وازهینان له باتل، له وانه شه الله تعالى بى كاته مایهى سوود به خشین تا حوكم بكړى به شه ريعه تى الله، جا بهم نيهه ت و مەبهسته و به هه بوونى زانست و چارپوونى، ئەوا الله جل و علا پاداشتى له سهر ده داتى.

^(١) پەرتووکه‌ی دکتۆر عمر سلیمان الاشقر - حکم لمشاركة في الوزارة والمجالس النيابية - (ل: ١٣٧).

به لام ته گهرهاتوو چوو به مه به سٲي دونيا و ته ماحي ته نها وه زيفه كه بوو، ته مه دروست نيه،
به لام ته گهر چوونه كي له پيناوي الله و پوژي دوواي بوو، بيه وي هق سهر بخت، بيه وي
هق به به لگه كانيه وه پوون بكاته وه، بهو ئوميده ي ته م دانishtنه بو لاي هق بگه رٲته وه.

ته گهر سهرنجي همردوو وته كانس عبد العزيز بن باز بدهين ئوه مان بو

دهرده كه ويٲت:

١- ته واو به رچاو پوون نه بووه له ياسا كانس ته نجومه ني په رله مان و هه لٲاردن و ته و
باجانه ي ده بي به ربژير بيدات، به دانناني به سيسته مي عه لمانيه ت و ديموكراسي و شيرك
و كوفره كان، به دلنيايه وه ته گهر راستي و واقعيه تيه كانس بو پوونكرابايه وه ته وه قه ده غه ي
ده كرد، بو نمونه؛ كه لي ي ده پرسن ده باره ي سوٲند خواردني ياساي په رله مان به بي دوو
دلي حه رام و قه ده غه ي ده كات، كه (عبد العزيز بن باز خوي سه رو ك بووه، عبد الله بن
قعود ته ندام بووه، عبد الله الغديان ته ندام بووه، عبد الرزاق عفي في جي گري بن باز بووه)
له و ليژنه يه، ده ليٲت: **(لا يجوز ذلك من غير يمين فكيف مع اليمين ولا شك انه مع
اليمين يكون اشد اثما)**^(١) واته: به بي سوٲند خواردنيس جائيز و دروست نيه كه بلي ته و

^(١) له فتواي (ز: ٧٨٠٢) ي ليژنه ي فتواي سعودي -اللجنة الدائمة للبحوث العلمية والإفتاء- هاتووه.

ياسا شیرکی و کوفری و بیدینیانه ده پارێزم له گه‌ل سوێند خواردنه که دا تاوان و گوناچه که ی زیاتر و توندتر ده بیټ.

۲- ئیبن باز به په‌هایی به دروستی دا نه‌ناوه، به‌لکو له سه‌ره‌تادا به ترسناک ناوی ده‌بات و ئینجا چه‌ند مه‌رج و قه‌یدی‌ک دیاری ده‌کات ئه‌گه‌ر بینه‌جی ئینجا پێی دروسته.

• **مه‌رجی یه‌که‌م؛** که‌سه که نه‌ت پاکی و ئیخلاص بوونی هه‌بیټ.

• **مه‌رجی دووه‌م؛** پشتگیری په‌وايه‌تی و پشتگیری شکاندن و پرسواکردنی خراپه و باطیل بکات.

• **مه‌رجی سییه‌م؛** که‌سه که ده‌بی خاوه‌ن زانست بی و به‌رچاو پروووبیټ (له‌سه‌ر به‌سیره‌بی).

• **مه‌رجی چواره‌م؛** خه‌لکی له‌ حق و راستیه‌ کان بگه‌یه‌زیټ و به‌ به‌لگه‌ کانه‌وه پروونیان بکاته‌وه.

جا به‌ دنیاییه‌وه تاوه‌کو ئیستا نه‌بیس‌راوه و نه‌بینه‌راوه ئه‌و مه‌رجانه هات‌بیته‌دی و ئاسان ناشه‌یته‌دی وه ده‌توانین ب‌لێن مه‌حاله هاتنه‌دی.

۳- محمد بن صالح العثیمین له‌ وه‌لامی پرسیارێکدا که‌ لێی ده‌کری ده‌رباره‌ی چوونه‌ ناو په‌رله‌مان و به‌شداریکردن له‌و ولاتانه‌ی که‌ شه‌رعی الله جێیه‌جی ناکه‌ن ده‌لی: **(وهو ان لا**

بد من الدخول والمشاركة في الحكومة ، وأن ينوي الإنسان بدخوله الإصلاح لا الموافقة على كل ما يصدر ، وفي هذا الحال إذا لقي ما يخالف الشرع فإنه يرده ، وهو وإن لم يتبعه على ذلك أناس كثيرون يحصل بهم تقويته في أول مرة أو ثاني مرة أو الشهر الأول أو الثاني أو الثالث أو السنة الأولى أو السنة الثانية سوف يكون في المستقبل له أثر طيب ، أما التخلي عن ذلك فيترك المجال لأناس بعيدين من تحكيم الشريعة فإن هذا تفريط عظيم لا ينبغي للإنسان أن يتصف به^(١)

واته: هه ده بئ بجيت و به شداربى له حكومت و، ده بئ مروؤف نيه تى لهو به شداريكرده چاكسازى بئت نهك پازى بوون به هه موو نهو فهرمانانهى دهرده چن، لهم حاله ته شدا نه گهر شتيكى نا شهرعى كهوته پيش ده بئ ره تى بكاته وه، خو نه گهر لهوبارهيه وه يه كه م جار خه لك شويني نه كهوت كهوا ده بوونه هوى به هيژكردى نه وسا بو جارى يه كه م يان دووهم، يان مانگى يه كه م يان مانگى دووهم و سييه م، يان سالى يه كه م و دووهم، نه وه له داهاتوودا هه ر شوينه واريقى جوانى بوى نه بيت، به لام واز هينانى هه ر لهوكاته وه نه وه دهرهت خوش ده كات له بهردهم نه وانهى دوورن له حوكمكردن به شهريعه تى ئيسلام، به راستى نه مهش كه م ته رخه ميه كى گه ورهيه كه نابئ مروؤف پئى ناوزه د بيت.

^(١) پهرتووكهى دكتور عمر سليمان الاشقر - حكم المشاركة في الوزارة والمجالس النيابية - (ل: ١٤٠).

له پرسیاریکی تریشدا له وهلامدا گوتوویه تی: (وأما الحلف على احترام الد ستور فينوي بقلبه أنه حلف على احترام الدستور ، إن لم يخالف الشرع ، والأعمال بالنيات ولكل امرئ ما نوى . أما ترك هذه المجالس لا سفهاء والف ساق والعلمانيين ، وأشباههم ، فهذا غلط لا يحل المشكلة ، والله لو كان الخير في امتناعه عن هذه المجالس لقلنا يجب البعد والكف عنها ، لكن الأمر على عكس ذلك)^(١)

واته: سویند خواردن له سهر پیزگرتنی ده ستور، با له دلیه وه که سه که نیه تی ته وه بینیت که سویند له پیزگرتنی ده ستوریک که پیچه وانیه شه رع نه بیت ده خوا له سهری، کار و کرده وه کان به نیه ته کانه ههر مرؤفیکیش نیه تیکی هه یه. به لام وازهینان له و ته نجومه نانه بو گیل و له فه رمان ده رچوان و عه لمانیه کان و نموونه ی ته وان، ته وه هه له یه و چاره سهری کیشه کان ناکات، سویند به الله ته گهر خیر و چاکه له خوگرتن با له و ته نجومه نانه ته وه ده مانگووت پیویسته به دوور که ون و وازیتن لیان، به لام کاره که پیچه وانیه ته وه یه.

له دواى سهرنجدانى قسه کانس ئیبن العثیمین ته وه مان بو دهرده که ویت:

١- به ره هایى ته ویش ههر نه یگوتوو وه و مهرج و قهیدی بو دانا وه.

٢- ته و او له ماهیه ت و کارى ته نجومه نه کان نه گه یشتوو وه.

^(١) ته وه ش له په رتووکی - حکم المشاركة فى الوزارة والمجالس النيابية - دکتور عمر سلیمان الأشقر (ل: ١٤١) هاتوو وه.

۳- فتوای تهواوی زانایانی جیگای متهانه له گه‌ل ئه‌وهیه که سویند خواردنه که له سه‌ر نیه‌تی ئه‌و که سه‌یه که سویندی ده‌دات و سویندی بۆ ده‌خوات سویند خۆره‌که، نه‌وه‌ک له سه‌ر نیه‌تی سویند خۆره‌که بی تا بلین نیه‌ت ده‌وری تیدا ده‌بینی.

۴- له خراپه‌ی ئاشکرا و کوفر و شیرکی گه‌وره و ئاشکرا نیه‌ت هیچ پۆلێکی نابیت، پیمان سه‌یره که بۆ خۆیان ئه‌و بابته که سانه ئه‌و قسانه‌یان کردووه و لییان وه‌رگیراوه وه‌کو؛ ئیبن العثیمین، له شوین و جیگاکانی تری په‌رتووک و کیتابه‌کانی عه‌قیده ئه‌وه‌یان پوونکردووه‌ته‌وه که نیه‌ت له شیرک و کوفری ئاشکرا ده‌ور نابینیت وه له مه‌سه‌له‌ی ته‌لاقیش، بۆچی لێره نیه‌تی وه‌پال خستووه؟

۵- محمد بن صالح العثیمین فتوای هه‌یه له سه‌ر حه‌رامی حیزب و کۆمه‌لیه‌تی بوونی مو سلمانان و ته‌حه‌زوب کردن له گه‌ل ئه‌و پرایه‌ی بۆ هه‌لبژاردن تیک ده‌گیریت به‌راستی وه تیک ناکه‌ته‌وه، جا ئه‌وانه‌ی که قسه‌ی ئیبن العثیمین ده‌هیننه‌وه و به‌قسه‌ی ده‌که‌ن، ده‌بی له مه‌سائیلی کۆمه‌ل بوون و حیزبایه‌تی و تاقم بوونی ئیسلامییتیش به‌گوئی بکه‌ن، بۆ له‌وه لێی وه‌رده‌گرن و له‌ویتر لێی وه‌رناگرن؟

۶- ئه‌گه‌ر سه‌رنجی وته‌ی محمد ناصر الدین الألبانی بده‌ین ده‌رباره‌ی جه‌زائیر و هه‌لبژاردن و ده‌نگدان که پرسیاوی لیکراوه ده‌لی: (ولكن لا أرى ما يمنع الشعب المسلم إذا كان

في المرشحين من يعادي الإسلام ، وفيهم مرشحون إسلاميون من أحزاب مختلفة المناهج ، فند صـح - والحالة هذه - كل مسلم أن ينتخب الإسلاميين فقط ، ومن هو أقرب إلى المنهج العلمي الصحيح الذي تقدم بيانه أقول هذا . وإن كنت أعتقد أن هذا الترشيح والانتخاب لا يحقق الهدف المنشود كما تقدم بيانه من باب تقليل الشر ، أو من باب دفع المفسدة الكبرى بالمفسدة الصغرى كما يقول الفقهاء^(١)

واته: من نابینم گهلی موسلمان قهدهغه بیټ ته گهر له بهر برټیران هه بیټ دزایه تی ئیسلام بکات و تیاند ا هه بیټ بهر برټیرانی ئیسلامی له پارت ه جوړاو جوړه کان له پرؤگرامه کانیان، لهو حاله دا ئاموژگاری هه موو موسلمانیک ده که م که ته نها له ئیسلامیه کان هه لبرټیریت، ته وهی نزیکتره له پرؤگرامی دروست و سه حیج که پوونکراوه ته وه له پیشترو. وه ده لیم ته گهر من پرواشم وایه تهو هه لبرټاردن و خو بهر برټیر کردنه ئامانجی داواکراو ده سته بهر ناکات، ههر وه کو له پیشترو پوونکردنه وهی هاتووه له باس و بابه تی که مکردنه وهی خراپه یان له باس و بابه تی په تکرده وه و لادانی خراپه ی مه زنترو و گه وره تر به خراپه ی بچوو کتر هه روه کو زانایانی شه ر عزان گوتوو یانه.

^(١) ته وه شیان ههر له په رتوو که که ی دکتور عمر سلیمان الأشقر (ل: ١٤٣) - حکم المشاركة في الوزارة والمجالس النيابية -

وه رمانگرتووه.

له دواي سه رنجدانس قسه كه ي محمد ناصر الدين الالباني ٲهو خالانه

ده رده كه وي:

١- هملٲژاردن و دهنگداني يٲي باش نه بووه ته نها له باس و بابه تي بووني خرابه ي گه و ره و بچووك كامه يان هملٲژي ريت ته گه ر هاته جي قسه ي كردووه.

٢- پيشي وابووه كه هيچ سوود و كه لك ي بو ئامانجه دياريكراوه كان تي دا نييه.

وه له پا شان له شوي نيكي تر ده رباره ي هملٲژاردن و ته ندام بوون له په رله ماندا گوتوويه تي:
(فوجود هؤلاء في البرلمانات لا يفيدهم شيء ، والتأريخ والتجربة في نحو نصف قرن من الزمان ، أكبر دليل على أن وجود المسلمين الطيبين الصالحين في البرلمانات هذه لا يفيدون شيئاً ، بل قد يضررون أولاً بأنفسهم لأنهم يدخلون ليصلح غيرهم ، فإذا بغيرهم قد أفسدوهم...) ^(١)

واته: بووني ته وانه ئيسلاميه كان له ناو په رله ماندا هيچ سووديكيان يٲي ناگه يه نيٲت، وه ميژوو ته زموون گه لي نزيكه ي نيو سه ده له كات، گه و ره ترين به لگه يه له سه ر ته وه ي بووني موسلماناني چاك له په رله مانه كان هيچ سووديكيان نه گه ياندووه، به لكو ته وانه ي چاك و

^(١) -سلسلة الهدى والنور- كاسيه تي (ژ: ٣٨١).

پاک و ږیک بوونه له ناو په پرله‌مانه کانش سهره‌پای ته‌وه‌ی سوودیان نه‌گه‌یاندوه، ته‌وان
چوون خه‌لکی چاکساز بکه‌ن و چاک بکه‌ن خه‌لکه خراپه که ته‌وانی تیکداوه...

جا له دریژه‌ی قسه‌کان زور به کورتی با سی ته‌وه‌ش ده‌کا ده‌لی؛ به جل و به‌رگی شهرعی
ده‌چن و ده‌گورین بو پانتول و بوین باغ و چاکه‌تی کافران و له‌به‌ر کردنی، وه به‌ریشه‌وه
ده‌چن و به‌ریش تاشینه‌وه لیی دهرده‌که‌ون، وه به‌پابه‌ندبوون به‌واجبه‌ شهرعیه‌کان و
سونه‌ته‌کانه‌وه ده‌چن به‌که‌مته‌رخه‌می و ساردبوونه‌وه لییان دهرده‌چن، به‌خو دوور گرتن له
خوچواندن به‌کافر و بی‌پروایان ده‌چن و به‌خوچواندن به‌کافران‌وه لیی دهردین، ...هتد
زیانه‌کان باس ده‌کات.

جا ته‌وه‌ی پیویسته لیره روونیشی بکه‌ینه‌وه له دوا‌ی لیکولینه‌وه و به‌دواداچوون بومان
دهرکه‌وت لایه‌نگر و قوتابیان ته‌لبانی کو ده‌نگن له‌سهر ته‌وه‌ی په‌شیان بوته‌وه له‌و
بوچوونه‌ی، که له‌پا‌بردودا ئاماژه‌مان پیکرد و هی‌نامانه‌وه، به‌لکه‌که‌شیان ته‌وه‌یه که کو‌تا
فتوا‌ی بریتیه له‌وه‌ی له‌گو‌قاری (الأصالة) بلا‌و‌کرا‌وه‌ته‌وه که له (توردون) دهرده‌چی له ژیر
ناونیشانی فتوا‌یه کی کو‌مه‌لی و جه‌ماعی بو گشت موسلمانان (مسائل عصریة فی السیاسة
الشرعیة) که واژوو کرا‌وه له‌لایه‌ن (محمد ناصر الدین الالبانی و مقبل الودعی و
هه‌ندیکی تر له‌وانه‌ی یه‌مه‌ن) ده‌قی ته‌و برگه‌یه‌ی په‌یوه‌ندی به‌باسه‌که‌وه هه‌یه هی‌نا‌وما‌نه‌ته‌وه

لهوئ دهرده كهوئ تهوه كوټا و ته و فتوا و قسه ي تهلباني بووه لهوه ي پيشتر په شيان
 بوه تهوه، دهلي: (الانتخابات السياسية : فهي بالطريقة الديمقراطية حرام أيضا لا
 تجوز، لأنه لا يشترط في المنتخب والناخب الصفات الشرعية لمن يستحق الولاية
 العامة أو الخاصة ، فهي بهذه الطريقة تؤدي إلى أن يتولى حكم المسلمين من لا
 يحوز توليته ولا استشارته ولأن المقصود بالمنتخب أن يكون عضوا في مجلس النواب
 التشريعي والمجالس النيابية التي لا نحتكم إلى كتاب الله وسنة رسوله وإنما نتحاكم
 إلى الأكثرية ؛ فهي مجاليس طاغوتية لا يجوز الاعتراف بها ، فضلا عن أن يسعى
 المسلم إلى إنشائها ويتعاون في إيجادها وهي تحارب شرع الله ولأنها طريقة
 غريبة من صنع اليهود والنصارى ولا يجوز شرعا التشبه بهم)^(١)

واته: هه لېژاردنه سياسيہ کان : تهوه به ريگاي ديموکراسي حهرامه ههروه کو تهوه ي پيشتر
 دروست نيه، چونکه به مهرج ناگريټ له (کاندیده کان و دهنگدهره کان) سيفه ته
 شهرعيه کان بو تهوه ي شايسته بيت بو بهرپرسياريتي گشتي يان تايهت، تهو هه لېژاردنه بهو
 ريگايه وا ده کات که سيکی ناشايسته که دروست نه بيت بهرپرسياريتي پي بدريت و
 حوکمي موسلمانان بگريته ته ستو وه دروست نه بيت بهرپرسييتي پي بکريت و ئستيشاره ي
 پي بکريت تهوانه ده کرينه بهرپرس و ئستيشاره يان پي ده کريت چونکه مه بهست له بهر بژير

^(١) -گوڅاري ألأصاله- ژماره دووي (١٥/٦/١٤١٣) ي کوچي (ل: ١٦-٢٤).

و کاندید ته و هیه بېته ته ندام له نهجومه نی نوینه رانی یاسا دا نان نهجومه نه کانی نوینه رایه تی ته وانه ی که حوکم به قورئانی الله و سونه تی پیغه مبه ره که ی (ﷺ) ناکه ن به لکو حوکم و بریاره کان بو زورینه ده گه پښنه وه؛ ته و نهجومه نانه نهجومه نی طاغوتین وه دروست نییه دانیان پیادا بریت، نه ک موسلمان کوشه ش بکات بو دامه زران دن و یارمه تیدان و بو هینانه کایه وه ی، ته و نهجومه نانه دزایه تی شهرعی الله ده که ن چونکه ریځگایه کی خوړئاواییه و له دروستکردنی جوله که و نه سرانیه کانه وه دروست نییه له شرع خوچواندن به وان.

که واته بلاو کړدنه وه و واژوو کړدنی ته و فتوایه له لایه ن ته لبانییه وه ته و او قسه و فتوایه که ی پیشتر ه لده وه شینته وه و دهیسه لمینی که لپی په شیان بوه ته وه و پیی رازی نه بو وه.

۵- دکتور عبد الله عزام له وه لامي پرسپاریک که ئاراسته ی کراوه ئایه رای تو چیه ده رباره ی به شداریکردن له هملېژاردن بو په رله مان و نهجومه نه کانی گهل؟ گوتوویه تی:

(هناك فرق بين ان يكون وزيرا وبين ان يكون في مجلس نيابي ا لذي يكون في مجلس نيابي وضيافته نقد دولة وضيافته والاعتراض، ويحق له ان يعترض على كل امر و على كل قانون في الدولة، فاذا كان همهم ان يبينوا للناس مساوي هذه الدولة او عيوبها او يصححونها او يقومونها او يخففون الظلم عن الناس، ارجو الله تعالى لا يكون فيها شيء، وهذا خفف كثيرا من الظلم في بعض البلدان، أما

إذا كان همه الدنيا فويل له ثم و يل له. أما مجلس الوزراء: لا يجوز دخوله لأنه مجلس تنفيذي، وإذا دخل مجلسا تشريعيلا يجوز له أن يوافق على مادة تشريعية واحدة تخالف الإسلام أو القرآن، وإذا وافق على مادة قانونية تخالف الإسلام فإنه يخرج من الإسلام... مفهوم؟ إذا وافق على قانون واحد نصه مثلا: يسجن السارق شهرين، إذا وافق عليه واحد في مجلس النواب يخرج من الإسلام والله أعلم. ولذلك ان أرى المجالس نيابية في بلد فيها رائحة حرية يكون فيه خيرن للمسلمين أو يخفف الظلم عن المسلمين، لكن لا يعمل دولة إسلامية ولا يقيم مجتمعا إسلاميا هذا العمل

واته: جياوازی ههیه لهوهی ئەو کەسه وهزیر بیت یانیش ئەندام بیټ له ئەنجوومهنی نوینهرانهوه، ئەوهی ئەندامه له ئەنجوومهنی نوینهرانهوه وهزیفه که ی ئەوهیه پهخنه له دهولت بگریټ و پئگری لیبکات و، مافی ئەوهشی ههیه پهخنه و پئگری بکات له ههر کاریک یان یاسایه کی دهولت، جا گهر ههموو ههم و غه میان ئەوه بیټ بو خه لکی پوون که نهوه عهیب و عاری ئەم دهولته و راستی بکه نهوه، یانیش ستهم له سه ر خه لکی سووک بکه ن، ئەوه ئومیده وارم له الله که گوناخیکی تیدا نه بیټ، ئەمهش زولمیکی زوری که مکردۆتهوه له هه ندیک ولاتدا، به لام گهرهاتوو ته نهها ههم و غه می دونیا بیټ واوهیلا بۆ پاشانیش واوهیلا.

به لام تهنجومه نی وهزیران دروست نییه بچیته ناوی له بهر تهوهی تهو تهنجومه نیکی جیبه جی کارییه، خو ته گهر چووه تهنجومه نیکی ته شریعیش ناییت رازییت له سه ره یه ک ته شریعیش که پیچه وانه بیت له گهل ئیسلام وقورئان، وه ته گهر رازی بوو له سه ره ماددهیه کی یاسایی پیچه واه ی ئیسلام، تهوه له ئیسلام دهرده چیت .. تیگه یشتی؟ . ته گهر رازی بوو له سه ره یه ک یاسا بو نمونه دهقه که ی وابوو : دزی کهر دوو مانگ بهند ده کریت، ته گهر که سیک له تهنجومه نی گهل پیی رازی بوو له ئیسلام دهرده چیت، والله أعلم.

بویه رام له گهل تهو تهنجومه نی نوینه رانه له ولایتیک که بونی ئازادی لی بکری خیری بو موسولمانان تیدا بیت یانیش سته میان له سه ره سووک بکات، به لام تهو کارانه دهوله تیکی ئیسلامی نه کومه لگه یه کی ئیسلامی دانامه زریئت.

ته گهر سهرنجی قسه و وتهکانی دکتور عبد الله عزام بدهین تهوه مان بو

دهرده کهویت:

- ۱- چوونه ناو حکومه تی عهلمانی پی نادروست بووه.
- ۲- چوونه ناو هه لئزاردن و تهندامبوون له په رلهمانی به چهند مهرجیک پی دروست بووه:

• به نیازی بهرگریکردن له یاساکانی ئیسلام و موسلمانان بچیته ناوی.

• که مکردنه وهی خرابه و ستهمه کان.

• ره تکرده وهی یاساکانی دژ به ئیسلام و پیچه وانه کانی.

وه به راشکاویش دهلئ ته وهی دانبئیت به یاساکانی پیچه وانه ی ئیسلام، ته گهر ته نها له یه ک دانه یاسا رازی بئیت له و یاسایانه ته وه کافر ده بئیت و له ئیسلام ده رده چئیت، وه پیشی وابوووه که ته و به شداریکردنه له ناچاریه و ریزگا چاره نییه بو بانگه وازی و بنیادنانی کومه لگای موسلمان و دهوله تی ئیسلامی، ته وهی به فتوای ته و بکات ده بئیت مهرجه کان له خوی بینئته چی و به شداری حکومت و وهزاره ته کانیش نه کات، جا ته وه ده رکه وت که دهلئ ته گهر دز له ئیسلامدا دهستی ده برئ، له یاسایه کی ده ستکرد و له ناو په رله ماندا بگووترئ دوو مانگ با بگیری دزه که، ههرکه سییک دهستی بو بلندکات پیی رازی بئیت ته وه به دلنیا ییه وه دهلئ کافر ده بی و له ئیسلام ده رده چی، که په رله مانه کان سه دان سه دان ته و کوفر و شیرکانه یان تیدایه و یاساکانی الله ی تیدا پهت ده کرئته وه.

چهند خالیکی گرینگ له هملوه شانده وهی گشتی بو پهنا بردنه بهر

وتهی موفتی تویره وه کان:

۱- به راستی وتهی زانایان له کاتی جیا وازی له نیوانیا ندا نابئته به لگه و حوجهی پی ناهینرئته وه، به لکو ده بی حوجهی بو بهینرئته وه، ئیین تهیمیه -رحمه الله- ده فهرمووی: (ولیس لاحد ان یحتج بقول احد فی مسائل النزاع، وإنما الحجة النص والإجماع، ودلیل

مستنبط من ذلك تقرر مقدماته بالأدلة الشرعية
لا بأقوال بعض العلماء ؛ فإن أقوال العلماء يحتج لها بالأدلة الشرعية ، لا يحتج بها
على الأدلة الشرعية^(١) واته: بۆ كهس نیه به لگه بینیتته وه به قسه ی كهس له باسه كانی كه
جیاوازیان له سه ره، ته نها به لگه دهق و ئیجماعه، ئه و به لگه یه ش كه له وه وه هه له ئیجرا وه
كه پیشه کییه كانی به به لگه شه رعیه كان بریار درا وه نه وه كو به قسه كانی هه ندیک له زانایان؛
به راستی قسه كانی زانایان به لگه ی بۆ ده هیند ریتته وه به به لگه كانی شه رعی، نه وه ك بکریتته
به لگه له سه ر به لگه كان.

٢- به هیئانه وه ی جیاوازی نابیت ده قه كان په تکرینه وه له کاتی لاوازی جیاوازیه كه و به
دیار که وتنی رای په سه ند به به لگه.

٣- نابیی به گویره ی به رژه وه ندی و هه وا و هه وه س راو بۆچوونه كان وه ربگیریت، ئه وه ی
له گه لت بگونجی وه ربگیریت و ئه وه ی له گه لیشته نه گونجی په تی بکه یتته وه، بۆ نمونه
وته كانی را بردوو ئه وانه ی ناومان هیئاون له (عبد العزيز بن باز، ابن العثيمين، البانی،
احمد شاکر، عبد الله عزام، ... هتد) هه ندیک فتوا و قسه یان هه یه ئه وانه ی قسه کانیا ن
ده هیئنه وه پیی رازی نین و په تی ده که نه وه، بۆچی له هه ندیکدا به قسه یان ده که ن و له

^(١) -مجموع فتاوي- (ج: ٢٦، ل: ٢٠٢ تا ٢٠٣).

هه ندیکێ تر دا ره تی ده که نه وه ماده م پیتان زانا و جیگای متانه ن؟ ده بی ئیوه له گه لیا ندابن و له هه ندیک شتدا چاوپۆشیان مه که ن و په تیکه نه وه و پی رازی نه بن، ته گه ر ده شلین له بهر ته وه یه له هه ندیک به لگه یان هه یه و له هه ندیک نییانه، به دلنیا ییه وه مه به ستان ته وه نییه و لیلتان ده رکه وتوو مه به ست زیاتر ته وه یه له گه ل به رژه وه ندی ئیوه هه ندیک له قسه کانیا ن گونجا وه وه رتا نگر تو وه.

٤- زانایان مه عسوم نین به دلنیا ییه وه پای دروستی ده بیت و جار و باریش جاری و اهه یه ده خه سکیت و ناپیکیت و ته گه ر زانایه که له کو شه شکار و مو جته هید بی به دلنیا ییه وه له هه له و که م و کورتیه که ش ته جر و پا داش تیک وه رده گر یته وه، وه کو پیغه مبه ر فهرمو ویه تی (ﷺ) به لام ته گه ر پیکای دوو ته جر و پا داش ت وه ر ده گر یته وه، به لام نابی خه لکی به هه له که ی بکات و شوین هه له که ی بکه ویت ته گه ر زا نایه که ریز لیگرا ویش بیت و مو جته هیدیش بیت.

تبین ته یمیه گو تو ویه تی: (ان الرجل الجلیل الذی له فی الإسلام قدم صالح و آثار حسنة ، و هو فیها معذور ، بل مأجور ، لا یجوز أن یتبع فیها مع بقاء مکانته و إمامته و منزلته من قلوب المؤمنین)^(١) واته: به راستی پیاوی شکو دار ته وه ی که له ئیسلام پی

^(١) - فتاوی الکبری - (٩٢/٦).

چاک و شوينه واري چاکي هه يه، نه و تيايدا بيانووي هه يه، به لکو پاداشت وهرگره له هه له يه ک که ده يکات له کاتي کوشه ش و ئيجتihad کردندا، جا دروست نيه شويني بکه ويت له هه له که ي له گهل مانه وه ي نه و له پله و پايه و شويني له دلي پرواداران.

واته ريزي لیده گیری و ههر به ريز دهمينته وه يه کيکي وه ک؛ شافيعي و ماليک و ئيامي نه حمده و... هتد نه و سهرده مه ش که مهرجه کاني زانايه تي جيگاي متانه ي ريکوپيکيان لي هاتبيته جي، به لام نه گهر هه له يان کرد له هه له که دا نابي به دوايان که وين، به به لگه وه ده بي رهي که ينه وه.

۵- ههر زانايه ک ته و او الله ويست بيت گهر پای راست و حقي بو پروونکرايه وه نه گهر پيشتر ناحه قيشي گووتبي، پويسته له سهر نه و رايه ي خوي دابه زيت و له هه له که ي بگه ريته وه و پيداگيري له سهر نه کات.

جا هه نديک جاريش بوختان کراوه به ده مي نه و که سانه ي که و ا ده لين نه و راو بوچوونه يان هه يه، هه روه کو له گرته يه کي فيديو ابو اسحاق الحويني ده ليت نه و بوختانه م پيکراوه که ليم پرسراوه گوايه من رام و ابو وه الاخوان المسلمون يان ههر لايه نيکي تر بچنه ناو هه لېزاردن و دهنگيان پي بدری و دروسته چوونه ناو په رله مان، ده لي نه له کون گو توومه و و نه له ئيستا، له پاشان ده لي نه وه درويه پيم هه لېه ستر او وه و بوختانه، ده لي منيش رازي

نیم فتوای ئهوه بدهم خه‌لک به‌شداربێ له‌ پرۆسه‌یه‌کی عه‌لمانی بیدینی که له‌ سه‌ره‌تایه‌وه و تا چوونه‌ ناویه‌وه هه‌مووی خراپه و تاوان و گوناو و شیرک و کوفره.

له‌ کو‌تایدا ده‌لێن به‌ د‌ل‌ن‌یاییه‌وه هه‌ندیک له‌وانه‌ی که به‌ مهرج و قه‌ید پ‌ی‌گایان داوه که ئه‌و که‌س و لایه‌نانه‌ی پا‌ش‌گری ئی‌سلامییان به‌خوایانه‌وه لکاندوه بچنه‌ ناو پرۆسه‌ی هه‌لبژاردن و ده‌نگ بده‌ن و ببنه‌ ئه‌ندام له‌ ئه‌نجومه‌نه‌کانی یا‌سا دانان، ئه‌گه‌ر ئه‌م‌پ‌رۆ مابان و ئا‌گاداری ئه‌وه‌بان که پ‌روویداوه له‌ واقیعه‌کاندا ئه‌و کاته‌ی که ئه‌وان فتوایاندا و دواتر که خه‌ل‌ک‌یک چوونه‌ ناوی و به‌شدارییان کردووه له‌ ده‌سه‌لاته‌کان و به‌ حیسابی خوایان قوناغ به‌ قوناغ بی‌گۆرن و ئه‌گه‌ر به‌ مهرجه‌کانیشه‌وه به‌شدارییان کردبێ، بۆ نمونه؛ ئه‌وه‌ی پ‌روویدا له‌ میسر و له‌ جه‌زائیر و له‌ فه‌له‌ستین و شوینه‌کانی ت‌ریش، ئه‌م‌پ‌رۆ که ده‌رئه‌نجامه‌که‌یان بۆ ده‌رکه‌وت نه‌هامه‌تی گه‌وره‌تر و کوشتن و ناموس بردن و زه‌لیل بوون و چه‌وسانه‌وه‌ی خه‌ل‌کی به‌خۆوه بینێ و لێ هاته‌جی، ئه‌وه به‌ د‌ل‌ن‌یاییه‌وه لێ پ‌ه‌شیان ده‌بوونه‌وه و نه‌یانده‌گووت و ده‌شیانزانی که پاو بۆچوونێکی هه‌له‌یه و موس‌ل‌مانان قه‌تاوقه‌ت به‌و پ‌ی‌گایه که پ‌ی‌گای پی‌غه‌مبه‌ران نییه (عليهم الصلاة والسلام) وه‌ الله‌ تعالی بۆی دا نه‌ ناو به‌ره‌نگاری ده‌سه‌لاتداران و بیدینی و شیرک و زو‌لم ببنه‌وه پا‌زی نه‌ده‌بوون و لێ ده‌گه‌رانه‌وه، به‌پاستی له‌ پ‌روانگه‌ی ژیری و عه‌قل‌یشدا پ‌ی‌گای تا‌قی‌کراوه‌ی هه‌له‌ گومانی تیدا نییه که ئه‌نجامی

خرایی لیکه وتبێتهوه نه فامی و گه‌مژه‌یه جارێکی تر تاقی بکریتهوه، جا به گوێره‌ی قورئان و فهرمووده و ژياننامه‌ی پیغه‌مبه‌ر (ﷺ) قه‌تاوقه‌ت ئه‌و پێگایه ناگونجیت بۆ گۆرانکاری و گه‌یشته ئامانجی جێبه‌جێکردنی فه‌رمانه‌کانی الله و حوکم کردن به‌ شه‌ریعه‌ته‌که‌ی له مه‌یدانی واقیعه‌دا، چونکه‌ پێچه‌وانه‌ی پێبازی الله و په‌یره‌وه‌کانیه‌تی له پیغه‌مبه‌ران (عليهم الصلاة والسلام) و میراتگران و شوێنکه‌وتوانیان وه‌ توشبوونی گوناخ و تاوان و سه‌رپێچیکردنه له فه‌رمانه‌کانی شه‌رع و لادانه‌ لێیان و توشبوونه به‌ هاوبه‌شی و کوفر، جا پشتیوانی الله بۆ ئه‌و که‌سانه نامینێ و نابیت که‌وا ده‌چن تاوان و گوناخ ته‌نجام ده‌ده‌ن، وه‌ دارپێژرانی ئه‌و هه‌لێژاردن و سیسته‌مه‌که‌ و به‌ شداریکردنیش بیرێ بێدینی و عه‌لمانیه‌ته له ماسوونی جیهانی، به‌ دلناییه‌وه قه‌تاوقه‌ت رازی نه‌بوون و نابن له که‌سانێک که‌ سه‌د له سه‌د لێ ئه‌مین نه‌بن بیر و بۆچوون و خال و کوفر و شیرکه‌کانیان ته‌واو بۆ جێبه‌جێ بکات.

که‌واته به‌ دلناییه‌وه پشتگیری الله شیان نامینێ ئه‌و که‌سانه، وه‌ رازیبوونی ماسوونیه‌تی جیهانی و کافر و موشریک و کوفری جیهانیش به‌ ده‌ست ناهێنن، کورد گووته‌نی له هه‌رێ و له مه‌رپیش ده‌بن، به‌ داخه‌وه! ده‌بێ به‌سه‌ر خۆیاندا بچنه‌وه، ده‌نا هه‌ر به‌ شکست خواردوویی له دونیادا ده‌مینه‌وه و دواپۆژیشی له‌سه‌ر داده‌نن و ده‌یدۆرێنن، جا با

بگه پئینه وه و قیامت و دوارۆژ به بیر خۆمان بئینه وه و تهوبه بکهین له ڤیگا هه له کان و
ڤیگای راست و تهواو و ڤیازی پیغمبه ری پئشه وَا (ﷺ) بگرینه بهر، بۆ گه ڤاندنه وه ی
حوکمی ئیسلام و به شداریکردن له ههر کار و ئیشیک له پئناو الله تعالی.

پای دووهم بۆ بهشداریکردن له ههلبژاردن

پای دووهم؛ دهلێن بهشداریکردن ههلبژاردن ئه و سهردهمه به و

شیوازه ی ههیه له سیستهمی علمانیهت و دیموکراسیهت چ وهکو

به ر بژیر (المرشح) چ وهکو دهنگدهر (الناخب، المنتخب) حهرامه و

قهدهغهیه: ئه مه پراو بۆچوونی هه ندیک له و نوسهر و له و توێژه ره وانه یه و هه ندیک

له وانه یه که برسیاریان لیکراوه و هه ندیک له بزوتنه وه و جولانه وه کان که جیهادین،

له وانه؛ (شیخ علی بن خضیر الخضیر، محمد ناصر الدین الألبانی، مقبل بن هادی

الوادعی، أبو نصر— محمد بن عبد الله الإمام، محمدی بن عه بدولوه اب العبدلی، أبو

إسحاق الحوينی، أبو عبد الرحمن الشنقيطی، عبد المنعم مصطفى حلیمه) که به ناو بانگه

به أبو بصیر)، أبو ایمن المصري، أبو همام بکر بن عبد العزيز الأثري) وه ده توانین بلیین

هه موو سه له فیه جیهاده کانی دنیا و هه ندیک له بزوتنه وه و جولانه وه کانی تر و خه لکی

تریش، وه توێژه ره وانی تریش هه ن توێژینه وه و به حسیان له سه ر کردووه، چ ولامدانه وه بی

بۆ ئه وانه ی دروستیان کردبوو چ سه ره بخۆ نویستیان، ده رباره ی ئه و باس و بابته که

ئه وه ده سه لمینن قه ده غه یه و حهرامه به شداریکردنه که.

ههنديک له بهلگهکانس پای دووهم له ژیر چند سمرباسيکدا:

سمرباسي يهکم؛ ياسا دانان و شیرک و هاوبه شی و حهلال و حهرامکردنی لی

ده که ویته وه:

۱- ده لین چورنه ناو پرؤسه ی هملېژاردن و ئەندامبوونی ئەنجومه نی ياسا دانان داننانه به

شیرک و هاوبه شی و گوناح و سیسته می عهلمانیهت و دیموکراسی، ياسا دانان حاکمیه تی

الله له الله ده سیئیتته وه، چونکه حاکمیهت و ياسا دانان له روانگه ی قورئان و فهرمووده

تهنها بۆ الله یه هیچ کهسی تر ئەو مافه ی نییه:

• الله تعالى فهرموویه تی: ﴿إِنِ الْحُكْمُ إِلَّا لِلَّهِ ۚ يَقْضِ الْحَقُّ ۚ وَهُوَ خَيْرُ الْفَاصِلِينَ﴾

(الأنعام : ۵۷)

واته: حوکم و فهرمانره وایه تی تهنه ها هی الله یه و بۆ ئەوه و ئەوه ره وایه تی باس ده کات و

برپاری پی ده دات ئەو باشتین جیا که ره وه یه له نیتوان ره وایه تی و نا ره وایه تی.

• الله تعالى فهرموویه تی: ﴿إِنِ الْحُكْمُ إِلَّا لِلَّهِ ۚ أَمْزِ أَلَّا تَعْبُدُوا إِلَّا إِيَّاهُ ۚ ذَلِكَ الدِّينُ

الْقَيِّمُ وَلَكِنَّ أَكْثَرَ النَّاسِ لَا يَعْلَمُونَ﴾ (يوسف : ۴۰)

واته: حوکم و فهرمانره وایه تی تهنه ها بۆ الله یه فهرمانی کردووه تهنه ها ئەو بپهر ستری ئەوه یه

پییاز و ئاینی پیک و راست به لام زۆربه ی خه لکی نایزانن.

● الله تعالى فهرموویه تی: ﴿إِن الْحُكْمَ إِلَّا لِلَّهِ ۖ عَلَيْهِ تَوَكَّلْتُ ۖ وَعَلَيْهِ فَلْيَتَوَكَّلِ

الْمُتَوَكِّلُونَ﴾ (یوسف : ٦٧)

واته: حوکم و فرمان په وایه تی ته نها بو الله یه یشتم به و به ستووه ئه وانه ی پشت ده به ستن
با پشت به و بیه ستن (ئه وه وته ی به عقوب پیغه مبه ر بوو (ﷺ) که به کوره کانی گووت که
په وانه ی میسری کردن).

● الله تعالى فهرموویه تی: ﴿فَالْحُكْمُ لِلَّهِ الْعَلِيِّ الْكَبِيرِ﴾ (غافر : ١٢)

واته: سا حوکم و فرمان په وایه تی بو الله ی بلند و بهرز و مهز نه.

● الله تعالى فهرموویه تی: ﴿وَلَا يُشْرِكْ فِي حُكْمِهِ أَحَدًا﴾ (الكهف : ٢٦)

واته: له حوکم و فرمان په وایه تی الله هیچ کهس و شتیک هاوبه ش نییه.

● الله تعالى فهرموویه تی: ﴿أَمْ لَهُمْ شُرَكَاءُ شَرَعُوا لَهُمْ مِنَ الدِّينِ مَا لَمْ يَأْذَنْ بِهِ

اللَّهُ﴾ (الشورى : ٢١)

واته: ئه وان هاوبه شانیکیان هیه که یاسایان له ئاین بو داده نین که الله ئه و مؤله ته ی پییان
نه داوه.

جا خاوهني ئه وړاو بوچوونانه دهلئين به وهنده ئايه تانه و چهندين ئايه تي تریش ئه وانه تهنه
 نمونه بوون دهلئين ئه وه دهرده كه ویت كه واهيچ كهس و شتيك نايي بكرينه هاوبه ش بو
 الله تعالى، له حوكم و فرماندا الله تاك و تهنه يه له ته شريع و ياسا دانان و حوكم كردن.
 جا په رله مان و نه دنامه كانيان يا سا داده تين و بريار ددهن و حوكم و ده سه لات بو زورينه
 ده گه ريئنه وه له يه كلا كړنه وه ي ساكان و برياره كان، كه واته بوونه هاوبه ش له گهل الله و
 الله تعالى ئه و مافه ي به كهس نه داوه و ئه وان ئه و مافه يان له الله تعالى بو خويان بريار
 داوه و ده يكه ن كه ياسا دانانه.

۲- حه لال كردن و حه رام كردن تهنه مافي الله يه بو هيچ كه سيكي تر نيه حه لاله كان
 حه رام بكات و حه رامه كان حه لال بكات، ئه وانه ي الله تعالى براندويه تيه وه و حه لاليه تي
 پيداون يان حه راميه ت:

• الله تعالى فهرموويه تي: ﴿اتَّخَذُوا أَخْبَارَهُمْ وَرُهْبَانَهُمْ أَرْبَابًا مِنْ دُونِ اللَّهِ﴾ (التوبة :

(۳۱)

واته: جوله كه كان زانا كانيان و نه سرانيه كانيش دير نشينه كان و قه شه كانيان گرتبوو به
 په رستراو جگه له الله يان له گهل الله ده يان په رستن.

پێشەوا ئێبن کە سیر -رحمە اللہ- لە تەفسیر و پراڤە ی ئەو ئایەتەدا دەفەرمووی: (أي : حیث عدلت عن أمر الله لكم وشرعه إلى قول غيره ، فقدمت عليه غيره ف هذا هو الشك) واتە: ئیوە لاتاندا لە فەرمانی اللہ کە بە ئیوەی کردبوو لە شەرعی اللہ بۆ قسە ی جگە لە اللہ، قسە و فەرمانی جگە لە اللہ تان بە پێشی ئەو خست، ئا ئەوێهە شیرک و ھاوبەشی.

خاوەن ئەو راو بۆچوونانە دەلێن کاری سەرەکی تەواوی پەرلەمان بریتییه لە دوو خال:

١- یاسا دانان و دارشتنی سیستەمی کاری دەولەت بۆ ناوە و دەرەو.

٢- چاودێریکردنی دەسەلاتی جێبەجێکردن و دادپەروەری قەزائی بۆ جێبەجێکردنی دەستور و یاساکان.

کەواتە کورتە ی باس و بابەت ئەوێهە کە ئەندامانی پەرلەمان بپاری دەدەن لە سەر یاساکان، ھەموو باس و بابەتیکیش دەتواندری بدریتە دەنگدان، بە پێژە ی زۆرینە یە کلا دەکریتەو، بۆ نموونە؛ ئارەق کە سەد لە سەد اللہ تعالی حەرامی کردووە لە قورئانی پیرۆزدا، ئەگەر دەنگی پێبدریت زۆرینە ی دەنگ بێنیت و پێگای پێ بدری یاسای بۆ دادەپێژن و لە حەرامیە کە ی حەلّ دەکری، زیناش بە ھەمان شیوە، ئەگەر زۆرینە ی دەنگ بە دەست

بینی به ریگا و شوینی یا سایى چه لال ده کریت، دزیش به هه مان شیوه که الله تعالى بوی
 داناوه به مهرجه شهرعیه کانه وه ئه وهی دزی ده کات له سه ری جیگیربی ده بی دهستی
 بپردری، به لام به یاساکان که له په رله مانه وه ده رده چیت زورجار به زورینهی ده نگ ئه و
 سنوره شهرعیه یان بریوه و سنوری تری الله یش له حدوده کان لایداوه، ئه و کاته له جیاتی
 ده ست برین ده لئین با زیندانی بکری، یان هه ر یاسا و بریاریکی تر ده رده که ن.

جا ئه وهی پروای وابیت که دروسته ئه و باس و بابه تانه قسه یان لیبرکریت و بدریته
 ده نگدان، ئه وه کافر ده بی بی شک و گومان، وه چه رامیکی چه لال کردووه و ئه و یاسایه ی
 الله دایناوه ئه و شکاندویه تی و له جیگای یا سای الله یا سایه کی تری داناوه و خه لکیش
 پا به ند ده کات به جیبه جیکردنی، که واته ریک په رله مان له و خاله و لی ره دا بت و سه نه میکه
 ده په رستریت، ریگای پیدراوه ئه و خال و شتانه جیبه جی بکریت.

که واته به شداریکردن له پرۆسه یه ک که ریگایه بو ئه و هاو به شی و شیرکانه سه ره پای
 ئه وهی هه ر له ریگا که وه تیکه لی تیر و می و چه ندین گوناح و تاوانی تری لی ده که ویتته وه و
 پاره به فیرو دان و غه یبه ت کردن و به ر به ره کانتی نا شه رعیه انه، جا به پراستی ئه و دانپیدانانه
 شیرکه که و له ریگاش ئه و هه موو گوناح و تاوانانه به نا پراسته و خو یان به پراسته و خو یی به
 دلنیا ییه وه چه رام و قه ده غه یه و ریگا پیدراو نییه.

پیشهوا ته بهری -رحمه الله- له تهفسیری ئایه ته که ی سورته تی التوبة ده فهرمووی: **(إِنَّهُمْ**

لَمْ يَكُونُوا يَصُومُونَ لَهُمْ، وَلَا يَصَلُّونَ لَهُمْ وَلَكِنْهُمْ كَانُوا إِذَا أَحْلُوا لَهُمْ شَيْئًا

اِسْتَحْلَوْهُ، وَإِذَا حَرَّمُوا عَلَيْهِمْ شَيْئًا أَحَلَّهُ اللَّهُ لَهُمْ حَرَمَهُ، فَتَلَكَ كَانَتْ (بِوَبَيْتِهِمْ) واته:

ئهوان (جوله که و نه سرانیه کان) پوژویان بو زانا و قه شه کان نه ده گرت، نوژیان بویان

نه ده کرد به لکو ئهوان ته گهر شتیکیان بویان چه لال کردبان ئه وه به چه لالیان وه رده گرت،

ئه گهر له وانه ی الله بوی چه لال کردبوون چه رامیان کردبا ئه وانیش به دلیاییه وه به

چه رامیان ده گرت، ئه وه بوو که واه ئه وانیان به په رستراو گرتبوو.

جا له په رله مانیش چه لال چه رام ده کری و چه رامیش چه لال ده کری، که واته وه کو

زاناکانی جوله که و دیر نشینه کان و قه شه کانی نه سرانی ده کهن و خه لکیش وه ری ده گرن

و کاری پیده کهن یان به سه ریاندا ده سه پیندری، ریک ئه و ئایه ته ئه وه ده گریته وه، وه

په رله مان و ئه ندامه کانیاں ده په رسترین و یاسای جگه له الله داده نین و هه ندیک جار

چه لاله پراوه سه د له سه ده کان چه رام ده کهن و چه رامه پراوه سه د له سه ده کان چه لال

ده کهن.

۳- که سیک به حوکی الله و پیغه مبه ری الله رازی نه بیّت یان ته نانه ت دل ته نگیت ئه وه

بروای نییه:

● الله تعالى فهموويه تی: ﴿فَلَا وَرَبِّكَ لَا يُؤْمِنُونَ حَتَّىٰ يُحَكِّمُوكَ فِيمَا شَجَرَ بَيْنَهُمْ ثُمَّ

لَا يَجِدُوا فِي أَنْفُسِهِمْ حَرَجًا مِّمَّا قَضَيْتَ وَيُسَلِّمُوا تَسْلِيمًا﴾ (النساء : ٦٥)

واته: سویند به پهروه ردگارت ئه ی محمد (ﷺ) پروایان نه هیناوه تاوه کو تو نه که نه فرمان

به دهست و حاکم له وانه ی تیدا ناکوکن له نیوانیاندا له پاشانیش هیچ پی ناخوشیه کیان له

دلدا نه بیت له و بریاره ی تو داوته و مل که چ نه کهن به مل که چیه کی ته واو.

په پرله مان نه وه ک مل نادات به لکو ئه و فرمان ده کات و بریاره کان دهرده کات بیجگه له هی

پیغه مبه ر (ﷺ) و به پیچه وانه ی هی پیغه مبه ریش، وه هیچ حیسابیکیش له بریاره کان بو

پیغه مبه ری الله (ﷻ) و قورئانی پیروز ناکه ن، به لکو به گویره ی هه وا و هه وه سیان

په تیده که نه وه و به بریاره کان پازی نابن.

٤- هه موو یاسا و پریاز و بریاریک جگه له هی الله نه فامی و گومراییه:

● الله تعالى فهموويه تی: ﴿أَفَحُكْمَ الْجَاهِلِيَّةِ يَنْغُونَ ۚ وَمَنْ أَحْسَنُ مِنَ اللَّهِ حُكْمًا

لِقَوْمٍ يُوقِنُونَ﴾ (المائدة : ٥٠)

واته: ئایه فرمان و حوکمی نه فامیتان ده ویت؟ ئایه کئ حوکم و بریاری له هی الله جوان

و چاکتره؟ لای که سانییک که پروای ته واویان هه یه.

به دنیاییه وه له حوکم و یاسای الله باشتر و چاکتر نییه، وه کو الله تعالی فهرمووی:

﴿وَمَنْ أَحْسَنُ مِنَ اللَّهِ حُكْمًا لِّقَوْمٍ يُوقِنُونَ﴾ به لام یاساکانی په رله مان و ده ستووره کانی و هه لئزاردن له چوارچیویه عه لمانیه ت و دیموکراسی نه فامیه ته و جگه له یاسا و بریاری الله یه، له بهرته وه دروست نییه به شداریکردن له و پرۆسه یه و پروابوون به و نه فامیه تیه.

5- شورپه یحی کوری هانیء ده گیریتته وه، که باوکی هانیته، کاتی به نوینه رایه تی رویشتن بو لای پیغه مبهری الله (ﷺ) بیستی به هانیء ده لئین: ئه بو چه که م، پیغه مبهری الله (ﷺ) پیی فهرموو: بیگومان ته نها الله چه که مه، بوچی به ئه بو چه که م بانگ ده کریی؟ وتی:

که سوکاره که م ئه گهر جیاوازی تیبکه وی من بانگ ده که ن، هه ردوو کومه له که پازی ده بن به بریارم، فهرمووی: چی له مه چاکتره، چه ند مندالت هه یه؟ وتی: شورپه یح و عبدالله و موسلیم، فهرمووی: کامه یان گه وره ترینیا نه؟ وتی: شورپه یح، فهرمووی: که واته تو ئه بو شورپه یحیت، نزای کرد بو خوی و منداله که شی^(۱).

ئیبین ئه سیر - رحمه الله - له النهایة دهرباره ی ئه و فهرمووده یه فهرموویه تی: **(وانما کره له ذلك، لان لا یشارک الله فی صفاته)** واته: پیغه مبهری پیشه و (ﷺ) ئه وه ی پی

^(۱) ئه وه شیان نه ساتی له سونه نه که ی له - کتاب اداب القضاة - له بابی - إذا حکم رجلا ففقی بینهم - (ژ: ۵۳۸۷) هیناویتی، وه ئه بو داودیش له - کتاب الاداب - له باسی - تغییر الاسم القبیح - (ژ: ۴۹۵۵) هیناویتی.

ناپه سه ندبوو بۆ هانیی کهوا کونیهی به ئه بو چه کهم بی، له بهر ئه وه بوو هه تا له یه کییک له سیفه ته تایبه ته کانی الله نه بیته هاوبه ش که حوکم کردن و حاکمیه ته.

٦- له دۆعایه کانی صحیح هاتوو به سه نه ده وه که پیغه مبه ر (ﷺ) فهرموویه تی: **(والیک حاکمت)**^(١) واته: حوکم و فرمان به تۆوه ده ده م و بۆلای تۆ ده گه پینمه وه.

ئیبین ئه سیر له قسه کردن له سه ر ئه و فهرموده ش فهرموویه تی: **(والیک رفعت الحکم یا رب، ولا حکم إلا لك)** واته: حوکم و فرمان په وایه تیه کان هه مووی بۆلای تۆ ده گه پینمه وه، هیچ حوکم و فرمانیکی تر نییه جگه له هی تۆ کهوا قبولمبی و پروام پیی هه بی.

که واته له و فهرموودانه ش ده رکه وت که ته نها الله حاکمه و فرمان په وایه، هه ر ئه وه مافی یاسا دانانی هه یه و بریاری یه کلاکه ره وه ده دا، بۆ هیچ کهس و شتیکی تر نییه، جا بۆ په رله مانیش نییه یاسا دابنیت و بریاری یه کلاکه ره وه بدا له باس و بابه ته کان، ته نها بۆ الله یه.

له کۆی ئه و باس و ئایه تانه ی رابردوو وه فهرمووده کانی پیغه مبه ر (ﷺ) ئه وه مان بۆ ده رده که وی که کهس نابیت و بۆی نییه جگه له الله تعالی یاسا و ته شریع بکات و دابنیت، وه ئه وه ی پروای وابیت یان وابکات ئه وه پروای به هاوبه ش هه یه و شیرکی کردوو،

^(١) پیشه و بوخاری له سه حیحه که ی له -الکتاب لتهجد- (١١٢٠: ٥) هیناویتی.

که سیش بۆی نییه حهرامه کان که الله تعالی قهدهغه ی کردوون حهلآلیان بکات، به پیچهوانه شهوه که سیش بۆی نییه حهلآله کان که الله تعالی حهلآلی کردوون حهرامیان بکات تهو کار و ئیشانه تهنها بۆ الله تعالی یه، ههر تهوه یا سا دادهنی و بهرنامه دادهنی و جگه له یاسا و بهرنامه ی تهو ههمووی گومپایی و نه فامیه ته پرن له کهم و کورتی، ههر که سیکیش فهرمان و بریار و یاسا کان و حهرامه کان که حهلآل بوون و حهلآله کان که حهرام بوون له ههر کهس و شتییک و لایه نییک وهربگریت برپای پیتی هه بییت یان مل بدات بۆی و کاری پی بکات به بی زۆره ملی و ناچارکردن و ئیکراه به مهرجه شه رعیه کانیه وه تهوه تهو کهس و لایه نه ی به ته ئکید و به دنیایی په رستوه و به شه ریک و هاوبه شی الله ی داناوه و شیرک و هاوبه شی ته نجامداوه.

ئه گهر سه رنجی ههلبژاردن و چوونه ناو ئه نجومه نی یاسا دانان و په رله مان بدهین زۆر به روون و ئاشکراییی ئه وه مان بۆ روون ده بیته وه:

- ۱- مافی یاسا دانان به خو یان ده دهن و یاسا ده رده کهن و خه لکیشی پیوه پابه ند ده کهن.
- ۲- گوی به فرمانه کانی الله و پیغه مبه ر (ﷺ) نادهن له به حهلآل دانان و حهرامکردنی شته کان.

۳- زۆرینه‌ی ده‌نگ له‌لایان کار و یاسا و بریاره‌کان یه‌کلایی ده‌کاته‌وه، ئه‌گەر پێچه‌وانه‌ش بێ له‌گه‌ڵ فهرمانه‌کانی الله و پێغه‌مبه‌ری الله (ﷺ).

که‌واته ئه‌وانه‌ی به‌شدار ده‌بن و پله‌ی ئه‌ندامیه‌ت به‌ ده‌ست دێن ته‌نها ئه‌وه‌یان بۆ هه‌یه گه‌شتوگۆیه‌کی نه‌رم و کورت له‌ ماوه‌ پێدانیکی دیاریکراو له‌لایه‌ن سه‌روکایه‌تی په‌رله‌مانه‌وه له‌ بازنه‌ی یاسا‌کانه‌وه ئه‌نجام ده‌ن، به‌رهه‌لستی و نا‌په‌زایه‌تیه‌که‌یان ناخوات، ئه‌گەر زۆرینه ده‌نگ به‌ یاسا‌که‌ بدات، ده‌بێ له‌ جێگای خۆیان دا‌بنیشن و ئه‌ویه‌ری ئه‌وه‌یان بۆ هه‌یه که هۆله‌که به‌جێ به‌یڵن، به‌لام له‌ دواتر بێنه‌وه ناو هۆله‌که و به‌شدار بێنه‌وه و ده‌ست له‌ ملانی بکه‌ن له‌گه‌ڵ ئه‌ندامه‌کان که‌وا شیرکیان کردووه یان کوفریان کردووه یان هه‌ل‌ل‌یان هه‌رام‌کردووه و هه‌رامیان هه‌ل‌ل‌ کردووه.

که‌واته ده‌رکه‌وت به‌و به‌ل‌گانه‌ کاره‌که هاوبه‌شییه و تا‌وانه و نابێت بکری‌ت و قه‌ده‌غه و هه‌رامه.

سه‌رباسی دووهم؛ داننا‌نه به‌ دیموکراسیه‌ت و عه‌لمانیه‌ت:

ئه‌م‌جاره ده‌لێن چوونه ناو پرۆسه‌ی هه‌ل‌بژاردن و عه‌لمانیه‌ت و دیموکراسی پێچه‌وانه‌ی هه‌لسوکه‌وت و ژبانی پێغه‌مبه‌ری پێشه‌وا (ﷺ) و چوار خه‌لیفه‌ راشیده‌که و پێشینانی چاکه.

سەرەتا ئەگەر بە خێرایان تەماشایەکی ژيانى پيغەمبەرى الله (ﷺ) بکەین
لە مەککەدا و هەلسووکەوت و کاری لەگەڵ قورەیشیەکان ئەوانەمان بۆ
بە دیاردەکەوێت:

١- پيغەمبەرى پيشه‌وا (ﷺ) راشکاوانە بانگەوازی بۆ الله بەیە کگرتن و تەوھید دەکرد و
شیرک و ھاوبەشی ڕەتدەکردەو.

٢- پيغەمبەرى الله (ﷺ) بەبێ ماندووبوون و بەردەوام کۆلى نەدەدا لە بانگەوازیەکەى و
بەشیوازی جۆراوجۆر لەگەڵیان بانگەوازی بۆلاى الله دەکرد.

٣- ھاوێلەکانى ئامادە دەکرد لە بواری بیروپروا و بەردەوامیەتى و ئارامگرتن لەسەر ئازار و
ئەشکەنجەکان و ئومێدى سەرکەوتنى پێدەدان و دلى دەدانەووە لە ناخۆشى و ناپەچەتیه‌کان.
٤- ئارامى دەگرت لەسەر ئەشکەنجە و ئازارە جۆراوجۆرەکانى قورەیش.

٥- پيغەمبەرى الله (ﷺ) ملی نەدەدا بۆ تەماح و داواکاریەکانى سەرانی قورەیش و بە
بوێرانە راستیەکانى تى دەگیانندن و بۆى دەگووتن و دانەدەبەزى لە بیروپروا و
فەرمانەکانى الله و ئاینى ئیسلام.

٦- بۆ جارێکبش و پۆژیک نەبوووە خۆى بێدەنگ بکات دەربارەى ناساندنى بته‌کان و
ئەوانەى دەیانپەرست بێجگە لە الله تعالى و پساکردنیان.

تهنها ته گهر وه ک نموونه سهرنج بدهينه هه نديک ديمهن و هه لسوکه وتی ژيانی پيغه مبه ر
(ﷺ) له مه ککه له گهل سهرانی قورهيش ته و راستيانه مان هه مووی بو پرونده بيته وه، وه
ته وه ده بيته وه لام بو ته و که سانه ی که واه شداري ده کهن له پروسه ی هه لېژاردن و
پروپاگنده و چوونه نيو پهرله مان، که ده لين تيمه مه به ستمان گه راندنه وه ی شه ريعه تی
ئيسلامه يان مه به ستمان ته وه يه ريبازه که ی پيغه مبه ر (ﷺ) په پره و بکه ين.

ته وه تا پيشه واه ترمزی -رحمه الله- گو توويه تی پيغه مبه ري الله (ﷺ) سی سال به شاراوه یی
له مه ککه دا بوو، له پاشان له چواره مدا رايگه ياند و ناشکرای کرد، ۱۰ سال خه لکی
بانگ کرد، له هر ساليک له کاتی حه ج به شداري ده کرد و شوين خه لکی ده که وت به ره و
ماله کانين له (عکاض و محنة و ذي المجاز) داوای ليده کردن په نای بدن، تاوه کو
په يامه کانی الله بگه يه نيت و به هه شتيان بو هه يه، که سيکی نه ده دوزيه وه پاريزگاري ليکهن
و سه ري بخه ن تاوه کو وای ليها تبوو پر سياری له هو زو تيره کان و ماله کانين ده کرد، تيره به
تيره ده گه را به ناوياندا و ده يفه رموو: ته ی خه لکينه بلين هيچ په رستراو يکی حه ق و په واه
نيه جگه له الله سه رفراز ده بن، ده سه لاتي عه ره به کان پتوه ی به ده ست ده هينن، وه گه رده ن
که چی عه جه مه کانی پتوه به ده ست ده هينن، ته گهر مرديشن، ته وه ده بنه پاشا و خاوه ن
به هه شت، جا سهرانی قورهيش که وتنه ته شکه نجه و نازاردانی پيغه مبه ر (ﷺ) و هاوه لانی،

قسه‌ی زۆر ناشرينيان پيڊه‌گووت، پيڭايان پيڊه‌گرت له ده‌عوه و بانگه‌وازيه‌كه‌ی، ئازاريان ده‌دا، ږواو ږووی ده‌وه‌ستانه‌وه، به‌رديان تيڊه‌گرت، جويني ناشرينيان پيڊه‌فروشت، پيځه‌مبه‌ر (ﷺ) له به‌رامبه‌رياندا ئارامگر بوو.

يه‌کيک له جاره‌کان که موسلمانپه‌تي بووني چه‌مزه‌ی مامي پيوه‌هاته‌جي، که له سيره‌دا باس ده‌کړی، که جاريه‌يه‌کي عه‌بدو لای کوري چه‌دعان که يه‌کيک له ژوره‌کانيان ده‌پرواني به‌سه‌ر کيوي صفاء، پيځه‌مبه‌ر به‌يانپيه‌ک (ﷺ) له‌وي بوو ئه‌بو چه‌هل پيڭاي پيگرت و قسه‌ی نه‌شياوي پيگووت، ورده به‌ردی تيڊه‌گرت تا دهم و چاوي پيځه‌مبه‌ر (ﷺ) هه‌مووی به‌خويندا هات ئه‌و ږدينه‌پان و پوره‌جوانه‌ی سور بوو له ناو خوينه‌کان، جاريه‌که‌دلی پتي ده‌سو‌تا و هيچيشی پي نه‌ده‌کړا، ئه‌وه له‌به‌ر ئه‌وه نه‌بوو پيځه‌مبه‌ر (ﷺ) بي جورئته و بيغيره‌ته، حاشا و حاشاکي ئه‌و، له‌هه‌موو خه‌لک و مه‌ردووم به‌غيره‌تر بووه، ته‌نها غيره‌تي نه‌گه‌شته‌ته غيره‌تي الله‌تعالی، وه‌کو پيځه‌مبه‌ر (ﷺ) بو‌خوی فهرموويه‌تي، به‌لام پيڭاي پي نه‌درا بوو له‌لای الله‌تعالی که‌وا به‌ره‌ه‌لستي ئه‌بو چه‌هل بکات به‌ليدان و به‌ره‌نگار بوونه‌وه‌ی ده‌ست.

ئه‌وه‌بوو له کو‌تاييه‌که‌يدا کاتيک جاريه‌که‌ چه‌مزه‌ی پاله‌واني مامي پيځه‌مبه‌ري (ﷺ) بينی به‌خوی و به‌تير و که‌وانه‌که‌ی له‌گه‌ل ئه‌سپه‌ چاکه‌که‌ی ده‌هاته‌وه له ږاو پيڭاي پيگرت،

گووتی له کوی بووی ئه‌ی چه‌مزه؟ خۆت له کوی شارده‌بوویه‌وه؟ ئه‌م‌پۆ من بینیم
 برازایه‌که‌ت محمد (ﷺ) ئه‌بو جه‌هل له‌سه‌ر کوی صفاء ریگای پی‌گرتی‌وو، قسه‌ی
 نه‌شی‌او‌ی پی‌ ده‌گووت، به‌ به‌ردی نوک باریک له‌ناو چاوانی ده‌دا خوینی پی‌ادا هاته‌ خوار،
 ئه‌گه‌ر له‌و‌ی بای دلت پی‌ی ده‌سوتا و سه‌رت ده‌خست، چه‌مزه‌ غیره‌تی خزمایه‌تی جو‌لا و
 الله‌ تعالی‌ یش دلی نه‌رم کرد‌بوو بۆئ‌ه‌وه‌ی هیدایه‌تی بی‌ی و بی‌ته‌ موس‌لمان، ئه‌وه‌بوو دلی
 ته‌نگ بوو به‌ هاوار‌ه‌وه‌ گووتیه‌ جاریه‌ که‌ کوا له‌ کوینی ئیستا ئه‌بو جه‌هل؟ وتی وابزانم‌ وا له‌
 دارونه‌دوه‌یه‌ وا له‌ په‌رله‌ مانه‌ که‌ یان دانیش‌تووه‌، به‌بی‌ یه‌ک و دوو به‌غیره‌ تانه‌ چه‌مزه‌ی
 پاله‌وان پۆیش‌ت به‌ره‌و دارونه‌دوه‌، که‌ چوو له‌و‌ی ئه‌بو جه‌هل بۆ خزم و که‌سه‌ کان بۆ
 قور‌ه‌یش و کافره‌ کان ده‌ی‌گیرایه‌وه‌ ئه‌و پۆژه‌ چیکرد‌وو له‌ پی‌غه‌مبه‌ری پی‌شه‌وا (ﷺ)، وه‌
 پی‌غه‌مبه‌ریش (ﷺ) وه‌لامی نه‌داوه‌ته‌وه‌، چه‌مزه‌ ده‌چی و یه‌ک‌سه‌ر له‌سه‌ر سه‌ری ئه‌بو جه‌هل
 ده‌وه‌ ستی و هه‌تا که‌وانی تیره‌که‌ی ده‌گر‌ی له‌ناو چه‌وانی ده‌دا و پی‌شه‌ سه‌ری له‌ت ده‌کا و
 خوینی پی‌دا دیت‌ه‌ خوار، (به‌نو مه‌خزومیه‌ کان) خزم و که‌س و داروده‌سته‌ی ئه‌بو جه‌هل
 هه‌ل‌ده‌سته‌نه‌وه‌ لی، به‌لام ئه‌بو جه‌هل ده‌زانی له‌گه‌ل چه‌مزه‌ ناتوانیت ده‌رب‌چی، هه‌ر‌چی
 له‌گه‌ل بکات هه‌ر دو‌پ‌راوه‌ (چه‌مزه‌ ئه‌وه‌ نده‌ پاله‌وان بووه‌)، هه‌ر ئه‌وه‌ی بۆ ده‌مینیت‌ه‌وه‌ ده‌لی
 پ‌راوه‌ستن و هی‌چ نه‌که‌ن، به‌نو هاش‌میش له‌ولایه‌وه‌ هاتن به‌ر‌گری بکه‌ن له‌ چه‌مزه‌، وتی

نەخێر ئەو بەرازایەکی من یەخەم پێ گرتبوو، من قسەم پێ گوتبوو (قسە نا شیاو)، وە من بەردم تێی گرتبوو، هات تۆ لەی خۆی ستاندهو.

حەمزە لە کاتی لێدانە کەدا بە دەنگێکی بەرزەو و جەهوهرییەو هاواری کرد بە سەر سەری ئەبو جەهل و هەموو موشریک و کافرەکان، وتی وات لێدیت و لێی دەدەیی لە برازایە کەم؟ نازانی من چوومەتە سەر دین و رێبازەکی ئەو؟ من بەدوای ئەو کەوتووم، ئەو بوو حەمزە ئەو قسەییە کاری تێی کرد و نە یویست بە درۆزن دەریی، پۆشت بەدوای پێغەمبەر گەرا (ﷺ) لە کۆتاییەکی دەچیتە خرمەتی و دەبیتە موسلمان، لە سەریە کێک لە پاو بۆچوونەکان ئەو تەنها سێ پۆژ پێش موسلمان بوونی عومەری کۆری خەتاب بوو (رضي الله عنه)، لە پاشان عومەریش دەبیتە موسلمان، ئینجا عومەر و حەمزە دەبنە پارێزەر و یاسەوان بۆ ئەو نە موسلمانانە کە لە ناو مالى ئەرقەمی کۆری ئەبی ئەرقەم کۆدەبوونەو، وانەیی تەو حید و الله بەیە کگرتیان دەخویند لە خزمەت پێغەمبەر (ﷺ)، فێری ئەو دەکران کوفر بکەن بە طاغوت، بەربەرە کاتیی طاغوت و موشریکەکان بکەن، بت و سەنەمەکان هەلبووشینەو، فێرە غیریەتی دەکردن پێغەمبەر (ﷺ)، فێری ئەو دەکردن خۆراگربن بەهەشتیان بۆ هەیه.

ئهوهبوو له کوتاییه کهیدا هاتن له لای که عبدها وهستان و حهمزه ی پالھوان له لای راستی
 ریزی موسلمانان کان و عومهری پالھوانیش له لای چهپیهوه و پیغه مبه ریش (ﷺ) له ناوه
 راسته کهیدا، (لا إله إلا الله) یان ئاشکرا کردوو گه یاندیان.

پیغه مبه ر (ﷺ) له مه که بهو شیویه ژیا، بو جاریکیش دلی نه یبرد بچیتته ناو
 داروننه دوه که و په رله مانه که ی قورپه شیه کان، بیته ئه ندام له وی به ره لهستی بکات، ده یزانی
 ئه وه ریاز و ریگای الله تعالی نییه و له ویوه هیچ سوود و که لکیکی نابیت، ئه گهر سوود و
 که لکیکی که میشی هه بیت، به دنیاییه وه ئه وه هه له یه و خه له له، هه لوه شانده وه ی عه قیده
 و بیرو پروایه که ی خویه تی و ته وحیدی پیوه هه لده وه شیتته وه و شیرکی پیوه ئه نجام ده دری
 و دابه زین ده بی له بیرو پروای و له خاله کانی تری ئیسلام، ئه گهر هه ندیک به رژه وه ندی
 که میشی بی به ده ستبی، له بهر ئه وه پیغه مبه ر (ﷺ) ئه وه ی هه لنه بژارد ئارامی گرت له سهر
 ئازار و ئه شکه نجه کان، ته وحیدی گه یاند سه حابیه کانی له سهر ئه وه پیده گه یاند که وا ته نها
 الله بیه رستن و کوفر بکه ن به طاغوت و رۆژیکیان دادی ئه و کاته سه رده که ون به سه ریان
 و به لکو جه نگ و جیهاد به ریابکه ن، ئه و ریگایانه ی هه لئارد.

له پا شان قورپه شیه کان که وا بینیان پیغه مبه ری پد شه وا (ﷺ) رۆژ به رۆژ ئه وانیه ی شوینی
 ده که ون زیاد ده بیت، ئه و کاته هاتن چه ند پیشنیاریکیان کرد بو پیغه مبه ر (ﷺ)، که

به لگه ی حاشا هه لنه گر و راشکاوانه ی لی وهرده گیری سه بارهت به و سه رده مه ی ئیمه،
چوونه ناو هه لئارْدَن و ئه و پرۆسه ی و ده سه لات وهرگرتن له که سانیک کهوا له سه ر
پێبازی الله و پێغه مبه ری پێشهوا (ﷺ) نه بن لا یا ندابیت و گومرا بووین و مه نه هج و
پرۆگرامه که یان مه نه هج و پرۆگرامیکی کوفری و شیرکی بیت.

جا یه ک له جاره کان وه کو له سیره دا هاتوو که پێغه مبه ری پێشهوا (ﷺ) ده چیته ناو
مزگه وت و به ته نه ها ده بی واته پرووه و که عبه و له چه ره می مه که که دا و له چه ره می که عبه دا
بۆ نوێژ خویندن، له ولاشه وه باوکی وه لید که عوتبه^(۱) ی ناو بووه له گه ل قوره یشیه کان
دانیشه توه و له کۆبونه وه دایه پنی گووتن و بۆی پێشنیار کردن، بۆچی نه چی بۆلای
پێغه مبه ر (ﷺ) چه ند قسه یه کی له گه ل بکات؟ به لکو هه ندیکی لی وه ربگری، جابری
کوری عه بدولا (رضي الله عنهم) بۆمان ده گیریته وه و ده فه رمووی: **(اجتمعتم یوما فقالوا:**
انظروا أعلمکم بالسحر والكهانة والشعر، فلیأت هذا الرجل الذي فرّق جماعتنا،
وشتت أمرنا وعاب دیننا، فلیکلمه، ولننظر ماذا یرد علیه. فقالوا: ما نعلم أحدا غیر

^(۱) عوتبه که سیک ناودار و قسه زان و سیاسه تمه داری ته وکات بووه، وه ده م راست بووه بۆ تیره یه ک له تیره کانی ناو
قوره یشیه کان و گه وره بووه له ناو گه ل و هۆز و تیره که ی خۆیدا و به پێزه وه ته ماشایان ده کرد و قسه زانیش بووه.

عتبة بن (بیعة)^(۱) قوره‌یشیه کان رۆژیک کۆبونه‌وه گووتیان: پروانن کئ له ئیوه زاناره به سیحر و جادوو و به فالچیایه‌تی و به شعر و هونراوه، بابجیته لای ئه‌و پیاوه که محمده (ﷺ) پروانن و تاماشا بکه‌ن ئه‌و کۆمه‌له‌ی ئیمه‌ی په‌رته‌وازه کردوو، ئه‌و هیز و توانای ئیمه‌ی که مک‌دوو‌ه‌ته‌وه و دینی ئیمه‌ی عه‌بیدار کردوو، باقسه‌ی له‌گه‌ل بکات، بزانی چ وه‌لامیکی ده‌بی به‌رامبه‌ری تاوه‌کو بزانی چ ده‌وی له‌ ئیمه‌. به‌یه‌کده‌نگی قوره‌یشیه‌کان گووتیان: ئیمه‌ که‌سیکی وا ناناسین جگه‌ له‌ عوتبه‌ی کوری په‌بیعه، که ئه‌و سیف‌ه‌ت و ئاوه‌لئاوانه‌ی لی بێته‌جی و بینترین و په‌وانه‌ی بکه‌ین.

ابن إسحاق یش له‌ ریوایه‌ت و گیرانه‌وه‌یه‌کی تر به‌و شیوازه‌ی گیراویه‌تیه‌وه که پیغه‌مبه‌ر (ﷺ) رۆژیک به‌ ته‌نها له‌ ناو مزگه‌وت بوو، عوتبه‌ش که گه‌وره‌ بوو له‌ ناو تیره‌که‌ی خوی له‌ نادێ دانیش‌ت‌بوو له‌ په‌رله‌مانه‌که‌یان و رایان ده‌گۆرییه‌وه له‌ گه‌ل خه‌لکه‌که‌دا، ئه‌ویش که پیغه‌مبه‌ری بینی (ﷺ) ته‌نها چوووه‌ مزگه‌وت، پیشنیاری کرد گووتی بۆ نه‌چمه‌ لای محمده (ﷺ) قسه‌ی له‌ گه‌ل بکه‌م و هه‌ندی‌ک شتی پی بلیم؟ به‌لکو هه‌ندی‌کیانمان لی وه‌ربگریت،

^(۱) ئینو ئه‌بی شه‌یه و ئه‌بو یه‌علا و حاکم و به‌یه‌قی له‌ ده‌لائیل و ئه‌بو نه‌عیم له‌ ده‌لائیل گیراوتیان‌وه، که حاکم به‌ سه‌حیحی داناوه و ئیهامی زه‌هه‌بیش له‌ گه‌لی ریککه‌وتوو و ده‌فهرمووی راسته‌ به‌گشتی زانایانی میژوو نووس و ئه‌وانه‌ی سیره‌یان نویسه‌ته‌وه ده‌لێن ئه‌و ریوایه‌ت و گیرانه‌وه‌یه‌که‌سه‌نه و قبوله‌ و وه‌رده‌گیری وه‌کو؛ دکتۆر تیه‌راهیم عه‌لی (ز: ۸۰) له‌ سه‌حیح و سیره‌که‌دا هیناویه‌تیه‌وه و به‌حه‌سهن سه‌نه‌ده‌که و مه‌ته‌که‌ی ئه‌و گیرانه‌وه‌ی داناوه.

جا چی بویت به لکو بئی بدهین تاوه کو وازمان لی بهینیت^(۱)، کاتیک ریگایان به عوتبه دا و عوتبه هاته لای پیغمبه ری پیشهوا (ﷺ) و پی گووت ئه ی برازام ئه ی کوپی برام تو ده زانی ریژ و پله و پایه ت هه یه له ناو عه شیرته که ت (هه بنه ماله و نه ژاده که ت)، وه تو بوخوشت سه نگین و به ریژی، جیگات هه یه له ناو عه شیرته که ت و به ریژ ته مه شا ده کرای، تو شتیکی گه وره ت بو گه له که ت هیئاوه، ئه و کو مه ل بوونه ی هه یانبوو (یه ک ده نگیه که یان) تو په رته وازه تکردن، خه ونه کانیا نت پوچه ل کردوو ته وه، ئاین و په رستراوه کانی ئه و انت عه یبدار کردوو، باوک و باپیره کانی ئه و انت کافر کردوو، هه ندیک شت و کارت پیشکه ش ده که م و پیشنیارم هه یه ئه گه ر تیبروانی هه ندیکیانم لی وه ربگریت، پیغمبه ریش (ﷺ) له وه لامیدا فهرمووی: **(قل یا اب الولید اسمعک)** ده ی تو بیانلی ئه ی باوکی وه لید منیش گوئیست ده بم، عوتبه گووتی ئه ی برازام ئه ی کوپی برام ئه گه ر به و کاره ته وه ده ته وی پاره و سامانت ده سته که ویت له سامانه کانمان ئه وه نده ت پیده دهین تاوه کو پاره و سامانت له هه موومان زیاتربی، وه ئه گه ر پله و پایه و شکو داریشت پییه وه ده ویت ئه وه ده تکه یه پله داری خو مان هیچ کاریک به بی تو یه کلا ناکه یه وه و نابریینه وه، ئه گه ر ده ته ویت بته که یه پاشا و سه روکی خو مان ئه وه ده نکه یه سه روک و پاشای خو مان، وه

^(۱) ئه وه له و کاته د، بوو که ئیامی حه مزه (رضی الله عنه) گووتمان تازه بوو بووه موسلمان، قوره یشیه کان ترسیان لی نیشتبوو.

ته گهر جنوکه توشبووه و کاره که ت دهر وونیه ناتوانی له خوئی دوور بکه یته وه و په تی
 بکه یته وه پاره سهر ف ده که ین و پزیشکت بو ده خوازین و دایین ده که ین، وه ته گهر چه زت
 به ژنه ته و ژنه ی له قورپه شیه کان ده ته ویت ده ستی شانی بکه با بیکه ینه هاو سهرت و پی تی
 بده ین، له دوا ی ته وه ی باوکی وه لید له پی شنیاره کانی بوه وه پیغه مبه ری پی شهوا (ﷺ) پی
 فهرموو: (أفرغت يا أب الوليد) به تال و ته و او بووی له قسه کانت ته ی باوکی وه لید؟
 ته ویش گووتی به لی، پیغه مبه ر (ﷺ) فهرموو: ﴿حَمَّ * تَنْزِيلٌ مِنَ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ
 * كِتَابٌ فُصِّلَتْ آيَاتُهُ قُرْآنًا عَرَبِيًّا لِقَوْمٍ يَعْلَمُونَ * بَشِيرًا وَنَذِيرًا فَأَعْرَضَ أَكْثَرُهُمْ فَهُمْ لَا
 يَسْمَعُونَ * وَقَالُوا قُلُوبُنَا فِي أَكْتَةٍ مِمَّا تَدْعُونَا إِلَيْهِ وَفِي آذَانِنَا وَقْرٌ وَمِنْ بَيْنِنَا وَبَيْنِكَ
 حِجَابٌ فَأَعْمَلْنَا إِنَّنَا عَامِلُونَ * قُلْ إِنَّمَا أَنَا بَشَرٌ - مِثْلُكُمْ يُوحَى إِلَيَّ أَنَّمَا إِلَهُكُمُ إِلَهٌ وَاحِدٌ
 فَا سْتَقِيمُوا إِلَيْهِ وَاسْتَغْفِرُوهُ * وَقِيلَ لِلْمُشْرِكِينَ * الَّذِينَ لَا يُؤْتُونَ الزَّكَاةَ وَهُمْ بِالْآخِرَةِ
 هُمْ كَافِرُونَ * إِنَّ الَّذِينَ آمَنُوا وَعَمِلُوا الصَّالِحَاتِ لَهُمْ أَجْرٌ غَيْرُ مَمْنُونٍ * قُلْ أَنتُمْ
 لَتَكْفُرُونَ بِالَّذِي خَلَقَ الْأَرْضَ فِي يَوْمَيْنِ وَتَجْعَلُونَ لَهُ أَنْدَادًا ذَلِكَ رَبُّ الْعَالَمِينَ * وَجَعَلَ
 فِيهَا رَوَاسِي مِنْ فَوْقِهَا وَبَارَكَ فِيهَا وَقَدَّرَ فِيهَا أَقْوَاتَهَا فِي أَرْبَعَةِ أَيَّامٍ سَوَاءً
 لِلنَّاسِ لِيِّن * ثُمَّ اسْتَوَى إِلَى السَّمَاءِ وَهِيَ دُخَانٌ فَقَالَ لَهَا وَلِلْأَرْضِ ائْتِيَا طَوْعًا أَوْ كَرْهًا
 قَالَتَا أَتَيْنَا طَائِعِينَ * فَقَضَاهُنَّ سَبْعَ سَمَاوَاتٍ فِي يَوْمَيْنِ وَأَوْحَى فِي كُلِّ سَمَاءٍ أَمْرَهَا
 وَزَيْنَا السَّمَاءَ الدُّنْيَا بِمَصَابِيحٍ وَحِفْظًا ذَلِكَ تَقْدِيرُ الْعَزِيزِ الْعَلِيمِ * فَإِنْ أَعْرَضُوا فَقُلْ
 أَنْذَرْتُكُمْ صَاعِقَةً مِثْلَ صَاعِقَةِ عَادٍ وَثَمُودَ ﴿فَصَلَتْ : ١٣٠-١﴾ واته: الله چاکتر ده زانی

مه بهستی چیه له و پیتانهی سه رهتای سوره ته کان * قورئان له الله ی خاوهن به زهیی فراوان و گهیه نه ر بۆ به زهیییه که ی دابه زیوه * په راویکه به لگه کانی پروون کراوه ته وه (لێک جیا کراوه ته وه) قورئانی که به زمانی عه ره بی (هاتوو ه) بۆ گه لێک که شار هزان و ده زانن *

قورئان موژده ده ری تر سیته ره به لام زۆر به ی کافرانی قور هیش پشتیان تیکردوو ه و گوئی بۆ ناگرن و لئی تینا گهن * قور هیشیه کان گووتیان دل ه کانمان پیچراوه گو یچ که کانمان مسی تیدایه و تیکراوه له وه ی بۆمانت هینا وه ئه ی محمد (ﷺ) ئه وه ی بانگه وازیان بۆ ی ده که ی ئیمه گویمان لئ نییه (واته مسمان له گویدایه و گوئی پی نادهین) و دل هان پیچراوه یه وه ری ناگرین و له نیوان ئیمه و ئیوه ئه ی محمد (ﷺ) په رده هه یه تۆ به ریگای خۆت برۆ و کار بکه ئیمه ش به ریگای خۆمان ده پروین و کار ده کهین * الله تعالی فهرمووی بلی منیش ته نها مرو فیکم له مرو فه کان وه کو ئیوه ته نها وه حیم بۆ هاتوو ه له لای الله تعالی به راستی په رستراوتانه و په رستراویکی یه ک و ته نها یه راست و ریکن بۆ لای ئه و ته نها ئه و په رستن و به و شیوازه ی فهرمانی پیتان کردوو ه داوای لیبوردنیشی لیبه کن له پاربردووتان له ناوچوون بۆ هاوبه ش بریار ده رانه * به راستی ئه وانه ی که وا زه کات^(۱) ی مالی الله تعالی نادهن ئه وان

^(۱) زه کات لیره مه به ست لئی یان چاکه و خیر و خۆ پاک کردنه وه کانه یان چاکه و خیر و سه ده قه یه یان زه کاتی واجبی مالی

الله تعالی یه ئیختیلاف و جیاوازی له نیوان توێژره وانی قورئان هه یه.

بی پروان وه کافرن به قیامت و به زه کات و به الله تعالی * ئەوانه ی پروایان هیناوه و کار و کرده وه ی چاکیان کردووه پاداشتیکی نه پراوه یان بۆ هه یه * ئیوهن ئە ی قوره یشیه کان و کافره کان کافر بوون به الله تعالی به و الله یه ی که زهوی به دی هیناوه له دوو پۆژدا ئیوه هاو وینه ی بۆ پریار ددهن ئا ئە وه یه پهروه ردگاری جیهانیان * وه له سه ر زهوی دا شاخی زۆری داناوه وه پیت و فه پی تی خستوو وه بژیوی (هه موو گیانداریکی) له زهوی دا دیاری کرد له ماوه ی چوار پۆژدا به یه کسان ی بۆ گشت داوا که ران * له پاشان پووی کرده ئاسمان له کاتیکدا که دوکه ل بوو ئینجا به ئاسمان و به زهوی فهرموو: وهرن به ویستی خۆتان یا به ناچاری (بینه ژیر فرمانم) ههر دووکیان وتیان به ویستی خۆمان هاتین *

ئهو سا چهوت ئاسمان ی له دوو پۆژدا دروست کرد وه ههر ئاسمانه ی فرمانی کاری خوی بۆ نارد وه ئاسمانی دونیامان به چرایانیك (ئهستیره کان) پازانده وه و پارێزراوه (له گو ی گرتنی شه یتانه کان) ئە وه پریاری الله ی زالی به ده سه لاته * جا ئە گهر پوویان وهرگیرا ئە وه بلی به هه وه تریشقه یه ك (بروسکه یه ك) ده تانترسیئم که دای له هۆزه که ی عاد و سه موود.

که واته ئە وه مان بۆ به دیار ده که ویت، پیغه مبه ری پیشه وا (ﷺ) نه چوو سه ر راو بۆچوونه کانی قوره یش و کافر و موشریکه کان، به لکو ئاوا ی وه لام دانه وه و بشتی تیکردن.

کاتیک عوتبه گوئیستی بوو پیغمبهر (ﷺ) پیی فهرموو: (قَدْ سَمِعْتَ يَا أَبَا الْوَلِيدِ مَا سَمِعْتَ، فَأَنْتَ وَذَاكَ) ئەوێ گوئیستی بووی له منه وێ گوئیستی بووی، تۆ و ئەوێ واتە هیچ وێلامیکی ترم نییه (جگه لهوێ)، عوتبه ههسـتا گهپایه وێ بۆلای هاوڕێکانی و له دووره وێ که عوتبه یان بینی بهر و لای ئەوان دهچوه وێ هه ندیکیان به هه ندیکیان دهگوت (نحلف بالله لقد جاءكم أبو الوليد بغير الوجه الذي ذهب به) سویند دهخوین به الله به و پرووێ له لای ئیمه رویشـت باوکی وه لید به جگه له و پروو گهپایه وێ بۆلامان، که گهیشته وێ لایان و پنیان گووت چیت کرد و چیت تهنجامدا ئەێ باوکی وه لید، گووتی من قسه یه کم بیست سویند به الله نمونه یه کم نه بیستوو له و قسانه، نه جادوو و سیحر بوو نه شیعـر و هونراوه بوو نه که هانه و فالچیا یه تی بوو، ئەێ گهلی قوریش گوپرایه لم بن بۆ منی جیبهیلن له و پیاوه و ئەوێ تیدایه بگهڕین و لئی دوور بکه ونه وێ، سویند به الله ئەو قسانه ی لیم بیست هه وال و نه به ی^(۱) ی پیوه بوو، ئەگه ره به گشتی تووشی بوون، ئەو به جگه له ئیوه به سیه تی، ئەگه زالیش بوو به سه ره به کان، ئەو ده سه لات ه کی ده سه لات ی ئیوه یه، شکومه ندی و عیزه ته که ی عیزه ت و شکومه ندیه بۆ ئیوه، ئیوه به خته وهرترین خه لک ده بن پییه وێ، گووتیان (سحرك والله يا ابا الوليد) تا ئەو سیحر و

^(۱) نه به له زمانی عه ره بیدا واته ئەو شانه ی که هه والی شتی گه و ره له خو ده گرن و وه شته کان دادین و پرووده دن.

جادووی له توش کرد ئه ی باوکی وه لید، عوتبه ش پنی گووتن (هذا ربي فاصنع ما بدا لکم) ئا ئه وه راو بؤچوونی منه ئیوه ش چیتان دهویت ئه وه بکه ن و ئه نجامی بدهن^(۱).

ئوهی لهم سرگوزشتهدا بؤمان دهرده کهویت:

۱- باوکی وه لید پېشنیاری کرد که پېغمبه ری الله (ﷺ) ته نها وازیان لېهینیت، چیتر قسه به بت و سه نه مه کان و په رستراوه کانیا ن نه لیت، باوک و باپیره کانیا ن کافر نه کا به ئا شکرا له ناو خه لکی، له به رامبه ر ئه وه دا ئه گهر ئه وه ی بیهویت پنی ده دهن:

● ده یکه نه سه روکی خو یان به ته عین و دامه زران دن به مسوگه ری، نه وه ک چوونه ناو پرؤسه یه ک که ئه نجامه که ی دیار نییه و هه لېژاردن ټکبی.

● له کو تا یدا رایه کان بؤلای ئه و ده گه رېننه وه و ئه و بریاریا ن بؤ ده دات، واته ده یکه نه مه رجه ع و بؤلا گه راوه و سه روکی په رله مان.

جا ئه و دوو خاله لیره دا مه به ستی ئیمه یه، پېغمبه ری پېشه و (ﷺ) ئه گهر رازیبا له پرواله تدا به رژه وه ندی و چاکی زوری ئیسلام و بانگه وازی و موسلمانانی تیدابوو، خو دهیتوانی به ئومیدی زالبوون به سه ریا ن و چه سپان دنی شه ریه تی الله به پله پله یی و

^(۱) له ته فسیری ئیبن که سیریش ریوایه ته کان و گېرانه وه کان هاتووه.

گۆرانکاری بچووبایه ناو پرۆسه که و به دهنگیانهوه چووبا، به لام بۆمان دهرکهوت له خویندنهوهی ئایه ته کان کهوا پیغمبهر (ﷺ) ره تیکردنهوه و ئەوانی نهوێست.

ئهوهی لهم چهند ئایه تانهدا بۆمان دهردهکهوێت:

۱- پیغمبهر (ﷺ) به ئایه ته کان قورئان وه لامي ئەوانی دایه وه، که باشترین قسه و گووته وه لامي کافرانی پی بدریته وه.

۲- پیغمبهر (ﷺ) ئەوهی پیگه یاندن کهوا بهرنامه کهی ئەو بهرنامه ی الله تعالی یه و نابیی و بۆ کهس نه هاتوو له لا بدات و ئەویش بۆی نییه که پیغمبهری الله یه (ﷺ) لێی لابدات، وه ده بی په پرهوی لیبکات.

۳- بهرنامه ی الله که بریتییه له قورئانه کهی زۆر روون و ئا شکرایه و هه موو شتیکی تیدایه و گشتگیر و هه مه لایه نه وه له لای الله ی به دیهینه ری به به زهیی زال و خاوه ن ناز و نیعمه ته کان به سه ر به نده کانییه وه دابه زیوه، له بهر ئەوه ده بیّت په پرهوی لیبکری و ئەو چاکترین ده ستوور و یاسایه نه ک بچینه سه ر یاسا و ده ستوریکی مرؤف کرد.

۴- ئەوهی په پرهوی لیبکات له به نده کان ی الله و بروادار بیّت پییه وه ئەوه پاداشت ده کریّت و قازانجینی هه م له دنیا و هه م له دواړوژدا، ئەگه ر پشتی تیبکات و پیی کافر بیّت ئەوه زه ره ر ده کا و له ناوده چی و ژیا نی دونه اش خۆش نابیی وه له قیامه تیش سزا ده دریت.

5- پیغمبه‌ری الله (ﷺ) هه‌ر بیریشی له قسه و پیشنیاره‌کانی باوکی وه‌لید نه‌کرده‌وه له‌گه‌ل
ئه‌وه‌دا ته‌ماحی دوو سه‌ره‌ی تیدابوو بۆ پیغمبه‌ر (ﷺ):

• **ته‌ماحی تاکس و که‌سی‌تس:** بریتی بوو له‌وه‌ی سامانی پی دده‌ن ده‌وله‌مه‌ندی

ده‌که‌ن، کچ و ژنی جوانی ده‌ده‌نی که به‌دلی خو‌بی‌ت، وه‌نی‌شانی با شترین پزیشکی
ده‌ده‌ن بۆ چاره‌سه‌ری نه‌خۆشیه‌که‌ی ئه‌گه‌ر نه‌خۆشیی.

• **ته‌ماحی گشتی و کۆمه‌لی:** بریتی بوو له‌وه‌ی ده‌یکه‌ن به‌سه‌رۆک په‌رله‌مان و

ئه‌و رایه‌کان یه‌کلا بکاته‌وه، ئه‌وه به‌حیسابی بیرکردنه‌وه‌ی کاتی ئیستابا ئه‌وکاته
موسلمانان و پیغمبه‌ر و ئاینیش قازانجی ده‌کرد.

خۆ ئه‌گه‌ر مۆله‌ت هه‌بوايه له‌لای الله تعالی و ڕیگای پیدرا با له‌رواله‌تدا ئه‌گه‌ر تیی پروانین
به‌رژه‌وه‌ندی چاکی بۆ پیغمبه‌ر (ﷺ) و هاوه‌له‌کانی و بانگه‌وازی تیدابوو، په‌نگه‌هه‌ندیک
نازار و ئه‌شکه‌نجه‌یان پی که‌م ده‌بویه‌وه، وه‌به‌نه‌خشه‌ ڕیگاوه‌ چووبانه‌ ناو پرۆسه‌که‌ و
قوره‌شیه‌کانیان ڕازی کردبایه له‌سه‌ر چه‌ند خال و ڕیکه‌وتتیک و نزیک بووبانه‌وه لیان،
ئه‌وه‌ی به‌ پیغمبه‌ر (ﷺ) درا به‌دنیاییه‌وه له‌هیچ می‌زوویه‌ک به‌هیچ که‌س و لایه‌نیک
نه‌دراوه له‌لایه‌ن که‌سایه‌تیه‌کانه‌وه.

کهواته ئەو بابەتە ئەو دەسەلمێتیت که ئەو پێگا و شوێنە نادروستن و الله نایەوێت و پێیان پازی نییه و مۆلەت نەدراوه و دژە بە پێبازی الله و پێغمەبەرەکی (ﷺ)، ئەو دابەزینە ی داواکرا له پێغمەبەری پێشەوا (ﷺ) زۆر کهتر بووه لهو دابەزینانە ی داوا دەکریت لهو کەس و لایەنانە ی که بە شدار دەبن له هەلئاردن و پەرلهمانی ئەو سەردەمە، ئەو ی پێغمەبەری پێشەوا (ﷺ) تەنها گووتیان با واز له ئیمە بێت، ئەویش بە پێغمەبەریان نەگووت (ﷺ)، لەناو خۆیان گووتیان لهو پێناوەدا دەچین پێی دەلێن، که باوکی وهلیدیان نارد و قسە ی له گەل پێغمەبەر کرد (ﷺ).

ئەو ی ئەو سەردەم ی ئیمە ئەو خالانە هەمووی جیاواز ترە له هس
سەردەم ی پێغمەبەر (ﷺ):

۱- پێش مسۆگەر بوونی دەرچوون و سەرکەوتن، دەبی دانبنین بە عەلمانیەت و دیموکراسی و یاسا و خالەکانی کۆمیسوونی هەلئاردن.

۲- دەبی له دوا ی مۆرکردن و واژوو کردن لەسەر یاسا و خالەکان، بەلێن بدەن بە پاپەندبوون پێیانەوه.

۳- دەبی له چوارچێوه و بازە و یاساکانی دیموکراسی و پەرلهماندا بخولێنەوه، نەوه ک بە پێبازی الله و ئاینەکی بکەن و لەسەری برۆن.

که‌واته ئه‌وه‌ش به‌لگه‌یه‌کی تری ږوون و حاشا هه‌لنه‌گره له سهر حه‌رامی به‌شداریکردن له پرۆسه‌ی هه‌لبژاردن و چوونه ناو په‌رله‌مان.

به‌شداریکردنی ئه‌و پرۆسه‌یه و سهرکه‌وتن تیايدا له سالانی ږاږدوو لایه‌ن و که‌سه‌کان هه‌یج سوودیکیان دابین نه‌کرد بۆ هه‌یج که‌سیک و په‌نگه‌ ته‌نها هه‌ندیک چاکه‌ی بچووکی لی که‌وتبێته‌وه، له به‌رامبه‌ریشیدا زهره‌ر و زیانی زۆر گه‌وره‌یان به‌خۆیان و خه‌لکیش گه‌یاندووه، ئه‌گه‌ر سهرنجی میژووی ږاږدوو بده‌ین له‌وه‌ته‌ی حوکمی ئیسلام و ده‌سه‌لاتی خه‌لافه‌تی ئیسلامی نه‌ماوه له‌سهر ږووی زه‌وی کۆمه‌ل و تاqm په‌یدا بوون به‌بیانووی جو‌راوجۆر بۆ گه‌رانده‌وه‌ی حوکمی الله تعالی و خه‌لک بانگه‌وازیکردن به‌حیسابی خۆیان، ئه‌و کات خه‌لکیک ږیاریدا بچیته‌ ناو پرۆسه‌ی هه‌لبژاردنی سیسته‌می عه‌لمانیه‌ت و دیموکراسی وه‌به‌شداریش بوون به‌فیعلی و کرداری، با هه‌ندیک نمونه‌ی بێنینه‌وه بزانیڼ چ سوود و قازانج و که‌لکیکی لی وه‌رگیرا، ئایه‌ ئه‌و مه‌رجانه‌ی ئه‌وانه‌ی ږیڭایان پێدا هاتنه‌جی یانه‌ نا؟ وه‌ له‌ کۆتایشدا قازانجه‌کانی چی بوو چ قازانجیکی لیکرا؟ بۆ نمونه؛ ئه‌و مه‌رجانه‌ی هاتوه‌ته‌وه له‌لایه‌ن ئه‌وانه‌ی که‌وا به‌و مه‌رجانه‌وه ږیڭایان داوه بچیته‌ ناو ئه‌و پرۆسه‌یه، له‌ هه‌یج ولات و شوێنیک مه‌رجه‌کان نه‌هاتوه‌ته‌جی، ئه‌گه‌ر

مەرجیکیان هیناییتەجی دوانە کە ی تر پشتگوی خراوە، عەقیدە و بیروپروایان کە دەبی بە
 سەحیحی و دروستی بمینیتەووە و لەسەری پێداگربن و وەلام دەرەووە بن بۆ شوبهە و
 گومانەکانی بەرامبەر و ئەوانە ی دژن بە الله و بە پیغمبەر (ﷺ)، لەو مەیدانەدا زۆربە ی
 جارن ئەو تاقم و کۆمەلانی دۆراون، لە عەقیدە و بیروپروادا تەنازولیان کردوووە و وەلام بە
 دەست نەبوونە یان نەیان داووەتەووە و پێیان باش نەبووە پاشکاوانە وەلامی ئەو کوفر و
 شیرک و جوین فرۆشی و بێڕیزیانە ی بەرامبەر بە الله بە پیغمبەر (ﷺ) و بە ئاینە کە ی
 کراوە و دەکری بدەنەووە، وە فرمانیان بە چاکە نەکردوووە و پێگریان لە خراپە نەکردوووە کە
 لە سەرروی هەموو فرمان بە چاکە یە ک و لە هەموویان با شتر و پلە دارتر فرمانکردنە بە
 تەوکید و الله بە یە کگرتن، ئینجا لەسەرروی هەموو پێگربە ک لە خراپە کان و لە هەموو
 خراپە یە ک خراپتر شیرک و هاوبەشی و کوفر و لە ئیسلام دەرچوون و بی پرواییە، کە
 ئەوانە هیچ نەبیستراوە و نەبێندراوە کەم یان زۆر لەو لایەن و کەسانە ی کە پاشگری
 ئیسلامیان بەخۆیانەووە لکاندوووە لەو مەیدانەدا ئەنجامیان دابی و بیکەن، وە چاکە ی
 باشیان پێ مسۆگەر نەبووە بۆ خۆیان و خەلکێتر بەلکو زۆربە ی چاکە کانیشیان
 لەدەستداوە.

- ئەگەر تەنھا بە نموونە ئەم سالانەى رابردوو زۆر کۆنیش نییه میسر بە نموونە بێنینهوه کاتى کهوا حوسنى موبارهک پووخیندرا و سیستەمى عەلمانیەت بەبەر شاشەکانەوه و خەلکی له پووالەتدا وا تیگەشت بەرهو پووخانه، لهولاشەوه الإخوان المسلمون که هیزی جه ماوه‌ری زۆریان هەبوو وه چه ن‌دین تاقم و کۆمه‌لى ت‌ریش لهو مه‌یدانه‌دا هەل‌خه‌لەتان و دروست بوون، حیزبى نور و هەندیکى تر له لایه‌نه‌کان هاتنه‌ ناو ئەو بازنه‌یه‌وه و گووتیان هەل‌ئ‌ئ‌اردن چاره‌سەر، به‌شداریانکرد له پ‌رۆسه‌ی عەلمانیەت و دیموکراتیەت، ته‌نازول و دابه‌زینیان کرد له هەندیک خاله‌ سه‌ره‌کیه‌کانى تاین، که چوونه‌ ناوی سه‌ره‌تا وا به‌دیارکه‌وت له پ‌رووی زاهیری و پ‌وواله‌ته‌وه کهوا بردیانه‌وه، ئەوه‌بوو محمد مورسى ک‌را به سه‌رۆک کۆمارى ئەو ولاته، له پاشان له مه‌جلیس شه‌عبه‌کەى ئەو ولاته و ئەنجومه‌نى گه‌لى ئەو ولاته زۆرینه به ده‌ست ئەوانه‌ بوو کهوا پاشگری ئیسلامیان به‌خۆیانه‌وه لکاندبوو و له بازنه‌ی تاقم و کۆمه‌له‌ی ئیسلامی ده‌خولانه‌وه، له کۆتاییدا به ماوه‌یه‌کى که‌م و کورت هیچ زه‌ره‌ر و زیانی‌ش‌یان بۆ موشریک و کافر و دوورپ‌روه‌کان نه‌بوو، تەن‌ها ئەوان پ‌وژ به پ‌وژ به محمد مورسیه‌وه و لایه‌نه‌کانى ناو (مجلس الشعب) و ئەنجومه‌نى گه‌ل ته‌نازول و دابه‌زینیان ده‌کرد له

خاله سهره كيهه كانيان بو ئه وهى زلهيزان پازى بكن و له ولاشه وه جوله كه دهنگى ليوه
نهيهت و بميننه وه له دهسه لاتدا.

له كوټاييه كهيدا چى به سهر هات؟ ئه وهه موو خه لكه به سته زمانه و جه ماوهره ئه وانهى
به دواى ئه و لايهن و كه سانه كه وتبوون هه موويان ئه زيهت و ئازار دران، هه سانه وهيان
نه بينى، ژيان خوشيان نه بينى، وايان به سهر هات كه وا بينيان به بهر چاوى شاشه كانه وه
و به بهر چاوى خه لكيه وه به ئاشكرا به پوژى پووناك ئا ئه وانه ئازار و ئه زيهت دران،
دهسه لات له مورسى سه ندرايه وه، ته نها پاسه وانىكى خوى چوو پى گوووت وه ره
دهره وه، ناوى برد، به سه رو كيش ناوى نه هينا، ئه و يش پى سه ير بوو، گووتى بو پىم
نالئى سه رو ك؟ گووتى وه ره تو ئىستا سه رو ك نيت! برديان له ناو كوټه ريكداه
ئاسمانه كان گيژ و ويژيان كرد ئه وه ندهيان سو پرانده وه، به خوشى نه يزاني چى به سهرهات،
له ولاوه سى سى خوئن پيژى عهلمانى ده سه لاتى گرته ده ست، ئه وه بوو به كوده تايه كى
سه ربازيه وه هاته مه يدانه كه، ئه وهى نارازيش بوو كو لان و جاده كانى چو ل نه ده كرد
هه ل خه له تابوون به پرؤسه ديمو كراسيهت و سيسته مى عهلمانيهت، له ويوه وتاف و
شيعاراتيان ده خوئنده وه و لييان ده دا، به ئافرهت و كچه كانه وه، وه به پياو و كوره كانه وه،
وه به مندال و گه و ره و بچو كه وه، هه ر هه موويان له وي دا گوله باران كران، به هه زاران

خه لک تیداجوو کوژرا، خه لکیکی زور له ئافره تان و کچان ناموسیان بردرا ئابرویان لادرا و ئابرویان شکیندرا، ئەو شوینه بووه شوینی خوین پشتن و ناموس بردن، ئەو پرۆسه یه بووه مایه ی ئەوه ی خه لک بکوژریت و خوینی پرژیت و ناموسی ببردیت و دوور بخریتهوه و پهرته وازه بکریت و هیزی له بهردا نه مینیت، ئەوه بوو به دهیان سال ئەو هیز و لایه نه گه رانه وه دواوه، وه ئەو ههموو خه لکه یان به کوشتندا، وه ئەو ههموو ناموسه بردرا، ئەو ههموو خه لکه تووشی زیندان بوو، له کوئایه کهیدا مورسی جیی زیندانه و بی پریشی له گه ل کراوه و ئازار و ئەشکه نجهش دراوه و دهیان و سه دانی تریشیان، وه له پاشان ئافره تان ژماره یه کی زوریان ناموسیان بردرا وه گیران و زیندانیان دهر حق کرا و کوشتنیان به سه رداهات، عه ده د و ژماره یه کی زوریان خوینیان پژا، پهرته وازه کران، پسوا کران، زه لیل و ژیر ده سته کران، ئەشکه نجه دران، له پاشان سی سی خوین پیژی کوده تاچی جاریکی تر خوی هه لئارده وه، (۹۷%) دهنگه کانی به حیسابی ئیعلام و پاگه یاندنی خوی به دهسته ئینا له لایه ن گه لی میسره وه که بکریته وه سه روک کوماری میسر، یه که م ولات له ولاته زله یزه کان که خوی به دایکی دیموکراسیه ت ده زانی وه یه که م که س و سه رکرده و سه روکی ولاته کان ترامپی سه روکی ئەمریکا بوو پیروزیایی کرد له سی سی که جاریکی تر هه لئایردرا بو سه روکیایه تی و

بویهوه به سه‌روکی ولاتی میسر، کهواته ئه‌وه ئه‌وه ده‌رده خات که هه‌مووی درۆ و ده‌له‌سه‌یه.

- له جه‌زائیریش (جبهة الإنقاذ) هه‌بوو، به‌ره‌ی پرزگاری که عه‌باس مه‌ده‌نی سه‌روکایه‌تی ده‌کرد و عه‌لی بلحاج جیگره‌که‌ی بوو، به‌ده‌یان لایه‌ن و کۆمه‌ل و که‌سایه‌تی ئه‌وانه‌ی پاشگری ئیسلامه‌تیان به‌خۆیان‌ه‌وه‌ لکاندبوو له‌ویدا کۆبونه‌وه‌ و له‌ژێر چه‌تر و سێبه‌ری ئه‌و به‌ره‌ و جه‌به‌یه‌دا هه‌موویان به‌شدارییان‌کرد له‌ پرۆسه‌ی هه‌لێژاردن له‌ سیسته‌می عه‌لمانیه‌ت و دیموکراتی له‌ ولاتی جه‌زائیر، له‌ کۆتاییه‌که‌یدا له‌ (۸۷٪)ی ده‌نگه‌کانی جه‌ماوهر و خه‌ڵکیان به‌ ده‌سته‌ینا، به‌لام چیان به‌سه‌ر هات؟ قازانجه‌که‌ له‌ کویدا‌بوو؟ زله‌یزه‌کان که‌ فهره‌نسا ئه‌و به‌ حیسابی خۆی لانه‌ی دیموکراسیه‌ته‌ و له‌وێه‌ دیموکراسیه‌ت هه‌لقوڵاوه‌، خه‌ڵکی ئه‌و سیسته‌مه‌یان هه‌یناوه‌ و خۆیان پرزگار کردووه‌ له‌ که‌نیه‌کان و له‌ ئاین له‌ ئه‌وروپا، که‌ ئاین چیت‌ر نه‌یه‌ته‌ ناو کایه‌کانی ژیا‌نه‌وه‌ و نه‌یه‌ته‌ ناو حوکم و فهرمان په‌وایه‌تی و سیاسه‌ت، ئا له‌وێه‌ هه‌ره‌ شه‌یان لێکرا، که‌ له‌ رووی سه‌ربازیه‌وه‌ فهره‌نسا دێته‌ ناو باس و پرۆسه‌ و شته‌کانی ناو جه‌زائیر و یه‌کلایی ده‌کاته‌وه‌، ئه‌گهر (جبهة الإنقاذ) ده‌سه‌لات بگرنه‌ ده‌ست، با له‌ پێی ده‌نگدان و له‌ پێی پرۆسه‌ی هه‌لێژاردنیش بێت.

له كۆتاییه كهیدا ئەوهیان بۆ مایهوه عەباس مەدەنی بە هەلھاتوویی هەلھاتوو شوینە کە ی
 لەوێ نەما و پەراگەندە ی ولاتان بوو خۆی و چەند سەرکرده و کەسایەتییە ک، عەلی
 بلحاج کە لەناو جەزائیر بوو خۆیی و چەندین سەرکرده و کادیریکیان لی گیرا، لە پاشان
 هەندیکی تریان ئازار و ئە شکهنجە دران و کوژران و پەرتەوازه کران و نامو سیان بردرا
 هیچیان بە هیچهوه نە کرد، ئیستاشی لە گەل دابی تاوه کو ئیستا ئەوه چەندین سالی
 بە سەردا پۆیشتوو، ئینجا هیچ بوون و وجودیکی ئەوتۆیان نەما و نەیان توانی جاریکی
 تر بگهڕێنەوه سەر بانگهوازی و کارهکانی ئاشتیانه ی خوشیان بە حیسابی خۆیان، لەناو
 ئەو سیستەم و ولات و شوینەدا نە ک قازانجیان بە دەست نەهینا، زەرەریکی زۆریان
 لیکرد، هەموو یان پەرش و بلاو بوون و کاره کانیا ن لی تیکچوو، ئەوه ی کوژرا، ئەوه ی
 گیرا، ئەوه ی هەلھات و پایکرد، ئەوه ی قسە ی بە شوین هەلبەسترا، هیچیان بە هیچ
 نە کرد و قازانجی هیچیان بە دەست نەهینا.

له ولاته کانی تر له ئوردن و له فەلهستینیش ئەو نموونانە زۆرن، لەو ولات و شوینە ی
 خوشماندا له سالانی پابردوو با بزانی چ ی کراوه و چ ی ئەنجام دراوه و چۆن ئەوانە
 هاتوون، توانیویانە قازانجیکی گهوره و مەزن بگهیهنن و شتیکی بەرچاو و دیاریکراو
 بکەن بۆ دینی الله تعالی له ناو ئەو پرۆسەیه دا کە بەشدارییان کردوو، له ناو ئەو

ئەنجومەنەدا کە تێیدا بوونە ئەندام؟ کە لە بەرامبەردا خۆیان تووشی گوناحی گەورە و مەزنی وەکو شیرک و کوفر کردوو، لە گەڵ چەندین گوناحی تر لە تێکەڵی و لە نەزەر و لە دان پێداھێنان و هەلسوکهوتکردنی ئاشتیانە ی پێز لیگرتن لە گەڵ ئەو کەسانە ی کە دژ بوون بە اللە تعالی و بە پیغەمبەر (ﷺ) و بە ئاینی ئیسلام.

کەواتە ئەو ئەو دەسەلمینی کە ئەو پێگایە پێگایە کی تاقیکراوە یە و شکستی هێناوە و چیتەر نابێ تاقی بکریتهو، بەراستی لە ڕووی عەقڵی و ژیریشەو هەر پێگایە ک تاقیکرایەو و شکستی هێنا لە کوتایە کەیدا بوو مایە ی زەحمەتی و زەرەر و زیانی زۆر بۆ خەڵکە کە ئەو پێگایە دەبی وازی لی بهێندری، دەبی جاریکی تر نەچینەو سەری و پێیدا هەلنەلێنەو و وانە کەین کەوا خەڵکە کە تووشی ئەو دەرد و بەلایانە بکەین وەکو لە میسر- و جەزائیر و ولات و شوینەکانی تریش تووشی بوون، لەو پێناوەدا چەند کە سێک بەرژەو هندیان پێیو دابین دەبی لە سەرکردە ی لایەنەکان و کادیرەکان و لایەنەکان ئەویش تەنها بەرژەو هندی دۆنیا و سیاسەتی خۆیان، جەماوەر و خەڵکە نەزان و فەقیر و هەژارە کەش تووشی ئەو دەردە سەری و مەینەتیانە دەکرین، وەکو لەو ولاتانە بەسەریان هات، بە هیچ قازانج نەکەن و قیامەتیشیان بخریته مەترسی.

خلیسکان و خراپیه‌کانی به‌شداریکردن له هه‌لێژاردن:

ئێستایش دێینه سه‌ر خاڵیکی تری سه‌ره‌کی باس و بابته‌که که له پێشه‌کیه‌که‌دا واده و به‌لێمان پێتان دابوو، ته‌ویش خلیسکان و خراپیه‌کان و گومانه‌کانی هه‌لێژاردن و ده‌نگدانه، که سه‌ره‌تا دێین باسی خلیسکانه‌کان و خراپیه‌کان ده‌که‌ین له خاڵیکیدا، ئینجا خاڵیکی تر باسی گومانه‌کان ده‌که‌ین، خلیسکانه‌کان و خراپیه‌کانیش ده‌که‌ینه دوو ته‌وه‌ر:

ته‌وه‌ری یه‌که‌م؛ خلیسکان و خراپیه‌کانی پێش ته‌ندام بوون له په‌رله‌مان.

ته‌وه‌ری دووهم؛ ته‌و خلیسکان و خراپیه‌کانی که له ته‌نجامی به‌شداریکردن له پرۆسه‌ی هه‌لێژاردن و ته‌ندامبوونی په‌رله‌مان.

• سرپینه وهی فرمان به چاکه و پئنگری له خراپه، به ناوی ئازادی بیروپروا و ئازادی

تاکه کان و یه کسانى تیر و می و...هتد

• گوپرایه لی تهواوی کافر و کوفره کانیان، له پیناوی یاسا و پابه ندبوون پینانه وه.

• گه پرا ندنه وهی ناکۆکیه کان بۆلای دهنگی زۆرینه، نهک بۆ لای قورئان و فهرموودهی

پیغه مبه ر (ﷺ).

جا گه ر سه رنجی ته و چه ند ئایه تانه بدهین ده رده که ویت که وای موسلمان بۆی نییه له پربازی

الله لابتات و بۆ هیچ که سیک نییه دانبنیت به کوفری کافران و خه لکی کافر له گه لیان

بژیته، به پریز و ئاشتیانه هه لسو که وتیان له گه لدا بکات و واز بپنیت له فرمانکردن به

چاکه و پئنگری له خراپه و گوپرایه لی کافران بکات له فرمانه کانیان و یاسا کانیان

جیبه جی بکات:

• الله تعالى فهرموویه تی: ﴿وَمَنْ يَتَّبِعْ غَيْرَ الْإِسْلَامِ دِينًا فَلَنْ يُقْبَلَ مِنْهُ وَهُوَ فِي الْآخِرَةِ

مِنَ الْخَاسِرِينَ﴾ (ال عمران : ۸۵)

واته: ته وهی جگه له ئیسلامی بویت به پرباز ته وه لی وهرناگیریت و ته و له دواپۆژدا له

زه ره ر بارانه.

جا ئه و یاسا و خالانهش کهوا دهر هاوئشتهی عهلمانیته و دیموکراسیهته و له کومیسوئندا ههیه زۆربهیان دژن به پێبازی الله تعالی و جگه له ئیسلامن، کهواته نابیی قبولیان بکهین ئه گهرنا له زهرهر باران دهبین و الله لیان وهرناگریت.

• الله تعالی فهرموویهتی: ﴿وَإِنَّ الشَّيَاطِينَ لَيُوحُونَ إِلَى أَوْلِيَائِهِمْ لِيُجَادِلُوكُمْ وَإِنْ

أَطَعْتُمُوهُمْ إِنَّكُمْ لَمُشْرِكُونَ﴾ (الأنعام : ١٢١)

واته: به پراستی شهیتانه کان نیگا و وه حی بو دۆسته کانیان ده کهن تاوه کو ده مه ده م و گفتوگوتان له گه ل بکهن و شوبهه و گومانه کانتان بو بخه نه روو ئه گهر ئیوه گوپرایه لیان بن به پراستی ئیوه له هاوبهش بریار دهرانن.

ئه وه ته نهها لهو ئاژه لانهی که (بسم الله) یان لی نه خویندریت له پیش ئه و برگه ئایه ته که الله تعالی باسی ده کات ئه و پێیان بخه له تیت و گوپرایه لیان لیوه بکات الله تعالی ئه وهی ناو برد به وهی وه کو ئه وان به شداره له شیرک و هاوبهشی و به موشریک له قه له م ده دریت.

• الله تعالی فهرموویهتی: ﴿إِنَّ الَّذِينَ ارْتَدُّوا عَلَى أَدْبَارِهِمْ مِنْ بَعْدِ مَا تَبَيَّنَ لَهُمُ

الْهُدَى الشَّيْطَانُ سَوَّلَ لَهُمْ وَأَمْلَى لَهُمْ * ذَلِكَ بِأَنَّهُمْ قَالُوا لِلَّذِينَ كَرِهُوا مَا نَزَّلَ

اللَّهُ سُلُطِيْعُكُمْ فِي بَعْضِ الْأَمْرِ وَاللَّهُ يَعْلَمُ إِسْرَارَهُمْ * فَكَيْفَ إِذَا تَوَفَّتْهُمُ

الْمَلَائِكَةُ يَضْرِبُونَ وُجُوهَهُمْ وَأَدْبَارَهُمْ * ذَلِكَ بِأَنَّهُمْ اتَّبَعُوا مَا أَصْحَبَ اللَّهَ

وَكَرِهُوا رِضْوَانَهُ فَأَخْبَطَ أَعْمَالَهُمْ﴾ (محمد : ٢٥-٢٨)

واته: بئگومان ئه و که سانه ی پا شه و پاش گه رانه وه (له ئایینه که یان) له پاش ئه وه ی هه قیان
 بو پروون بوو یه وه شه یتان خراپه کانیا نی بو جوان و رازا وه کردبوون وه به هیوا و ئومید
 فریوی دابوون * ئه و زال بوونی شه یتانه به هوی ئه وه وه بوو که به راستی دوو پرووه کان
 ده یانوت به وانه ی که داخ له دل بوون به رامبه ر ئه وه ی الله دایبه زاندووه که قورئانه: ئیمه
 له مه ودوا له هه ندیک هه لویستدا به قسه تان ده که ین الله یش خوی چاک ئاگاداره له و
 نه ینی و پیلانانه ی که ده یشارنه وه * ئاخو چو ن بی (حالی ئه و ناپاکانه) کاتی فریشه کان
 گیانیان ده کیشن و له روخسار و پاشیان ده دن * ئه و (جو ره گیان کیشه انه) له به ر ئه وه یه
 که بئگومان ئه وانه شوین شتانی که وتبوون که الله ی تو ره کردبوو ره زامه ندی الله شیان
 پی ناخوش بوو بویه الله ش کرده وه کانیا نی پووچه ل کرده وه.

که واته ئه وه به لگه یه له سه ر ئه وه ی که و نا بی پسته پست و قسه چ به نه ینی و چ به ئاشکرا
 بو کافر و موشریکه کان بکری و دل رازی بکری ن، تا ریگا بدن به شداربن له و خال و
 شتانه ی که دژن به قورئان و به فهرمووده ی پیغه مبه ر (ﷺ) لئی دابه زن و بلین پروامان
 هه یه به ئیوه ئه و کات شه یتان فیلیان لی بکات و بویان برا زینته وه و زیانی دونیا یان له لا
 خوش و به تام بی و دووری تی پروانن و بلین له هه ندیک کار و کرده وه به لی ئیمه ش به
 گویتان ده که ین (یاساکان جیه جی ده که ین) جا الله نه ینییه کانیا ن ده زانی، ئه وان له کاتی

مردندا با بترسین له الله تعالی فریشته کان دین وهلامتان چی دهبی ئهوانه ی به شداری ده کهن له و شوین و جیگایانه؟ ئهوانه ی به و شیوهیه دووروانه دلی کافر و موشریکه کان پازی ده کهن که ئهوهی الله تعالی پیی فهرموون وازی لیده هیئن پیبازی الله پشتگوی دهخن یاساکانی ئهوان وازوو ده کهن و جیه جیی ده کهن ئا ئه و کاته له کاتی سه ره مه رگدا فریشته کان دین له پروویان ده دهن و له پشتیشیان ده دهن ده لئین پشتتان کرده ئایه ته کانی الله تعالی و پیبازه که ی الله، به وهش له پروویان ده دهن ده لئین پرووتان کرده یاساکانی ده سترکد وشه یتانه کان و پیری ئهوان و به دوای پازانه وه کانی ئهوان که وتن؟ ئا ئه و کانه کار و کرده وه کانیا ن هه رچییا ن کردبی خو ئه گهر شه و و نوئیش بکات و پوژووش بگری ئه گهر نوئیش بکات ئه گهر هه موو قور ئانیسی له به ربیت ئه گهر پاقه ی ئایه ته کانی قورئانیسی کردبی و بکات به دلنیا ییه وه هه مووی به سه ردا ده دریتته وه و الله تعالی لئی وه رناگری الله ده فهرموویت: **(فَأَحْبَطَ أَعْمَالَهُمْ)** کار و کرده وه کانیا ن سپرا وه ده بی و نامینیت و حیسابی بو ناکریت و هه مووی هه لده وه شیته وه.

که واته الله تعالی له گهل ئه وه دایه که به نده کانی الله تعالی له سه ر یا سای الله تعالی برؤن و له سه ر ده ستوره که ی ئه و برؤن و گوی پانه گرن و گوپرایه ل نه بن بو هیچ یاسا و ده ستوریکی تر و له گه لیدا نه بن.

• الله تعالى فہرموویہ تی: ﴿كُنْتُمْ خَيْرَ أُمَّةٍ أُخْرِجَتْ لِلنَّاسِ تَأْمُرُونَ بِالْمَعْرُوفِ وَتَنْهَوْنَ

عَنِ الْمُنْكَرِ﴾ (ال عمران : ۱۱۰)

واته: ئیوه ئه ی ئوممه تی پیغه مبه ر (ﷺ) چاکترین ئومه تن بۆ خه لکی په یدابوونه و ده رچوونه فەرمانده کهن به چاکه و پښگری ده کهن له خراپه.

نابیی ئه و کار و ئیشه ی چاکترینیتیان پتوه پئی به خشر اووه (فەرمان به چاکه و پښگری له خراپه) په شیکه پنه وه و به سپرینه وه له چوار چپوه ی جیبه جیکردنی یا ساکانی عه لمانیه ت و دیموکراسیه ت، که له وپوه به ناو و بیانوی بیروپروای ئازاد و په کسانیه ت و نابیی خه لکی بریندارکه یت و هه رکه س هه رچی بۆ خوی ده لئی نابیی ئینکاری مونکهره کان بکری ت و پښگری له خراپه کان بکری.

• الله تعالى فہرموویہ تی: ﴿الَّذِينَ إِِنْ فُكِّنَا لَهُمْ فِي الْأَرْضِ أَقَامُوا الصَّلَاةَ وَآتَوْا الزَّكَاةَ

وَأَمَرُوا بِالْمَعْرُوفِ وَنَهَوْا عَنِ الْمُنْكَرِ وَاللَّي عَاقِبَةُ الْأُمُورِ﴾ (الحج : ۴۱)

واته: ئه و موسلمانانه ی که له پیناو الله تعالی کوچیان کرد له مه ککه وه به ره و به سرب و شاری مه دینه ئه و کات ئه گهر ده سه لانمان پیناندا و له زه وی ته مکیمنان پینان به خشی ئه وه نوپژ به رپا ده کهن و زه کات ده دن و فەرمان به چاکه و پښگری له خراپه ده کهن گه رانه وه ی هه موو کار و شتیک بۆ الله یه و ئه و پریاری له سه ر ده دات.

ئه گهر فهرمان به چاکه و پِیگری له خراپه نه ما، ئه وه به دَلنیا ییه وه خه لکی ده بی زۆر له خویان بترسین، به لاو ناخۆشی زۆریان به سهر دیت، به گشتی هه موو خه لکه که ده گرێته وه، ههر وه ک پیغه مبه ر (ﷺ) فەرموویه تی: (إِنَّ النَّاسَ إِذَا رَأَوْا الْمُنْكَرَ، وَلَا يَغِيرُونَهُ، أَوْشَكَ أَنْ يَعْصِمُوا اللَّهَ بِعِقَابِ مَنْه)^(۱) واته: به راستی مه ردوم و خه لکی ئه گهر خراپه یان بینى، و نه یان گوپی، نزیکه الله به تۆله ی خوی گشتیان بگرێته وه، واته تۆله ی گشتیی بۆ ههر هه موویان و ده ربازیان نه بی.

به دَلنیا ییه وه ئه وه ی به دَل خراپه ی پی ناخۆش نه بیت به زمان و ده ستیش نه یگوریت ئه وه پروا و ئیانی ههر نییه، چونکه دیاره رازیه به خراپه که، ههر وه کو پیغه مبه ر (ﷺ) فەرموویه تی: (مَنْ رَأَى مِنْكُمْ مُنْكَرًا فَلْيُغَيِّرْهُ بِيَدِهِ، فَإِنْ لَمْ يَسْتَطِعْ فَبِلِسَانِهِ فَإِنْ لَمْ يَسْتَطِعْ فَبِقَلْبِهِ وَذَلِكَ أَضْعَفُ الْإِيمَانِ)^(۲) واته: ئه وه ی له ئیوه خراپه یه کی بینى با به ده ست بیگوریت، ئه گهر نهیتوانی با به زمان، ئه گهر نهیتوانی با به دَلی ئه وه یان لاوازترینی بروایه له دواى ئه وه وه پروا و ئیان نامینیت.

^(۱) نیامی ترمزی له سونه نه که ی (ژ: ۲۱۷۶) هیناوتی و سه حیحه.

^(۲) پیشهوا موسلیم له سه حیحه که ی (ژ: ۴۹) هیناویه تیه وه.

• الله تعالى فهرموويه تی: ﴿وَلَنْ يَجْعَلَ اللَّهُ لِلْكَافِرِينَ عَلَى الْمُؤْمِنِينَ سَبِيلًا﴾ (النساء

: ۱۴۱)

واته: الله دای نه ناوه بۆ کافره کان زالبوون و دهسه لات به سهر پرواداران به لکو نه نجام و ئاکامی ته نها بۆ پرواداران بریار داوه.

که واته کافر بۆی نییه ده سه لات بگریته ده ست به سهر پروادار و دانی پیدا بهیندری، له و پروژه دا که به شداری ده کریت و له سیستمی عهلمانیته و دیموکراسی ههرکه سیک ده رچوو ده بی دانبنیی به یاسا کانیان و به ده سه لات هکانیان، ئه گهر کافر و دژیش بی به الله و به پیغه مبه ر (ﷺ).

• الله تعالى فهرموويه تی: ﴿وَإِذْ ابْتَلَىٰ إِبْرَاهِيمَ رَبُّهُ بِكَلِمَاتٍ فَأَتَمَّهُنَّ قَالَ إِنِّي جَاعِلُكَ

لِلنَّاسِ إِمَامًا قَالَ وَمِنْ ذُرِّيَّتِي قَالَ لَا يَنَالُ عَهْدِي الظَّالِمِينَ﴾ (البقرة : ۱۲۴)

واته: بیربکه نه وه کاتی که الله ئیبراهیمی تاقی کرده وه به چه ند بریار و فهرمایشتی که ئه ویش به جیی هینان (الله) فهرمووی: بیگومان من تو ده که م به پیشه وای خه لکی (ئیبراهیم) وتی: له نه وه شم ئه که یت؟ (به پیشه وای) فهرمووی: پیغه مبه ریه تی من ناگات به سته مکاران.

واته سته مکار ته گهر پيشه وایه تی و فرمان په وایه تی به سهر مسولمانان گرته ده ست ته وه
 پرېگای پي نادريت و بهر هه لستی ده سه لات هه کی ده کريت، به و پرېگا شهر عیانه ی که له
 شهر عی ئه سلام با سی کراوه، ته ی ته گهر کافر و موشريک بي؟ به هيچ شيوازيک الله
 تعالی پرېگای نه داوه دانی پیدا بهيندریت و پي رازين که ته و ده سه لات بگریته ده ست،
 جا ته گهر ته وه درو ستييت ده بوايه مو سلمانان و پيشه واه ته بو به کري سديق (رضي الله
 عنه) له و سه رده مه دا دانيان نابوايه به ده سه لات هه کی موسه يله مه ی که زاب له دواي
 پيغه مبه ره وه (ﷺ)، چونکه زورينه ی خه لکی ولات موسه يله مه یان هه لېژارد بوو
 شهريشيان له سهر ده کرد.

• الله تعالی فهرموويه تی: ﴿فَإِنْ تَنَازَعْتُمْ فِي شَيْءٍ فَرُدُّوهُ إِلَى اللَّهِ وَالرَّسُولِ إِنْ كُنْتُمْ

تُؤْمِنُونَ بِاللَّهِ وَالْيَوْمِ الْآخِرِ﴾ (النساء : ۵۹)

واته ته گهر ناکوک بوون و جياواز بوون له شتيک بيگه پرېننه وه بولای الله و قورئانه کی و
 پيغه مبه ری الله (ﷺ) و فهرمووده کانی ته گهر ئتوه پروادارن به الله و به پوژيی دوايي.
 نه ک بيگه پرېننه وه بولای هه واه و هه وه ستان و زورينه ی دهنگ.

• الله تعالی فهرموويه تی: ﴿وَإِذَا اخْتَلَفْتُمْ فِي شَيْءٍ مِنْ شَيْءٍ فَحُكْمُهُ إِلَى اللَّهِ﴾ (الشورى

: ۱۰)

واته: ئه‌ی خه‌لكينه ئه‌وه‌ی تئیدا جياواز بوون له‌هه‌ر شتێك ئه‌وه‌ بریاره‌كه‌ بۆلای الله یه‌ و بۆ لای ئه‌و بیگه‌رینه‌وه‌ بریاری له‌سه‌ر بدات.

نه‌ك بۆلای هه‌وا و هه‌وه‌س و یاسا و ده‌ستوره‌كانی ده‌ستكرد و عه‌لمانیه‌ت و دیموكراسیه‌ت و زۆرینه‌یه‌ كلایی بكاته‌وه‌.

به‌و ئایه‌تانه‌دا ده‌ركه‌وت به‌ هیچ شیوازیك دروست نییه‌ كه‌سه‌كان بچن به‌شداری ئه‌و پرۆسه‌یه‌ بکه‌ن و ئه‌و یاسایانه‌ی جگه‌ له‌ یاسای الله تعالی جیبه‌جی بکه‌ن و به‌لێن بدهن و ته‌ نازول بکه‌ن و دابه‌زن له‌ عه‌قیده‌ و بیروبروایان و له‌و خالانه‌ی الله بۆی دا ناو، به‌ بیانووی ئه‌وه‌ی به‌رژه‌وه‌ندی ده‌عوه‌ و بانگه‌وازی تئیدایه‌ یان هه‌ر یه‌ك له‌ بیانووه‌كانی تر.

٢- خالی دووهم له‌ خلیسكان و خراپیه‌كان؛ خۆ ده‌رخستن و به‌ چاك خۆ نیشان‌دان و داوای ده‌سه‌لاتكردن و داواكردن له‌ خه‌لكی كه‌ ده‌نگیان پێی بدهن.

خۆ ده‌رخستن و به‌ چاك خۆ نیشان‌دان ئه‌گه‌ر كه‌سه‌كه‌ وانه‌بێت ئه‌وه‌ درۆزنایه‌تییه‌ و فیلكردنه‌ و ساخته‌كارییه‌ له‌ گه‌ل خه‌لكی ده‌كری و چه‌واشه‌كردنی خه‌لكه‌كه‌یه‌، ئه‌گه‌ر واشبێت ئه‌وه‌ زۆربه‌ی جاره‌كان پیشیلكردنی فهرمانه‌كانی الله یه‌ و گوناچه‌ و الله تعالی رینگای لێ گرتووه‌:

• الله تعالی فهرموویه‌تی: ﴿فَلَا تَرْكُوا أَنْفُسَكُمْ هُوَ أَعْلَمُ بِمَنِ اتَّقَى﴾ (النجم : ۳۲)

واته: بهخوتاندا ههلمهدهن و خوتان به پارێزکار نیشان مهدهن الله زانatre بهوهی پارێزکاری دهکات.

• الله تعالى فهرموویهتی: ﴿الْمُ تَرِ إِلَى الذِّینِ یَرْکُونُ أَنْفُسَهُمْ بَلِ اللّٰهُ یَرْکِی مَنْ

یَشَاءُ وَلَا یُظْلَمُونَ فَتِیْلًا﴾ (النساء : ۴۹)

واته: ئایا سهیری ئهوانهت نه کردوووه که خویان به پاک و چاک دهزانن (وانیه) بهلکو الله ههر کهسیکی بویت پاک و خاوینی دهکات و کهترین ستهمیان لی ناکریت (با به نه دازهی ئه و دهزوه باریکهی ناوکی خورماش) بیته.

کهواته بهخو ههلدان و تهزکیهیی خوکردن و خو به باش نیشانان شتیکه الله تعالى پیی رازی نییه و له قورئانی پیروژهوه ئایه ته کان بهلگهن.

پیغه مبه ریش (ﷺ) بهخودا ههلدان و خو مهتج کردنی به کاریکی نا په سه ند و نه شیاو خسته ته پروو وه هه په شهی کردوووه لهو که سهی که بهخویدا هه لده لی یان مهتجی خو ی دهکات:

• پیغه مبه ر (ﷺ) فهرموویهتی: (إياکم والتماذج، فإنه الذبح)^(۱)

^(۱) له سونه نی ئینو ماجه هاتوووه (ژ: ۲۶۷۴).

واتە: ئاگادار بىن لە بەخۇدا ھەل ڧدان، بەراستى ئەو ھەخۇكوشتىن و سەر بىرىنە.

که سه کان که عه مهل و کرده وهیه کیان کردووه ئه گهر له پیناو الله بێت نابیت به چاوی
خه لکیدا بده نه وه و کار و کرده وه کان بهیننه بهر چاوی خه لکی و بیلینه وه تا خه لک لیان
بیستی، جایه کیک له و ئیش و کارانه ی په رله مانتاران ئه وانه ی کاندیدن بۆ په رله مانتاری
ئه وهیه ده یکه ن، چاکه کان به خه لکی ده فرۆشنه وه و خویان چاک ده رده خه ن و به خویاندا
هه لده لێن و به لایه نه که یاندا هه لده لێن، ئه گهر واشبن ههر پێگا لیگیراوه وه کو باس مان کرد،
ئه گهر وا نه بن دوو جار و ههوت جار ههوت جار پێ لی گیراوتر و خه ته رتر و ترسناک
تره و سزا بار ده بن وه گونا حکار ده بن.

● **يُغْنِيهِ** (عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) **فَهُ رَمَوْهُ تَي:** (مَنْ تَسْمَعَ النَّاسَ بِعَمَلِهِ ، تَسْمَعَ اللَّهُ بِهِ سَامِعَ خَلْقِهِ

وَصَغَرَهُ وَحَقَّرَهُ^(۱۱) لَهُ رِیَوَايَةُ تَبَّكِي تَر دَهْفَه رَمُووِیت (سَمِعَ اللّٰهُ بِهِ مَسَامِعَ خَلْقِهِ یَوْمَ

القيامة)

^(١) فهو فہرمودہ شیان نیامی نہ حمہد لہ مو سئدہ کہی (ز: ٦٩٨٦) ہیناوتی، و الحافظ المنذری لہ -الترغیب والترہیب- دا (ز:

(۲۳) هیناویتی، فرموده کهش به سه حیم داناوه.

واته: هه ریه کیک کار و کرده وه کانی که کردوویه تی به گویچکه ی خه لکیدا بدات و پروو پامایی بکات (واته ریا بازیی تئیدا) الله به گویچکه ی خه لکه کهیدا ده دات، له پئوایه تیکی تر ده لئ له پوژی دواپی بچووکی ده کاته وه و که م و هیچی نشان ده دات.

ئه وه فهرمووده ی پیغه مبه ر (ﷺ) که له موسنه دی ئیامی ئه حمه د هاتوو عه بدولای کوری عومه ر (رضی الله عنهما) گئپراویه تیه وه هه ر که ئه وه فهرمووده ی بو ده گئپردرایه وه و ده بیست وه به خووشی ده یگئپراوه چاوی فرمیسکی ده کرد و ده گریا.

جا ئه گه ر سه رنجی به ربژئیر و کاندیده کان بدهین ئه وه ئه وانه سه د له سه د له کاره کانی ئه واندا ده بینینه وه و چاکیه کانی خویان باس ده که ن و کار و کرده وه کانی خویان ده خه نه به ر گویچکه ی خه لکی و به خویاندا هه لده لئین و سه رنجی خه لکه که راده کیشن بو لای خویان بو ئه وه ی مه تح بکرین و شته چاکه کانیا ن ناشارنه وه.

که واته به وه به لگانه ی پابردوو ئه وه که سانه کاریکی نا شیاوی بی شه رعی پیچه وانه ی قورئان و فهرمووده ی پیغه مبه ر (ﷺ) ده که ن و تاوانبار ده بن له سه ری.

خوا ستنی ده سه لات و داوا کردنی فه رمان په وایه تی به سه ر خه لکه وه کاریکی ناپه سه نده بوخووت داوای بکهیت و پیی له سه ر دابگری مه گه ر چه ند جاریک به چه ند مه رجیک له هه ل و مه رچی تاییه تدا ریگا درایی، ئه وه خالانه ش له وه که س و لایه نانه ی ئیسـتا له

پروپاگه نده کانی هه لئبژاردنه کانی سهردهم دهیکه ن ههاتوه ته جی و نایه ته جی پرۆسه که ش جیایه له گه ل ئه و پرۆ سه یه و ئه و هه ل و مه رجانه ی که له شهرع با سکراره، وه کو یو سف پیغه مبه ر (ﷺ) یان هه ر که سیکی تر له که سی چاکه کاری دیندار و شوین که وته ی پیغه مبه ر (ﷺ) بیکات.

● پیغه مبه ر (ﷺ) فهرموویه تی: **(انکم ستحر صون علی الإمارة، و ستکون ندامة یوم**

القیامة)^(۱)

واته: ئیوه پیداکیری ده که ن له سه ر ده سه لات و فهرمان په وایه تی وه رگرتن، ده سه لات وه رگرتنیش په شیانی رۆژی قیامه ته.

● له فهرمووده یه کی تر فهرموویه تی: **(إنا والله لا نولی هذا العمل أحداً سألہ، او أحداً**

حرص علیه)^(۲)

واته: سویند به الله که سیک ناکه ین به کاربه ده ست که خۆی داوای بکات، یان سووربیت له سه ر وه رگرتنی.

^(۱) له سه حیجی بوخاری (ژ: ۷۱۴۸) هاتووه.

^(۲) له سه حیجی موسلیم (ژ: ۱۷۳۳) هاتووه.

• پیغمبهر (ﷺ) له فهرموودهیه‌کی تر فهرموویه‌تی: (مَنْ تَكْفَلُ لِي أَنْ لَا يَسْأَلَ النَّاسَ

شَيْئًا، وَأَتَكْفَلُ لَهُ بِالْجَلَّةِ)^(١)

واته: کێ په‌یمانم پێ ده‌دات که داوای هیچ شتێک له‌ خه‌ لک نه‌ کات، منیش په‌یمانی به‌هه‌شتی پێ ده‌دهم.

جا ئه‌و کار و ئیش و قسه‌ و خو‌ ده‌رخسنن و مه‌تحرکردنی خو‌ت و داواکردنی ده‌سه‌لات و داواکردن له‌ خه‌ لکی که ده‌نگیان پێ بدری هی ئه‌و کاندید و به‌ربرێڕانه‌ی بو‌ هه‌لێژاردن کار ده‌که‌ن و له‌ گو‌ره‌پانه‌ که‌دا سه‌رنجی خه‌ لک ڕاده‌کیشن گه‌ر سه‌رنجیان بده‌ی ئه‌و فهرموودانه‌ی پیغمبهر (ﷺ) یان لی دێته‌جی، ئه‌وان له‌ به‌ر خه‌ لکی ده‌پارینه‌وه‌ و داوایان لی ده‌که‌ن زه‌لیلانه‌ وه‌ زو‌ر شت ته‌حه‌مول ده‌که‌ن و قبول ده‌که‌ن و لایه‌نه‌کانیشیان سو‌الی ده‌نگدان ده‌که‌ن له‌ خه‌ لکه‌ که‌.

٣- خالی سییم له‌ خلیسکان و خراپیه‌کان؛ ڕێگادان به‌ هه‌موو که‌س و لایه‌نێک بو‌ به‌شداریکردن له‌ هه‌لێژاردن.

که‌سه‌ که‌ و لایه‌نه‌ که‌ باشی یان خراپی کافرێ دوو ڕووپی دروژنبی به‌دره‌وشتی هه‌ر که‌سیکی، پێوه‌ر له‌ لای ئه‌وان ئه‌و شتانه‌ نییه‌، باشایه‌تی و چاکایه‌تی و دینداری و

^(١) له -الترغیب والترهیب- دا (ژ: ٨٠٧) هاتووه‌ و سه‌حیحه‌.

مو سلمانیه تی، که سی مو سلمان و بی پروا و بی گوناح و گوناحکار و پراستگو و درۆزن و به دره وشت و په وشت بهرز هه موویان دههیندرینه یه ک ئاست و به یه ک پیوه ر ته مه شا ده کرین، پیوه ره که شیان ئه وه یه ئه و یاسایانه ی که ئه وان دایان رشتووه لی بیته جی، جا که سه که ئه گهر له ئایندا به خراپیش ناو بیری و هیچ پیوه ریکی ئاینی و په وشت به رزی و عورفیشی لی نه یه ته جی، ئه وه یه پرۆسه ی عه لمانیه ت و دیمو کراسیه ت بو هه لئاردن:

• الله تعالى فہرموویہ تی: ﴿قُلْ هَلْ يَسْتَوِي الَّذِينَ يَعْلَمُونَ وَالَّذِينَ لَا يَعْلَمُونَ﴾

(الزمر : ٩)

واته: ئایه ئه وانیه زانستیان هه یه و ده یزانن یه ک ئاست و یه کسانن له گه ل ئه وانیه نایزانن و زانستیان نیه.

• الله تعالى فہرموویہ تی: (أَفَلَجَعَلَ الْمُشْرِكِينَ كَالْمُجْرِمِينَ * مَا لَكُمْ كَيْفَ

تَحْكُمُونَ) (القلم : ٣٥-٣٦)

واته: ئایه مو سلمانان وه کو تاوانباران یان کافران دابننن * ئه وه چیتانه چۆن بریار ده دن. ئه وه چ بریاریکه که مو سلمان و کافر به یه ک ئاست ته ماشا بکریت و له یه ک ږووه وه پیکه وه یه کسان بکرین له گه ل کافر و بی پروا یان گوناحبار له گه ل بی گوناح یان تاوانبار له گه ل بیتاوان.

• الله تعالى فرموده تي: ﴿مَثَلُ الْفَرِيقَيْنِ كَالْأَعْمَى وَالْبَصِيرِ وَالْأَسْمِيعِ هَلْ

يَسْتَوِيَانِ مَثَلًا أَفَلَا تَذَكَّرُونَ﴾ (هود : ۲۴)

واته: نمونه ی دوو کومه له که پروادار و بی پروا وه کو نابینا و که سیک که چاوی نابینیت
یان که سیک که نابیستی کهړه وه له گهل چاو ساغیک و که سیک که ده بیینی و ده بییستی
ثایه ئه وانه یه کسانن ثایه تاوه کو که ی بیر ناکه نه وه.

واته قه تاوقت که سیک نابینا و ئه وه ی ده بیینی وه کو یه ک یه کسانیان ناکات و یه کسان
نین وه که سیک کهوا کهړه و نابیستی له گهل که سیک کهوا ده بیستی وه ک یه ک نین به
دلنیا یی وه.

• الله تعالى فرموده تي: ﴿أَمْ نَجْعَلُ الَّذِينَ آمَنُوا وَعَمِلُوا الصَّالِحَاتِ كَالْمُفْسِدِينَ

فِي الْأَرْضِ أَمْ نَجْعَلُ الْمُتَّقِينَ كَالْفُجَّارِ﴾ (ص : ۲۸)

واته: ثایه ئه وانه ی پروایان هیئا و کرده وه ی چاکیان کردووه وه کو کافر و گه نده لکاران له
زه ویدا دابنیتن ئه وانه ی پاریزگارن وه کو تاوانبار و خراپه کاران دایان بنیتن قه تاوقت نابی
وه کو یه ک دابنرین و له یه کتر جودان.

که واته ناکریت به یه کچاو و یه کسانن ته مه شای باش و خراپه کان وه کافر و موسلمانان
بکریت که له پرؤ سه ی هملېژاردن یه کسان ده کرین، وه له زور بوار و شته کانیه شدا ته نها

ئهو یاسایانه رهچاو دهکری کهوا دایان ناوه کهسی کافر و بیدین وه کهسی موشریک کهسی داوینیس کهسی خهتابار کهسی ناریک و نالهبار دههیندریته ئاستی کهسهکانی تر، ههردوولا بۆیان ههیه بهشداری بکهن بهیهکسانی و تییدا بهشداربن و خۆیان بدهنه دهنگدان.

نابی موسلمان کهسی کافر بکاته کهسی نزیکي خۆی و له دهووروبهری خۆی دابنیت و له گه لیدابی الله ئهوهی قهدهغه کردوو و نایههویت که دهفهرمووی: ﴿يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا لَا تَتَّخِذُوا بَطَانَةً مِنْ دُونِكُمْ لَا يَأْلُونَكُمْ خَبَالًا وَدُّوا مَا عَنِتُّمْ قَدْ بَدَتِ الْبَغْضَاءُ مِنْ أَفْوَاهِهِمْ وَمَا تُخْفِي صُدُورُهُمْ أَكْبَرُ قَدْ بَيَّنَّا لَكُمْ الْآيَاتِ إِنْ كُنْتُمْ تَعْقِلُونَ﴾ (ال عمران : ۱۱۸) واته: ئهه کهسانی که پرواتان هیناوه مهگرن بۆ خۆتان دۆستی گیانی به گیانی جگه له خۆتان دریغیتان لی ناکهن له ههچ شهڕ و خراپهیهک ئاواته خوازی ناخۆشیتانن بئگومان دههته کهویت خهشم و قین له (قسه کانی) دهمیانهوه وه ئهوهی له دلایندا شاردویانهتهوه گه وره تره به پراستی به لگه کانمان بۆ پروون کردونه تهوه ئه گهر ئیوه ژیربن.

واته نابی که سیکي کافری بی پروا بکهیته دۆست و هاویری و لیبی نزیک بیتهوه و پرس و پای پیکری و راویژی پیکری، که له پرۆسهی دهنگدانه کهدا ئهوه ئه نجام دهدری و له

چوونه ناو په‌رله‌مانه‌که‌ش و په‌رله‌مانتاریه‌تیه‌که‌شدا ئا ئه‌وانه ده‌بنه هاوړی و دۆستن و پرس و پرایان پی ده‌کړی و له‌گه‌لیان ده‌بی و نه‌پینه‌کانت ده‌زانن.

ئه‌بو موسای ئه‌شعهری (رضی الله عنه) که یه‌کیک له نه‌سپرانیه‌کانی ئه‌هلی ذیمه‌ی وه‌رگرتبوو به‌نوسهر و کاتب پی‌شه‌وا عومه‌ری کوړی خه‌تاب (رضی الله عنه) نامه‌ی بو نووسی و سهر زه‌نشتی کرد له‌سهر ئه‌و کاره‌ی زور به‌توندی، ئه‌و ئایه‌ته‌ی بو نارد ﴿لَا تَتَّخِذُوا بَطَانَةً مِنْ دُونِكُمْ لَا يَأْلُونَكُمْ خَبَالًا وَدُّوا مَا عَنِتُّمْ قَدْ بَدَتِ الْبَغْضَاءُ مِنْ أَفْوَاجِهِمْ وَمَا تُخْفِي صُدُورُهُمْ أَكْبَرُ قَدْ بَيَّنَّا لَكُمُ الْآيَاتِ إِنْ كُنْتُمْ تَعْقِلُونَ﴾.

پیشه‌وا قورټوبی -رحمه الله- له‌ته‌فسیری ئه‌و ئایه‌ته‌دا فهرموویه‌تی: له‌و سه‌رده‌مه‌ی ئیمه‌دا^(۱) حال و باره‌کان سه‌راو ژوور کراوه‌ته‌وه له‌لایه‌ن نه‌فام و گیله‌کان له‌ده‌سه‌لاتداران و فه‌رمان په‌وايان به‌گرتنی خاوه‌ن په‌رتووکه‌کان (جوله‌که و نه‌سپرانیه‌کان) به‌نوسهر و ئه‌مین که دانراون یان پیان ده‌دریت.

که‌واته پشتیان پی ده‌به‌ستريت، ده‌هیندرین ده‌کرینه‌نوسهر، قبولیان نه‌بووه زانایان و پیشینانی چاک، وه‌زوریان پی هه‌له و ناله‌بار بووه، ته‌نانه‌ت به‌کاتب و نوسهریکیش دایان بنی جوله‌که و دیانه‌کان یان کافر و موشریکه‌کان.

(۱) مه‌به‌ست پی سه‌رده‌می خویه‌تی پی‌شه‌وا قورټوبی نه‌ک سه‌رده‌می ئیمه‌ی ئیستا.

کهواته ئه گهر پێشهوا عومهر (رضي الله عنه) ئیستا لهو سهردهمه‌ی هاوچه‌رخ‌ی ئیمه ژیا با ده‌بوايه چی بلی به‌و که‌سانه‌ی به‌ناوی موسلمانیه‌تیه‌وه یان پاشگری ئیسلامیان به‌خۆیان‌وه لکاندووه ئه‌و هه‌موو هه‌ول‌ه ده‌ده‌ن تاوه‌کو نزیک بینه‌وه و دۆستبن له‌گه‌ل ئه‌و که‌سانه‌ی که‌وا کافر و بی‌پروان و ئه‌و که‌سانه‌ی به‌دره‌وشت و خراپه‌کارن وه له‌گه‌لیان بچنه‌یه‌ک بازنه‌ و له‌وئ پراوژ بکه‌ن و حساب له‌گه‌ل یه‌کتر بکه‌ن به‌بی ئه‌وه‌ی حساب بۆ الله و پێغه‌مبه‌ره‌که‌ی الله (ﷺ) بکه‌ن، جا به‌ دُنیا‌یه‌وه پێشه‌وا عومهر پازی نه‌ده‌بوو.

٤- خالی چوارهم له خلیسکان و خراپه‌کان؛ پاره و ساماتیکی زۆر و کاتی زۆر به‌ فیڕۆ ده‌دری.

ئه‌و سامان و پارانه‌ی له‌ پروپاگه‌نده‌ی ناشه‌رعی هه‌لبژاردن به‌ فیڕۆ ده‌دری یه‌کجار یه‌کجار زۆرن و چه‌ندین که‌سی هه‌ژار و نه‌بووی بی‌ده‌بوژیت‌وه ئه‌گه‌ر بیان بدریت، ئه‌و کاته‌ی که‌ لیپرسینه‌وه‌ی له‌سه‌ره‌ و ئه‌وه‌ی که‌ الله تعالی سویندی پێی خواردوه‌ و به‌ گرینگ پێشانی داوه‌ که‌ هه‌ر ئه‌وه‌ بۆت مسۆگه‌ر ده‌کات ئایه‌ تو به‌هه‌شتیت یان دۆزه‌خیت، ئه‌وه‌ له‌ پروپاگه‌نده‌ی پوچ و دیعایه‌ی هه‌لبژاردن سه‌رف ده‌کریت و کار و قسه‌ و گووتن و ئی‌شی زۆر ناله‌بار و بێ‌شه‌رعی و مایه‌ پووچی تیدا ئه‌نجام ده‌دریت، ئه‌و به‌هه‌ده‌ردانی پاره و

سامان و به فیروسانی کات له قورئان و شهریه تی ئیسلام قه دهغه کراون و دروست نییه،
ته گهر سهرنجی تهو ئایه تانه بدهین تهو راستیه مان بو دهرده کهویت:

• الله تعالى فهموویه تی: ﴿يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا لَا تَأْكُلُوا أَمْوَالَكُمْ بَيْنَكُمْ بِالْبَاطِلِ إِلَّا

أَنْ تَكُونَ تِجَارَةً عَنْ تَرَاضٍ مِنْكُمْ﴾ (النساء : ۲۹)

واته: تهی تهوانه ی پرواتان هیتاوه سامانه کانتان له نیتوانتان به نا په وایه تی مه خوڼ مه گهر
بازرگانی و کرین و فروشتن به دل و په زامه ندی له ئیوه بیت.

کهواته تهو پاره و پوله ی که له نیتوان خه لکه که دا بهو شیویه سهرف ده کری و به فیرو
ده دری الله پی پازی نییه.

• الله تعالى فهموویه تی: ﴿وَلَا تُسْرِفُوا إِنَّهُ لَا يُحِبُّ الْمُسْرِفِينَ﴾ (الأنعام : ۱۴۱)

واته: زیده په وی له سامان و پاره و پول مه کهن چونکه به راستی الله زیده په وانی خوښ
ناویت.

• الله تعالى فهموویه تی: ﴿إِنَّ الْمُبْذِرِينَ كَانُوا إِخْوَانَ الشَّيَاطِينِ وَكَانَ الشَّيْطَانُ

لِرَبِّهِ كَفُورًا﴾ (الإسراء : ۲۷)

واته: تهوانه ی پاره و پول به فیرو ده دهن وه کو شهیتانه کانن وه شهیتانیش سپله و کافره به
په روه ردگاره که ی.

• پیغه مبه ریش (ﷺ) سه بارهت به کاتی زیرینان ده فهرمووی: (اغتنم خمساً قبل

خمس : شبابك قبل هزمك، وصحتك قبل سقمك، وغناك قبل فقرک، وفراغك

قبل شغلك)^(۱)

واته: پینج شت له پیش پینجیانه وه به ده رفعت وهرگرن: گه نجایه تیه کهت پیش پیر

بوونه کهت، ژیا نه کهت پیش مردنه کهت، ته ندروستیت پیش نه خوش کهوتنت، ده وله مه ندید

پیش هه ژاریه کهت، ده ست به تالیه کهت پیش سه رقاليه کهت.

جا شاعیریش جوانی فهرمووه که فهرموویه تی: (اغتنم في الفراغ ف ضل ركوع فع سی

ان يكون موتك بغته، كم من صحيح مات من غير علة وكم من سقيم عاش حينا

من الدهر) واته: له کاتی ده ست به تالیت به قه د خو چه ماندنه وه یه ک (بؤ الله تعالى) ته و

پادا شته وهر بگره کی ده لی مردنه که ی تو له نا کاو نییه، چه ند کهس له لهش ساغان مردوون

به بی ته وه ی نه خوش بووین وه چه ند کهس له نه خوشه کان ماوه یه ک له ژیا ندا ماونه ته وه

و نه مردوون.

^(۱) نه وه شیان پیشه واکم له موسته دره که ی (ژ: ۷۸۴۶) له (۴/ ۳۴۱) هیناوتی، وه ئینو ئه بی شه یه (ژ: ۳۴۳۱۹) (۷/

۷۷) هیناوتی، وه له سه حیجی -الترغیب والترهیب- یش (ژ: ۳۳۵۵) نه و فهرمووده تو مار بووه و هاتووه و به سه حیج و

حه سه ن دائراوه.

که واته دهست به تاليه کهت يو الله به کار بينه نه چي يو پروپاگه نده و کار و نيشي
بيشهرعي و گوناح و تاوان نه نجام بدهي تيدا، له بهر نه وهي ژيانه کهت لپرسينه وهي
له سهره.

پيغمبر (ﷺ) فهمويه تي له مهيداني حشر و حيسابدا تو ناتواني ههنگاو بنيت، ههتا
چوار پرسيارت لي نه کريت، يه کيک له و پرسيارانه ي که ده فهمويي ليت ده کري: (عن
عمره فيما افناه) ته مه ني خوت له چي سهرف کرد؟ توخوا تو پروت هه يه بليي ته ي الله
تعالی له پروپاگه ندهي هه لټزاردن؟ له قسه نارپک و ناله باراکان؟ له بي شهرعيه کان؟ له
پازيبوون به دو ستايه تي کافر و بي پروايان به وهي کهوا ديت وازي لي بهيندري و ياساي
دهستکرد جيبه جي بکري؟ يان الله تعالی پرسيارت ليده کات (وعن شباب فيما ابلاه)
که نجايه تيه کهت هه موي له چي سهرف کرد؟ له ووت سهرف کرد پو سته رات هه لټواسي؟
رسم و وينه کان هه لټواسي؟ له ووت سهرف کرد کهوا چه پله ي ليده ي و ته ماشاي ناموسي
خه لکي بکه ي ته گهر تيرينه ي و ته گهر ئافرهت و کچيشي ناموسي بنه ماله کهت بيه ي خوت
به رچاوکه ي يو خه لکه که ي؟ به دواي درو و ده له سه کان بکه وي؟ کاري بي شهرعي نه نجام
بدهي؟ خه ريکي رپکلام و نه نته رنيت و شته کاني بي يو پروپاگه ندهي پروسه يه کي بي شهرعي؟
وه دهر باره ي مال و سامانه که شت پرسيارت ليده کري (وعن ماله من اين اکتسبه وفيما

أنفقهُ) له ماله کهشی پرسپاری لیده کری له کوی و چونی به دهست هیناوه و له چی سهرف کردوو به ئەندام په پله مانیستی له پرۆسه یه کی بيشه رعیدا پارهت دهستکهوت؟ له پیناو پروپاگهنده و کار و بار و قسه ی بيشه رعى بو پرۆسه یه کی بيشه رعى به کارت هینا؟

ئهوانه ی عیلم و زانستیشان هه یه پرسپاریان لیده کری **(وعن علمه ماذا عمل فيه)**^(۱)

ئایه کارت به عیلمه کهت کرد؟ نه تده زانی یاسا دانه ر به س الله یه؟ به س ئه وه مافی هه یه یاسا دابنئ و کهسی تر مافی نییه، بو ئه و مافهت دا به خه لکی تر؟ ئایه بو عه مه لت به عیلم و زانسته کهت نه کرد؟ نه تزانی هه ر الله تعالی یه خه لال خه لال ده کات و حه رام حه رام ده کات کهس بوی نییه خه لاله کانی ئه و حه رام بکات و حه رامه کانی خه لال بکات؟ بوچی ئه و مافهت دا به خه لکی تر؟ بوچی چووی له پال که سانییک دانیشتی و به دۆست گرتن خوشتویستن لییان نزیک بویه وه وه لالت بویان په یدا کرد کاتییک که الله تعالی قه ده غه ی لیکردی عیلمت پی هه بوو بوچی کار و کرده وهت به عیلم و زانسته کهت نه کرد؟ بو چوویه دهنگدان؟ کاریکی بی شه رعیت کرد له پرۆسه یه کی بی شه رعیدا له پرۆسه یه کی مایه پووچی تاقیکراوه که شکستی هیناوه.

^(۱) بيشه و ترمزی (ژ: ۲۴۱۶) هیناویتی، وه ته به رانی (ژ: ۹۷۷۲)، وه به یه قی له -شعب الإيمان- (ژ: ۱۷۸۴) هیناویتی.

به گویره ی ژیری و عه قلی و واقعیش هه له یه شتیک چه ند جارێک شکست بێنی و بدوړی جارێکی تر سه ری خو تی پوه بئیشینی و به دوایدا بجی.

جا الله تعالی له مهیدانی حه شر و حیسابدا ئه و لیپرسینه وانه ده رباره ی ژیان و ته مه ن و گه نجایه تی و پاره و پو لت ده کات، که له و پرو پا گه ندانه له کاتی پرۆسه ی هه لبژاردن و به شداری کردن ده کری، له الله بترسه ئا ئه وانه بئشه رعین و قه ده غه ن که و ا ئه نجام ده درین.

ه- خالی پینجه م له خلیسکان و خراپیهکان؛ چه ند خالی ک له خو ده گریت که کاری بئشه رعین و له پر پا گه نده کاند ا ئه نجام ده درین:

۱- رازی کردنی خه لکی به وهی دهنگی پیدهن، ئا ئه و که سه هه رکی بیت و به هه ر شیوازی ک بیت.

رازی کردنی خه لکی به هه ر شیوازی ک بیت که پشتگیری لیپکه ن یان هاتو چو کردنیان و ریزلینانیا ن و پیداهه لدانیا ن، ئه گه ر شایسته ش نه بن ئه و که سانه ئه گه ر کافر و بی پرواش بن ئه گه ر گونا حکاریشبن، کاتی ک به ربژیره که ده چیه لا یان به نیازی ئه وهی دهنگی پیدهن ده ستخو شییا ن لیده کات و ریزیا ن لیده نی که الله تعالی به وه رازی نییه.

• الله تعالی ده فه رمووی: ﴿يَخْلِفُونَ لَكُمْ لِتَرْضَوْا عَنْهُمْ فَإِنْ تَرْضَوْا عَنْهُمْ فَإِنَّ اللَّهَ

لا يرضى عن القوم الفاسقين﴾ (التوبة : ۹۶)

واته: دووروان سويندتان بو دهخون تاوه كو ليان پازين ته گهر ليان پازي بوون ته وه بهراستي الله پازي ناييت له كه سائيكي له فرمان دهرچوو و پيچه وانه كاراني فرمانه كاني الله و پيغه مبهره كه ي (ﷺ).

جا ته وه ي په زامه ندي خه لك ي به نا په زايه تي الله تعالى به دهست بيني، به دنيا ييه وه الله تعالى لي توپه ده بي.

● پيغه مبهره (ﷺ) همرموويه تي: (من التمس رضا الله بسخط الناس كفاه الله مؤنة

الناس ، ومن التمس رضا الناس بسخط الله وكله الله إلى الناس)^(۱)

واته: ته وه ي بيه وي په زامه ندي الله به توپه يي خه لك بخوازي ته وه الله تعالى به سيه تي و له بهر منه تي خه لكه كه دهري ديني و چي بيه وي بوي دهكات، وه ته وه شي بيه وي ته زامه ندي خه لك ي به دهست بينيت به توپه يي الله الله ده داته ده سني خه لكه كه كه تازاري بدهن.

ته وانه ش كه وا به شداري پروپاگنده ي هملٿاردن ده كهن له وانه ي بهر بزيړ و كانديدن ههر ده يانه وي دلي خه لكه كه به وه ي پازي بكهن دهنگيان پيدا، ته و كه سه باشي خراپي نا ريكيي نا له باربي لي وي دهنگ نايه ن و دهستخوشي ليدنه كهن كه سه كه هركيبي و چون

^(۱) له سونه ني ترمزي (ژ: ۲۴۱۴) هاتووه.

دهنگیان پیدای هیچ، له لایان ئاساییه، وه کو سوال کهریک، ئهوانه ی فیرن سوال ده کهن،
ئه گهر که سه که شتیکی پی بدات لی وهرده گری، شته که که مبی یان زوری، ئه گهر
که سه که ههرچی پی و چی بکات چاوپۆشی لیده کات، له پیناو به دهستهینانی پاره و شته که
که وای پی ده درئ.

جا ئه وهش ئه و ئایهت و حه دیسه نه دهیگریته وه نابی که سی خاوهن بهرزایه تی و به
شه خسیهت که سایه تی خوی بینیه ئه و ئا سته و ئاوا بیاریته وه و شته کان به ده ست بین
پیچه وانه ی شهرعه.

۲- وینه کیشان و هملواسینی وینه کان.

وینه ی مروف و که سه کان به تیر و به می هه لده واسری و بایه خی زوری پیده درئ و پیزی
لیده گری، که ده توانین بلین له سه ره تاوه شیرک و هاوبه شیش له وه وه سه ری هه لدا،
ههر وه کو له سه رده می نوح پیغه مبه ر (ﷺ) خه لکانیک هه بوون پیاو چاکبوون و وینه یان
داتاشرا، له پاشان هیدی هیدی له نه وه بو نه وه په رستران، له کو تایه که یدا شیرک و
هاوبه شی لی هاته دی.

جا به لگه و فهرمووده ی زور هه یه که باسی خراپی وینه گرتن و وینه کیشان و هملواسینی
ده کات، ئه گهر تیر و می به یه که وه پیاو و ژن وینه کان بکیشن گوناچه که مه زنتر و تاوانه که

گه وره تر دهبي، ئه ي ته گهر بيو كه سه كه كه وا وينه ي له گهل ده گيرئ، پياويكي نا مه حرم له گهل ئافره تيكې نا مه حرم؟ هيشتا گوناخ و تاوانه كه زياتر دهبي و پيكه وه گوناخ بار دهبن، وه ته وانه ي كه وا بهر پرس و وه لي ئه مري كچه كه و ئافره ته كه شن ته وانه يش گوناخ و تاواني زور يان ديته سهر، كه ريگا ددهن كچه كانيان يان خيزان و هاوسه ره كانيان به شداري ته و شوينه به كن و وينه يان بكيشري له گهل پياو و تيرينه نا مه حرمه كان.

● پيغه مبه ر (ﷺ) ده فهرمووي: (كل مصور في النار يجعل له بكل صورة صورها

نفسا فتعذب به في جهنم)^(۱)

واته: هه موو وينه گر و وينه كيشيك له ئاگر دايه وه بو ههر وينه يه ك كه كيشاوي تي نه فسيكي بو دروست ده كري ت و سزاي دده له ئاگر دا.

واته ته وانه ي وينه ده كيشن، به تاي به ت وينه كيشاني پرو پا گه نده كان بو هه لواسين و نتي خابات و هملېژاردن، به دنيا ييه وه زور تاوانكارن گوناخ بارن ته و فهرموودانه ده يان گري ته وه ته گهر موسلمان يش بن، جا ده بي خو ياني لي دوور بگرن.

وينه كيشان و رسم گرتن به و كه ره سته و ئامرازه نو يانه وه كو؛ فو تو گرافي را جياوازي زاناياني له سه ره، هه نديك زانا پييان وايه به هيچ شيوازيك دروست نيه، مه گهر بو

^(۱) له سه حيجي موسليم (ژ: ۲۱۱۰) هاتووه.

زەرورات بۆ مەعامەلات و نفوس و جنسیه و پاسەپۆرت و ئەو شتانەى كه كهسه كان ئەمڕۆ
لە یاسا و سیستەمی ئەلمانیەت و دیموکراسیەتی سەردەم پێویستیان دەبێ، پێگا هەیە بۆ
ئەوێ بە کاری بینن و وێنەکان بگرن و بکێشن، ئەگەرنا بۆیان نییه و حەرەمە.

هەندیکیش دەلێن بە مەرچ حەلە:

۱- گوناحی دەرەوێ و وێنە کێشان و وێنە گرتنە کەى لێ نەیه تەجێ.

۲- لە پێناو خەیر و چاکە بێ.

۳- بۆ یادگاری بێت.

۴- هەلنەواسرێ.

۵- لە شوێنێک بە شاراوێی دابندرێ.

۶- تێر و مێ تێکەلێ یە ک نەبن.

۷- پیاو هێ ئافرەتان نەگرێ و ئافرەتیش هێ پیاوان نەگرێ و وێنەکانی یە کتر نەبینن.

ئەو خۆپاریزیانە که زۆر زەحمەت و قورسیشە ئاسان نایە تەجێ، هەندیک بە کۆمەلێک

لەو مەر جانەوێ پێگا دراوی دەکەن، که هێچێک لە مەرجه کانیش بەو زانایانەى که

مه‌رجیشیان داناوه له وینه کیشان و وینه گرتن و هه‌لواسینی وینه‌کان له کاتی پروپاگه‌نده‌ی هه‌لێژاردن و ده‌نگدانی سه‌رده‌م نایه‌ته‌جێ و نایگره‌وه.

• عه‌لی کو‌ری ئه‌بی تالیب (رضی الله عنه) بۆمان ده‌گێڕێته‌وه گو‌توویه‌تی: خو‌اردنی‌کم دروستکرد، پێغه‌مبه‌رم (ﷺ) بانگێشت کرد و هات، که هاته ژوره‌وه په‌رده‌یه‌کی بینی وینه‌ی تیدا بوو، دواتر چووه ده‌ره‌وه و فهرمووی: فریشته ناچێته هیچ مالێکه‌وه وینه‌ی تیدا بێت^(١) (٢).

به‌ دلناییه‌وه ئه‌گه‌ر وینه‌که شه‌رعیی (گیانله‌به‌ر نه‌بێ) ئاساییه هه‌لواسینی وه‌کو دار و دره‌خت و شاخ و داخ و ئه‌و باب‌ه‌ته‌ شتانه، به‌س ئه‌و وینه‌نه‌ی له پروپاگه‌نده‌ی هه‌لێژاردن هه‌لده‌واسرێن وینه‌ی گیانله‌به‌رن و رێزیشیان لێ ده‌گیری، وه ئه‌و کاته به‌ دلناییه‌وه الله تعالی تو‌ره ده‌بێ، وه خه‌شم ده‌گری، وه نا‌پارازیه له‌و ولات و شوێن و جێگا و لایه‌ن و که‌سانه‌ی که ئه‌و کاره بێشه‌رعییه ئه‌نجام ده‌ده‌ن و ده‌یکه‌ن.

^(١) پێشه‌وا نه‌سانی له سونه‌نه‌که‌ی (ژ: ٥٣٥١) هیناوتنی و سه‌حیحه.

^(٢) زانایان فهرموویانه مه‌به‌ست پێی ئه‌و فریشتانه‌یه که خه‌یر و چاکه‌ن و به‌رگری له‌ که‌س و موسڵمانه‌کان ده‌که‌ن، به‌لام فریشته‌ی نوسینی تاوان و گونا‌حه‌کان و کار و کرده‌وه‌کان ته‌وانه ناماده ده‌بن و ده‌چن، وه فریشته‌ی پۆح کیشان و گیان کیشان کاتیک که‌سیک ته‌جه‌لی هاتبێت ئه‌گه‌ر وینه‌ش هه‌لواسرا بێت و هه‌بێ ده‌چن بۆ ئه‌و شوێنه.

٣- خەلک کۆدەکرێتەووە لە کاتێک پڕوپاگەندەیی هەلبژاردن وەکۆ؛

(تێکەڵکردنی نێر و مێ و ژن و پیاووەکان و ژەندنی مۆسیقا و گۆرانی

گۆوتن و تەماشاکردنی ناشرەعی و...هتد)

ئەگەر تەماشای ئەو هۆل و گۆرەپانانە بکەین و سەرنجیان بدەین هەلبژاردنی تێدا دەکری سەرتاپا کار و قسەیی بێشەرعی و گوناخی تێدا دەبێستری و دەبێندری، کە سی موسڵمان دەبێ خۆی لە قسەیی بێ سوود و خراپ بپارێزی، نە دەبێ بیانکات و نە دەبێ گۆیشیان بۆ بگرێت.

● اللہ تعالیٰ فەرمووێت: ﴿وَإِذَا سَمِعُوا اللَّغْوَ أَعْرَضُوا عَنْهُ وَقَالُوا لَنَا أَعْمَالُنَا وَلَكُمْ

أَعْمَالُكُمْ سَلَامٌ عَلَيْكُمْ لَا تَبْتَغِي الْجَاهِلِينَ﴾ (القصص : ٥٥)

واتە: ئەگەر کەسە پڕووادارەکان لە ئەگەری ئەوێ کە گۆییبیستی جوین و قسەیی بێکەلک بووبان لە کافەرەکان گۆییان بۆ نەدەگرت و دەیانگوت گۆیی بۆ ناگرین و دەلێین بە نەفامان: کار و کردەووی خۆمان بۆ خۆمان کار و کردەووی ئێوەش بۆ خۆتان سەلاوتان لێ بێت ئێمە شەڕ خوازین و نامانەوێت هاوڕێیەتی نەفامان بکەین.

لەو دەردەکەوێت کە پڕووادار پاپەندی پڕۆگرامی اللہ یە و بەشدار نابێت لەو شوێنانە و گۆی ناگری بۆ ئەو قسانەیی کەوا بێشەرەیین و بێنرخن وە گۆییان پێنادات.

• الله تعالى فهرموويه تی: ﴿وَالَّذِينَ لَا يَشْهَدُونَ الزُّورَ وَإِذَا مَزُوا بِاللَّغْوِ مَرُّوا كِرَامًا﴾

(الفرقان : ۷۲)

واته: ئهوانه ی کهوا برواداری راسته قینه ن یه کییک له وه سف و سیفه ته کانیا ن ئه وه یه که شایه تی به درۆ ناده ن و له و کوڤ و کوڤونه وانه ئاماده نابن که شایه تی به درۆ و قسه ی بېشه رعی تیدا ئه نجام ده دریت ئه گهر به لای خراپه کاراندا رویشتن پشتیان تیده که ن و به خراپه کانیا ن رازی نابن وه پیزی خو یان ده گرن و دوور ده که ونه وه لییان.

﴿لَا يَشْهَدُونَ الزُّورَ﴾ زانایان فهرموویانه دوو مانا ده گریته وه:

۱- به واتای ئه وه ی ئاماده نابن له شوینی گونا ح و تاوانه کان.

۲- به واتای ئه وه ی گه واهی و شاهیدی خراپه و درۆ نادات به سهر هیچ که س و بو هیچ که سییک.

به لام ده توانین بلین هه ردوو رایه کان راست و ته واون ده یگریته وه وه کو هه ندیک له زانایان فهرموویانه، واته نه ئاماده ده بن له شوینی گونا ح و تاوان و خراپه کان، نه شاهیدی به درۆش ده ده ن بو هیچ که س و له سهر هیچ که سییک.

گهر سه رنجی ئه و گوڤه پان و شوینانه بده ن ده بینین پیچه وانه ی فرمانی پیغه مبه ری بېشه واه (ﷺ) و زیان نامه که ی و هه لسه وکه وته کانی ده کری و ئه نجام ده دریت له کاتی

پرو پاگه ندهی ههلبژاردن، بۆ نموونه؛ کاتیکی نیر و می تیکه ل یه ک ده کرین کاریکی بێشهرعییه له دیدگای قورئان و فهرموودهی پیغمبهر (ﷺ)، وه ته ماشا کردنی کچ و کوپه نا مه حره مه کان تاوان و گوناچه.

• پیغمبهر (ﷺ) له یه کیک له جاره کان کاتیکی فه زلی ئاموزای پیغمبهر (ﷺ) کوپی عه باسی مامی (رضي الله عنهما) له گه لیدا بوو، کاتیکی ئافره تیک هات پرسیاری له پیغمبهر (ﷺ) کرد له پرسیاری شهرعی و ده رباره ی چه ج، ته وه بوو پیغمبهر (ﷺ) سه ر و ملی فه زلی کوپه مامی سوپانده وه و لایدا به سه ر ته و ئافره ته یه وه هه تا لیک نه پروانن، کاتی که وا پرسیار له پیغمبهر (ﷺ) کرا ته ی پیغمبه ری الله (ﷺ) بۆ وات کرد له کوپه مامه که ت عه باس؟ فهرمووی: من دوو گه نجم بینی گه نجیکی نیر و گه نجیکی می ده رۆیشتن، من ته مین نه بووم له شه یتان به سه ریانه وه توو شی تاوان و گونا حیان نه کات و نه یه یشت ته ماشای یه کتر بکه ن^(۱).

به دلنیا ییه وه ته وه ی ناموسی به جوانی نه پارێزی و که مته رخه م بیت له پاراستنی ناموسه که ی لایه نی که م بیده نگ بیت لپی له کاتی خو خسته پروی کچ و خوشک و هاوسه ر و دایک و هه ر که سیک که ته و لپی به رپرسه له ناموسه کانی و له ئافره ته

^(۱) له سونه نی ترمزی (ژ: ۸۸۵) هاتووه و سه حیه.

مه حره مه کانی، وه کهسی نا مه حره له پیاوان ته ماشای بکهن و له گه لیان تیکه ل بی ته نانه ت له شاشه ی که ناله کانیش بیته، زانایانی سهردهم فهرموویانه پشکی ده یوسیه ت و بیغیره تایه تی به بهر ده کهوئی.

• پیغه مبه ر (ﷺ) فهرموویه تی: (ثَلَاثَةٌ قَدْ حَرَّمَ اللَّهُ عَلَيْهِمُ الْجَنَّةَ، مُدْمِنُ الْخَمْرِ،

وَالْعَاقُ، وَالذَّيْوُثُ الَّذِي يُقْرُ فِي أَهْلِ الْخَبَثِ)^(۱)

واته: سێ کهس هه ن الله به هه شتی له سه ریان حه رام کردوو (یه که سه ر ناچه به هه شت)، ئه وه ی له سه ر عاره ق خواردنه وه به رده وام بی (له سه ریه وه به ر ی به بی ته وه)، وه ئه وه ی دایک و باوکی خۆی عه زیه ت بدات، وه ئه وه کهس (پیاو) هه ش که وا ده یوس و بیغیره ته، ئه وه ی خۆی بیده نگ ده کات (زانایان فهرموویانه) له و ئافره تانه ی که ئه وه وه لی ئه مر یانه (خوشکی تی دایکی تی یان کچی تی یان هاوسه ری تی له پیسی و خراپه و به دره وشتی چاوپۆشیان لی ده کات).

جا چه ند کهس ده بینین که چه کانی خیزانه کانی خوشکه کانی ده چن به شداری ده کهن له و گۆره بانانه به بی منه تانه و کوپ و پیاوانی لییه ته نانه ت ده گیردریته وه و پرووشی داوه به

^(۱) نه ساتی له سونه نه که ی (ز: ۲۵۶۲) هیناوی تی و سه حیحه، وه ییشه وا نه حمه دیش له موسنه ده که ی (ز: ۵۳۷۲) هیناوی تی و

به لگه ی واقعیش که زۆریک له گه نجه کان ئەوانه ی حەزبان به رابواردنه یان ئاره زوویان ده جولی تهنه ا بو ئەوه ده چن ده لئین کاتی خو نمایش کردنی کچه کانه وه خو بویه کردن و جوان کردنیانه ده یانبینین و دلمان داده کهوئ و هه ریه ک لهوئ که سیکیان هه لبرئ و په یوه ندی له گه ل دروست بکات.

که واته ئەو گۆره پانانه گۆره پانی گوناح و تاوان و خستنه پرووی ناموس و خستنه مه ترسی داریتی کردنی ناموسه کانه و له ویدا چه ندین گوناح و تاوانی به و شیوه یه ی لی ئەنجام ده درئ.

٤- قسه ی گۆره و به لئین ساخته و درۆ و به کار هیئانی ده قه شه رعیه کان له جگه له شوینی خویان.

ئەو کاندیدانه و لایه نگره کانیا و لایه نه کانیا و به رپرسه کانیا زۆرجار ده رده که ون له و گۆره پان و شوینانه، ئەو کات پالەوانیتی خویان به دیارده خەن و به خویاندا هه لده لئین (که له رابردوودا با سمان کرد)، له پاشان قسه ی ناشیاو و بێ شه رعی به سه ر زمانیا ندا دیت یان کار و کرده وه ی بێ شه رعی ئەنجام ده درئ یان ده یکه ن به دیاریانه وه و لئی بێ ده نگ ده بن، یه کیکیش له و شتانه به لئینی زۆر گۆره گۆره به خه لکی ده دن که خاوه ن به لئینه کانیشیان نابن له و کاته ی که وا ده ر ده چن، وه کو زۆرجار ده بیسترئ و گویمان لییان ده بی ده لئین

چاکسازی ده کهین پاکسازی ده کهین بۆ گه نجه کان ئایندهی گهش و ژيانی خوش دابین ده کهین حوکمی الله ده چه سپینین، به تایبته ئه وانهی کهوا پاشگری ئیسلامیان به خو یانه وه لکا ندوه پر به ده میان لهو کاته دا وا ده لئین زۆر جار بۆ هه لّخه له تا ندنی خه لکانیکه کهوا دین و ئیسلامیان خوش ده وی یان موسلمانن ده لئین حوکمی الله ده چه سپینین و په پره وی لیده کهین، زۆری تریش له قسه و گووته کان له شیعار و دروشمه کان که به رزی ده که نه وه، له به لئین و وه عده کان که ده یدهن به خه لکی.

جا قسه کانیاں به لئ سهرنج پاکیشن، هه ندیک جار زاق و بریقن، به لام ئه گهر سهرنجی ته وای لیده هیت و ماوه یه ک ئارام بگری له سه ری بۆت ده رده که ویت که قسه کان له شوینی خو یان نین و خو شیان به بیانوی جوړا و جوړ که ئه و کات ده یهیننه وه پروایان پئی نییه و په پره وی لئ ناکهن و وه عد و به لئنه کان ناهیننه جی، ئه گهر پیشیان ده لئیی بۆچی ناهیننه جی؟ ئه و کات ده یه ها بیانوو یان هه یه، ده لئین چی بکهین؟ ریډگا مان پیدادهن ریگریان لیده کهن کاره که نابئ تیمه با شتر ده زانین ئاوامان کرد له نهینئ ئه گهر له پروالهت دیار نه بی، جا ده بی خه لکی به پراستی عه قلی هه بیته و به کاری بخات و چه ندیر سیاریک ده رباره یان بکات و سهرنجیان بدات:

۱- ئایه ئه و ئه ندام و لایه نانه ی ئه و قسانه یان پیمان گووت له خو یان هاتوه ته جی؟

۲- ئایه له ناو لایه نی خویان یان له ناو خاو و خیزانیاندا و له ناو دهورو بهریاندا و له گه ل

ئهواندا قسه کانیا ن لی هاتوه ته جی؟

۳- ئایه چاکن پاکن تاوه کو بلین چاکسازی ده کهین و پاکسازی ده کهین؟

۴- ئایه تا چه ند له ناو پارت و لایه نه که یان یان خیزان و ماله کانیا ن و دهورو بهریان

نه خشه یان هه بووه و ئاینده ی خویان و مال و مندالیان دابین کردووه؟

۵- ئایه تا چه ند حوکم و فرمانی الله یان جیبه جی کردووه، هه م له خودی که سی خویان و

هه م له خیزان و منداله کانیا ن و له دهورو بهریان و له ناو لایه ن و پارت و کومه له که یان؟

ئینجا ئه گه ر که سیک بوخوی نه بی بو خه لکی به دلنیا ییه وه هیچی پیناکریت و و ناشتوانیت

هیچی وا بکات، وه کو الله فرمان به ئیمه ده کات سه ره تا خو مانمان له سه ره وه کو تاک،

ئینجا دهورو به ره نزیکه که ی خو مان و هیدی هیدی وه کو به ردیک که ئه یخه یته ناو گو مه

ئاویک بازنه ی یه ک به دوای یه ک به دهورو به ریه وه دروست ده کات ئاوا هیدی هیدی

دهروات که سانی تر ئه رکیان ده که ویته سه رت بو ئه وه ی چاکیان بکه ی و پاکیان بکه ی و

بیانه ییته سه ر پښگا و ئاموژگاریان بکه ی.

• الله تعالى دهفهرموویت: ﴿يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا عَلَيْكُمْ أَنْفُسَكُمْ لَا يَضُرُّكُمْ مَنْ ضَلَّ

إِذَا اهْتَضَيْتُمْ إِلَى اللَّهِ مَرْجِعُكُمْ جَمِيعًا فَيَنْبِتُكُمْ بِمَا كُنْتُمْ تَعْمَلُونَ﴾ (المائدة :

(۱۰۰)

واته: ئەه ئهوانهه ئیمانتان ههناوه خوۆتانان لهسه ره (واته خوۆتان پینمویی بکهن و وهریگرن و پێ بگهیهنن و پروادار بین و به دواهی ههچیکێ تر له جگه له ئیسلام نه کهون) ئەگەر هیدایهت و پینمویتان بوو زیانتان پێ ناگهیهنیت گومپایی ئهوهی گومپا بووه وه گهپانهوهی ههمووتان بۆلای الله یه ههواتان پیده دات بهوهی که کردووتانه.

جا لهو ئایه ته دا دهرده کهوئ هه ر تاکیکێ موسلمان سه ره تا خوۆ له سه ره پێ بگهیه نی، ته وحید و الله به یه کگرتن وه ربگری و کوفر بکات به طاغوت و پشت بکاته شیرک و هاوبه شی و پابه ندبێ به فرمانه کانی الله و پیغه مبه ری پێ شه وا (ﷺ) و په یره وی بکات له قورئان و له فهرمووده، ئینجا ده په ریته وه بۆ که سه نزیکه کانی خوۆ، ئەگەر باوکه بۆ منداله کان و هاوسهر و خیزانی، ئەگەر که سیکی تره بهرپرسه له هه ر شوینیک بۆ ئهوانه ی له ژیر دهستی ئهودان و له ژیر فرمانی ئهودان، ئینجا به ره به ره و هییدی هییدی زیاد ده کات بازنه ی بانگه وازی و بێگه یاندن و تیگه یاندن.

• الله تعالى ده فهرمووی: ﴿يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا قُوا أَنْفُسَكُمْ وَأَهْلِيكُمْ نَارًا وَقُودُهَا

النَّاسُ وَالْحِجَارَةُ عَلَيْهَا مَلَائِكَةٌ غِلَظٌ شِدَادٌ لَا يَعْصُونَ اللَّهَ مَا أَمَرَهُمْ وَيَفْعَلُونَ مَا

يُؤْمَرُونَ﴾ (التحریم : ٦)

واته: ئه ی ئهوانه ی پرواتان هیناوه خو تان و خیزان و منداله کانتان بپاریزن له ئاگر که هه لگیرسینه ره که ی و گلپه پیده ره که ی ئاگره که خه لکه که و بهرده کائن فریشته توندوتیژه کان سه رپه رشتیاری ئه و ئاگره ن که سه رپیچی فه رمانه کانی الله ناکه ن له فه رمان پیکراوه کانیدا و ئهوانه ی الله فه رمانی پیکردوون ئه وان ده سته جی فه رمانه کان ده که نه کار و جیبه جی ده که ن.

که واته له و ئه یاته دا ده رده که وی که سه کان له ناو ئه و پارت و لایه ن و کومه لانه ئه گهر ئیسلامیان به خویان لکاندوو ه پیش هه موو که سیک ده بی ئیسلام په پره و بکه ن له خودی خویاندا، له پاشان له خودی مال و منداله کان و ده ور و به ره کانی خویاندا له ناو کومه ل و تا قمی خویاندا چاکسازی بکه ن پاکسازی بکه ن حوکمی ئیسلام جیبه جی بکه ن، وه نه خشه ریگیان هه بی بو ئاینده ی باش و پابه ندبن پییه وه، ئه گهر وایان کرد ئینجا خه لک ئه وه ی قبوله و ته ماشا ده کات و ئومیدی پیمان دروست ده بی که شتی تر بو خه لکی تر بکه ن له

پيگايه کي شهرعي نه ک له پيگاي هملېژاردن و کاريکي پيچه وانه ي قورئان و فهمووده و وته ي زاناياني پيشين.

• پيغمبهري پيشه واش (ﷺ) فهموويه تي: (خَيْرُكُمْ خَيْرُكُمْ لِأَهْلِهِ، وَأَنَا خَيْرُكُمْ

لِأَهْلِي)^(۱)

واته: چاکترينتان چاکترينتانه بو خيزان و منداله کاني، وه منيش چاکترينتانه بو خيزان و منداله کانم.

جا ته گهر سه رنجي زوربه ي کاندیده کان بدهيت بوت دهرده که وي کهوا به خويان و مندال و خيزانه کانيان چاک و پاک نين، وه پاپه ند نين به فرمانه کاني الله و پيغمبهري پيشه واش (ﷺ) هم له بيرو باوهر و الله به يه کگرتن و کوفرکردن به طاغوت و دوورکه و تنه وه له هاو به شي وه هم له هه لسوکه و تيان له گهل خويان و دهو رو به ريان وه له گهل چين و تاقم و کومه له کان وه هم له جل و بهرگ و کرين و فروشتن و خويندن و زانست و... هتد، زوربه ي جاره کان هيچيک له وانه يان به گويره ي سهد له سهد ي فرمانه کاني الله تعالي و پيغمبهري پيشه واش (ﷺ) نيه چه نده ها گوناخ و تاوان و هه له و کهم و کورتيان لي ده بيندري.

^(۱) له سونه ي ثينو ماجه (ژ: ۱۹۷۷) هاتووه، له هي ترمزيش (ژ: ۳۸۹۵) هاتووه و سه حيحه.

جا ئەگەر کەسێک بۆخۆی هیچ نەبێ و نەتوانێ کاریگەری لەسەر خۆی و خێزان و منداڵەکان و ئەو تاقم و کۆمەڵەی لە ناویدا دەژی و لەبەر دەستی خۆیدا یەهەبێت چۆن دەتوانێ چاکسازی و پاکسازی و پێنموویی خەڵکی بکات؟ ئەوێ دەیلێن تەنھا قسەێ خوش و بەلێنی ساختە و ناراستی و زاق و بریقە بە دُنیاوییهوێ بێ بنەمایە، لە رابردوو شدا ئەوێ تەجرووبە کراوێ و دەرکەوتووێ.

● اللہ تعالی سەبارەت بەو بەلێن و عەھدانەێ کە دەدرێ و نایەنەجێ

فەرموویەتی: ﴿وَأَوْفُوا بِعَهْدِ اللَّهِ إِذَا عَاهَدْتُمْ وَلَا تَنْقُضُوا الْأَيْمَانَ بَعْدَ تَوْكِيدِهَا

وَقَدْ جَعَلْتُمُ اللَّهَ عَلَيْكُمْ كَفِيلًا إِنَّ اللَّهَ يَعْلَمُ مَا تَفْعَلُونَ﴾ (النحل : ٩١)

واتە: بە وەفا و بە ئەمەك بن بۆ ئەنجامدانی پەیمانێ اللہ كاتیك پەیمان دەدەن سوێند و پەیمان و بەلێنتان ھەلمەوھەشێننەوێ دواێ ئەوێ کە دووپات کرابووێ و تەئکیدێ لەسەر کرابوو لە كاتیكدا کە ئیوێ اللہ تان کردوێ کەفیل و زامن بەسەر خۆتانەوێ بێگومان اللہ دەزانێت بەو کار و کردەوانەێ کە دەیکەن.

● پێغەمبەریش (ﷺ) فەرموویەتی: (آيَةُ الْمُنَافِقِ ثَلَاثٌ: إِذَا حَدَّثَ كَذَبَ ، وَإِذَا وَعَدَ

أَخْلَفَ ، وَإِذَا أُمِرَ خَانَ)^(١)

^(١) لە سەحیحی بوخاری (ژ: ٣٣) و (٢٦٨٢) تۆمارە، وە لە سەحیحی موسلیمیش (ژ: ٥٩) تۆمارە.

واته: نیشانه کانی دوو ڕوو سیانن: ئەگەر قسهی کرد درۆ بکات، ئەگەر بەلێنی دا نهیهنیتتهجی، ئەگەر ئەمانهت و ڕاسپاردەیی پێ ڕاسپاردرا ناپاکی تیدا بکات.

جا زۆرجار دەلێن ئەو دەنگدانە شاھیدییه و نابێ بشاریتەوه به تایبەت سەرکرده کان و لایەنگره کان و به ناو بانگخوازه کان که له گهڵ ئەو لایەن و تاقم و کۆمه لانه یان سۆزدارن بۆیان له کاتی پروپاگه نده کان ده لێن دروست نابێ تۆ ده بی شاهیدی بدهی بۆ که سی چاک ئەگەرنا له قیامهت لیت ده یرسینه وه به په نجهی شاهیدومانی که ئەوانه هیچیان له گهڵ قورئان و فەرمووده تیک ناکاته وه، که ئەو ئایه ته ده خویننه وه ﴿وَلَا تَكْتُمُوا الشَّهَادَةَ وَمَنْ

يَكْتُمْهَا فَإِنَّهُ آثِمٌ قَلْبُهُ﴾ (البقرة : ۲۸۳) ده لێن شاهیدی کانتان مه شارنه وه ئەوهی بشاریتەوه ئەوه دلی گونا حکاره و نه خو شه، جا شاهیدی له شه ریعه تی ئیسلامدا ئەگەر سه رنجی فیهی ئیسلامی بدهی چوارچۆیه و بازنه ی بۆ دانراوه چه ندين مه رجی هه یه، ئەو که سه کێ شاهیدی ده دا و له چ کاتی کدایه وه شاهیدی که ی چۆن لی وەر ده گیری هیچی تیک ناکاته وه به دلنیا ییه وه له گهڵ پرۆسه ی هەلبژاردن و دەنگدانی ئەو سه رده مه ی خۆمان. جا هه ر خراپه و کاریکی نا شیاو له ئەندام و لایه نی خۆیان بینن به دلنیا ییه وه چاو پۆشی لی ده که ن و بۆی پینه ده که ن، وه ئەگەر بچو کترین هه له و که م و کورتیش له به رامبه ره کانیا ن ئەوانه ی که وا لیان ڕازی نین و قسه یان له سه ر ده که ن بینن ئەوه لی گه و ره ده که ن و پێی

دلخۆش دهبن و بلاوی ده که نه وه و زیاتر به دواي عهیب و عاریدا ده چن، که به دنیاییه وه
ئه وه تیک ناکاته وه له گه ل ریازی الله تعالی و پیغه مبهری پیشهوا (ﷺ) و
پیچه وانه که یه تی.

ه- بهر بئیر کردن و کاندید کردنی ئافره تان.

به دنیاییه وه له ئیسلامدا ئافره ت وه کو ئافره ت ته ماشا کراوه و کار و ئهر که کانی بو
دانراوه و مافه کانی پارێزراوه الله تعالی ئه وی به دیهیناوه و بوی داناوه ده بی هم ئافره تان
و هم پیاوه کانش پیوه رازبین و بوی ملکه چ بن، ئافره تان به رازیبونه وه جیه جیی بکه ن
و ته نها داوای ئه و مافانه بکه ن که الله پیی داوون، وه پیاوه کانش به ملکه چ بوونه وه ئه و
مافانه ی الله پیی داوون بویان جیه جیی بکه ن (ده سته بهر بکه ن) و مافیان پیشیل نه که ن، وه
کاری به ریوه بردنی ده سه لاتی گشتی به دنیاییه وه له لای زۆریه ی ههره زۆری زانایان
ئیختیلاف و جیاوازیه کی یه کجار که می تیدایه ئه ویش زانایه کانی تر فهرموو یانه و
به لگه یان به هیزتره حیسابیان بو ئه و راو بوچوونه نه کردووه ده لئین ده سه لاتی گشتی و
ویلایه عامه نادریته ده سستی ئافره تان وه کو؛ سه روکایه تی و دادوهری و... هتد، چونکه به
دنیاییه وه الله تعالی باشتري زانیوه ئافره تان ئه و کار و باره یان ته و او پی هه لئه سوړی و
ئهر که که زۆر قورسبی له سه ریان و ئاسان نه بی بویان.

بهو بهلگانه دهسهلات نادرته دهستی ئافرهتان:

۱- به دریژایی میژووی ده سهلاتی سهردهمی پیغمبهر (ﷺ) و خهلیفه را شیده کان (رضی الله عنهم) و پیشینانی چاک به تیکرا (رحمهم الله) کاری گشتی و فرمان پهوایهتی گشتیان به ئافرهتان نهداوه، که باشتین ئافرهتانیشان له ناودا ههبووه ههم له زیرهکی و دانایی و زانستی و عیلم وه ههم له تهقوا و پاپهندییهوه.

۲- پیغمبهر (ﷺ) دهفهرمووی: (لَنْ يُفْلِحَ قَوْمٌ وَلَوْ أَفْرَظَهُمْ أَفْرَاقًا)^(۱) واته: سههرکهوتوو نابن ئهو کهسانهی که ئافرهت دهکه نه بهرپرسی کار و بارهکانیان^(۲).

به دنیاییهوه زۆرجار کاندید بوونی ئافرهت و ژنه کان ناکوکی و کیشهی خیزانیشی لیکهوتوتهوه و دهکهوئتهوه له ولاتان و له شوین و ولاتهکهی خوشان، مهگهر کهسوکاری ئهو ئافرهته لایهنگربن یان ئه ندام بن لهو کومهل و پارتهی که ئافرهتهکه خوی بو یان کاندید کردووه یان لهسهر لیستی ئهوان بهربرژیره.

^(۱) له سهحیحی بوخاری (ژ: ۴۴۲۵) و (ژ: ۷۰۹۹) هاتووه.

^(۲) مهبه ست پنی کار و باری گشتیه نهگه رنا ئافرهت له مالهوه بهرپرسه، الله تعالی بهرپرسی مالهوهی پیداووه هی مندالی هی خوی هی پیاوهکهی هی مال و سامانی پیاوهکهی و پاگرتنی و پاراستنی، لهوهدا ئهرکی له سههره و له نهستویه و بهرپرسایهتی پیدراوه.

جا به دنیایی زیانی بهد ئابرویی و بیشه‌رمیشی لیده که ویتته‌وه بۆ ئافره‌ته‌که، وا ده‌بندری به‌به‌رچاوان و ده‌بیستین و جاری وا هه‌بووه گه‌نج و هه‌رزه‌کاران قسه و په‌لاری ئابرو به‌رانه‌یان له‌و ئافره‌تانه‌ داوه، وه ئافره‌ته‌کان ته‌گه‌ر بۆ خۆیان بیستیتیان قبولیان بووه به‌عه‌لمانی و به‌و ئافره‌تانه‌ی که‌وا ئیسلامیشیان وه‌کو پاشکۆ به‌خۆوه لکاندووه، ته‌و کاره‌ بیشه‌رعیانه‌ له‌و کات و شوینانه‌ ده‌کریت به‌بی گویدانه‌ شه‌رعی الله‌ تعالی، وه‌ هه‌ندی‌ک جار کاری زۆر ناشیاو و قیزه‌ون و بیشه‌رعیشیان لی داوا کراوه به‌ به‌رچاوی خه‌لکی له‌لایه‌ن خه‌لکانیکی هه‌رزه‌کار و نیرینه‌.

به‌ دنیاییه‌وه‌ خلیسکان و خراییه‌کان زۆرن چه‌ند لی وردبینه‌وه‌ زیاترمان بۆ ده‌رده‌که‌ویت، ته‌گه‌ر سوودی پو‌اله‌تی و که‌می وه‌کو قوما‌ر و ئاره‌ق لی بیته‌جی، ئاره‌ق و قوما‌ریش ته‌گه‌ر سوود و که‌لکی پو‌اله‌تی که‌می‌کی زۆر که‌می تیدایی به‌لام گونا‌ح و تاوانه‌که‌ی به‌کجار زۆرتر و گه‌وره‌تره‌، جا له‌به‌ر ته‌وه‌ لی‌ره‌دا کوتایی پیده‌هینین و ده‌لین زیان و خراپه‌ و تاوان و خلیس‌کانه‌کان به‌کجار زۆرن ته‌وه‌ ئیمه‌ ته‌نها چه‌ند نمونه‌یه‌ک بوو هینامانه‌ به‌ر چاوتان و خستمانه‌ پوو بۆ ته‌وه‌ی به‌لگه‌ به‌ده‌ستبن سوود و که‌لکی لی وه‌ربگرن ته‌وانه‌ی تا ئیستا نه‌یانزانوووه‌ بیزانن و لی بگه‌رینه‌وه‌ ته‌گه‌ر به‌شدارن له‌و شوینه‌ گونا‌ح و تاوانانه‌، وه‌ ته‌وانه‌شی که‌وا زانیویان جاریکی تر حوجه‌بی به‌سه‌ریانه‌وه‌ ته‌گه‌ر بیانووی پیده‌هیننه‌وه‌

بیانووبرین، له پاشان تیمهش ئومید ده کهین ئهجر و پاداشت له لای الله تعالی پی وهر بگرین و داوای لیده کهین لیانی قبول کردیی و قبولی بکات، جا ئه و که سه ش که عیناد و پیداگر ده بی له سه ر خراپه و تاوانیک چه ند به لگه شی بو بینیته وه چه ند زور بی یان که مبی کار ناکاته سه ری و ئه و بریاری خوی داوه هه ر گوناح کار بی و گوناح بکا و تاوان بکا و پیداگر بی له سه ری.

تهوهری دووهم؛ تهو خلیسکان و خراپیانه‌ی که له ته‌نجامی به‌شداریکردن له پرۆسه‌ی هه‌لبژاردن و ئەندامبوونی په‌رله‌مان.

تهو خلیسکان و خراپیانه‌ی که لێی ده‌که‌وێته‌وه یه‌کجار زۆرن و به‌رچاویشتن وه‌کو نمونه له‌چه‌ند خاڵێکدا ده‌یخه‌ینه به‌رچاوتان:

۱- خاڵی یه‌که‌م له‌ خلیسکان و خراپیه‌کان؛ هاوبه‌شی و شیرکی لێده‌که‌وێته‌وه، تهو هاوبه‌شی و شیرکانه‌ی که لێی ده‌که‌وێته‌وه بۆ نمونه؛ شیرکی یاسا دانان و ته‌شریع کردنی لێده‌که‌وێته‌وه.

له‌ پروانگه‌ی قورئان و فهرمووده یاسا دانان و ته‌شریع ته‌نها و ته‌نها مافی الله تعالی یه‌ بۆ هیچ که‌س و شتێک و لایه‌نێک نییه‌ تهو مافه‌ به‌خۆیه‌وه په‌وا ببینی، له‌چه‌ندین ئایه‌ت الله تعالی ڕوونی کردوه‌ته‌وه که هه‌ر تهو حاکم و فه‌رمانپه‌روایه‌ و یاسادانه‌ره، له‌ به‌لگه‌کانی رای دووهم باس‌مان کرد و چه‌ندین ئایه‌تمان هه‌ینایه‌وه.

● الله تعالی له‌ چه‌ند سوپه‌تێکدا له‌ سوپه‌تی (الأُنعام : ۵۷) و له‌ سوپه‌تی (یوسف : ۴۰)

و له‌ سوپه‌تی (یوسف : ۶۷) فه‌رموویه‌تی: ﴿إِنِ الْحُكْمُ إِلَّا لِلّٰهِ﴾

واته: حوکم و فه‌رمان په‌روایه‌تی ته‌نها و ته‌نها بۆ الله یه‌ و هی ته‌وه.

هیچ کهسێک نابێ بیر لهوه بکاتهوه بهشداربێ له گهڵ الله تعالى له یاسا دانان و تهشریع کردن، وه هه ریه کێک یاسا دابنیت الله تعالى به هاوبهش بریاردهر ناوی بردووه و به هاوبهش ناوی هیناوه له قورئانی پیرۆزدا.

● الله تعالى دهفهرمووی: ﴿أَمْ لَهُمْ شُرَكَاءُ شَرَعُوا لَهُمْ مِنَ الدِّينِ مَا لَمْ يَأْذَنْ بِهِ

الله﴾ (الشوری : ٢١)

واته: ئهوان هاوبهشانیکیان ههیه که یاسایان بۆیان داناوه له ئاین که الله ئه و مؤله تهی پێیان نه داوه.

له پاشان یه کێکی تر له شیرک و هاوبهشیه کان شیرکی تاعه ته واته گوێپرایه لی کردنی ره هایی بۆ خه لک و کهسانیک که هه لال هه رام بکه ن یان هه رام هه لال بکه ن یان بی شه رعی سه د له سه د ئه نجام بده ن، یان یا سا ریژی بکه ن ئه ویش هه لالکردنی هه رامه بپراوه کانه وه هه رامکردنی هه لاله پراوه کانه ئه وه شیان دووباره هاوبه شی و په رستراویتییه جگه له الله تعالى.

● الله تعالى فهرموویه تی: ﴿اتَّخَذُوا أَحْبَارَهُمْ وَرُهَبَانَهُمْ أَرْبَابًا مِنْ دُونِ اللَّهِ﴾ (التوبة :

(٣١)

واته: جوله که کان زانا کانیان و نه سرانیه کانیش دیر نشین و قه شه کانیان به په رستراو له جگه له الله یان له گهله الله یان داناوان.

ئیبین که سیر - رحمه الله - له ته فسیری ئه و ئایه ته ده رباره ی ئایه ته که گوتوو یه تی: (آی:

حَيْثُ عَدَلْتُمْ عَنْ أَمْرِ اللَّهِ لَكُمْ وَشُرْعِهِ إِلَى قَوْلٍ غَيْرِهِ، فَقَدْ مَثُمَ عَلَيْهِ غَيْرُهُ فَهَذَا هُوَ

الشُّبْك) واته: کاتی له فرمان و به رنامه ی الله لاتاندا بۆ قسه ی که سی تر بیجگه له و،

دیاره قسه ی غهیره ز ئه وتان پیشخستوو ئه ووه خۆی شهریک داناوه بۆ الله.

۲- خالی دووهم له خلیسکان و خراپیهکان؛ سویند خواردن له سه ر پاراستن و

پا په ندبوونی ده ستور و یاسا کان.

ده ستوره کان چه ندین یاسای بی شه رعی و برگی پی چه وانه ی شه رعی الله ی تیدایه و

حه لایک که الله براندویه تیه وه حه رامی کردوو حه رامیک که الله براندویه تیه وه حه لالی

کردوو، یه کهم هه نگا و به دلنیا ییه وه لای هه موان روون و ئاشکرایه که ده بی ئه ندام

په رله مان بیت سویند خواردنه به هه لبژاردنی خۆی و به بی هیچ زوره ملیه ک و

ناچار یکردنیک، که ئه و سویند ده خوات له سه ر ئه وه ی که ئه و یاسایه بیاریزی و پیوه

پا په ندبیت و له گه لیدایی، که زورینه ی یاسا کانیش بی شه رعین و کوفر و شیرکیشن، که

ده لێن سویند ده خۆین له روا له تدا که ئه وه را و بۆ چوونی هه ندیکیان بوو له وانه ی که وا

رێگایان داوه به مهرج بچنه ناو په‌رله‌مان ئه‌وانه‌ی پاشکۆی ئیسلامیان به‌خۆیانوه
لکاندووه که ده‌لێن له‌ رواله‌تدا سوێند وا بخۆ له‌ ناو دڵه‌شتدا ئه‌وه‌ دابنێ که ته‌نها یا سا و
ده‌ستورێک ده‌پاریزین و ریزی لێده‌گرین که پێچه‌وانه‌ی شه‌رعی الله نه‌بێت.
جا ئه‌وه‌ چه‌واشه‌ کارییه‌ به‌ دڵنیاویه‌وه‌ له‌ ئیسلام جێگای نابێته‌وه‌ و پێچه‌وانه‌ی به‌لگه‌
شه‌رعیه‌کان و فتوای زانایانی مه‌تانه‌یه‌.

**هه‌ندیک له‌ به‌لگه‌کان بۆ پوچه‌لکردنه‌وه‌ی ئه‌و چه‌واشه‌کاریه‌ که‌ کراوه‌ و
ده‌کرێت:**

● پێغه‌مبه‌ر (ﷺ) فهرموویه‌تی: **(يَمِينُكَ عَلَى مَا يَصْدَقُكَ عَلَيْهِ صَاحِبُكَ)**^(١)

واته‌: سوێنده‌که‌ت له‌ سه‌ر ئه‌وه‌یه‌ و له‌وه‌یه‌وه‌ لێت ده‌که‌وێت که‌ هاوڕێکه‌ت له‌ سه‌ریه‌وه‌ به‌
راستگۆت داده‌نی و پێت به‌روا ده‌کات.

یه‌عنی ئه‌وه‌ی سوێندت ده‌دا ئه‌و مه‌به‌سته‌ وه‌ ئه‌و به‌ چ نیه‌تیک سوێندت ده‌دات و ئایه
بۆچی سوێندت ده‌دات.

^(١) له‌ سه‌حیحی موسلیم (ژ: ١٦٥٣) هاتوه‌.

• نیه تی باش کاری خرابی پی نابیتته باش ئه وه بنه مایه کی زۆر ره چاو کراوه له شه ریه تی ئیسلامدا، ئه وه ی بته رستیت بلیت نیه تم باشه له بته رستیه که م وه مه به ستم پی ته نها الله په رستیه به دنیاییه وه ئه و قسه ی لی وه رناگیری، ئه وه ی که وازینا ده کات بلی مه به ستم دل راگرتنی ئافره تیکه داوای لیکردم ئه گهر پیاوه و ئه گهر ئافره تیشه بلی پیاوه که بۆ ئه وه ی تام و چیر بکات ئه وه م له دلدا بووه مه به ستم پی گوناچه که نه بووه گوناخ و تاوانه که ی ههر له سه ره ههر له سه ری حیسابه یان ئه وه ی حهرامیک بخوا بلی مه به ستم پی خیر و چاکه بووه لیی وه رناگیری یان کار و ئیش له حهرامیکدا بکات بلی مه به ستم پی ئه وه یه بیریکی پی لیدم به پاره و پوله که ی راسته ده زانم ئه وه حهرامه نیه تم تییدا باشه له کوتا و ئه نجامه که ی ده مه وی مزگوتیکی پی دروستکه م ئا ئه وانه لیی وه رناگیری و قبول نییه له شه ریه تی ئیسلامدا.

له پاشان ئه و بابته کار و قسه دروی لی به رههم دیت به گویره ی شه رعی و له ناو عورفیشدا قبول کراو نییه بۆ نموونه؛ تۆ به که سیک بلیی ئه و شته م به قهرز پییده بۆ ماوه ی سالیک سویندی بۆ بخوی و به لینه که شی پی بده ی کاتی که واکه سه که مه وعیدی هات له ماوه ی ئه و ساله دا داوات لییکات تۆ بلیی کاکه من له نیه تی دلما

مه به ستم پئی پینج سال بوو مه به ستم پئی سالیك نه بوو، ئایه لیت قبول ده کا و خه لکیش
لیت قبول ده کهن؟ نه و قسه وه رگراوه؟

نه خیر به دلنیا ییه وه په تکراره یه به سه رتدا، پیت ده گووتریت تو به قسه و پواله تی خوت
وات گووت خو ئیمه دلی تو مان لهت نه کردوو به زانین چی تیدایه نیه تی دلان ناخوا
ماده م قسه یه کهت کرد قسه سه ر زاره کیه کهت لی وه رده گیری نه و سویند خواردنه ش
هه ر وایه.

• گومرا کردن و چه واشه کاری لیده که ویتته وه بو خه لک و جه ماوهر چونکه خه لکی له
پواله ته که یاندا نه وه ی لی ناخویننه وه نه وان ئیشه کهن به زاهیر (نحن نحکم بالظاهر
والله یتولی السرائر) واته: کار ده کهین به پواله تیه وه وه الله تعالی نهینیه کان ده زانی
چی تیدایه.

که واته نه وه په تکراره یه و قبول نییه سوینده که وه کو پواله تی له سه ری حیسابه لئی
ده که وی که ده لی من پاریزگاری ده کهم له و یاسا حه رام و گوناخ و تاوانانه، بو نموونه؛
پاریزگاری ده کهم له وه ی که دز به پیچه وانیه فرمانی الله دهستی نه بری و با ته نها
زیندانی بکریت الله ده فهرمووی دهستی به بری نه و ده لی با دهستی نه بری و ته نها
زیندانی بکری، زیناکار نه گه ر کچ بوو یان کوپ بوو با جه لده ی لی نه دری من پاریزگاری

له وه ده کهم به پیچهوانه ی فرمانی الله با تهنها زیندانی بکری ئه گهر پیکه وهش پازی
بوون کهس ته داخولیان نه کات کاریکی ئازادانه ی سهر به ستیانه ی مؤدیلی دیمو کراسیه ت
و عهلمانیه تی سهرده مه، من پاریزگاری ده کهم له وه ی کهوا هه لال کردنه کانی الله تعالی
مافیان هه بی کهوا هه رام بکری و هه رامه کان هه لال بکری، سوینده که وایه یانی
پاریزگار ده بم له وه و داکوکی له سهر ده کهم پی داده گرم له سهر ئه و کاره شیرک و
هاوبه شی و کوفر و هه رام و گوناح و تاوانانه.

۳- خالی سییم له خلیسکان و خراپیهکان؛ هه موو کار و شتیکی له ویوه ریگا

پیدراوه که بدریته دهنگدان ته نانه ت ئه و کار و شته پیروژ و به پیزیش بیت به لای ههر
ئاین و که سیکه وه.

کهواته یه کیکی له و کاره بیشه رعی و ناله بارانه ی کهوا له بهرله ماندا ئه نجام ده دریت
یه کلابوونه وه ی کار و شته کانه به دهنگدان، ئه و کار و شتانهش چه ند پیروژیش بن چه ند
موقه ده سیش بن چه ند ریز لیگراویش بن ئاساییه ده دریته دهنگدان ئه گهر خه لکانیک
پیوه هه ستان و چه ند که سیکی هاتن پروژه یاسایه کیان خسته پروو با بیشه رعی بی با گوناح
بی با تاوان بی له سهر ئه وه ی هه لالکی براوه که الله براندویه تیه وه هه رام بکری یان
هه رامیکی براوه که الله براندویه تیه وه هه لال بکری یان ههر گوناح و تاوانیکی تر با

بدریته دهنگدان ئاساییه و دهبی سهرۆکایهتی په‌رله‌مان بیداته دهنگدان ته‌گهر مهرج و یاساکانی په‌رله‌مانی لی هاتبیته‌جی پرۆژه یاسایه که ته‌و کاته ده‌دریته دهنگدان.

که له ئیسلامدا قه‌تاو‌قه‌ت ته‌و شته قبول نییه و ناکری نابی هه‌موو شتیک بدرینه دهنگدان ته‌نانه‌ت مو‌جته‌هید و کو‌شه‌شکاری شه‌رعیش بۆی نییه کو‌شه‌ش و ئیجتیهاد بکات له هه‌موو کار و بار و ئیشیکدا، به‌لکو مرۆف ده‌بیت له بیرو‌پروا و حه‌لال و حه‌رام و خاله یه‌کلا کراوه‌کان ته‌نها مل بدات و ته‌سلیمیان بیت به‌بی ئاو ناو دوو دلپه‌وه خۆی بکاته به‌نده‌ی الله تعالی ئاو نای تیدا نه‌لی و په‌تیان نه‌کاته‌وه.

ته‌گهر بمانه‌وی به‌لگه‌کان به‌ئینه‌وه ته‌وه تا الله تعالی له چه‌ندین ئایه‌تدا ته‌وه‌مان بۆ ده‌سه‌لمینی که‌س وه ته‌نانه‌ت موسلمان و پرواداریش بۆی نییه به‌هیچ شیوازیک به‌پیش ئایه‌ته‌کان و فهرمووده‌کانی الله و پیغه‌مبه‌ره‌که‌ی (ﷺ) بکه‌وی و قسه‌بکات له‌و شتانه‌ی که‌پراوه‌ته‌وه له‌لایه‌ن الله تعالی:

• الله تعالی فهرموویه‌تی: ﴿يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا لَا تَقْدُمُوا بَيْنَ يَدَيِ اللَّهِ وَرَسُولِهِ

وَاتَّقُوا اللَّهَ إِنَّ اللَّهَ شَمِيعٌ عَلِيمٌ﴾ (الحجرات : ۱)

واته: ته‌ی ته‌وانه‌ی پرواتان هیناوه پیش الله و پیغه‌مبه‌ره‌که‌ی (ﷺ) مه‌که‌ون بۆ پریار و کاره‌کانتان له الله بترسن و به‌راستی الله بیسه‌ر و زانایه.

● الله تعالى فہرموویہ تی: ﴿وَمَا كَانَ لِمُؤْمِنٍ وَلَا مُؤْمِنَةٍ إِذَا قَضَى اللَّهُ وَرَسُولُهُ أَمْرًا

أَنْ يَكُونَ لَهُمُ الْخِيَرَةُ مِنْ أَمْرِهِمْ﴾ (الأحزاب : ۳۶)

واته: بۆ پرواداری ئیرینه و میننه نییه ئە گەر الله و پیغه مبه ره که ی (ﷺ) بریارنکیاندا سهر پشکبن له فرمانه کانیان (واته بلین وهری ده گرین یان په تی ده کهینه وه) ده بیت مل بدهن و ملکه چ بن و وهری بگرن.

● الله تعالى فہرموویہ تی: ﴿إِنَّمَا كَانَ قَوْلَ الْمُؤْمِنِينَ إِذَا دُعُوا إِلَى اللَّهِ وَرَسُولِهِ

لِيَحْكُمَ بَيْنَهُمْ أَنْ يَقُولُوا سَمِعْنَا وَأَطَعْنَا وَأُولَئِكَ هُمُ الْمُفْلِحُونَ﴾ (النور : ۵۱)

واته: قسه ی پرواداران ئە گەر بانگ بکرین بۆلای الله و پیغه مبه ره که ی (ﷺ) تاوه کو بریار بدهن له ناویاندا له ناکۆکیه کانیان تهنه و تهنه ده لین بیستمان و گوپراه لیان کرد (واته جیبه جیی فرمانه کانمان کرد) ئائه وانهن سهر فرازبوو که مل ددهن بۆ بریاری الله تعالی و پیغه مبه ره که ی (ﷺ) و ته سلیمی ده بن.

۴- خالی چوارهم له خلیسکان و خراپیهکان؛ یه کلا کردنه وهی بریاره کان به زۆرینه یه.

بۆ یه کلا کردنه وهی بریاره کان پێگای دهنگدان ده گرنه بهر و که زۆرینه دهنگ ددها یه کلا یی ده کاته وه، له کاتی دوو پایی و ناکۆکی بۆ یه کلابوونه وهی کار و شت و ناکۆکیه کان به

دنیاییه وه له په رله مان ناگه پینه وه بۆلای الله تعالی و پیغمبهر (ﷺ) به لکو ده گه پینه وه بۆ دهنگی زۆرینه تاوه کو یه کلایی بکاته وه ئه وهش پیچه وانهی قورئان و فهرمووده یه.

له ئیسلامدا ئه گهر ناکوکی دروست بیت ده بی موسلمانان بگه پینه وه له ناکوکیه که یان بۆلای قورئان و فهرمووده سه حیه کانی پیغمبهر (ﷺ) و به لگه کانی یه کلایان ده کاته وه نه وهک زۆرینه و که مینه ئه گهر زۆرینهش له دژی بوه ستیتته وه فرمانه کانی الله به دوا داچوون و لیبرسینه وه ی بۆ نییه، کهس بۆ نییه مل نه دات و په خنه ی لی بگری و په تیبکاته وه:

● الله تعالی فهرموویه تی: ﴿وَاللَّهُ يَخْكُمُ لَا مُعَقَّبَ لِحُكْمِهِ﴾ (الرعد : ٤١)

واته: ههر حوکم و بریارى الله دهیدا هیچ کهسێک دهسه لات و توانای نییه ریگری لی بکات و په تی بکاته وه.

● الله تعالی فهرموویه تی: ﴿لَا يُسْأَلُ عَمَّا يَفْعَلُ وَهُمْ يُسْأَلُونَ﴾ (النباء : ٢٣)

واته: پرسیار نا کریت ده باره ی ئه وه ی الله تعالی دهیکات به لکو به دیهینراوه کانی پرسیاریان لی ده کریت.

● الله تعالی فهرموویه تی: ﴿وَهُوَ الْقَاهِرُ فَوْقَ عِبَادِهِ﴾ (الأنعام : ١٨) (الأنعام : ٦١)

واته: الله زال و بهرزه به سهر به نده کانی وه مل و دله کان بوی که چن و ده سه لاتداران زه لیلن له به رامبه ر الله تعالی و هیچیان پی ناکری.

● الله تعالی فهرموویه تی: ﴿أَفَغَيْرَ اللَّهِ أَبْتَغِي حَكَمًا﴾ (الأنعام : ۱۱۴)

واته: ئایه جگه له الله مان بویت به حاکم و بریارده ر له تیوان ئیمه و ئیوه ئه ی هاوبه ش بریار ده ران.

به دلنیا بیه وه هر الله حه که م و حاکمه و کار و بریاره کان بۆ یه کلایی کردنه وه ده بی بگه پئینه وه لای ئه و.

● الله تعالی فهرموویه تی: ﴿قُلْ أَغَيْرَ اللَّهِ اتَّخِذْ وَلِيًّا فَاطِرَ السَّمَاوَاتِ وَالْأَرْضِ وَهُوَ

يُطْعِمُ وَلَا يُطْعَمُ قُلْ إِنِّي أُمِرْتُ أَنْ أَكُونَ أَوَّلَ مَنْ أَسْلَمَ وَلَا تَكُونَنَّ مِنَ

الْمُشْرِكِينَ﴾ (الأنعام : ۶۴)

واته: تو پێیان بلێ ئه ی محمد (ﷺ) ئایه جگه له الله به سه رخهر و پشتیوان کارم بگرم داوای سه رخستنی لیبکه م الله به دیهینه ری ئاسمانه کان و زه ویه ئه وه نان و پۆزی ده دات و پۆزی پئوست نییه له هیچ که سیکه وه که وای پئی بدریت و الله تعالی بئینازه له و شتانه، وه پێیان بلێ من فهرمانم پیدراوه یه که م موسلمان و ملکه چ بم بۆ الله تعالی و فهرمانه کانی له هاوبه ش بریار ده ران نه بم.

• الله تعالى فهرموويه تی: ﴿وَمَا اخْتَلَفْتُمْ فِيهِ مِنْ شَيْءٍ فَحُكْمُهُ إِلَى اللَّهِ ذَلِكُمُ اللَّهُ

(رَبِّي عَلَيْهِ تَوَكَّلْتُ وَإِلَيْهِ أُنِيبُ) (الشورى : ١٠)

واته: وه ههرشتیک که تئیدا جیاواز بوون ئەوه بریاره که ی بۆ لای الله ده گهریتته وه ئەو الله یه پهروه ردگاریی منه ته نهها پشتم به و به ستووه وه ههر بۆ لای ئەویش ده گهریمه وه.

• الله تعالى فهرموويه تی: ﴿فَإِنْ تَنَازَعْتُمْ فِي شَيْءٍ فَرُدُّوهُ إِلَى اللَّهِ وَالرَّسُولِ إِنْ كُنْتُمْ

تُؤْمِنُونَ بِاللَّهِ وَالْيَوْمِ الْآخِرِ ذَلِكَ خَيْرٌ وَأَحْسَنُ تَأْوِيلًا) (النساء : ٥٩)

واته: ئە گهر جیاواز بوون له شتیک بیگهریتنه وه بۆ لای الله و قورئانه که ی و پیغه مبهری الله (ﷺ) و فهرمووده کانی ئە گهر ئیوه برواتان هیناوه به الله و پوژیی دوا یی ئەوه چاکتره و باشتترین ئاکامه.

وه ئەو کاره ی ئەوان ده یکه ن له ناو په رله ماندا هانا بردنه بۆ طاغوته کان و ته حاکوم کردنه بۆ لای طاغوت و حوکمه طاغوتیه کان و وه رگرتنی یاسا و پرسیا کانی ئەوانه یه که جگه له الله تعالى دایده نین، چونکه زۆرینه ی ده نگ یه کلایی کردوه ته وه و یه کلایی ده کاته وه، وه الله تعالى رازی نییه یا سا و بریاریک جگه له هی الله تعالى کاری پی بکری ئەوه کوفر و طاغوتیه:

• الله تعالى دهفهرمووي: ﴿الْم تَر إِلَى الَّذِينَ يَزْعُمُونَ أَنَّهُمْ آمَنُوا بِمَا أُنْزِلَ إِلَيْكَ وَمَا أُنْزِلَ مِنْ قَبْلِكَ يُرِيدُونَ أَنْ يَتَحَاكَمُوا إِلَى الطَّاغُوتِ وَقَدْ أُمِرُوا أَنْ يَكْفُرُوا بِهِ وَيُرِيدُ الشَّيْطَانُ أَنْ يُضِلَّهُمْ ضَلَالًا بَعِيدًا﴾ (النساء : ٦٠)

واته: ئايه نابيني ئه ي محمد (ﷺ) وه ته ماشاي ئه وان ه ناكه يت كهوا وا داده نين ئه وان بپروا يان هي ناوه به وه ي بو تو دابه زيوه و ئه وه ي له پيش تو دابه زيوه له گهل ئه وه شدا ده يانه وي ت بپرياره كان بگه پريننه وه بولاي طاغوت فهرمان له وان وه ربگرن له كاتيكا ئه وان فهرمانيان پيكراره كو فر بكه ن به طاغوت وه شه يتان ده يه وي ت كه گومپرايان بكات به گومپرايي يه كي دوور له راستيه كان.

كه واته هه موو شستيك دان پيدا هينانه كه ي و يه كلايي كردنه وه كه ي له لاي الله تعالى يه و زورينه يه كلايي بكاته وه به دلنيايييه وه ئه و كار ه كاريكي نه فاميه و الله تعالى پي رازي نيه.

• الله تعالى دهفهرمووي: ﴿أَفَحُكْمَ الْجَاهِلِيَّةِ يَنْغُونَ وَمِنْ أَحْسَنُ مِنَ اللَّهِ حُكْمًا لِقَوْمٍ يُوقِنُونَ﴾ (المائدة : ٥٠)

واته: ئايه حوكم و فهرماني نه فاميان ده وي ت كييه حوكمي له هي الله باشتر و جوان تربيت بو كه ساتيكي ژير و دلنيا.

پیشه وایین که سیر -رحمه الله- له تهفسیری ئه و ئایه ته دا فهرموویه تی: (ینکر تعالی علی من خرج عن حکم الله المحکم المشتمل علی کل خیر ، الناهی عن کل شر وعدل إلى ما سواه من الآراء والأهواء والا صطلاحات ، التي و ضعها الرجال بلا مستند من شریعة الله ، كما کان أهل الجاهلیة یحکمون به من الضلالت والجهالات ، مما یضعونها بأرائهم وأهوائهم ، وکما یحکم به التتار من السیاسات الملكية المأخوذة عن ملکهم جنکزخان الذی وضع لهم الیساق وهو عبارة عن کتاب مجموع من أحكام قد اقتبسها عن شرائع شتی ، من الیهودیة والنصرانیة والملة الإسلامیة ، وفيها کثیر من الأحکام أخذها من مجرد نظره وهواه ، فصارت فی بنیه شرعاً متبعاً ، یقدمونها علی الحکم بکتاب الله و سنة رسولہ - صلی الله علیه و سلم-، ومن فعل ذلک منهم فهو کافر یجب قتاله ، حتی یرجع إلى حکم الله و رسولہ -صلی الله علیه و سلم- فلا یحکم سواه فی قلیل ولا کثیر) واته: الله تعالی پیناخۆ شی خۆی دهرده پری دهر باره ی ئه وانه ی که له فهرمانی پتهوی الله دهرده چن که پره له ههموو چاکه یه ک، و ریگره له گشت خراپه یه ک و لایداوه له ههموو ههوا و ئاره زوو زاراوه یه ک، کهسانی داینابی که به لگه یه کی شه رعییان به دهسته وه نه بی له لایهن الله وه، وه ک چۆن خه لکی سه رده می نه فامی فهرمانیان به و گومرایی و کاره داوه، و به ههوا و ئاره زووی خویان دایان ناوه، ههروه ک چۆن ته تاره کان (واته مه غۆله کان) حوکم ده کهن به و سیاسه ته پاشاییه ی که له لایهن پاشاکه یان جهنگیزخان بۆیان دانراوه ئه و پیاوه ی که (الیساق) ی بۆیان دانا کهوا

بریتیه له دهستوریکی تیکه ل له ئه حکامی شریعه ته جیاوازه کان، له دینی جوله که کان و گاواره کان و ئیسلام، ههروه ها ئه حکامی زۆریشی تیدایه که واهنگیزخان به بیروپا و ئارهزووی خۆی دایناون، بهمهش ئیتر بووه ته شریعه تیکی شوینکه و تراو، به جۆریک که دهیخه نه پیش شریعه تی الله و سوننه تی ئیتردراوه که ی -صلی الله علیه وسلم-، هه رکه سیکیش له وانه (واته مه غۆله کان) ئه گهر وایکرد ئه واه کافره و کوشتنی واجبه، تاوه کو ده گهریته وه بو حوکمه کانی الله و ئیتردراوه که ی -صلی الله علیه وسلم- چونکه هیچ حوکمی جگه له حوکمی الله و ئیتردراوه که ی -صلی الله علیه وسلم- قبول ناکری که م بی یان زۆر.

ه- خالی پینجه م له خلیسکان و خراپیه کان؛ شهرعییه تدان به ئه نجومه نی یاسا دانان و جوان و باش نیشاندانی.

بوونی ئه ندامیک که پاشگری ئیسلامیان پیوه لکاوه به تایبه ت ئه گهر پۆشاکی مه لایه تیان له به ردایی واته عیامه به سه ربین و مه ندیل له سه ربین و جوبه له به ربین یان له پیشتردا ناویان له خۆیان نابیی بانگخواز که خه لکیان به حیساب بانگ کردوو به ره و ئیسلام و خه لکیان هانداوه له سه ر کاری چاکه ئه وه به دنیاییه وه خه لکی زۆری پی ده خه له تی و خه لکه که واه گومان ده به ن که ئه و جیگایه جیگایه کی زۆر باش و شهرعییه و دروسته به شداریکردن

تییډا، له گه‌ل ئه‌وه‌دا ئه‌وه له روانگه‌ی ئیسلامه‌وه خالیکی خه‌ته‌رناکه به‌شداریکردن له شوینه خراپه بێشه‌رعیه‌کاندا که به به‌رچاوی خه‌لکیه‌وه جوان بکری‌ت تاوانیکی گه‌وره‌یه و له ئیسلامدا جیی نابێته‌وه.

ئێبن جه‌وزی به‌ غدادی -رحمه‌ الله- له په‌رتووکه نایابه‌که‌ی فهرموویه‌تی: **(ومن تلبیس ابلیس علی الفقهاء م‌خالطتهم الأمراء والسلاطین، و‌مداهنتهم، وترک‌ الإ‌کار علیهم مع‌ القدرة علی ذ‌لک، و‌ربما رخصوا لهم فیما لا رخصة لهم فیہ، لینالوا من دنیاهم عرضا، فیقع بذ‌لک الفساد لثلاثة أوجه:**

الأول: الأمير، یقول: لولا أني علی صواب لأنکر علی الفقیه، و‌کیف لا أكون مصیبا وهو یأکل من مالي؟!

والثاني: العامي، فإنه یقول: لا بأس بهذا الأمير ولا بماله ولا بأفعاله، فإن فلانا الفقیه لا یبرح عنده.

والثالث: الفقیه، فإنه یفسد دینه بذ‌لک! ^(١)

واته: له سه‌رلێشی‌واندنه‌کانی ئیبلیس به‌رامبه‌ر به‌ شه‌رع‌زانان: تێکه‌ل به‌ ئه‌میر و سولتانه‌کان ده‌بن، وه موداهه‌نه کردنیانه (واته له تاین داده‌به‌زن له‌به‌ر هه‌ندێک له دونیای خۆیان و له‌گه‌لیاندا ده‌بیندرین و داده‌نیشین و به‌شدار ده‌بن)، واز له نکۆلی و قه‌ده‌غه‌کردنیان

^(١) له -تلبیس ابلیس- له داری ئێبن جه‌وزی چاپکراوه (ل: ١٤٨-١٤٩).

دینن هەرچه ند توانای ئەوەشیان تێدایە، لەوانەشە پێدانی شیاویتی بە ئەنجام گەیاندنی
هەندێ کاریان بۆ بکەن کە لە بنچینەدا پێندەرابێت بیکەن، بۆ ئەوێ لە دنیادا
شتکیان دەستکەوت بەوێش لە سێ پۆوه خراپە دروست دەبێت:

یەكەم: ئەمیرەكە، دەلیت: ئەگەر من لە سەر راست نەبم و باش نەبم ئەو بۆچی ئەو شەرع
زانە ئەو مەلایە، پێگرم لی ناکا بەرھەڵستیم ناکا بەلی من پێکاومە ئەگەر وا نەبم ئەو
چۆن مال و سامانی من دەخوا؟!

دووهم: كەسێ ئاسایی، دەلیت: ئەم ئەمیرە و، ماله كە ی و، كردهوه كانی چاكن و هیچیان
تێدا نییە، چونكە فلانی شەرعزان بەجێ ناهێلێت و بەردەوام لە گەلێدایە.
سێیەم: شەرعزان، بەو ئەینەكە خۆی تێك دەدات!

ئەو ئێبن جەوزی مەبەستی پێی هی سەردەمی خۆیان بوو ئەو دەسەلاتدارانە ی کەوا
موسلمان بوونە و حوکمیان بە شەریعەتی ئیسلام کردوو بەس ستم و گوناحیان هەبوو
نەك هی سەردەمانیکی سیستەمی عەلانیەت و دیموکراسی کە حوکم بکەن بە جگە لە
شەریعەتی ئیسلام و طاغوت بن.

• پيغه مبهري پيشهوا (ﷺ) فهرموويه تي: (من لزم ال سلطان افتنن زاد وما ازداد عبد

من السلطان دنوا الا ازداد من الله بعدا)^(۱)

واته: ههريه ك بيته ده رگاي ده سه لاتداران تاقي ده كرېته وه، ئه وه ي كه وا نزيك بيته وه له ده سه لاتدار به دلنبايه وه له الله دوور ده كه ويته وه.

زانايان فهرموويانه له بهر ئه وه يه له الله دوور ده كه ويته وه ئه گهر به گوڤره ي ويست و مه به ستی ده سه لاتداره كه كه سه شه ر عزانه كه يان مه لايه كه له گهل ئه و تيكي كرده وه و قسه كه ي به دلي ئه و كرد ئه وه به دلنبايه وه دينه كه ي خوي خستوه ته مه ترسیداري و مه ترسیدار ده بئ دين و دينداريه كه ي وه پرسيارى ده كه ويته سهر و له سه ري قهرزار ده بيته وه، جا ئه گهر پيچه وانه ي ده سه لاتداره كه ش بكات ئه وه گياني خوي خستوه ته مه ترسی و خه ته ريات له و نزيكويه ي كه پيچه وانه ي ئه و ده كات كه واته تووشي به لا و تاقي كرده وه ده بئ^(۲).

وه رن با ئاگاداري خو مان بين دينه جوانه كه ي خو مان نه فرۆشين رووبكهينه وه الله تعالى بوچي له الله دوور بكه وينه وه به نزيك بوونه وه مان له كه ساتيكي گوناكاري بيشه رعي

^(۱) له سونه ني ئه بو داود (ژ: ۲۸۵۹-۲۸۶۰) هاتووه، وه له موسنه دي ئيامي ئه حمه ديش (ژ: ۹۶۸۳) هاتووه.

^(۲) له -عون المعبود شرح سنن أبي داود- هاتووه و زانايان له ويدا به و شيويه رافه ي ئه و فهرمووده يان كردووه و ئه و قسه يان ليكردووه.

کاری کافری موشریکی مونا فیقی دوو پرووی دژ به الله و به پیغمه مبهەر (ﷺ) دین له دهست بدهین.

به لئی تهوانه ی که ئاوا پاشگری ئیسلامییان به خۆیان هه لکاندوه یان مه ندیل به سه ری جوبه له بهرن یان پیشتر ناویان له خویان نابوو بانگه واز کار یان بانگه واز کاریش بوونه هه ندیک جار دواتر لا ری بوونه و به شداری تهو بابه ته سیاسه ته سه رده میانه یان کردوو تهوه به دلنیا ییه وه به چوونیان بو تهو ی و به شداری کردنیان و پیداهه لدانیان و هاتوچو کردنیان و دانیشتن له گه لیان ده بنه بویه ی جوانکاری بو ده سه لا تداران و ده زگا کانیان وه ده بنه به هاراتی تام و بۆن خو شکردنی پوواله تی کوفر و شیرک و بی شه رعی و هاوبه شییه کانیان و دوو پروایه تیه کانیان و کاره خراپ و قیزه ونه کانیان.

● پیغمه مبهەر (ﷺ) فهرموویه تی: (لِیَاتِیْنِ عَلَیْکُمْ اَمْرَآءُ یَقْرَبُوْنَ شَرَّارَ النَّاسِ ، وَ یُؤْخِرُوْنَ

الصَّلَاةَ عَنْ مَوَاقِیْتِهَا، فَمَنْ اَدْرَكَ ذَٰلِكَ مِنْکُمْ فَلَا یُکُونَنَّ لَهُمْ عَرِیْضًا وَلَا شَرْطِیًّا وَلَا

جَابِیًّا وَلَا خَاۤزِنًا) ^(۱)

^(۱) له موسنه دی ئه بی یه علا (ژ: ۱۰۷۷) هاتوو، وه ئیین حیبانیش له سه حیه که به سه نه دی ئه بی یه علا (ژ: ۴۶۶۹)

هیناوتی، وه پیشه و هه یسه می له -مجمع الزوائد- (۵/ ۲۴۰) گوتوو یه تی تهو فهرمووده یه پیاوه کانی سه نه ده که ی پیاوی سه حیه ن واته (رجالہ رجال الصّحیح) ته نه ا (عبد الرحمن بن مسعود) نه بی تهویشیان به سیفه و متبانه یه که واته فهرمووده که سه نه دی سه حیه و وه رگیراوه.

واته: کاتيک دادئ سهرکردانيکتان دهبن خراپه کان له خويان نزيک ده که نه وه، خه لکه خراپه که ده که نه ده ورووبهر و دار و ده سته ی خويان، وه نوږه کانیش له کاتي خویدا دوا ده خه ن (نه ک نايانکه ن و قه ده غه ی لیده که ن و له گه لیدانين و کافرن)، جا هر که سيکتان گه يشت به و پوږه له ده سه لاتی تهو سهرکرده يه وه با نه بيته عهريف (عهريف به و که سانه ده گووترئ له زماني عه ره بیدا که کومه له که سيکی له بهر ده ستي و تهو بهرپرسياني)، وه با نه بيته شورته (واته پوليس)، وه با نه بيته جابي (واته کوکه ره وه ی پاره و پول بوی و له و بواره دا ئيش بکات)، وه نه بيته خازين (واته هه لگري غه زنه داری پاره و پولی تهو بابه نه سهرکرده و ته نه ها به کاری بينی به فرمان و ريگا پیدانی تهوان و له بهرژه وهندی تهوان).

پيغه مبه ر بو سهرده مانيک وای گو توه که ده سه لاتدارانی مو سلمانان سته م ده که ن گوناح ده که ن بوخويان پاپه ند نابن به هه موو خاله کانی شه ريعة تی ئيسلام به لام حوکمی ئيسلام جييه جي ده که ن جه نگ و جيهاد له پيناو الله ده که ن تا تهو نه وعه سهرکرده يه، جا ته گهر تهوه قبول نه بووبی و نه هی و قه ده غه ی ليکرا بی بو سهرکرده و ده سه لاتتيک که حوکم بکات به ئيسلام و قورئان و ته نه ها سته م و گوناخی هه بی و خه لکی خراپه کار له ده ورووبه ری بيټ، ته ی ده بی چی بگووترئ به و که سانه ی که به شداري ده که ن له پرؤسه يه کی وا بيشه رعی جگه له ئيسلام له عملانيهت و ديموکراسيهت که سهری هه لداوه

و هەلقوللاوە وە کەسە کانیشت هەموویان بۆ خۆیان و دەورووبە ریشیان لە کەسە زۆر خراپە
گەندەلکارە بێدینە بێشەرعیە کائن کە دژن بە اللە و بە پیغمبەر (ﷺ) و بە شەریعەتی
ئیسلام.

٦- خالی شەشەم لە خلیسکان و خراپەکان؛ دۆستایەتی و سەرخستن بۆ
دەسەلاتدارانی بێ پروا و پێز لێگرتنیانی لێدەکەوتتەو.

لە ئیسلامدا خۆشویستن و رق لێبۆنەو و سەنگی مەحەکی بیروپروان، بە دنیاییه و موسلمان
لە دوو پروو کافران لێک جیا دەکاتەو.

**دۆستایەتی و دوژمنایەتی بەلای هەندیک لەزانایانی ئەهل سوننە و
جماعەو دەو جۆرە:**

١- موالاتی سوغرا (واتە خۆشویستن و دۆستایەتی بچووک).

٢- موالاتی کوبرا (واتە خۆشویستن و دۆستایەتی گەورە).

١- موالاتی سوغرا: بریتییه لە پێز لێگرتن و پروو گەشی و قسە خۆشی و زەردەخەنە بە

پرووی کافرانەو و سەلام لێکردنیان خواوەنەکە لە ئیسلام ناچیتە دەر بەلام لە گوناخە

مەزن و گەورەکان لە قەلەم دەدری مەگەر لە پێناو دەعوە و بانگەوازی بێ بیکە ی گوناخ و

تاوان نییه یان زۆر لە خۆت بترسیی لە زمان و دەستی ئەو کەسە گومانى زāl ئەوەبێ تۆ
لەناو بیرى یان ئەمنیەتت بکەوێتە ترسناکی لەو حالەتەش بۆ خۆ قوتار کردن ئەگەر کردت
پرووخسەت و پێگا پێدراوی هەیه لە شەریعەتی ئیسلام وە ئەگەر پێشت داگرت و ئەو
پێزەت لێ نەگرت و سەلامت لێ نەکرد لە سەری هەرحیت بە سەرھات عەزیمەتت نواندووە
و ئەجر و پاداشتی زۆرت دەست دەکەوێ ئەگەر ئیخلاص و یەکلایەنەوت بۆ اللە هەبێ،
وە خۆشویستن و دۆستایەتی بچووک لەبەر ئەوە نییه گوناح و تاوانەکەى بچووک بێ
ناوی لێنرابێ بچووک، بەس بۆ ئەوەیە جیا بکریتەو لە گەل ھى گەورە لەبەر ئەوەیە ناوی
لێنراو، وەکو (الشک الأصغر و الشک الأكبر) کە موالاتی سوغراش زانایان فەرموویانە
لە گوناح و تاوانە ھەرە گەورەکانە وەکو شیرکی بچوک بەلام کەسە کە پێی لە ئیسلام ناچیتە
دەر.

٢- موالاتی کوبرا: ئەوەلییە واتە کەسە کە پێی لە ئیسلام دەچیتە دەر و فری بەسەر
ئیسلامەو نامینیت ئەوێ لێی بیتەجی، لە ئیسلام دەتباتە دەر چ بە دل کافرە کانت
خۆشبوی چ سەریان بخەى بەسەر موسلمانانەو بە دلنایییەو ئەوانە لە ئیسلام دەرچوونە.

• اللہ تعالی فەرموویەتی: ﴿لَا تَجِدُ قَوْمًا يُؤْمِنُونَ بِاللَّهِ وَالْيَوْمِ الْآخِرِ يُوَادُّونَ مَنْ حَادَّ
اللَّهَ وَرَسُولَهُ وَلَوْ كَانُوا آبَاءَهُمْ أَوْ أَبْنَاءَهُمْ أَوْ إِخْوَانَهُمْ أَوْ عَشِيرَتَهُمْ أُولَئِكَ كَتَبَ

فِي قُلُوبِهِمُ الْإِيمَانُ وَأَيَّدَهُمْ بِرُوحٍ مِنْهُ وَيُدْخِلُهُمْ جَنَّاتٍ تَجْرِي مِنْ تَحْتِهَا الْأَنْهَارُ
خَالِدِينَ فِيهَا رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمْ وَرَضُوا عَنْهُ أُولَئِكَ حِزْبُ اللَّهِ أَلَا إِنَّ حِزْبَ اللَّهِ هُمُ
الْمُفْلِحُونَ ﴿المجادلة : ٢٢﴾

واته: کهسانیک نییه و نابیندرین که پروایان هینابی به الله و به دواپوژ خوشهویستی و
دوستایهتی ئەو کەس و لایه نانه بکەن که دزایهتی الله و پیغه مبه ره کهی (ﷺ) ده کات
ئه گهر باوک و باپیریشیان بن ئەو کەس و لایه نانه یان کوپ و کوره زایه کانیشیان بن یان
برایه کانیان بن یان هۆزه کانیان بن ئەو پروادارانە ی ئاوا دوستایهتی ئەو کەسانه ناکەن و
به پرائیان لیده کەن له دله کانیا نه وه پروا جیگیر کراوه له لای الله تعالی وه به به لگهی پروون
و ئا شکرا له لای الله وه پشتگیری لیکراون وه ده خرینه ناو به هه شتانییک که له ژیریانه وه
پرووباره کان ده پروون تیا یاندا هه می شه یی ده بن الله لیان پازی بووه و ئەوانیش له الله تعالی
پازی بوون ئەوانه ن کۆمه لی الله ئاگادار بن به پراستی کۆمه لی الله ئەوانن سهرفراز.

● الله تعالی فەرموویه تی: ﴿وَمَنْ يَتَوَلَّهُمْ مِنْكُمْ فَاِنَّهُ مِنْهُمْ﴾ (المائدة : ٥١)

واته: ئەوه ی له ئیوه ئەوانی خوش بویت یان سهریان بخت و وه لائی بویان هه بی به پراستی
له وانه (واته وه ک ئەوان کافر ده بی).

● الله تعالی فەرموویه تی: ﴿وَلَوْ كَانُوا يُؤْمِنُونَ بِاللَّهِ وَالْيَوْمِ الْآخِرِ مَا اتَّخَذُوهُمْ

أَوْلِيَاءَ﴾ (المائدة : ٨١)

واته: ئه گهر ئهوان برهوان هينابا به الله و به پيغه مبهري الله (ﷺ) بهوهي دابه زيوه بوي كه قورئاني پيروزه ئهوه كافر هه كانيان به دوست نه ده گرت.

واته مادم كافرانيان به دوست گرتووه دياره برهوان نه بووه به الله و به پيغه مبهري الله (ﷺ) و به قورئاني پيروزه.

• پيغه مبهريش (ﷺ) فهرموويه تي: (إِذَا قَالَ الرَّجُلُ لِلْمُنَافِقِ: يَا سَيِّدُ، فَقَدْ أَغْضَبَ رَبَّهُ

تَبَارَكَ وَتَعَالَى) (١)

واته: ئه گهر پياويك به دوورويه ك بليت: گه ورهم، بيگومان پهروه ردگاري به رزي خوي توره كردووه.

• له فهرمووده يه كي تر فهرموويه تي: (لَا تَقُولُوا لِلْمُنَافِقِ سَيِّدٌ فَإِنَّهُ إِن يَكُ سَيِّدًا فَقَدْ

أَسْخَطْتُمْ رَبَّكُمْ) (٢)

واته: به مونا فو و دوورويه كان مه لين گه ورهم ئه گهر گه وره شبي تو بي مه لي گه ورهم چونكه ئه و كاته پهروه ردگاره كه ت توره كردووه.

(١) حاكم (ژ: ٧٨٦٥) هيناوي تي، وه به يهه قيش له -شعب الايمان- (ژ: ٥٢٢٠) هيناوي تي.

(٢) له سونه ني ئه بو داود (ژ: ٤٧٧٧) به سه حيحي هاتووه، له موسنه دي ئيامي نه حمه ديش (ژ: ٢٢٩٣٩) هاتووه.

جا ئە گەر سەرنج بدەین بە هۆی بە شداریکردن له پرۆسەی ههلبژاردن ئەو کەس و لایەنە
و ئەندامەکانی کە پا شگری ئیسلامیان بە خۆیانەوه لکاندوه یان مەلا و بانگخواز بوون له
پیشتردا دەبی بە پرێزبن له گەڵ ئەندامەکانی تر و شادی و دلخۆشییان له گەڵ دلخۆشیەکانیان
دەربەرن و دووژمن کارییان نە کەن و بە دۆست و هاوڕێی خۆیان یان بزائن ئە گەر پای
پێچەوانەشیان هەبی و ئە گەر ئەندامە کە لەوی بە پراستەوخۆ یان ناپراستەوخۆ کوفر و
شیرکیش ئەنجام بدات و دژایەتی الله و پیغمبەرکەشی (ﷺ) بکات بە دنیاییەوه ئەو
کەسانە ی لەویدا بە شدارێ دە کەن دەبی بەو کەسە کافر و موشریکانە بلێن گەورەم و فلان
و پیشیاندا هەلبلێن و پرێزیان لی بنێن، کە ئەوانە هەموویان دەبنە ئەو پرێگایە
مەترسیدارانە ی لە غەزەبی الله تعالی یان تووش دە کات و جائیز و دروست نییە له
شەریعەتی ئیسلامدا بە دوژمنانی الله تعالی و پیغمبەرە کە ی (ﷺ) بگووتریت گەورە و
پرێزیان لی بگیری و پشتگیری لی بکری ئە گەر بۆ دەعوە و بانگەوازی ئەو قسە و گووتن
و هەلسوکهوتانە یان له گەڵدا بکری ئە پێناو الله تعالی کە ئەویش سنوری خۆی هەیه.

جا کەوابی بەو بەلگانه ی خستمانە روو ئەو کارە ناشیاو و بی شەریعیە ی تیدا دە کری هەم
خۆشەویستی بۆ دوژمنانی ئیسلام و بۆ شوینە کە و هەم بە پرائیش له موسلمانان چونکە
لەوێوە بە دنیاییەوه داوات لێدە کری تۆ بە پرائەتیش بکە ی له موسلمانە پاپەندە پراستەقینە کان

مادهم په پرله مان یان یاسای عه لمانیه ت یان دیموکراسی لئی رازی نییه ته گهر ته و که سه که سی خواایش بی پاپه ندیی سه د له سه د به قورئان و به سوننه ش ده بی پستی تیکه ی! به پرائه تی لیکه ی! هه تاوه کو پاپه ندیی به یاسا شیرکی و کوفری و بی شه رعیه کانی په پرله مان و نه دنامه کانیان و سیسته می عه لمانیه ت و دیموکراسی.

۷- خالی مهوتم له خلیسکان و خراپیهکان! به شداریکردنه له کوږ و نه نجومه نیک

که گالته و گهمه زور جار به الله و به پیغه مبه ر (ﷺ) و به ریږبازه که یان له په پرله ماندا ده کریت و ریږلینان و به گه وره دانانی دووږو کافرانی پپوه ده سته به ر ده بیټ.

ناماده بوونی هه ر کوږ و کو بونه وه یه ک له ئیسلامدا که تیایدا بیږیزی به رامبه ر به الله یان پیغه مبه ری الله (ﷺ) یان ئاینی ئیسلام بکریت به بی به ره له ستیکردنی ته واوی شه رعی به و ریڼگا و پلانه ی که له فهرمووده ی پیغه مبه ر (ﷺ) وه رگیراوه (من رای منکم منکراً فلیغیره بیده، فإن لم یستطع فبإسائه فإن لم یستطع فبقلبه وذلك أضعف الإیمان) ئینجا یان ده رچوون و جیهیشتنیان و واز لیهنانیان ته گهر هیچت له گه لیان پی نه کرا به دلنیا ییه وه ترسناکه و که سه که کافر ده کات.

• الله تعالى فهموويه تي: ﴿وَقَدْ نَزَّلَ عَلَيْكُمْ فِي الْكِتَابِ أَنْ إِذَا سَمِعْتُمْ آيَاتِ اللَّهِ

يُكْفَرُ بِهَا وَيُسْتَهْزَأُ بِهَا فَلَا تَقْعُدُوا مَعَهُمْ حَتَّى يَخُوضُوا فِي حَدِيثٍ غَيْرِهِ إِنَّكُمْ إِذَا

مِثْلَهُمْ إِنَّ اللَّهَ جَامِعُ الْمُنَافِقِينَ وَالْكَافِرِينَ فِي جَهَنَّمَ جَمِيعًا﴾ (النساء: ١٤٠)

واته: بئگومان الله له قورئاندا به سه رتانه وه دايه زاندوه ته گهر بيستان له کوږ و دانيشتيک

کوفر به ئايه ته کاني الله و گهمه يان پي ده کريت دامه نيشن له گهلان تاوه کو نه چنه ناو قسه

و با سيکی تري جگه له کوفر و گهمه کردن به قورئان ته گهر له گهلان مانه وه له کاتي کوفر

و گهمه کردنه که يان که واته ئي وهش وه کو ئه وانن به پراستی الله کو که ره وهی دووږوه کان و

کافره کانه هه موويان بو ناو دۆزه خ.

جا له و کوږ و کو بونه وانه ی که هاو به شی و کوفری تیدا ده کريت و گالته به ئايی ئيسلام و

قورئان و فهمووده کاني پيغه مبه ر (ﷺ) ده کريت ده بی پروادار به ده ست بيگوريت ته گهر

بوی نه کرا به زمان بيگوريت ته گهر بوی نه کرا به تورپهي هه لسي و پروات و پشتيان

تيبکات و کوږ و کو بونه وه و شوينه که به جي بيليت ته گهر وا نه کات و گوياي بو بگريت

وه کو ئه وان کافر ده بيت، دياره رازيه به کوفر و گالته کردنه که يان.

جا په رله مان بوونی وجوده که ی دژايه تی و بپريزييه به رامبه ر به الله و به قورئان و فهمووده

و په تکر دنه وه يانه، کار و باسه کان که له ناويدا باس ده کريت زورجار کوفر و گالته کردنه

بە ئاینی ئیسلام سەرەرای بوون و وجودە کە ی خۆشی که بيشه‌رعی و پیچه‌وانه‌ی ئیسلامه، جا ئەندام پەڕلەمان بە سنوورداری لە چوارچێوه‌ی یاسا و پەڕلەمان دەبی شەرمانە دەستی بەرز کاتەوه ئەگەر پێگای پێدرا لە ماوه‌یه‌کی کەم و کورتی دیاریکراو پەخنه و قسه‌کانی بکات و لە کوتاییه‌که‌ شدا هەر هاوڕێ و دۆستی ئەندامه‌کانی کوفریکاربن که کوفره‌که‌یان کردوو و دژایه‌تی الله و پیغمبەر (ﷺ) ده‌که‌ن، جا ئەوانه‌ی به‌رامبه‌ریشیان هەر بۆیان هه‌یه‌ کوفر و شیرکه‌که‌یان بلێنه‌وه و وه‌لام و پەدیان بده‌نه‌وه.

پاڤه‌ کارانی قورئانی پیرۆز -رحمهم الله- فەرموویانه: ﴿إِنكُمْ إِذَا مِثْلَهُمْ﴾ ئەوه‌ی له‌ کۆر و شوینی ئەوانبیت به‌بی ئەوه‌ی نا چار کرابیت و ئیکراهی له‌سهر‌بیت به‌ مه‌رجه‌ شەرعییه‌کانی ئیکراه له‌و کاته‌دا کوفر و بپریزی کرا به‌ الله و به‌ پیغمبەر (ﷺ) و به‌ ئاینی ئیسلام به‌ره‌هه‌ستی به‌ده‌ست ئەگەر نه‌یتوانی به‌ زمان نه‌یکرد و نه‌پرویشته‌ له‌وی و جیشی نه‌هیشته‌ و بلی به‌س به‌ دل پیم ناخۆشه‌ لی قبول نییه‌ و وه‌رگیرا و ناییت و کافر ده‌بیت^(۱).

^(۱) به‌ نمونه‌؛ پروانه‌ ته‌فسیری قورئوبی (۵/ ۴۱۸)، تبیین جهریری ته‌به‌ری (۴/ ۳۳۰)، فه‌تحول قه‌دیری شه‌وکانی (۱/ ۵۲۷)،

ئه‌وه‌ت بۆ ده‌رده‌که‌ویت.

ئەگەر سەرنجی یەکیەک لە سەر گوزشتەکانی ژياننامەى پيغەمبەر (ﷺ) و هاوێلەکانیشی بدهین ئەوێمان چاک بۆ ڤوون دەبیتهوه که ئەو عوزر و بیانوانە لیان قبول نابێ کاتی کهسێک لەو شوێن و جیگایانە دەمینێتهوه.

لە سەرگوزشتەکەى خالیدی کۆڤی وهلید (رضي الله عنه) له گەل مەجاعەى یەمەنى له کاتی چوونی بۆ یەمامە تاوه کو جهنگی موسەیلەمەى کهزاب بکات و هی هه‌لگه‌پاوه‌کان بکات خالیدی کۆڤی وهلید (رضي الله عنه) هه‌ندێک خه‌لکی له پيش خۆیدا ڤه‌وانه کرد که خه‌لکانێکی بۆ بگرن مەجاعەش یەکیەک بوو له سەرکرده‌کانی به‌نو حەنیفە و له یەمەن گیرا به ده‌ستی هاوێل و سه‌حابیه‌کان و هینایان بۆلای خالیدی کۆڤی وهلید، مەجاعە له‌و هینانه‌یدا گووتی: ئەى خالید تۆ زانیوته که من کاتێک پيغەمبەر (ﷺ) له ژياندا بوو هاتمه لای و موسلمان بووم به‌یعه‌تم پيیداوه ئەمڤۆ من له‌سەر ئەوه‌مه که دوینی له‌سەری بووم واته هه‌ر موسلمانم!

ئەگەر ئەمڤۆ ته‌ماشایشم ده‌کەى و گیراوم به‌ ده‌ستی تۆ له کاتێکدا کهسێک له‌ناو ئیمه کوفر و شیرکی کردوووه ئەو ئایه‌ته‌ى خوینده‌وه ﴿وَلَا تَزِرُ وَازِرَةٌ وِزْرَ أُخْرَى﴾ (فاطر : ۱۸) واته: هه‌یچ کهس گوناخى هه‌یچ کهسێک هه‌ل ناگریت.

خالیدی کوری وه لید (رضي الله عنه) پرووی تیکرد و فهرمووی تهوهی دوینی له سهری بوویت ته مپو وازت لیهیناوه (له موسلمانیه تیه کهت)، رازی بوونت به کار و قسهی تهو درۆزنه (که مه بهستی پی موسه یله مهی که زاب بوو) بیده نگیت لی که تو به ده سه لاتترینی خه لکی یه مامه ی هاتنی منت پی گیشته تهی نه ده با بیانوت نه با و قسه ت کردبا؟ وه کو تهوانه ی قسه یان کرد و روبه پرووی بوونه وه وه کو؛ (ثمامة بن أثال و ابن عمر الیشکری) که روبه پرووی بوونه وه و هاتن بۆلای من له لای من جیگایان بوه وه، ته گهر بلتی له خه لک و گه له کهم ده ترسام لیم هه لبستنه وه تهی مه جاعه، ده بوايه نوینه ریکت بۆ پهوانه کردبام تا پالپشتیم بۆ بناردبای.

واته خالید لی تورپه بوو له قسه کهی رازی نه بوو که مه جاعه ماوه ته وه له سه رده می موسه یله مهی که زاب و ده لی من هه ر وه کو دوینی به موسلمانیش ماومه ته وه و هیچ ئینکاری و ریگریه کیشی نه کردووه له قسه کانی موسه یله مهی که زاب، ده رده که ویت که خالیدی کوری وه لید به بیانوه کانی مه جاعه رازی نه بووه و به بیانووی دانه ناوه چونکه له لای موسه یله مهی که زاب ماوه ته وه و بیده نگ بووه لی.

تهوه له قسه ی مه جاعه ده رده که ویت که گووتی تهی کوری موغیره (واته تهی خالیدی کوری وه لید) ناکری لهوانه هه مووی ببوریت، خالیدی کوری وه لیدیش فهرمووی له

خوینت خوش بووم (واته نه م کوشتی)، به لام له دلم شتیک ههیه له وازهینانم که نه م کوشتی (واته مورتاح نیم به نه کوشنت).

یه عنی دیاره پئی خوشبووه بیکووشتا چونکه ماوه ته وه له لای موسه یله مه ی که زاب و ریگری و به رهه لستی نه کردووه، که موسه یله مه دهیگووت نعوذ بالله من پیغه مبهرم^(۱).

۸- خالی هه شتیم له خلیسکان و خراپیهکان؛ ته و او رهشکردنه وه ی جهنگ و جیهاد و خو ئاماده کردن بو جهنگ و جیهاد (واته ئیعداد کردن).

وه کو ده لئین دیموکراسی بریتیه له وه ی که ده ستا و ده ستی ده سه لات بکریت له ریگی هه لئاردنه وه و بردنه وه ی زۆرینه ی دهنگه کان یان هاوپه یبانیی له گه ل لایه نه کانی تری براوه تاوه کو زۆرینه پیک بهینن و حکومه تی پی رابگه یه نن ئازادی بیروپاش یه کیکی تره له دروشمه کانی دیموکراسیه ت.

نابی هیچ کهس و لایه نییک هه بییت خو ی ئاماده بکات بو جهنگ و جیهاد، ئه وه باوی نامینی و حکومه ت سه ربازی ده بییت و سه ربازه کانیشی له پیناو بهرزکردنه وه ی ئالای عه لمانیه ت و دیموکراسیه ت و پاراستنی سیسته مه که یان و په رله مان و خاک و ولات و...

^(۱) له -مختصر سره و الرسول- شیخ محمدی کوری عبد الوهاب (ل: ۲۵۵) هاتووه، که تیمه کورت و بوخت و گوشراوه که مان

هیناوه ته وه.

ده جهنگن و شهر ده کهن ئەو دهپاریزن نه وهک له پیناو بهرزکردنه وهی وشه ی (لا إله إلا الله)، له گه ل ئەوه دا خو ئاماده کردن (تعداد) به ههردوو به شه که یه وه مه عنه وی و مادی پیوستیه کی شهرعیه کو دهنگی زانایانی له سه ره و بهرده وامه جهنگ و جیهادیش له پیناو الله تعالی واجبکی کیفائی^(۱) یه به بهرده وامی، هه ندیک جاریش ده بیته واجبی عهینی^(۲). جا ئەو که سه ی جهنگ و جیهاد نه کات و له سه ری بی یان تعداد و خو ئاماده کردن نه کات بو جهنگ و جیهاد گوناحبار ده بی.

• الله تعالی فهرموویه تی: ﴿وَأَعِدُّوا لَهُمْ مَا اسْتَطَعْتُمْ مِنْ قُوَّةٍ وَمِنْ رِبَاطِ الْخَيْلِ

تَرْهَبُونَ بِهِ عَدُوَّ اللَّهِ وَعَدُوَّكُمْ﴾ (الأنفال : ۱۰)

واته: ئاماده ی بکه ن بۆ یان ئەوه ی له توانا تاندا هه یه له هیز وه له ئە سه یی دابه سترا و دووژمنانی الله و خو تانی پی بتر سین.

^(۱) کیفائی ئەوه یه که به س بن و بایی ئەوه نده بین جهنگاوه ر و مو جاهی ده کان که نه رک ی شه ره که به گرنه ئە ستۆ به رام به ر به دووژمنان، ئە گه ر ئەوه نده نه بوون ئەو کاته هه تا ئەوه نده ده بن له سه ر مو سلمانانه به گه لیان که ون له پاشان گوناح له سه ر هه مو وان لا ده چی.

^(۲) ئەو کاته ی جهنگ و جیهاد ده بیته فه رزی عه ین تاک تاک ی مو سلمانه کان هه ر هه موو به رده وام له سه ر یان ده بی، له با سی جهنگ و جیهاد ئەم خاله پوونکراوه ته وه و له په رتوو که شه رعی و فقهیه کان براندر اوه ته وه.

پیغه مبه ریش (ﷺ) راقه و تهفسیری ﴿قُوَّةٌ﴾ که ی کرد که لهو ئایه ته دا هاتبوو ده فهرمووی:

(أَلَا إِنَّ الْقُوَّةَ الزَّمِيَّ أَلَا إِنَّ الْقُوَّةَ الزَّمِيَّ أَلَا إِنَّ الْقُوَّةَ الزَّمِيَّ)^(۱) سیجار فهرمووی

ئاگادار بنه وه تیر هاوئیزییه سیجاران ئه وهی دووباره کرده وه، واته لهو ئایه ته دا مه به ست پی

تیر هاوئیزییه نه ک هیزی مه عنه وی و هیزه کانی تری نوسین و بابهت و شته کانی تر.

وه الله تعالی یش سه بارهت به کوشتار کردن له پیناو الله تعالی براندویه تیه وه له قورئانی

پیروژ:

• الله تعالی ده فهرمووی: ﴿كُتِبَ عَلَيْكُمُ الْقِتَالُ وَهُوَ كَرْهٌ لَّكُمْ﴾ (البقرة: ۲۱۶)

واته: ئه ی پرواداران کوشتارتان له سه ر نوسراوه (واته پیویست کراوه).

زانایانی (أصول الفقه) ده فهرموون ﴿كُتِبَ﴾ له قورئانی پیروژدا زۆربه ی جارن به مه عنای

(فرض) دی واته فهرز کراوه له سه رتان، هه رچه نده به سروشتیش پیتان بارگرانییی و پیتان

ناخۆشیی.

جا ئه و کهس و لایه نانه ی پشت له جهنگ و جهاد ده کهن و وازی لیدین الله تعالی و

پیغه مبه ره که ی (ﷺ) هه ره شه یان لیده کهن.

^(۱) له سه حیجی موسلیم (ز: ۱۹۱۷) هاتوو.

• الله تعالى فہرموویہ تی: ﴿ قُلْ إِنْ كَانَ آبَاؤُكُمْ وَأَبْنَاؤُكُمْ وَإِخْوَانُكُمْ وَأَزْوَاجُكُمْ وَعَشِيرَتُكُمْ وَأَمْوَالٌ اقْتَرَفْتُمُوهَا وَتِجَارَةٌ تَخْشَوْنَ كَسَادَهَا وَمَسَاكِنُ تَرْضَوْنَهَا أَحَبَّ إِلَيْكُمْ مِنَ اللَّهِ وَرَسُولِهِ وَجِهَادٍ فِي سَبِيلِهِ فَتَرَبَّصُوا حَتَّى يَأْتِيَ اللَّهُ بِأَمْرِهِ وَاللَّهُ لَا يَهْدِي الْقَوْمَ الْفَاسِقِينَ ﴾ (التوبة : ۲۴)

واته: پیدیان بلی ئەی محمد (ﷺ) ئەگەر باوک و باپیرەتان یان کور و ئەوە کانتان یان براکانتان وە هاوسەرانتان ھۆزە کانتان وە ئەو پارە ی بە دەستان ھیناوە (کۆتان کردووەتەو) ئەو بازەرگانییە ی لێ دەنرسن زیانی لێبکەوئ (واته دلتان پێوہیە) وە ئەو خانوبەرە ی لێ رازین خوشەوێستر و باشتر بیت بە لاتانەوہ لە الله و پێغەمبەرە کە ی (ﷺ) و جەنگ و جیھاد و کوشتار لە پینا و الله تعالی ئەوہ چاوەروان بن تاوہ کو الله فەرمان و عەزابی خو ی دینیت الله پێنمووی کەسانی لە فەرمان دەرچوو ناکات.

• پێغەمبەر ی پێشەواش (ﷺ) فہرموویہ تی: (إِذَا تَبَايَعْتُمْ بِالْعِيَّةِ ، وَأَخَذْتُمْ أَذْنَابَ الْبَقَرِ ، وَرَضِيتُمْ بِالْأَرْعِ ، وَتَرَكْتُمُ الْجِهَادَ، سَلَّطَ اللَّهُ عَلَيْكُمْ ذُلًّا لَا يَنْزِعُهُ حَتَّى تَرْجِعُوا إِلَى دِينِكُمْ)^(۱)

^(۱) فہرموودە کە سەحیحە و لە سونەنی ئەبو داود (ژ: ۳۶۶۲) ھاتووە.

واته: ئه گهر کرین و فرۆشتنتان کرد به عینه^(۱)، وه دهستتان گرت به کلکی چیل و مانگا، پازی بوون به چاندن و زه پراعت، وازتان هیئا له جه ننگ و جیهاد، الله زه لیلی و ژیر دهسته یه کتان به سهردا زال ده کات له سهرتان لا نادات تاوه کو نه گه پینه وه بو ئاینه که تان.

زانایان ده فهرموون مه به ست لیره ئاینه که ئه وه به شه یه که جه ننگ و جیهاده، واته تا نه گه پینه وه سهر جه ننگ و جیهاد و کوشتار نه کهن له وه زه لیلیه پزگارتان نابیی.

ئه وه ئه گهر ته نها دنیا و که سابهت کردن سهرقالت بکات له جه ننگ و جیهاد کردن ئه وه یه ئه نجام و دهرهاویشته که ی، ئه ی ئه گهر پروات پیی نه مینی یان بیگورپته وه به سیسته می دیمو کراسی؟ ئه وه خاوه نه که ی ته واو قیامه تی له ده ست ده چی و دونیاشی ته واو پیی دابین نابیی ههر زه لیل و ژیر دهسته ده بی.

زانایانی ئه هلی سوننه و جه ماعه ده فهرموون ههر که سییک پروای به فهرزیهت و پئویستی جه ننگ و جیهاد نه بی کافر بووه و له ئیسلام دهرچووه.

^(۱) بریتیه له و جوړه کرین و فرۆشتنه ی که خاوه ن شتییک به قهرز بو ماوه یه ک شتییک به فرۆشیتته یه کیک و به حازریش تاماده بی لئی بکړیتته وه به نرخیکی که متر له وه ی پیی فرۆشتووه که ته و بابه ته کرین و فرۆشتنه له لای زوړینه ی زانایان حهرامه و قه دهغه کراوه.

جا هه له و کهم و کورتی و خلیسـکان و خراپه کانی ئە ندام په‌رله مان که ده‌چیتە ناو
 په‌رله مان و تووشی ده‌بی زۆرن به‌لام له‌به‌ر کهمی ده‌رفه‌ت و کات هه‌ر به‌وه‌نده‌ وازی
 لێده‌هینین و ئەوانه‌ی باس‌مان کرد پێمان وایه به‌سه‌ بۆ هه‌ر که‌سیک که بیه‌وی لێی حالیه‌ت
 و تیی بگات، ئەوه‌یش که نایه‌ه‌وی لێی حالێ بی و تیی بگات، به‌ دُنیا‌یه‌وه‌ دلی خوی
 قوفل ده‌دات و هه‌رچی بۆ باس بکه‌ی هه‌ر پشته‌ی تی ده‌کات و بیانویه‌کی تر ده‌هینیه‌وه‌
 و شه‌یتان فیلی لی ده‌کات، کورد گووته‌نی ئەوه‌نده‌ نموونه‌ مشتی‌ک له‌ خه‌رمانی‌که‌ و
 هیوادارین خه‌لکه‌ که‌ لێی تی بگه‌ن و حالیه‌ن و به‌وه‌نده‌ راستیه‌کان پوون بیه‌ته‌وه‌.

پهواندنهوې گومانهکان و ناشکرا کردنيان:

ئيسټاش ديينه سهر ئه و گومانانه ي که ئه و لايه ن و که سانه دهيهينه و وه و ده يخه نه بهر
 گوښکې خه لکې و بلاوې ده که نه وه کاتيک که و ا به و گومانانه وه ده يانه وې خه لکه که
 قه ناعت پي بين و چه واشه يان بکه ن له باس و بابه ته که ته و او حالي نه بن و تي نه گه ن
 تاوه کو به شداري بکه ن و ده نگیان پي بدريت يان ده نگ بده ن، جا ئيمه ئه و راستيانه و
 گومانانه ده خه ينه پروو:

۱- ناشکرايان ده که ين.

۲- ده يان په ويينه و وه هه نديکيان که زور زهق و ناشکران و هه ن ئيسټا له پروپاگه نده کاني
 هه لېژاردن ده کړي بو ئه و ه ي ﴿لِيَهْلِكَ مَنْ هَلَكَ عَنْ بَيِّنَةٍ وَيَحْيَىٰ مَنْ حَيَّ عَنْ بَيِّنَةٍ﴾ (الأنفال : ۴۲)
 تاوه کو ته وانه ي له ناو ده چن و به هيلاک ده چن و پروو په ش ده بن
 ته وه به به يينه و پروونکردنه و وه وه حوجه يان له سهر کرابي، وه ته وانه ي که ده ژين و
 راستيه کان گوي لي راده گرن و کاري پي ده که ن ته وانه ش به به لگه وه و ابکه ن.

هه‌ندیک لهو گومانانه و په‌واندنه‌وه‌کانیان:

۱- گومانس یه‌که‌م؛ په‌تکرده‌وه‌ی دیموکراسی و هه‌لێژاردن قه‌بولکردنی دیکتاتۆریه‌ته‌، پر به‌ ده‌میان سه‌رکرده‌کان به‌ربژیره‌کان دین ئه‌وه‌ ده‌به‌خشنه‌وه‌ به‌ ناو خه‌لکی و بلاوی ده‌که‌نه‌وه‌ و به‌وه‌ چه‌واشه‌یان ده‌که‌ن، ده‌لێن هیچ پێگا چاره‌ی ترمان نییه‌ ئه‌گه‌ر توو بلیی به‌ دیموکراسی و هه‌لێژاردن پازی نیم که‌واته‌ پازیت به‌ ستم و دیکتاتۆریه‌ت و قورخ کردنی ده‌سه‌لات و پاره‌ و پول له‌لایه‌ن تاقم و چه‌ند که‌سیک یان بنه‌ ماله‌یه‌ک، ئه‌وه‌ له‌ پروپاگه‌نده‌کانیان ده‌رده‌که‌وی و زۆرجار ئه‌و قسه‌ ده‌که‌ن و ئه‌وه‌ به‌ خه‌لکی ده‌فروشن وه‌ تۆمه‌تیش ده‌به‌خشنه‌وه‌ بۆ ئه‌و زانایانه‌ و بۆ ئه‌و که‌سانه‌ی که‌ په‌یره‌وی ئه‌و پێگایه‌ ناکه‌ن و پا‌په‌ندن به‌ قورئان و فهرمووده‌ی پیغه‌مبه‌ر (ﷺ)، ده‌لێن ئا ئه‌وانه‌ که‌ ده‌یکه‌ن به‌رگری کردنه‌ له‌ دیکتاتۆریه‌ت و خه‌لکی سارد ده‌که‌نه‌وه‌ له‌ هه‌لێژاردن و ده‌نگدان یان ده‌لێن راست نییه‌ و دروست نییه‌، ئا ئه‌و کاته‌ بزانه‌ یان نه‌زانه‌ ده‌لێن ئه‌وانه‌ به‌رگری ده‌که‌ن له‌ عه‌لمانیه‌ت و دیکتاتۆریه‌ت.

وه‌لامدانه‌وه‌ی ئه‌و گومانه‌ له‌ چه‌ند خاڵێکدا ده‌ییت:

۱- ئه‌وه‌ی وا ده‌لێت به‌ دُنیا‌یه‌وه‌ نه‌ له‌ ئی‌سلام گه‌یشته‌وه‌ و نه‌ له‌ ئه‌و مو‌سلما‌نه‌ پا‌په‌ندانه‌ی به‌ پێ‌بازی پیغه‌مبه‌ر (ﷺ) که‌ له‌ ما‌نا‌ی الله‌ به‌یه‌ک‌گرتن و په‌تکرده‌وه‌ی ها‌وبه‌شی

تیگه‌یشتون ئه‌وانه‌ی نه‌ناسیوه به‌دنیاییه‌وه، چونکه دیموکراسی و دیکتاتۆریه‌ت هه‌ردووکیان نه‌فامین و له‌سه‌رده‌می خۆمان به‌ره‌می عه‌لمانیه‌تن و ده‌ستکردی مرۆڤن و الله‌تعالی به‌هه‌ردووکیان پازی نییه‌ و ئه‌و که‌سه‌ی پرۆای به‌پێی دیموکراسی و هه‌لبژاردن نییه‌ پرۆای به‌ع‌لمانیه‌تیش نییه‌ و پرۆای به‌دیکتاتۆریه‌تیش نییه‌، هه‌ردووکیان به‌حوکم و فهرمانی نه‌فامی داده‌نی که‌الله‌تعالی فهرمووی: ﴿أَفْكُمْ الْجَاهِلِيَّةِ يَنْغُونَ﴾ (المائدة: ۵۰) واته: ئایه‌ ئیوه‌ حوکم و فهرمان په‌وایه‌تی نه‌فامیه‌تتان ده‌وێت به‌سه‌ر حوکم و فهرمانی الله‌تعالی.

که‌واته‌ بۆ موس‌لمانان نه‌هاتووه‌ و قبول نییه‌ به‌لکو ده‌بی‌ بلێن هه‌ردووکیانمان ناوێت و پێیان پازی نین و په‌تیان ده‌که‌ینه‌وه‌، ته‌نها به‌ئێسلام و پێبازه‌که‌ی پێغه‌مبه‌ر (ﷺ) پازین و پیاده‌یان ده‌که‌ین.

۲-دروست نییه‌ بۆ موس‌لمان که‌ پرۆا بێنیت به‌به‌رنامه‌ و سیسته‌مێک که‌ پێچه‌وانه‌ی شه‌رعی ئێسلام بێت و دژبێت به‌قورئان و فهرمووده‌ به‌بیانووی ئه‌وه‌ی ناچاربیه‌یان هیچ‌پێگایه‌کی تر نییه‌ و ئێکراه‌له‌سه‌رمانه‌، به‌یه‌که‌هنگی زانایانی ئه‌هلی سوننه‌ و جه‌ماعه‌وه‌ ئێکراه‌له‌سه‌ر دلدا نییه‌ تۆ پرۆا بێنیت به‌دیموکراسیه‌ت و شتێک، ته‌نها ئێکراه‌به‌مه‌رجه‌ شه‌رعییه‌کانیه‌وه‌ بۆ ئه‌و قسه‌ و گووتنه‌یه‌ که‌ ده‌یکه‌ی، فعل و کرداریش جیاوازی زانایانی له‌سه‌ره‌، که‌

هه ندیکیان ریځای پیده ده ن کاتیک که و تووشتبی که مه رجه کانی ئیکراهی ته وای لی
بیته جی که چوار تا پینج مه رجیان داناوه زانایان وه ئیبن حه جه ریش له (فتح الباری) زور
به کورتی و پوختی دهیان هیئتیه وه.

که واته ناکری تو بلئی هیچ ریځا چارهیه ک نییه مادمه کوفر و شیرک له باوه وه ههیه من
ده چم دهستی پیوه ده گرم و گوناچه که نه نجام دهدهم الله تعالی نه و نه رکهی نه خسته وه ته
سه ر تو.

● الله تعالی فهرموویه تی: ﴿لَا يُكَلِّفُ اللَّهُ نَفْسًا إِلَّا وُسْعَهَا﴾ (البقرة : ۲۸۶)

واته: الله تعالی نه وهی نه خسته وه ته سه ر نه ستوی هیچ که س و فهرد و تاکیک که له
توانایدا نه بی.

● الله تعالی فهرموویه تی: ﴿فَاتَّقُوا اللَّهَ مَا اسْتَطَعْتُمْ﴾ (التغابن : ۱۶)

واته: به گویره ی تواناتان دینداری بکه ن و خو پاریزکاربن و فرمانه کانی الله و
پیغه مبه ره که ی (ﷺ) جیه جی بکه ن.

که واته ناکریت بو ره تکرده وهی نه فامی و کوفر و شیرکیک کوفر و شیرک و نه فامیه تیکی
تر بگرینه بهر و دهستی پیوه بگرین هاوشیوهی نه و کوفر و نه فامیه ته هه لبریزین، به لکو
موسلمان ده بی خوی و خه لکی پی بگهیه نیت و پیداگر بیت له سه ر بیرو پروا و الله به

يه كگرتن و كوفر كردن به طاغوت، ٲه گهر ريځگاي نه بوو ٲه نجاميان بدات با لهو پيٲناوه دا كوچ بكات الله تعالى كاري ٲاسان ده كات، وه له دهرفه ٲيكيش هه وٲي ٲه وه بدات به ريځگاي شهري و ريٲازه كه ي پيغه مبهري (ﷺ) حوكمي الله تعالى بگه ريٲيٲته وه و په پره وي بكات له ريٲازي پيغه مبهري (ﷺ) و چوار خليفه راشيده كه و سووديان لي وه رگري و به سه رمه شقي خو يان دابني.

٣- نابي موسلمان ميكافيل يانه بير بكاته وه و بلي (الغاية تبرر الوسيلة) ماده م من ٲامان جيكي باشم هه يه به ههر كه رهسته و ٲامرازيك بيت ٲه و ٲامانجه به دهست بيٲم ٲاساييه، به لكو له ٲيسلامدا بو به دهسته يٲاني ٲامانجه كان ده بي كه رهسته ي شهري و جائيز و دروست به كار به يٲنريٲ و بگريٲه بهر و به دهستيان بيٲن.

له ٲيسلامدا ٲامرازه كان ده بي شهري و حه لال بن نه وه ك حه رام و بي شهري، هه نديك له وانه ي پاشگري ٲيسلامي يان به خو يانه وه لكاندوه ده لين هه لٲزاردن و ديموكراسي وه كو وه سيله و ٲامرازيك به كاريان ده يٲن و پروامان پي نيه و نا يكه يٲنه ٲامانج، جا له ٲيسلامدا دروست نيه جادو به جادو هه لٲوه شيٲنريٲته وه، وه كه سيك به ٲه نقه ست بكوژي بو ٲه وه ي باشيه كي تر له جي ٲه وه وه له دهست بگري، وه ههر كاريكي تر بكه ي كه حه رام و ٲاوانبي، جا ٲه ي ٲه گهر حه رام و ٲاوانه كه كوفر و شيرك بي؟ به هيچ ريځگايه ك ريځگايه و زاناياني

ئیسلام سه د له سه د و به کو دهنگی قه ده غه یان کردووه و ئایه ت و فهرمووده کان له سه ر ئه وه یه کده نگن، زانا یان (رحمهم الله) ئه وانه یان شیکردوه ته وه و پونکردوه ته وه.

وتیان به ئیام ئه حمه د: که ژنیک ده یه ویت له پیاوه که ی جیا بیته وه و پیاوه که ی ده یه ویت ته لاقی بدات، به لام پیاوه که ی رازی نابیت ته لاقی بدات پاشان هندی له ئه هلی فیل و حيله به ژنه که یان وت: ئه گهر مورته د بیته وه له ئیسلام، نیکاحت له گه ل ئه و پیاوه نامینی ژنه که مورته د بوه وه بو ئه وه ی له پیاوه که جیا بیته وه، ئیامی ئه حمه د (رحمه الله) توپه بوو فهرمووی: ههر که سیک فتوای ئه و کاره بدات یان خه لک فیر بکات یان پیی رازی بیت ئه وه کافره^(۱).

که واته گه راندنه وه ی حوکمی الله کاریکی چاکه و حوکمیکی شه رعیه و پیوستیشه به لام نابیت به ریگای بی شه رعی و شیرک حوکمی الله بینینه وه و هه ولی بو بدین، به لکو به ریگای شه رعی وه کو پیغه مبه ر (ﷺ) کردی.

• الله تعالى فهرموویه تی: ﴿وَأَنَّ هَذَا صِرَاطِي مُسْتَقِيمًا فَاتَّبِعُوهُ وَلَا تَتَّبِعُوا السُّبُلَ

فَتَفَرَّقَ بِكُمْ عَنْ سَبِيلِهِ ذَلِكُمْ وَصَّاكُمْ بِهِ لَعَلَّكُمْ تَتَّقُونَ﴾ (الأنعام : ۱۰۳)

^(۱) ئیامی ئین القیم له کتبی - إغاثة اللفان - (ل: ۳۷۱) هیناویتی.

واته: بهراستی و بیگومان ئهوهیه پێگای پێک و راستم که ئیسلامه شوینی بکهون و شوین
پێچکه و گومراییهکانی جگه له ئیسلام مهکهون که پهڕتهوازهتان دهکات و دوورتان
دهخاتهوه له پێگای الله ئهوهیه الله ئامۆژگاریتانی بێ کردووه تاوهکو پارێزکاری بکهن و
فهڕمانهکانی جێیهجی بکهن و قهدهغهبن له قهدهغه کراوهکانی.

کهواته دوور کهوتنهوه له هاوبهشی و به دهستهپێنانی الله به یه کگرتن مسۆگهر کاری
تهمکین و گه‌یشته به حوکم کردنی قورئان و فهرمووده، ههروهکو الله تعالی فهرموویهتی و
به‌لێنی داوه به پرواداران که خاوه‌ن ته‌وحیدن و کوفریان کردووه به طاغوت و هه‌ولیش
ده‌دهن بۆ ئه‌وه‌ی حوکمی الله بگه‌ڕێننه‌وه حوکمه‌که‌یان بۆ ده‌گه‌ڕێنێته‌وه و ته‌مکینیان ده‌کات
و چه‌سپو و چه‌قیو و دیاریان ده‌کات له‌سه‌ر زه‌وی.

● الله تعالی ده‌فه‌رمووی: ﴿وَعَدَ اللَّهُ الَّذِينَ آمَنُوا مِنْكُمْ وَعَمِلُوا الصَّالِحَاتِ
لَيَسْتَخْلِفَنَّهُمْ فِي الْأَرْضِ كَمَا اسْتَخْلَفَ الَّذِينَ مِنْ قَبْلِهِمْ وَلَيُمَكِّنَنَّ لَهُمْ دِينَهُمُ الَّذِي
ارْتَضَى لَهُمْ وَلَيُبَدِّلَنَّهُمْ مِنْ بَعْدِ خَوْفِهِمْ أَمْنًا يَعْبُدُونَنِي لَا يُشْرِكُونَ بِي شَيْئًا﴾ (النور
: ٥٥)

واته: الله به‌لێنی داوه به‌وانه‌ی که‌وا پروایان هه‌یناوه له‌ ئیوه‌ کار و کرده‌وه‌ی چاکه‌یان کردووه
جێنیشینیان بکات له‌ زه‌وی هه‌روه‌کو ئه‌وانه‌ی له‌ پێش ئه‌وانی جێنشین کردووه و ئاین و
پێنازه‌که‌ی که ئیسلامه‌ بۆیان به‌ریا بکات و له‌ دوا‌ی ئه‌وه‌ی ترسیان له‌سه‌ر بوو بیانخاته

ئەمن و ئاسایشەو و ترسیان لەسەر نەهێلێت ترسەکیان بۆ بگۆرێت بە ئەمن و ئاسایش من دەپەرستن و هیچ هاوبەشیەکی و کەسێک لە گەڵم ناکەنە هاوبەش و بۆم ئەنجام نادن.

کەواتە مەرجی سەرکەوتن ئەوەیە کەوا هاوبەشی بۆ الله بڕیار نەدەن، تەنها الله بپەرستی، کار و کردەوێ چاک بکەن، بە ڕێبازی پێغەمبەرەو (ﷺ) پاپەندی، بە دڵنیاوییەو دەتوانی حوکمی ئیسلام بگەرێنیتەو و زوڵم و ستم و دیکتاتۆریەت و ھەر ھەموو ئەوانی تر جگە لە ئیسلام رەتبکەیتەو و ڕایالی.

٢-گومانس دووھم؛ دەلێن مەیدان و گۆرەپانە کە نابێت تەنها بۆ عەلمانیەکان بێ و بۆیان چۆل بکەن و بەهێلێنەو.

جا نەگووتراو مەیدان و گۆرەپانەکیان بۆ چۆل بکریت بەلکو تەنها گووتراو بەشدار مەبن لە کار و ڕێگا بێشەرعی و کوفریەکان و مەبنە میکیاجی جوانکاری پرۆسەیی عەلمانیەت و دیموکراسی و بەھاراتی تام و چێز و بۆن بۆ خوشکردنی تامی پەرلەمان، لە گۆرەپانە کە شیرانە بە ڕیایی و داناییەو ڕێگای پێغەمبەران (عليهم الصلاة والسلام) بگرنەبەر و بە ڕێکوپێکییەو بە بەرنامەییەکی تۆکمەو بانگەوازی بکەن بەرەو لای الله تەعالی و خەلکی بانگ بکەن بەرەو الله بەیە کگرتن و دووریان بخەنەو لە طاغوت و شیرک و هاوبەشی لە پا شان الله تان خۆشبوی و لە پێناو ئەودا ھەموو کار و ئێشەکان

بکهن و دژایه تی دوژمنانی الله تعالی بکهن له پاشان دینداربن و وازیبن له گوناح و تاوانه کان به دُنیا ییه وه الله تعالی ئا ئه و کاته یارمه تیدهر ده بیّت و له پشتتان ده بیّت و گۆره پانه کهش پیغه مبه ران (عليهم الصلاة والسلام) به و شیوه یه پریان کردوه ته وه و چۆلیان نه کردوه بو سهر و طاغوت و کوفر و شیرکه کانی سه رده می خۆیان به لکو پیغه مبه ران (عليهم الصلاة والسلام) وازیان ده هیئا و پشتیان ده کرد له طاغوت و شیرک و هاوبه شی و ریبازه که ی ئه وان له سه رده مه کانی ئه وان، له ولاشه وه ده عوه و بانگه وازیان ده کرد به ره و الله به یه کگرنن و وازهینان له طاغوت و شیرک و هاوبه شی له کوتایدا الله تعالی سه ری ده خستن.

● الله تعالی ده فهرمووی پیغه مبه ر ئیبراهیم (ﷺ) گوتویه تی: ﴿وَأَعِزِّلْكُمْ وَقَا تَدْعُونَ

مَنْ دُونِ اللَّهِ﴾ (مریم : ٤٨)

واته: مَنْ خۆم گۆ شه گیر ده که م و لیّتان دوور ده که ومه وه له خۆتان و له وانیه ده یه پرستن بیجگه له الله تعالی و هاواری لیده کهن.

ئه وه قسه ی ئیبراهیم (ﷺ) بووه و ئه وه ریبازه که ی ئه و بووه.

ليړه دا پرسيارېک دېته پېشموه:

تايه ئهوانه ي پاشگري ئيسلاميان به خوځيانه وه لکاندووه به ئاشکرا ده توانن بلين ئيمه
 پروامان به ديموکراسي نيه و دوستي ئهوانه نابین که کافر و دوژمنن به الله تعالی؟
 به دنيایيه وه تا ئيستا ئه وه مان نه بېستوه و نه بينیوه و نه خیر ناتوانن و وا شيان نه گوتووه و
 واش نالین، به لکو پروایان پي هیناوه و دوستایه تیان ده کهن و له گه لیاندا ده بن، مه گهر
 تنها گله يی جیبه جی نه کردنی یاسا بیدینی و بېشهرعی و کوفریه کانیاں لی بکهن و بلین
 وه کو ئيمه به یا ساکانی ده سترکدی مروّف زاده و ئه وه ی له په رله مان دهر ده چي پابه ندين
 ئیوه ئه ی عهلمانی پېشیلې ده کهن و ته و او پيیوه پاپه ند نابن، وه ک بلې ئه وه ی ئيمه خو مان
 ته و او گومرا کردووه ئیوه وه کو ئيمه خو تان گومرا ناکه ن و شتی تیدا ده هیلنه وه، که واته به
 زمانی حال و گووتن ئه وه یه هه لویستیان و وایان لیبیراوه و وایان لیبستراره.

که واته کورته ی باس و بابه ت ئه وه یه که بانگه وازی بولای الله تعالی و خو دوور گرتن له
 هاوبه شی و گوناخه کان و خه لک په روه رده کردن له سهر ئه وه له دهره وه ی پرؤسه ی
 ديموکراسي و هه لئزاردن و په رله مان بوونی هه بی به دنيایيه وه باشتر و کاریگه رتره له
 گوره پانه که و گوره پانه که ی پی پرده که یته وه و ئه و کات بو ت چول نه کردوون، ئه گهر بوشت

نهلوا و نهکرا وه کو پیغمبهر (ﷺ) کۆچ ده که ی به ئومیدی ئه وه ی جارێکتر بیته وه گۆره پانه که و پری بکه یته وه وه ک الله تعالی بو پیغمبهری (ﷺ) کرد و بو ئه وه ئه نجامیدا.

۳-گومانس سییه م؛ ده لێن چه ندین چاکه و بهرژه وه ندی پنه دابین ده بیت، له وانه ده بیته گۆره پان و مهیدانی میمبهری بانگه وازی کردن و پشتگیری کردنی چه و ساوه کان و رزگارکردنیان و ماف وه درگرتنه وه یان و گهراندنه وه ی حوکی الله تعالی به قوناغ به ندی.

۱- ئه وه بهرژه وه ندی و چاکیه له ئیسلامدا یا سا و چوارچیوه ی هه یه هه ر ئاوا به بی به لگه و له گومان و هه و و هه وه سه وه دیاری ناکریت، زانایان فهرموو یانه بهرژه وه ندی و مه سه له حه یه ک تی بگریت له گه ل مه قاسیده کانی ئیسلام چ له گه ل هه موویان یان له گه ل یه کیکیان ئه وه به خراپه داده نریت^(۱)، جا له هه موو بهرژه وه ندیه کان چاکتر و له پیشتر ته وحید و الله به یه کگرتنه وه مروّف و جنۆکه له و پیناوه دا به دیه یتراون.

● الله تعالی فهرموو یه تی: ﴿وَمَا خَلَقْتُ الْجِنَّ وَالْإِنْسَ إِلَّا لِيَعْبُدُونِ﴾ (الذاریات : ۵۶)

واته: من جنۆکه و مروّفم ته نها بو په رستشی خوّم و الله به یه کگرتن به دیه یناوه.

^(۱) مه قاسیده کانی ئیسلام پینج خاله سه ره که یه که یه: دین و گیان و عه قل و وه چه و مال.

که واته به شرداری هملئاردن و په رله مان دژه به ته وحید و هملیده وه شینیتته وه و داننانه به طاغوتیه ت و هاوبه شیه ت و کوفر و شیرک ئه وه زور لیک دووره و هیچ به رژه هندی کی پیوه دابین نابیت و له ئیسلامدا جیی نابیتته وه.

زانایان ده فهرموون نابیی به رژه وه ندی و مه سلله حه ته که تیک بگیری ت له گهل به لگه کانی قورئان و فهرمووده، جا له هینانه وهی به لگه کانی رای دووهم باسمان کرد له رابردوودا که گووتیان هملئاردن و به شداریکردن حه رامه و قه ده غه یه و کوفره و نابیی موسلمان توخنی که وی وه پیچه وانیه له گهل ریبازی پیغه مبه ر (ﷺ) و حوکمی الله تعالی ناچه سپیندری به لکو هیدی هیدی حوکمه که لیان ده سپیندریتته وه، له جیاتی ئه وهی ئه وان بتوانن کافر و مشرک و عه لمانی و که سی خراب بگورن ئه وان کاریگه ری زیاتریان ده بی له سه ری، له واقعیدا هر ئه وه بیندراوه و پرویداوه.

۲- وه کو زانایانی ئیسلام فهرموو یانه نابیی به رژه وه ندیه که به رژه وه ندیه کی گه وره تر و په سه ندر له ده ست بدات و پیچوینیت، که به رژه وه ندی ته وحید و الله به یه کگرته گووتمان ئه و له ده ست ده دات.

۳- نابیی به رژه وه ندی و بانگه وازیه که که زور باسی ده کری ت و ده لین ئیمه ده توانین له وی بیکه ین و به لگه ی بو ده هیندریتته وه وه کو زانایانی (أصول الفقه) ده لین که هیچیک له و

خالانهی که ئەوان دەیلێن که ئەوه مهسله‌هه‌تی ده‌عویه کاکه بۆ وا ده‌که‌ی ئەوه به‌رژه‌وه‌ندی بانگه‌وازییه! ئەوه‌ت له‌به‌ر چ وا کرد کاکه مهسله‌هه‌تی ده‌عوه له‌وه‌دایه!
کردویانه به‌ خالێک له‌و خالانه‌ی که ئەنه‌هو له (أصول الفقه) باسکراوه، به‌لگه‌کان بریتین له‌ قورئان و له‌ سوننه و مهسله‌هه‌تی ده‌عوه.

نه‌خێر مهسله‌هه‌تی ده‌عوه قورئان و فهرمووده کانی الله و هی پیغه‌مبه‌ره (ﷺ) ئەوان په‌یره‌و بکری، نه‌ک به‌هه‌وا و هه‌وه‌س ئیمه‌هه‌ر شتی‌ک بکه‌ین ئەو بیانوه‌ی بۆ بی‌نینه‌وه و پاساومان ئەوه‌بی ئەوه به‌رژه‌وه‌ندی بانگه‌وازیه‌که‌ی تیدایه، جا به‌ دنیاییه‌وه به‌رژه‌وه‌ندی بانگه‌وازی له‌و گومان و هه‌وا و هه‌وه‌سانه‌دا نییه.

● الله تعالى فهرمووی: ﴿إِنْ يَتَّبِعُونَ إِلَّا الظَّنَّ وَمَا تَهْوَى الْأَنْفُسُ وَلَقَدْ جَاءَهُمْ مِنْ

(بِهِمُ الْهُدَى) النجم : ٢٣)

واته: ئەوان ئیلا به‌ دوای گومانه‌کان و هه‌وا و هه‌وه‌سه‌کانی خۆیان و نه‌فسیان ده‌که‌ون جا له‌ په‌روه‌ردگاریانه‌وه پێنمویشیان بۆ هاتووه و پێشیلی ده‌که‌ن.

ئوه‌تا پرووداوێک هه‌یه ئیبن جه‌وزی به‌غدادی -رحمه‌الله- هی‌ناویه‌تیه‌وه:

(عضد الدولة) که‌یه‌کی‌ک بوو له‌ سه‌هرکرده‌ به‌ناوبانگه‌کان ده‌سه‌لات و فه‌رمان په‌وایه‌تی موسلمانانی ماوه‌یه‌ک گرتبووه ده‌ست که‌ حوکمی به‌ قورئان و سوننه‌ش ده‌کرد به‌لام سته‌م و

زولم و گوناخیشیان هه‌بوو ده‌لی: له (عضد الدولة) هوه باس‌مان بۆ‌کراوه که هه‌واداری کچیک بوو، بیروه‌هۆشی سه‌رقال کردبوو، ئه‌وه‌بوو فه‌رمانیدا له ئاودا بخنکینریت، بۆ ئه‌وه‌ی بیروه‌هۆشی خه‌ریک نه‌بی‌ت و بی‌ت به‌هۆکاری باش به‌پۆه‌نه‌بردنی مولکه‌که‌ی! ئه‌مه‌ش ئه‌وپه‌ری شی‌تییه، چونکه‌ کوشتنی موس‌لمان به‌بی‌ تاوان هه‌لال نابیت، پروابوونیش به‌ شیاویتی ئه‌و په‌فتاره‌ کوفره، وه‌ ئه‌گه‌ر پروای به‌ شیاویتی نه‌بوو، به‌لام وه‌کو به‌رژه‌وه‌ندیه‌ک به‌دی‌کرد، ئه‌وه‌ هه‌یج به‌رژه‌وه‌ندیه‌ک له‌و شتانه‌دا نییه‌ که پێچه‌وانه‌کاری شه‌رع بن^(١).

٤-گومانس چواره‌م؛ ده‌لێن ئه‌وه‌ی ئیمه‌ کردومه‌نه‌ و ده‌یکه‌ین به‌ چاو لی‌کردنی پێغه‌مبه‌ر یوسفه (ص‌ل‌ل‌ه‌ و‌ع‌ل‌ی‌ه‌ و‌س‌ل‌م‌ه‌) و ئه‌وه‌تا پێغه‌مبه‌ر یوسف (ص‌ل‌ل‌ه‌ و‌ع‌ل‌ی‌ه‌ و‌س‌ل‌م‌ه‌) به‌ شداریکرد له‌و حکومه‌ت و ده‌سه‌لاته‌ی سه‌رده‌می خۆی که ده‌سه‌لاتی کوفریش بوو وه‌ حوکمیان نه‌ده‌کرد به‌ یاساکانی الله‌ تعالی‌.

کارکردنی یوسف له‌ حکومه‌تی پاشاکه‌:

ده‌لێن یوسف پێغه‌مبه‌ر (ص‌ل‌ل‌ه‌ و‌ع‌ل‌ی‌ه‌ و‌س‌ل‌م‌ه‌) به‌ شداریکردنه‌که‌ی له‌ ده‌سه‌لات و حکومه‌ته‌که‌ی هاوبه‌ش بریار ده‌ران و کافران بوو، له‌سه‌ر داوای خۆشیه‌وه‌ بوو چووه‌ ناو ئه‌و حکومه‌ته، جا الله‌ تعالی‌ مه‌ت‌حی یوسفی کردوو له‌سه‌ری (ص‌ل‌ل‌ه‌ و‌ع‌ل‌ی‌ه‌ و‌س‌ل‌م‌ه‌) ئه‌وه‌ نه‌بی‌ قه‌ده‌غه‌ی کردبی له‌سه‌ر ئه‌وه‌ی که ده‌سه‌لاته‌که‌ی وه‌رگرتوو، جا ئه‌گه‌ر ته‌واو سه‌رنجی ئه‌وه‌ی یوسف پێغه‌مبه‌ر (ص‌ل‌ل‌ه‌ و‌ع‌ل‌ی‌ه‌ و‌س‌ل‌م‌ه‌)

^(١) له -تلبیس ابلیس- (ل: ١٨٨) هاتوو.

بدهين له گه ل هې ته وانه ي ته مړو كه به و بيانوو گومانه يه وه خه لكي ده خه له تينن و ده لين
چووينه ته ناو پرؤسه ي هه لېژاردن و دهنگدان و ديموكراسي و عه لمانيه ته وه، ته وه له و چه ند
خالانه زور به كورتي و پوختي ده توانين گومانه كه يان هه لېوه شينينه وه و بره و ينينه وه:

۱- يوسف پيغه مبه ر (ﷺ) به مهرج ده سه لاته كه ي وه رگرت و ده سه لاتي په هاي هه بوو له
ده سه لاته كه ي خويدا، وه به ته واووه تي ده سه لاتي په هاي پيدرا له لايه ن پاشا كه وه و له
ثايه ته كان ده رده كه وي و وه كو رافه كاراني قورئانيش و ايان ثايه ته كان ته فسير و رافه
كردووه.

گومانيشان نيه له وه ي يوسف (ﷺ) پيغه مبه ري الله بووه و مه عسوم بووه، له روانگه ي
ته هلي سوننه و جه ماعه پيغه مبه ران مه عسومن له شيرك و كوفر و گوناچه گوره كانيش،
هر هه له يه كي تريشيان هه بووي به زووترين كات لي ي گه راونه ته وه، جا حوكم نه كردن به
ياسا و شه ريعة تي الله ش له كوفر و شيركه وه يه، كه واته به دلنيا ييه وه يوسف پيغه مبه ر
(ﷺ) ده سه لاته كه ي به په هاي ي وه رگرت و حوكمي كردووه به شه ريعة ت و ياساي الله.

• الله تعالى له قورئاندا فهرموويه تي: ﴿وَكَذَلِكَ مَكَّنَّا لِيُوسُفَ فِي الْأَرْضِ يَتَّبِعُوا مِنْهَا

حَيْثُ يَشَاءُ﴾ (يوسف : ٥٦)

واته: ئا به و جوړه دهسه لاتمان دا به یوسف و پایه دار و جیگیرمان کرد له خاکی میسر دا هه ر پله و پایه یه کی ده ویست له و ولاته دا دهستی ده که وت و بوی ساز ده بوو.

ئه وه تا ئیبن جهریری ته بهری گیراویتیه وه له پیشه و سواد سوودی که ده رباره ی ئه و ئایه ته

فهرموویه تی: (اسْتَعْمَلَهُ الْمَلِكُ عَلَىٰ مِصْرَ، وَكَانَ صَاحِبَ أَمْرِهَا، وَكَانَ يَلِي الْبَيْعِ

وَالْتِجَارَةِ وَأَمْرَهَا كُلِّهِ)^(۱) واته: پاشای میسر- که یوسف پیغه مبهری (ﷺ) دانا له سه ری،

ئه و بووه خاوه نی هه موو فرمان و کاره کان، کرین و فرۆشتن و بازرگانیه کان هه موو کار

و باره کانی گرتبووه ئه ستۆ.

وه پیشه و به غه وی فهرموویه تی ئیبن ئیسحاق و ئیبن زهید فهرموویانه: (وَكَانَ لِمَلِكِ مِصْرَ

خَزَائِنُ كَثِيرَةٌ، فَسَلَّمَ سُلْطَانَهُ كُلَّهُ إِلَيْهِ، وَجَعَلَ أَمْرَهُ وَقَضَاءَهُ نَافِذًا)^(۲) واته: پاشای

میسر- چه ن دین خه زینه ی هه بوو (زۆر بوون)، ده سه لات ی هه موو خه زینه کانی دایه یوسف

پیغه مبه ر (ﷺ)، فرمانی کرد به سه ر خه لکه که دا فرمان و حوکه کانی یوسف ده بی

جیگیر بی و جیه جی بکری ت و گویشی لی را بگیری.

^(۱) ئیبن جهریری ته بهری له -جامع البیان- (۱۵۲/۱۶) وای فهرمووه.

^(۲) پیشه و به غه وی له ته فسیره که ی -معالم التنزیل- (۲۵۲/۴) هیناویتی.

پیشه‌وا قورتوبیش -رحمه الله- فهرموویه‌تی: (ولما فوض الملك أمر مصر- إلى يوسف تلتف بالناس، وجعل يدعوهم إلى الإسلام حتى آمنوا به، وأقام فيهم العدل، فأحببه الرجال والنساء)^(۱) واته: له دواى ئه‌وه‌ی پاشای میسر- ده‌سه‌لاتی دایه‌ ده‌ست یوسف له‌ گه‌ل خه‌لکه‌ که‌دا نه‌رم و نیان بوو، بانگی ده‌کردن به‌ره‌و ئیسلام و الله به‌ یه‌ کگرتن هه‌تا بر‌وایان هینا، عه‌دل و دادپه‌روه‌ردی له‌ ناویان به‌ریا‌کرد، تا وای لی‌هات پیاو و ئافره‌تان یوسفیان خو‌شویست.

ئه‌وانه‌ هه‌مووی ئه‌وه‌ی سه‌لمانده‌ که‌وا یوسف پی‌غه‌مبه‌ر (ﷺ) حوکمی کردووه‌ به‌ ئیسلام و حوکم و فهرمانی په‌های وه‌رگرتووه‌ و شه‌ریعه‌تی ئیسلامی جی‌به‌جی کردووه‌ و بانگه‌وازی خه‌لکی کردووه‌ و هیچ پی‌گرییه‌ک نه‌بووه‌، ئه‌وه‌تا له‌ کو‌تاییه‌ که‌یدا خه‌لکه‌ که‌ زۆربه‌ی بوونه‌ موسلمان.

۲- ئه‌و کاره‌ی یوسف یوسفی نه‌گو‌ری به‌لکو یوسف ئه‌وانی گو‌ری و خه‌لکه‌ که‌ی به‌ره‌و الله به‌یه‌ کگرتن هینا و دووری خسته‌نه‌وه‌ له‌ طاغوت و شیرک و هاوبه‌شی و بوونه‌ موسلمان. ئه‌وه‌تا پیشه‌وا به‌غه‌وی فهرموویه‌تی موجه‌ید که‌ پیشه‌واى موفه‌سیر و پاقه‌کارانه‌ گه‌وره‌ تابعیه‌ وه‌ جگه‌ له‌ویش فهرموویانه‌: (فلم یزل یوسف علیه السلام يدعو الملك إلى

^(۱) له -الجامع لأحكام القرآن- (۲۱۸/۹) هاتووه‌.

الإسلام ويتلطف له حتى أسلم الملك وكثير من الناس^(١) واته: بهردهوام یوسف مهلیک و پاشاکهشی بانگ ده کرد به رهو الله بهیه کگرتن و ملدان بۆ الله و تهسلیم بوونی و موسلمان بوونی، وه له گهلی میهره بان بوو تا وای لیهاش پاشاکهش موسلمان بوو، وه زۆریش له خه لکی موسلمان بوون.

٣- یوسف پیغه مبه ر (ﷺ) له ورد و درشته کانییه وه هه موو کاره کانی به یاسای الله بووه و یاسای غهیری الله تعالی ی په تکر دوه ته وه.

ئه وه تا یه کیک له زانا کانی حه نه فیه کان له خاوه نی حاشیه له سه ر ته فسیری به یزاوی که پیشه و موساله حه دینه ده لی: **(أَنْ يَكُونَ ﴿إِلَّا أَنْ يَشَاءَ اللَّهُ﴾ كَلِمَةً تَأْيِيدَ كَأَنَّهُ قِيلَ مَا كَانَ لِيَأْخُذَ أَخَاهُ فِي دِينِ الْمَلِكِ أَبَدًا لَّأَنَّهُ جَلَّ مِنْ أَنْ يَصِفَ بِمَنْ صَبَّ النَّبِيُّ عَنْ أَنْ يَحْكُمَ بِدِينِ الْكُفَّارِ نَحْوَ قَوْلِهِ تَعَالَى: ﴿وَمَا يَكُونُ لَنَا أَنْ نَمُودَ فِيهَا إِلَّا أَنْ يَشَاءَ اللَّهُ﴾ لَأَنْ عَوَدَهُمْ فِي مَلْتَهُمْ مَا أَنْ يَشَاءَهُ اللَّهُ أَبَدًا)** واته: **﴿إِلَّا أَنْ يَشَاءَ اللَّهُ﴾** ته وه وشه یه کی ته هید و پالپشتی کردنه، له یاسای ئه و پاشایه نه ده بوایه برا که ی گل بدایه ته وه له وه بهرز و گه وره تر بووه (یوسف) که که سییک وه سف کرابی به پیغه مبه رایه تی حو کمی کردبی به ئاین و پریبازی کافره کان **﴿په وای نییه بۆ ئیمه جاریکتر بگه پینه وه سه ر ئه و ئاینه﴾** چونکه

^(١) له -معالم التنزيل- که ته فسیره که یه تی (٢٥٢/٤) هاتووه.

گهړانه وه يان بؤ ناو کوفر له دواي ته وهی موسلمان بوون قه تاو قهت الله ويستی له گهل ته وه نابي.

که واته يوسف پيغمبر (ﷺ) سهد له سهد حوکمی کردووه به ياساکانی الله تعالى.

تايه له گهل ته وهی ئیستا ته وانه دهیکه ن تیک ده کاته وه؟

ته وانه سهره تا پاپه ند دهن به ياسا بيشه رعی و کوفريه کان و گونا حکردن له ياشان ده چنه ناوی ته و او خو يان په ش و پيس ده که ن به گونا ح و شیرک و کوفره کانه وه، کوفر و عملانيه ت و ديموکراسيه ت بایي ته وه لييان رازی دهن که بچنه ناو پرؤسه که و له ناو پرؤسه که ش به شهرمنانه هه ندیک جار دروشمی زه قی ئیسلام و موسلمانان له پیناو به ژه وه ندی و پرو پاگه ندهی هه لېژاردن نه وه ک هینانه جیي وه عد و به لینه کان يان له پیناو الله تعالى دهیکه ن و دهیلتن.

پرسيار: تايه تا چه ند دروسته به مهرج به شداري بکهی له سيستم و ده سه لاتي زالم و سته مکاران يان ته نانه ت هی کوفر و شیرکيشه وه؟

وهلام: ته وه تا قورتبوی پراندويه تيه وه و ده فهرمووی: (قالوا بعض اهل العلم في هذه الاية، ما يبيح للرجل الفاضل، أن يعمل عند الرجل فاجر، والسلطان الكافر، بشرط أن يعلم أنه يفوض اليه في فعل لا يعارض فيه، فيصلح منه ما شاء، وأما إذا كان

عمله بحسب اختيار الفاجر و شهواته و فجوره، فلا يجوز ذلك) واته: هه‌ندیك له زانایان لهو ئایه‌ته‌وه ئه‌وه‌یان وه‌رگرتوو، كه‌ ڕیگا پێدراوه‌ بۆ كه‌سیكى به‌ڕێز و پله‌دار (موسلمان)، كار بكات له‌لای كه‌سیكى گونا‌حكار، یاخود له‌لای ده‌سه‌لاتداری كافر، به‌و مه‌رجه‌ی ئهم كافر ه‌كاره‌كه‌ بگه‌ڕێنێته‌وه‌ بۆ مو‌سلما‌نه‌كه‌، كار بكات به‌و شیوه‌یه‌ی خۆی پێی با شه‌، به‌لام ئه‌گه‌ر به‌ هه‌لێژاردنی خراپه‌ كاره‌كه‌ بوو تیايدا سوودێك هه‌بوو بۆ فیسقه‌كه‌ی و خراپیه‌كه‌ی، ئه‌وا بۆی نییه‌ كار بكات له‌لای.

كه‌واته‌ هه‌ر لێره‌وه‌ ئه‌وانه‌ تێكه‌وتن و هه‌یچ ڕیگایه‌ك نییه‌، كه‌واته‌ دروست نییه‌ چونكه‌ به‌ گۆڕه‌ی هه‌وا و هه‌وه‌سی ئه‌وانه‌، به‌ گۆڕه‌ی كوفر و شیرکی ئه‌وانه‌، به‌ گۆڕه‌ی واژوو‌کردنی كۆمیس‌یۆنه‌ له‌ خاله‌كانی پێش چوونه‌ ناو پروپاگه‌نده‌ی هه‌لێژاردن تاوه‌كو ڕازین بینه‌ ناو ئه‌و پرۆسه‌یه‌وه‌، دانپێدانانی په‌رله‌مان و دیمو‌كراسیه‌ت و عه‌لمانیه‌ته‌، په‌شكردنه‌وه‌ی ده‌عه‌و و بانگه‌وازی ته‌وحید و الله‌ به‌یه‌ك‌گرتنه‌، دووركه‌وتنه‌وه‌ له‌ شیرك و هاوبه‌شی و له‌ طاغوتیه‌ت و جه‌نگ و جیهاده‌.

ئێمامی قو‌رتوبی ده‌فه‌رمووی ڕایه‌کی تریش هه‌یه‌، هه‌ندیكیش له‌ زانایان فه‌رموویانه‌: (إن هذا كان ليوסף خاص عليه الصلاة والسلام، وهذا اليوم غير جائز) واته‌: ئه‌وه‌ تایبه‌ت بوو به‌ یوسف پێغه‌مبه‌ر علیه‌ الصلاة والسلام، پێغه‌مبه‌ری الله‌ بوو الله‌ به‌ تایبه‌تی ڕیگای بۆ

ئه و کردهوه و بو ئه و سهردهمه بوو یان ئه وه شهرعی پیش ئیمهیه له ئیمه و له سهردهمی پیغه مبه ر (ﷺ) قه دهغه کراوه ئیش و کاری پیناکری.

پیشه و قورتوبی ده فهرمووی به لام پاکه ی یه که م په سه ندره، ئه گهر که سه که زانی ئه و ئیشه ی ده دریته دهستی ته و او ده توانیت چاکسازی و پاکسازی تیدا بکات و هیچ مهرجیکی له کافر و بیدین و گونا حکاره کان قبول نه بوو ره ها کرا له وه ی جیبه جیی بکات، که ئه وه نییه و نه بووه له سیسته می دیمو کراتیه ت و عه لمانیه ت و ئه و سهرده مانه ی خو ماندا ده لی ئه و له پیشترو له جی تره که به مهرج بجیته ناوی^(۱).

ئایه یوسف پیغه مبه ر (ﷺ) که چووه ناو ئه و ده سه لاته وه، بووه ئه ندام له ویدا یان حوکمی په های ی درایه دهست؟

پای زیاتر له گه ل ئه وه یه و ئه وه ی لی وهرده گیری که له کو تاییدا یوسف هه موو پرس و را و ئه مر و فه رمانه کانی ئه وی گرت دهست، وه خه لکه که و به پاشا شه وه هه موویان موسلمان بوون و به ره و لای الله تعالی هاتن، به پیچه وانه ی ئه وانه ی ئیستا که و هه ندیک جار یه ک خالی شه رعیشیان پی جیبه جی نابی ئه گهر شتیکی جوزئی که م بکه ن به لام له ولا وه شتیکی گه وره ی ئیسلام و درو شمه کان و مه بده ئی له سه ر داده ئین و له سه ری قه رزار ده بنه وه، به

^(۱) له - الجامع لأحكام القرآن قرطبي - (۲۱۵ / ۹) هاتووه.

پۆشاکهوه دهچنه ژورهوه به پرووتی لئی دینه دهرهوه، به ریشهوه دهچن به تاشینهوه لئی دهردهچن، به ناوی دیندارییهوه دهچن له کوتاییه کهیدا به بیدینی لئی دهردهچن.

ه-گومانس پینجهه؛ دهلین پیغهمبه ریش (ﷺ) به شدارى (حلف الفضول) ی کرد و له پاشان پیغهمبه ر (ﷺ) له دواى پیغهمبه رایه تی فهرمووی ئە گهربانگ بکریم بۆ ئەو حیلغه وه کو (حلف الفضول) ی سهردهمی پیش هاتنی پیغهمبه رایه تی به دهنگیانهوه دهچم و به شدارى ده کهم که پشتگیری کردنی چهوساوه کان و سه ندنه وهی مافه کانیاں بوو.

رِیکه وتنا مهی (حلف الفضول):

(حلف الفضول) بریتی بووه له کو بونه وهی به نو ها شم و به نو زوهره و تیه م له مالی کوپی جه د عانه وه، پیغهمبه ری پیشه وا (ﷺ) به شدارى کرد له و هاوپه یانیتیه، که له نیوان هه ندیک له قوره یشی و تیره کان کرا له نه فامیه تدا هاوپه یانیه که یان به ست له سه ر ئەوهی مافی سته م لیکراوان وه ربگر نه وه و پشتگیری کاریان بن، پیغهمبه ر (ﷺ) که به شدارى کرد فهرمووی ئە گهر له ئیسلامیش بۆی بانگ بکریمه وه به شدارى ده که مه وه، دهلین چون پیغهمبه ر (ﷺ) وای گووت و وای فهرموو ئیمه ش دهچینه ناو په رله مان و پشتگیری چه و ساوه کان ده که یان و مافه کانیاں ده ستینینه وه و له و پیناوه دا به شدارى ده که یان، که له باسه کانی رابردوو ئەوه به لگه یه ک بوو له و به لگانه ی که پای یه که م ده یان هی نایه وه و

پشتیان پێی دەبەست لەوێ هەلئان وەشاندهوه لێرەش بەپشتیوانی الله تعالى وەکو گومانیک که دەیخەنە ڤوو دوو باره دەچینهوه سەری و دەلێن ئیمەش ئەو گومانە بەو خالانە دەرەوینینەوه:

۱- هاوپەیمانیتی لە ئیسلامدا زانایان هەندیکیان ڤاو بۆچوونیان وایه هەلوهشاوتەوه و نەسخ بوەتەوه بە ئایەتی سەیف.

● الله تعالى فەرمووی: ﴿فَإِذَا انْسَلَخَ الْأَشْهُرُ الْحَرْمُ فَاقْتُلُوا الْمُشْرِكِينَ حَيْثُ وَجَدْتُمُوهُمْ﴾ (التوبة: ۵)

واته: ئەگەر مانگە حەرەمه کان ڤۆیشتن و تێپەرین ئیوه کۆشتار لەگەڵ مۆشریکە کان بکەن و بیانکوژن لە هەر شوێنک ئەوانتان بینیهوه. زانایان کۆمه لێکی زۆریان دەلێن جمهور لەسەر ئەوهیه ئەو ئایەتە هاوپەیمانیەکانی نەسخ کردووەتەوه.

● پیغەمبەریش (ﷺ) فەرموویه تی: (ولا تُخَدُّوا جُلُفًا فِي الْإِسْلَامِ)^(۱)

واته: باسی هیچ هاوپەیمانیەتیەکی تر مەکەن چیتەر لە ئیسلام.

^(۱) لە سونەنی ترمزی (ژ: ۱۲۸۹) ئەو فەرمووده هاتووه.

ټيبن ته سير له پاش ته و همرمودانه همرموويه تي: (المخالفة كانت قبل الفتح) واته: به ټيبن و په يمانه کان پيش هتحي مه ککه بوون، له پاش هتحي مه ککه همرمووي: (لَا حِلْفَ فِي الْإِسْلَامِ) واته: هاوپه يمانيتي نه ما له ټيسلامدا.

۲- له گريمانه ي ته وه ي که دروست بي به مهرج هاوپه يمانيتي بکريت و چوونه ناو په رله مانيش ټاوايي، ټيمه ده ټيبن زور جياوازه چوونه ناو په رله مان له گه ل هاوپه يمانيتي به مهرج، له سهر پاي ته و زانايانه ي که به مهرج دروسته:

● (حلف الفضول) له دهره وه ي سيسته مي په رله مان بوو ته نها چه ند سهر و که سيک له شويننک کو بوبونه وه پيش هاتني ټيسلاميش بوو به لام ههرچي په رله مانه له ناو بازنه و ياساي کوفر و سيسته مي کوفر دايه.

● (حلف الفضول) ته نها بو يه ک خال بوو پشتگيري کردني چه وساوه کان بوو سته م ليکراوان بوو وه ماف سه ندنه وه يان بوو به لام په رله مان چه ندين دابه زين و پاپه ند بووني به ياساکاني کوفري و بيشه رعيه وه پيوه يه و ده بي دابه زي له خاله گرنگه کاني ټيسلام بو يان، جا ته گهر به بي هيچ باج و دابه زننک له عه قیده و بيرو پروا له ههر شويننک پشتگيري کردني چه وساوان هه بي ته وه يان ريگا پيدراوه، به لام ته وه له ناو سيسته مي عه لمانيه ت و په رله مان و هملټارډن قه ت نايه ته دي، به لکو سته مي گه وره

به شداريكرده لهوئ، له چوار چۆهي ياسا نه بئ قه تاوقهت ريگات پئ نادريت و قسه كانت سه رناگرئ، له كو تاييه كهيدا هه ر بايي ئه وه ندهت پیده كرى جه ماوه ر و خه لكه كه هان بدهي، ئه وان ده نيريه پيشه وه و بو خوت ناوئري بچي و به شدار نابي، ئه وانيش به شيان ده بيه ليدان و شق و پيلاقه و كوشتن و ناموس بردن و گرتن.

• ده سه لا تداره كان خودي خو يانن سته مكار و خه لك ده چه وسيننه وه، هه ر په رله مانه كه يه هه ر حكومه ته كه يه كه ئه و په رله مانه دروستي كردوو و داني پيدا هيتاوه هه ر سيسته مه كه يه چه و سانه وه ي تيدا يه و خه لككي زور ده وله مه ند و پار و چه ور ده كات، وه خه لككي چه وساوه و ژير ده ست ده كات، جا تو له ناو به رله مانه كه دا ده بئ به گز ده سه لات و سه رووك و حكومه ت و ئه وانه دا بچي و نه يان هئلي، سه ره تا داواي ئه وه يان ليبيكه ي به ره و لاي الله تعالى بين و مو سلمان بن له پا شان زولم و سته ميش نه كه ن و لئيان قبول نه كه ي.

٦-گومانس شه شم؛ ده لئين ئه وه تا ئه بو تاليب پيغه مبه ري (ﷺ) په نادا، مو تعيمي

كو ري عه دي پيغه مبه ري (ﷺ) په نادا كه له طائف ها ته وه ناو مه ككه و پيغه مبه ر ئه وه ي پئ باشبوو و پئ رازي بوو، جا ئيمه ش خو مان په نا ده ده ين به ئه نداميتي په رله مان و

چوونه ناو پرۆسهی ههلبژاردن و ئهنجومهنی یاسا دانان تاوهکو بانگهوازی بکهین وهکو پیغهمبهر (ﷺ) وایکرد.

ئهو گومانهش بهو شیویه ههلهوه شیریتتهوه:

ئایه پیغهمبهری الله (ﷺ) هیچ دابهزینیکی له پله بهرزهکانی ئیسلام و ئیمان کرد بۆ مامی یان بۆ ههر کافرێکی تر یان پاشکاوانه بانگهوازیه کهی خۆی دهکرد؟

پیغهمبهر (ﷺ) به هیچ نهوع و جوړیک ههچیک له جارهکانیش بۆ دڵ راگرتنی مامی چ ئهبو تالیب بووبی چ ئهبو لهههه بوبوبی یه ک قسهی له قسه شهعهیهکان و تهناوته له کافرکردنی باب و باپیرهکان و قسه گووتن به بت و سههنهههکان و به درۆ ههینانهوهیان تهنازولی نهکرد و دانهبهزی و ههچی لی نهشاردهوه.

- پیغهمبهر (ﷺ) له دواي مردنی ئهبو تالیب که ئهبو لهههه ب دی په نای بدا، ئهو کانه ئهبو جههل ئهبو لهههه دهئیریتته لای پیغهمبهر (ﷺ) پیتی دهلی بلی عه بدولوته لیب له کوئییه، پیغهمبهر (ﷺ) به بی دوو دلی له دووهم جار که ئهبو لهههه دیتتهوه لای دهلی ئهوهی عه بدولوته لیب له سههری مردووه و ئهوهی له گه لیشی له سههری مردوون هه موویان له ناو ئاگرن.

ټه و حوكمه شهرعويه پروونكرده وه، نالي له بهر دل راگرتني ټه بو له هب تاخيري بكم يان
دواي بخم يان نه يلتم يان لي دابه زم، كه ټه وانه ي پاشگري ئيسلاميان به خويانه وه
لكا ندووه ټه و دابه زينه ده كهن بو هملېژاردن و چوونه ناو په رله مان و له كاتي ټه ندام
بوونيشياندا، هيچيان يه ك ناگريته وه له گه ل هي پيغمبر (ﷺ).

جا ټه وان مهرجيان نه بوو له سهر پيغمبر (ﷺ) له په نا دانه كهي، وه پيغمبر هيچ
مهرجكي ټه واني قبول نه بوو، به لام پيغمبر (ﷺ) راشكاوانه قسه كاني خوي ده كرد و
ليان بي منته بوو كه واته ټه و شيان هله شاهيه وه و وه ك يه ك نين.

۷-گومانس هوتهم؛ ده لين پيغمبر (ﷺ) چوته ناو بازار و خه لك و مال و ته نانه ت
په رله مان و نادي قوره شيش، ئيمه ش ئاوا ده چينه ناوي و بانگه وازي تيدا ده كين وه كو
ئيقتيدا كردن به پيغمبر (ﷺ).

پيغمبري پيشه وا (ﷺ) داني نه نابوو به نادي و په رله مانه كهي ټه وان، له رابردوودا
باسمان كرد كه باوكي وه ليد ديه لاي پيغمبر (ﷺ) پيشنياري ټه و هي بو ده كات بكرته
سهروك په رله مان و هه موو كار و باره كاني بدرته ده ست ته نها قسه نه لي به وان و به بت
و سه نه مه كانيان، پيغمبر (ﷺ) په تي كرده وه و سهره تاي سوره تي فصلت تا ثايه تي
سيژده هه مي به سهردا خوينده وه (له رابردودا ته واو تيشكان خسته سهر و پروونمان كرده وه).

به لکو پيغه مبهري (ﷺ) به ئا شكري ده چوو (بازاريان، ماليان، ريگا و بانيان، نادية كانيان) له هر شويك ئهواني بېنايه بانگي ده كردن بهر و الله به يه كگرتن و بت و سه نه مه كاني ئهواني به درو ده هيناوه و ده يگوت ته نها الله به رستن و دووركه ونه وه له طاغوت و كوفر بكن به طاغوت به و شيوازه ي كردووه پيغه مبهري (ﷺ)، به بي ئه وه ي بچي ته ناو هملټزاردن و نه دامي تي بوون له په رله مان و ده زگا كاني سه رده مي كوفر و شيركي قورپه ي شي و نه بو جهل و نه وان و دانيان پيدا بني و له گه ليان له قاقاي پيكه نين دات و ده ست له ملاني بكات كاتيک هله ده ستن و ده روڼ به دنيا ييه وه پيغه مبهري (ﷺ) وانه بووه، به لکو پيغه مبهري (ﷺ) بهر و (لا اله الا الله) ئهواني بانگ ده كرد و ده ي فهمو (قوله لا اله الا الله تفلحوا) كاريكي شهرعي و دروستي ده كرد و له هيچيک له خاله كاني ئيسلام دانه ده به زي، كاتيک پيدان ده گوت نه وه چيه تو بو ئيمه ت هيناوه، ده ي فهمو و من (ذبح) م بو تان هيناوه، نه بو جهل پي ده گوت دابه زه له وي نويز مه كه جاريكي تر، ده ي فهمو و به لي نويز ده كه م و كرنوش بو خوا كه ي خوم ده به م و په رستراوي ئيوه په رستراوي ناره وان حق نين و نابي به رسترين و نايان په رستم، به و شيوه يه بوو پيغه مبهري (ﷺ).

۸-گومانس هه شتم! محمدي كوري مه سه مه كاتيک چوو كه عبي كوري نه شرف بكوژي، پيغه مبهري (ﷺ) ريگاي پيدا چهند قسه يه ك له سه ر ئيسلام و له سه ر پيغه مبهري

(ﷺ) بکات ته گهر کوفر و بيشه رعيش بن، جا ته ویش وایکرد تاوه کو تهو بکوژی، جا ئیمهش که دهچینه ناو په پرله مان و دیمو کراسیهت و تهوانه بو تهو مانه که خالیکی گه وره وه کو محمدی کوری مه سله مه دابین بکهین و دهسه لاتی کوفر و نه فامیهت نه هیلین.

لهو چهند خالانه دا تهو گومانه ده ره وینینه وه:

۱- تهوانه قیاسیان کردووه له سه ر محمدی کوری مه سله مه، قیاسه که ی تهوان زور زور لیک دووره و هیچ یه کتر ناگریته وه، چونکه پیغمبه ری پشه وا (ﷺ) بو کاریکی دیاری کراوی سهر بازی بوو محمدی کوری مه سله مه ی نارد ریگایدا هه ندیک قسه و کار بکات تاوه کو له ماوه یه کی که م و کورتدا که عبی کوری ته شرف بکوژی وه کو فیلی جهنگ.

● پیغمبه ری پشه وا (ﷺ) دهفه رموویت: (الحرب خدعة)^(۱)

واته: جهنگ فیله.

تهو کاته سه ری گرت و فیلیان لیکرد و کوشتیان و له بنیان هیئا.

جا زور جیاوازه له وهی بچیه ناو په پرله مان و دانی پیدا بنییت و کوفر و شیرکه بهرده وامیه که بکه ی، وه ته گهر دهسه لاتیش بدریته دهست که نادریته دهست وه میسر و

^(۱) له سه حیجی بوخاری (ژ: ۳۳۰) هاتووه، له سه حیجی موسلیم (ژ: ۴۳۶۰) هاتووه.

جه زائير و تهوانه شاهيدن، ته گهر تهوانه ي کهوا پاشگري ئيسلامييان به خويانهوه لکاندووه لهو ريگايه دا دهريش چن لي ناگه پين خيري لي بينن و هر پروايان پيان نيه و نه کردووه، به دنيايي هوه ئا تهو کاته دهبي جاريکي تريش دهسه لات بدهيته هوه ته بو جه هل ئاساکان و جاريکي تر ياساي نه فاميه ت بيته هوه کايه هوه ته گهر تو دهرنه چووي له خوليکي تر دا.

۲- سه ريکي سه ختي کوفري دژ به الله و به پيغه مبهري کهي (ﷺ) پيوه له ناو برا، تهو هملټارډن و په رله مانه ي کهوا ده کريت نه وه کو سيستم و ياسا و سه راني عهلماني و ديموکراسي و دوژمناني الله و پيغه مبهري (ﷺ) پيوه له ناو ناچيت به لکو پيوه چه سپو تر و جوانتر ده بيت و به بهرچاوي خه لکه وه ته و او دپرازي تريته وه و به رده و اميه تي پي ده دريت.

۳- له رواله ت لادان و هه لگه پرانه وه ي تاکي و فهردي بوو وه چند قسه يه کي ديار يکراو يش بوو وه کو فيلي جه نگ، به لام ته وه ي په رله مان و ياساي ديموکراسيه ت و عهلمانيه ت و چوونه ناو تهو سيستمه و هملټارډن به دنيايي هوه کومه ليه و هه لگه پرانه وه و گوريني پروگرامه و پيچه وان ه ي ته وحيد و الله به يه کگرتن و ئيسلام و بيرو پروايه، جا له بهر ته وه دروست نيه ده ستگرتن بهو خاله و بهو شيويه گومان دروست کردن بو خه لکه که، بيشه رعيه و هيچ به لگه يه کي تيدا نيه.

۹-گومانس نۆیهم؛ نه جاشی له دواى ئه وهى موسلمان بووه حوکمی نه کردوووه به قورئان

و له گهڵ خهڵکه که دا که نه سرانی و کافر بوون ماوه ته وه، ئیمه ش وه کو ئه وه دهچینه ناو

په رله مان و له گهڵ ئه وه بێ پروایانه دا ده ژین و گهر پیمان نه کریت حوکم به قورئانیش ته واو

بکهین به لکو له هه ندیک خالدا بتوانین حوکم به قورئان بکهین.

جا ئه وه به لگه هیانته وه و ئه وه گومان دروست کردنه شیان به وه چهند خالانه

ده ره ویتته وه:

۱-هیچیک له وه رووداوانه ئایهت و فهرمووده نین و به لگه ته نها له ئایهت و فهرمووده ی

سه حیحی پیغمبه ر (ﷺ) وه رده گیرئ و ههر ئه وان سه ر مه شقن و ئه گه رچی هی

نه جاشیش وا نه بووه و ئیستا روونی ده کهینه وه.

۲-نه جاشی پاشایه کی به ده سه لات و بهرز بوو به سه ر نه سپرانیه کان و فه رمان و بریاره کانی

سه د له سه د جیبه جئ ده کرا، به پیچه وانیه ئه ندام په رله مانه کان و ئه وانیه ده چنه ناو ئه وه

پرو سه یه و به ژداری ده کهن له ئه نجومه نی یاسا دانان ده بئ ئه وان ملکه ج بن بو سیسته م و

یاسا کانی په رله مان و کوفر و شیرک و گوناخ و تاوانه کان نه وه ک ئه وان پاشا و خه لکه که

بگۆرن و ده سه لاتدار بن بایی ئه وه نده.

۳- ئهوانه ی ئیستا ناتوانن له سنوری یاساکانی دیموکراسیهت و په‌رله‌مان ده‌ربچن و ده‌بی بیپاریزن و جیبه‌جیی بکه‌ن، به‌لام هیچ به‌لگه‌یه‌ک به‌ده‌سه‌انه‌وه‌نییه‌که‌وا نه‌جاشی (رحمه‌الله) یاسای کوفری جیبه‌جیی کردیی.

زانایان ده‌فهرموون له‌دوو ئه‌گهر به‌ده‌ر نه‌بوو ه‌ی نه‌جاشی:

• ئه‌و کات ته‌ورات و ئینجیلی له‌بواری یاسا و شه‌ریعه‌تدا جیبه‌جیی ده‌کرد، ه‌یشتا هه‌موو حوکمه‌کانی ئیسلام ته‌واو دانه‌به‌زی بوو، وه‌به‌ویش نه‌گه‌یشتبوو، تیکی ده‌کرده‌وه‌له‌گه‌ل قورئان و حوکمه‌شه‌ریعه‌کان که‌پیغه‌مبه‌ر (ﷺ) ه‌ینابووی.

• نه‌جاشی ئه‌وه‌ی پێی گه‌شتبووبی جیبه‌جیی کردوو به‌لام له‌وکاته‌ی موس‌لمان بووه‌که‌جیاوازی له‌سه‌ره‌دیاره‌ئه‌وانی تری هه‌مووی پێی نه‌گه‌یشتوووه‌بیانووی هه‌بووه‌که‌پێی نه‌گه‌یشتوووه‌له‌به‌ر ئه‌وه‌یه‌جیبه‌جیی نه‌کردوووه‌.

که‌واته‌هیچ به‌لگه‌یه‌ک له‌به‌ر ده‌ستدا نییه‌که‌نه‌جاشی حوکمی شه‌رعی پێی گه‌یشتبوی و جیبه‌جیی نه‌کردیی و سه‌رپیچی کردیی.

۴- مانه‌وه‌ی نه‌جاشی وه‌کو پاشا و کوچ نه‌کردنی له‌سه‌ر فه‌رمانی پیغه‌مبه‌ری الله (ﷺ) بووه‌و به‌رژه‌وه‌ندی مس‌ۆگه‌ری موس‌لمانانی تیدا بووه‌، که‌نزیکه‌ی هه‌شتا موس‌لمانی له‌

هاوه لانی پیغمبر (ﷺ) پیوه پاریزراو بوون و نه یدانه دهستی کافر و مشرکه کانی قوره یشی.

جا نه ندام په پرله مانه کان و نه و لایه نانه ی که پاشگری ئیسلامیتان به خوټانه وه لکاندووه کاتیک ده چنه ناو په پرله مان ته نانه ت ناتوانن بهرگری له نه ندامه فیل لیکراوه کانی خوشتان بکه ن کاتیک ده گیرین و تازار ده درین، نه وه هیچ که هر ناتوانن بهرگری له وانه بکه ن که خاوه ن ته وحیدن و پایه ندن به ئیسلام یان بیان پاریزن، به لکو له جیاتی پاراستن بو دلخوش کردنی عه لمانیه ت و دیمو کراسیه ت تا پیتان پروا بکه ن ئیوه پاستگون له گه لیان هه ندیک جار دزایه تیشیان ده که ن و حه قتان به سه ریانه وه نییه و پشتگویان ده خه ن یان یارمه تی ده سه لات و سته مه که ده دن له سه ریان، جا که واته نه و گومانه ش هه لوه شایه وه.

۱- گومانس دهیم! نه بو به کری سدیق هه لټزردرا و به هه لټزاردن کرا به خه لیفه یان عومه ریش له دوا ی نه وه وه، که واته هه لټزاردن له سه ره تای ئیسلامه وه هه بووه و له چاخ ی پیشینان کاری پیکراوه و دروسته و په وایه.

جا ئهو گومانه‌ش لهم چهند خاڵه‌دا هه‌لده‌وه‌شێنینه‌وه‌:

١- هه‌لێزاردن له ئیسلامدا له ئەلفه‌وه‌ تاوه‌کو یا ئه‌وه‌ی سه‌رنجی بدا و تو‌زیک خو‌ینده‌واری هه‌بێ ده‌زانی که‌وا جیا‌وازه له‌ گه‌ڵ ه‌ی دیموکراسیه‌ت و ئه‌و هه‌لێزاردنه‌ی سه‌رده‌م، له ئیسلام ئه‌وانه‌ی به‌ر‌بژێر ده‌کرین که‌سی دیاریکراو و تایبه‌تن وه‌کو ئه‌بو به‌کر و عومه‌ر ده‌بێت چهند سیفه‌تێکی دیاریکراویان هه‌بێ، به‌عه‌داله‌ت و دادپه‌روه‌ربن، علم و زانستیان هه‌بێ، که‌م و کورتییان نه‌بێ له‌ لاشه‌ و جه‌سته‌ بۆ خه‌لیفایه‌تی، که‌سی خراپ و بێ پروا به‌هیچ نه‌وعێک کاندید نا‌کری و ئه‌و مافه‌ی پێی نا‌دری.

٢- ئه‌وانه‌ی ده‌نگیش ده‌ده‌ن و پرایان لێ وه‌رده‌گیریت که‌سی دیاریکراون، که‌ پێیان ده‌گوتری (أهل الحل والعقد) وه‌ پرایان له‌ گه‌ڵ ده‌گۆر‌د‌رێته‌وه‌ و له‌ دوا‌ی را‌گۆڕینه‌وه‌ ئینجا ب‌پ‌یار ده‌دری.

٣- له‌ ئیسلامدا ه‌یچ ئه‌نجومه‌نێک نییه‌ پێی ب‌گوتری ئه‌نجومه‌نی یاسا دانان، چونکه‌ یاسا دانان ته‌نها مافی الله‌ تعالی‌ یه‌ ﴿إِنِ الْحُكْمُ إِلَّا لِلَّهِ﴾ له‌ سو‌رته‌تی الأنعام و سو‌رته‌تی یوسف.

٤- له‌ هه‌لێزاردنی ئه‌بو به‌کری س‌دیق (رضي الله عنه) ته‌نها راو‌ژ بوو له‌ نێوان هاوه‌لان کرا، به‌بێ به‌شداریکردنی ئافه‌ره‌تان و خه‌لکه‌ گه‌شته‌که‌، ئینجا ب‌پ‌یار درا ئه‌بو به‌کر خه‌لیفه‌ بێ و له‌ پاشان خه‌لکی بۆ بانگ کرا و به‌یعه‌تی پێدرا.

جا ئهوانه هه ره مووی ئه وه ده سه لمینی ئه وه ی ئه وان ده یلین ته نها گومان و چه واشه کردنه و هه لوه شایه وه و هیچ به لگه یه ک له وه دا نییه که پئی بچه ناو ئه و پرۆسه یه و له یه ک خالی بچوو کیش تیک ناکه نه وه له گه ل هه لئاردنی دیموکراسیه ت و عه لمانیه تی سه رده م و زۆریش لیک دوورن و تیوانیان ئاسان و پرسیانه.

۱- گومانی یازدهیم؛ ده لێن به شدار ی کردنمان ناچار یه و ئیکراهه یان پئویسته و زه روره ته چونکه ناچارین ئه گه ر وانه کهین ئه ندا ما کانمان ده گیرین پێگامان پینادری... زه رره تیکی ئیستاشه، که واته ئیمه ناچار کراوین به شدار بین له و په رله مان و شوینه دا یا خود بووه ته زه روره ت.

له دوو خالی سه ره کیدا ئه و گومانه ده ره و پینمه وه:

۱- له ئیسلامدا ئیکراه بریتیه له وه ی که ئین چه ره له (فتح الباری) ده فه رموویت: زۆر لیکردن (اکراه) به زۆر ئیلام و پئویست کردنی غهیره به شتیک که ئه و نایه ویت. وه مه رجه کانی زۆری کردن (اکراه) چوارن:

۱- ئه وه ی هه ره شه و ته هدیده که ده کات توا نای هه بیته، به سه ر جیه جی کردنی هه ره شه کهیدا وه ئه و شته ش که هه ره شه ی لیکراوه بو کردنی به (ووته یان کردنی) توانای

دهتکردنهوه و بهرگری کردنی نه بیټ له خوی ته گهر بههلهاتن و ږاکردن و فیراریش بیټ له دهستی.

۲- گو مانی زوری وابیټ (غلبة الظن) ته گهر داواکهی ته نجام نه دا، هه ږه شه که ی له سه رجی به جی بکات.

۳- ده بیټ ته و هه ږه شه و ته هدیده ی لی ده کری ده ست به جی و فهوری بیټ، ته گهر پی بلین ئیستا ته و کاره نه که یت، سبهینی ئاوات لی ده کم و هه ږه شه که یت به سه را جیبه جی ده کم ته وه ته گهر کاره که بکات به زور لیکراو (مکره) ناژمیردی، به لام ته گهر هه ږه شه ی کاتیکی که می لیکراوو بو جیبه جی کردنی کاره که وه ته وه ی هه ږه شه که ی ده کرد کار و عاده تی و ابوو که هه ږه شه که جیبه جی ده کات ته وه ته گهر ته م کاره که ی کرد زوری کراوه و (مکره).

۴- ده بیټ له ته و که سه ی هه ږه شه که ی لیکراوه شتانیك دهرنه که وی که به لگه بن له سه ر ته وه ی که به ویستی خوی ته و کاره ته نجام ده دات^(۱).

^(۱) -فتح الباری- (ج: ۱۲، ل: ۳۱۱).

۵- هه نديکي تر ده لښ ته و ټامرازه ي هه ږه شه که ي پڼده کړيټ که سه که ي پي بکوژريټ يان ته نداميکي پي له کار بخت يان ليداني زور و توندي يان ټاسان ته حمول نه کړي يان زيندانيکړدنې دوروو دريژيټ.

ټمه مه رجه کاني زور لي کردن (اکراه) بوو، که به دلنياسيه وه هيچيان لهو کهس و لايه نانه ي به شداري هملټارډن ده کهن نه هاتوه ته جي و نايه ته جي شته کان زور ليک دوورن.

له گريمانه ي ټوه ي که ناچار بکړي و بلين وايي و ټيکراهيان له سه ريټ، ټوه کات ده بي کوچ بکهن لهو شوينه، نه وه ک ملکه چ بکهن بو نا چاريه که يان مادهم ده توانن رابکهن، ټه وانه له جياتي ټوه ي رابکهن ده رڼ به ره و چوونه ناو پرؤ سه که و خويان به ناو ټاگره که دا ده ده ن.

۲- زهروره تيش له ټيسلامدا بريتيه له وه ي ده بي که سه که گه ي شتيته ټه و ټاسته ي که ټه گر قه ده غه کراوه که نه کا و نه خوا له ناو ده چي يان نزيکه له له ناو چوون^(۱)، وه کو که سيک که پارويه ک له گه رووي مابيته وه ټه گر قومنيک ټاره ق له وي بي ده ستي به ټاو و هيچ شتيکي تر نه گات ټه گر فريکي پيوه لي نه دا و پاروه که ي پيوه قووت نه دا زهني غاليب ټه وه بي که

^(۱) ټهم و ته يه هي ټيامي زهرکه شيه و له -الدر المنثور- هيناويټي.

دهخنکي تهو کاته بايي تهوه نده بوي دروسته، چونکه (الضرورات تقدر بقدرها) به ته ندازهي خوي بوي دروست دهبيت نهوه ک بهردهوام بوي دروستي بيکا و به کاري بينيت ههر تهوه ندهي که پيوستيتي پيگاي پي دهدری.

کهواته تهوه گوماتيکه نهک زهرورته نيه و ناچار نهکراون، بهلکو باوه شيان بو کردوه تهوه و کومپانيایه که بهرهو لای دهچن و بزيوي زياني دونيايان پي دابين دهکهن، له بهر تهوه يه تهوه نده قهلسن کاتيک که بهرگري دهکري و راستيه کان پو، ون دهکريتهوه لهوهي که بهشداربن له هملټارډن و له په پله مان.

۱۲-گومانس دوازدهيم؛ دهلین تهو باس و بابه ته باس و بابه تيکه که زانايان قسه يان لي کردوه و را جياوازي لي دروست بووه و کو دهنگي له سهر نيه، کهواته نابيت ريگري بکريت و ئينکاري لهو شتانه بکريت که ئيختيلافي له سهره له پاشان ئيمه بهو پرايه دهکين و قه ناعه تمان بهو پرايه هه يه که دروستي دهکات.

تهو گومانهش بهو خالانه دهره وينينهوه:

۱- به گویره ي هه لوه شانده وه ي به لگه ي تهوانه ي خاوه ني پای يه کهم بوون که گووتيان دروسته بومان دهرکه وت پای يه کهم هيچ به لگه يه کيان له دهست نه بوو، وه پای يه کهم تهوانه بوون که يان به نه زانينه وه بووه و له ماهيه تي باس و بابه ته کانين نه ده زاني يان له

کۆتایدا کە بۆیان ڕوونکراوەتەووە لە فتوا و بۆچوونەکانیان پاشگەز بوونەتەووە، ئەگەرنا ئەوانیش تەنھا مەزھەبێکی هەڵە کە کردوویانە ئەگەر کەسە کە زاناش بێ بە دنیایەووە هەڵ دەکات، جا ئەووە سەنگی مەحەک نێهە لە شتێک کە دەمە دەمی تێدابی ئیمە قسە ی لێنەکەین و ڕیگری لێ نەکری و بە هەریەک لە پرایەکان بە کەیفی خۆمان بکەین.

● اللہ تعالیٰ فەرموویەتی: ﴿فَإِنْ تَنَازَعْتُمْ فِي شَيْءٍ فَرُدُّوهُ إِلَى اللَّهِ وَالرَّسُولِ إِنْ كُنْتُمْ

تُؤْمِنُونَ بِاللَّهِ وَالْيَوْمِ الْآخِرِ ذَلِكَ خَيْرٌ وَأَحْسَنُ تَأْوِيلًا﴾ (النساء : ۵۹)

واتە: ئەگەر ناکۆک بوون لە شتێک بێگەرێننەووە بۆ لای اللہ تعالیٰ و قورئانە کە ی و بۆ لای پیغمبەر (ﷺ) و فەرموودەکانی ئەگەر ئێوە ڕواتان هیناوە بە اللہ تعالیٰ و ڕۆژی دوا ی.

۲- باس و بابەتی جیاواز دەبێ بەرھەڵستی لێ بکری و ڕیگری لێ بکری، ئەووە تا ئێین

قەیمی جەوزی (رحمہ اللہ) فەرموویەتی: (خَطَأً مَنْ يَقُولُ لَا إِنكَارَ فِي مَسَائِلِ الْخِلَافِ)^(۱)

واتە: ئەووە هەڵە کە کەسێک بێ ئینکاری و بەرھەڵستی ناکری لە باس و بابەتە

ئێختیلافی و جیاوازیەکان.

۳- باشە ئە ی بۆچی ئێوە وەکو پیرە ژنی دۆ لێ ڕژا و هەر پرتە و بۆلەتانە، زۆر بە توندی

ڕیگری لەو ڕاو بۆچوونانە دەکەن کە قەدەغە ی هەلبژاردن و بەشداریکردن تێیدا و

^(۱) لە -إعلام الموقعين- ئێین قەیم لە (ج: ۱، ل: ۳۷۳) هیناوتی.

دهنگدان و په‌رله‌مان ده‌که‌ن و به‌خاوه‌نه‌کانیان تۆمه‌ت ده‌به‌خشنه‌وه و بێ‌پێزییان به‌رامبه‌ر ده‌که‌ن، ده‌لێن ئه‌وانه‌ به‌رگری کاری عه‌لمانیه‌تن! ئا ئه‌وانه‌ نا‌یانه‌وێ حوکمی ئیسلام بگه‌رێته‌وه! چه‌نده‌ها قسه‌ دروست ده‌که‌ن و ده‌لێن، چونکه‌ به‌لگه‌تان له‌ ده‌ست نییه‌، که‌واته‌ قسه‌ی خۆتان به‌لگه‌یه‌ له‌سه‌ر خۆتان.

ده‌ستان گرتوو به‌ته‌ن‌ها گێڕانه‌وه‌ی قسه‌ی هه‌ندێک له‌وانه‌ی که‌ گوتوو‌یا نه‌ جائیزه‌، هه‌ندێک جاریش که‌ لێی ده‌کوڵیته‌وه‌ وانیه‌، وه‌ به‌ داخه‌وه‌ زۆر جاریش مه‌ندیل له‌به‌ره‌ جوبه‌ له‌به‌ره‌کان ئه‌وانه‌ی مه‌یلیان هه‌یه‌ به‌لای یه‌کیک له‌ لایه‌نه‌کان که‌ به‌لعام ئاسا ئه‌م‌رۆ عه‌ده‌ت و ژماره‌یه‌کی زۆریان به‌خشرانه‌وه‌ وه‌کو گوشتی خێر، هه‌ر لایه‌ن و که‌سیک به‌شی خۆیانی لێیان بردوو و هه‌موویان مه‌لا و مه‌ندیل به‌سه‌ر و جوبه‌ له‌به‌ری خۆیانیان هه‌یه‌، کاتیکی که‌ ده‌لێن ئه‌وه‌ پێویستییه‌ ئه‌وه‌نده‌ سه‌د زانایه‌ ئاویان فتوا داوه‌ و وایان گووتوو به‌رۆ له‌گه‌ڵی دا‌بنی‌شه‌ نه‌ پێنا سه‌ی په‌رله‌مان ده‌زانیت نه‌ ده‌زانیت زانایه‌کان کێن نه‌ ده‌زانن ئایه‌ ئه‌وانه‌ی وایان گووتوو ئاستیان ئاستی ئه‌وه‌یه‌ پێیان بگووتریت زانا به‌مه‌رجه‌ شه‌رعه‌کان و زه‌وا‌بیته‌کانه‌وه‌ وه‌ له‌ کوی وایان گووتوو و له‌ چ سه‌رچاوه‌یه‌ کدایه‌ هه‌یچیان به‌ ده‌سته‌وه‌ نییه‌، مه‌گه‌ر له‌ناو لایه‌نه‌کاندا چه‌ند که‌سیک له‌ ئه‌نته‌رنیته‌ و شتی تر هه‌ندێک شتیان کو کردبێته‌وه‌، به‌بێ ته‌حقیق و لێکۆلینه‌وه‌ ئه‌وان ده‌یکه‌نه‌ سه‌رچاوه‌ و له‌سه‌ری

دهرۆن، دهبی له الله تعالى بترسن بگه پینهوه لای الله تعالى تهوانه خو یان گومران و خه لکیش گومرا ده کهن پیغه مبهەر (ﷺ) ئیمه ی لی ئا گادار کردوه تهوه که ده فهرموو یت: (أَنَّا أَخَوْفَ مَا أَخَافُ عَلَيْكُمُ الْأَئِمَّةَ الْمُضِلُّونَ)^(۱) واته: له هه موو شت و که سیک زیاتر تهوه ی ده ترسیم له سهر ئومه ته کهم تهو پیشه وایه گومرا گومرا که رانهن.

۱۳- گومانی سیزدهیم؛ ده لێن کاکه دیموکراسیهت و په رله مان پیک وه کو شورای ناو ئیسلام وایه و له زۆر شت له یه ک ده چن، تهوه تا له ئیسلامیشدا پاوێژ کردن و شورا کردن هه یه.

تهو گومانهش بهو خالانه ده رهو یتهوه:

- ۱- شورا له ئیسلامدا وشه یه کی عه ره بیه و چه مکیکی قورئانییه، به لام هه رچی دیموکراسیهت و په رله مان وشه و چه مکی خو رئا وایه و ته ورپییه.
- ۲- له شورا دا ده سه لاتی ته شریعی بو الله یه به لام له په رله مانی دیموکراسیدا ده سه لاتی ته شریعی بو خه لکه.

^(۱) ته بو داود له سونه نه که ی هینا ویتی (ژ: ۶۲۵۲) فهرمووده یه کی سه حیحه.

۳- شورا ته نهها له و باس و بابه تانه پراویژ ده کات که ئیجتههاد و کوشهش کاری لی ده کریت نه ک له دهقه کانی قورئان و فهرمووده پراویژ بکات، بهلام پهپله مان و دیموکراسیهت ده باره ی ههموو باس و کاریک ته گهر بیروپرواش بی و پیروزیس بیت قسه ده کات.

۴- شورا ته نهها له نتوان کوشهش کاران و موجته هیده کان و نه هلی حل و عه قده، بهلام پهپله مان له نتوان ههموو چین و تویره کانه کافر و مونا فاق و بی پروا و زانا و نه فام و داوینیس و خراب.

۵- شورا پرایه کان به لگه و دهلیل یه کلایی ده کاته وه، بهلام له پهپله ماندا پرایه کان زورینه ی دهنگ یه کلایی ده کاته وه.

۶- له شورادا دهنگدان نییه له سهر شتیک دهقی قورئان و فهرموده ی له سهر هاتبی، بهلام له پهپله مانی دیموکراسیدا زوربه ی ههرامکراوه کان به زورینه ی دهنگ حه لال ده کرین.

۷- شورا ئاینی الله یه و ده بی پروامان پیی هه بیت، بهلام دیموکراسیهت و پهپله مان ریبار و ئاینیکی عه لمانیهت و مرووف کرده زاده ی بیر و هووشی مروقه، که واته پیچه وانه ی ئیسلامن و طاغوتن و ده بی پروامان پییان نه بی و کافر بین پییان.

۸- شورا له سهر پای په سه ندی زانایان پیویسته بهلام پاپه ند کهر نییه بو فرمان په وای مو سلمانان و خه لیفه ی مو سلمانان سه د له سه د پییه وه پاپه ند بی ده توانی له دوا ی پراویژ و

شورا کهش ره ئیه کی تری خوی هه بی به لگهی له دهستدایی و پئی له سهر دابگری و ئه و جیبه جیکات، به لام له په رله مان و دیمو کراسیه تدا ئه و یاسایانه ی که له په رله مان ده رده چیت به زورینه ی ده نگ یه کلا ده کریته وه کهس و هیچ لایه ک بوی نییه هه لی بوه شیئته وه و پیوه پاپه ند نه بی، ده بیئت شهرعیه تی پی بدری.

ئه وانه هه ندیک بوون له جیا وازیه کانی نیوان شورا و په رله مان، جا تیکه لکردنیان به یه کتر به دلنیا ییه وه ئه وه تیکه ل کردنی حه ق و باطله تیکه ل کردنی نا په وایه تی و په وایه تییه له یه ک کاتدا، وه ک ئه وه وایه بلیی شه و و پۆژ وه ک یه که و تیکه ل یه کن.

• الله تعالى فہرموویہ تی: ﴿وَلَا تَلْبِسُوا الْحَقَّ بِالْبَاطِلِ وَتَكْتُمُوا الْحَقَّ وَأَنْتُمْ تَعْلَمُونَ﴾

(البقرة : ٤٢)

واته: راست و په و تیکه ل مه کهن به نا په و و درۆ، حه ق و راستی مه شارنه وه له کاتیکدا که خۆتان ئه مه ده زانن.

• له ئایه تیکی تر دا فہرموویہ تی: ﴿يَا أَهْلَ الْكِتَابِ لِمَ تَلْبِسُونَ الْحَقَّ بِالْبَاطِلِ

وَتَكْتُمُونَ الْحَقَّ وَأَنْتُمْ تَعْلَمُونَ﴾ (ال عمران : ٧١)

واته: ئه ی خاوه ن نامه کان بۆ پۆشاکی درۆ ئه کهن به بهر راستیدا، وه راسته که ده شارنه وه له کاتیکدا خۆشتان ئه مه ده زانن.

جا الله تعالى فرمانی کردووه بپروا نههينين به جگه له پيياز و ئاينى الله و كوفر بكهين به طاغوت، ئينجا ئهوهى وابكات دهستى گرتووه به قولپى بههيزى (لا اله الا الله): ﴿فَمَنْ يَكْفُرْ بِالطَّاغُوتِ وَيُؤْمِنْ بِاللّٰهِ فَقَدِ اسْتَمْسَكَ بِالْعُرْوَةِ الْوُثْقٰى﴾ (البقرة : ٢٥٦) واته: ئهوهى كافر بيت به طاغوت و بپروا بينيت به الله تعالى دهستى گرتووه به قولپى بههيزى ئيسلام كه (لا اله الا الله) يه.

جا ئهوهى شورا و ديموكراسى و پهپلهمان يه كسان بكات وه كو ئهوه وايه كه بهديهينهر و بهديهينراو واته خاليق و مهخلوق به يه كسان.

ئهوه تا له مهيدانى حهشر و حيساب و قيامهت و جهه نه مدا لى يه شيان دهبيتتهوه كه الله تعالى دهفهرموويت: ﴿قَالُوا وَهُمْ فِيْهَا يَخْتَصِمُونَ﴾ * تالله ان كُنَّا لَفِي ضَلَالٍ *
 ئسويكم رب العالمين ﴿ (الشعراء : ٩٦-٩٨) واته: بت پهريستان له كاتيكددا له دوزه خدا شهپه قسه و ئازاوه يانه (له گهل په ستر اوه كانيان دا) دهلن * سويند به الله ئيمه له گومپراييه كى ئاشكرادا بووين * كاتيك ئيوهمان دهبرده ريزى پهروهردگارى جيهانيانهوه.

جا نابى پهپلهمان و ياساى ده ستركرد و ديموكراسى و عهلمانيهت بينينه ئاستى ئيسلام و دينى الله تعالى و قورئان و فهرموودهى پيغمبهر (ﷺ) ئه گهر نا بهو شيويه لى يه شيان دهبينهوه و الله تعالى ليمان قبول ناكات.

ئیسـتاش دینه سهر ئهوهی بزانیـن حوکمی بهربژیر و دهنگـدهـر له ئیسلامدا و له پروانگهی
قورئان و فهرمووده چیه و چییان بهسهر دیت و وهک چۆن له قهلهـم دهـدرین و زانایان
چییان فهرمووه.

حوکمی بهرېژير و دهنگدهر

له و تويزينه وهی که واکه خستهانه بهر ده ستان بۆتان ده رکهوت که واکه دوو ړا هه بوو، به لام ړای ته واکه و دروستتر له گهل ړاو بۆچوونی دووهم دابوو که قه دهغه و حه رامي کردبوو به کوفري ده زانی و ههر ته ویشیان په سه ند و ته واکه بوو به هه موو به لگه کان که ړوونمان کرده وه.

جا خاوهن ته واکه بۆچوونهی دووهم ته وانیش جیاوازن له حوکمدان به سهر بهرېژير و دهنگدهر، به و شیوازهی خواره وه:

۱- لایه نی که م ته واکه سه ی که واکه خوی بهر ژير ده کات یان دهنگ ده دات و به شداری ته واکه ړپړسه یه ده کات گوناخبار و تاوانباره.

۲- هه ندیکیشیان دهیگه یه ننه ته واکه ئاسته ی که ده لئین کافر ده بیت، به س به ړه هایي کوفره که یان به سه ردا ده گوتریت و به ته عین و دیاریکراوی کافر ناکرین.

۳- هه ندیکي تریشیان ده لئین نه خیر به ته عین و دیاریکراویش کافر ده کرین، به لام هه ندیکي ړوونکرده وه و دوور و دریژی هه یه بۆ ته واکه سه ی که دهنگدهره، به لام بۆ ته واکه سه نییه که خوی بهرېژير کردووه.

جا ئهوانه ي که خو يان بهر بژير کردووه يان ئهوانه ي به ته مان دهنگ بدن يان دهنگيان داوه و ددهن با ئاگاداري خو يان بن و له الله بترسن و بگه پښه وه و ئه و حوکمه شهرعيانه له خو ياندا نه هښنه جي.

بهر بژير دوو پای سهره کي له سهره:

۱- کاره که کوفره و به په هايي کافر ده کړي، به ته عين و ديار ي کراویش ده بي دريژه يان پي بدريت، به و شيوازي داهاتو و که باسي ليوه ده که ين.

۲- کاره که ي کوفري گه ورهيه، دهر بچيت يان دهر نه چيت به کافر داده نريت و له ئيسلام دهر ده چيت و به ديار يکراوي و ته عيني کافر ده بي و بيانووي نه فامي و عوزر به جه هل يشي بو نيه.

دريژه ي پای يه کم له سهر حوکم ي بهر بژير (المرشح):

پای يه کم ئهوانه ي که ده لين کوفري په هايه و ده بي دريژ بکريته وه و ته عين ناکري و ديار ي ناکه ين به ديار يکردن که سه که پي کافري، به و دور و دريژه قسه ي ليده که ن.

هەندیک لە زانایان بەربژێر دەکەنە چوار جۆر سەبارەت بە حوکمدانی

شەرعی لەسەریان:

۱- **جۆری یەکەم؛** ئەگەر چوووە ناو پەرلەمان یاسایەکی دانا کە پێچەوانەی شەریعەتی

ئێسلام بوو یان ڕێککەوت و ڕازی بوو لەسەر یاسایەکی پێچەوانەی شەرع یان دەنگی

بۆدا، ئەو هەڵبەش بڕیار دەر و موشریک و کافر، بیانووی نەزانین و نەفامی و عوزر بە

جەهل و تەئویل کردن یان بەرژەوهندی بۆ نییە.

• اللہ تعالیٰ فەرموویەتی: ﴿أَمْ لَهُمْ شُرَكَاءُ شَرَعُوا لَهُمْ مِنَ الدِّينِ مَا لَمْ يَأْذَنْ بِهِ

اللَّهُ﴾ (الشوری : ۲۱)

• یان فەرموویەتی: ﴿إِنِ الْحُكْمُ إِلَّا لِلَّهِ﴾ (یوسف : ۶۷)

• یان فەرموویەتی: ﴿وَلَا يُشْرِكْ فِي حُكْمِهِ أَحَدًا﴾ (الکھف : ۲۶)

۲- **جۆری دووەم؛** ئەندام پەرلەمان ئەگەر بچیتە ناو پەرلەمان و سویند بخوات لەسەر

پێزگرتنی دەستوری کوفری، زاناییت بەوێ لەناو دەستورە کەدا هەیه لە پێچەوانەکانی

شەرعی اللہ، ئەو کوفر و هەلگەڕانەوێ (واتە مۆرتەد دەبێ و کافر دەبێ ئەگەر پێشتر

موسڵمان بووبێ)، جا بە جدی بیت یان جگە لە جدیەت، بە چاکی دانابی یان نا، بێگومان

کوفری کردووە بە زانایی و بە ئەنقەست بە هەلبژاردنی خۆی، وەکو ئەو وایە کە سویندی

له سه ر پیز لئنانی لات و عوزا خواردییت، یان سویندی له سه ر پیز لیگرتنی یاساکانی
قوره یشی سه رده می پیغه مبه ر (ﷺ) خواردییت، واته وه کو ئه وه وایه بلی سویند ده خوم
لات و عوزا به پیزن! ده یان پاریزم! به رگرییان لی ده که م! له بته کان، له سه نه مه کان، له
کوفره کان، له شیرکه کان! وایه.

جا ده لئین ئه وه شیان هه ر کوفره به کوفری گه وره به دیاریکراوی کافر ده بی و له ئیسلام
ده رده چی و هه لده گه پیتته وه عوزر به جه هل ی بو نییه.

۳- جوړی سییه م! ئه م به شه یان یه کیک له زانایان که هیناویتیه وه (شیخ علي خضیر) ه
رهنگه نه هه بووبی و نه بشه پیتته چی ئاسان یانی وه کو گریمانه یه ک دانراوه، ده لی گه ر
سویندی نه خوارد له سه ر پیز لئنانی ده ستور و یاسا دانان، وه به شرداری نه کات له
یاساکانی پیچه وانیه شه ریعت، به لکو په تی بکاته وه و دهنگی له دژ بدات، ئه وه هه له یه و
گومراییه و پیچه وانیه پیاوی پیغه مبه ری کردووه (ﷺ) بو چاکسازی و گوپین و
به رپاکردنی ده وله تی ئیسلامی، به لام کافر نییه ئه گه ر پینگای گومراییه و هاوبه شی گرت به
رینگا بو بانگه وازی و بو گوپین و چاکسازی.

● الله تعالى فہرموویہ تی: ﴿فَمَاذَا بَعْدَ الْحَقِّ إِلَّا الضَّلَالُ﴾ (یونس : ۳۲)

واته: له دوا ی حه ق و په وایه تی هیچ رینگا و شتیکی تر نییه جگه له گومراییه.

که واته لیڤه ئەو مەبەستی ئەوێه دهلی گوناحبارە تاوان بارە گومرا بووه بەس نەچوووه ته بازنی کوفر و پییهوه کافر نابێ، لهو کاته دا که هیچ سویندیک ناخوا له سەر دهستوره که و هیچ یاسایه ک دەر ناکات و دهنگیشی بو نادات که پیچهوانه ی ئیسلام بێ به لکو ده بیته له دژیشی بوه ستیتهوه.

جا ئەوه نییه و لێی قبول ناکری هەر له سهرهتاوه، به لام دهلی له بهر ئەوه گوناحبارە چونکه رینگایه کی جیای له رینگای پیغه مبه ر (ﷺ) گرتوه ته بهر بو چه سپاندنی حوکمی ئیسلام و گۆرانکاری و چاکسازی و به حساب پاکسازی.

جا ئەگەر سهرنجی ئەو جور و به شه ی سییه م بدهین به دنیاییه وه تاوه کو ئیستا نه بوونی ههیه و نه به ئاسانیش دیته جی، که بتوانیت سویند نه خوات و له گه ل یاساکانی دژ به ئیسلام نه بیته و به ئا شکراره تیان کاته وه و له دژیان بوه ستیتهوه، به دنیایی سهرۆکایه تی په رله مان و ئەندامه کانی تر و سیسته مه کهش ئەوه ی لی قبول ناکات، ئەوه ته نها ئەگەر دانانیکه.

٤- جورى چوارهم؛ له خاوهن ئەو پرایانه بهر بژیر ده که نه دوو جور:

- جورى يهكهم؛ هەر کهس و لایه نیک که موسلمان بیت و ئیسلامیانه بیر بکاته وه و گومان و ته ئویلاتی زور و به ناو به لگه ی هه بیته و سهری لی شیوا بیت، ئەوه رینگاکه و

کارە کە ی کوفرە، بەلام بە دیاریکراوی کافر نابێت، تاوێ کو بیانووی نەبڕیت و حوجە ی
لەسەر نە کریت و گومانە کانی نەپەرە و پێرینەو.

• **جۆری دووهم؛** ئەوێ زالبیت بەسەر خلیسکان و هەلەکانی و گومان و
تەئویلاتە کان و بەلگە کانی لەلابی بە دیاریکراوی کافرە و تەعین دەکری، چونکە
مەوانیع و قەدەغە کانی کافر کردنی تیدا نەهاتووەتەجی و مەرجه کانی کافر کردنیشی
لێ هاتووەتەجی.

پاو بۆچونی زانایان لەسەر حوکمی دەنگدەر (الناخب):

دەنگدەریش بەپێزان خەتەر ناکە ئاگاداربێ ئەوانە ی بەشداری دەکەن و بە تەمان دەنگ
بدەن یان دەنگتان داوێ بزانی دەنگدەر یەعنی (الناخب) زانایانی خاوەنی پای دووهم
دەنگدەر بۆ دوو جۆر دابەش دەکەن:

۱- جۆری یەکم؛ ئەوێ تێی گەشتی و بەشداری هەلبژاردن بکات و دەنگ بدات بە
نۆینەرێک و لە جیاتی خۆی پەوانە ی بکات بۆ ئەوێ یاسا دابنیت یان دەنگ بدات و
پازی بیت لە سەر یا ساکان کە دژ بە ئیسلامن، ئەو کافر دەبیت و لە ئیسلام دەردەچیت،
مەگەر ناچار کرابێ و ئیکراهی لەسەر بیت بە مەرجه کانی ئیکراه و ناچارییەو، یانی
کەسیک گیرایی تەفەنگی لەسەر پراگیرایی بلین ئەگەر بەشداری ئەو دەنگدانە نەکەیت و وا

نه ليني و وا نه که ی ئيمه ده تکورښن، که نه وه شـيان ئاسان نيه و نه بووه، خه لکه که به هـلېژاردنې خوۍ و به دلي خوۍ ده چي.

جا ده لين نه گهر ئيکراهي تيدا نه بوو به مهرجه کاني ئيکراهه وه، نه و که سه بزاني هـلېژاردنه که به ما ناي نه وه يه نه نداميک بو په رله مان هـلـده بژيري که ياساي دژ به ئيسلامي تيدايه و بريار ده دري، ئا نه و که سه که ده نگيدا پيوه کافر ده بيت و له ئيسلام ده رده چيت.

۲- جوړی دووهم؛ نه يزاني بيت که به ربژيره که ده بينه نه ندام په رله مان و ياسا داده نيت پيچه وانه ی ئيسلام يان به يا سایه ک رازی ده بيت و دهنگي له سر ده دات که پيچه وانه ی شهرعي ئيسلامه، به لکو واتيگه شتووه له بهر خزمایه تي دهنگي پيده دا يان له بهر نه وه ی که واتيگه يه ندراوه که خزمه ت گوزاري بو دابین ده کات پړگا و بان جاده مه عاش و فلان شتي بو چاکده کات، نه وه له بهر نه زانين و شاره زانېوني به کاری په رله مان و حالی په رله مان و ياساکان و پرؤسه که يه وه نه ک له بهر نه زانين و عوزر به جه هل به وه ی که و شيرکي کردووه و شيرکي نه ناسيووه ئيمه موشريک و کافري ناکه ين، به لکو نه و زانايانه ده لين له بهر نه وه ی نه و حالی په رله مانه که ی نه زانيوه و حوکمه که ی نه زانيوه و کاره که ی نه زانيوه، به خوۍ که سه که موسلمان بي ته وحيدی هـبي و کافر نه بوو بيت، نه وه ته نيا

گوناحی تووش بووه، ته گهر لهو پیناوه دا وایکرد و دهنگه که یدا و به شداری کرد، وه
 راستیه تی نه نجومه نی یا سا دانانی بو پوون نه بوو بوویه وه، به لام له دواي نه وهی که سیک
 بو پوونکرده وه و ته و او حالی کرد و تی گه یاند و به لگه کانی بو هیناویه وه که کاری یا سا
 دانان و دژ به ئیسلامی تیدایه، نه وه نه و کات ته گهر هر پیداگیری کرد له سهر دهنگدان و
 به شداری کردن، به دهنگدان و به شداری کرده که ی کافر ده بیت و له ئیسلام دهرده چی.

پرسیار: تايه نه وانه ی ده بنه نه ندانم به پرله مان و دهر ده چن و لهو ده زگایانه ی ههن، جائیز
 و دروسته هانایان ببرد ریته لای، له دواي دهر چوونیان به بی نه وهی ده نگت پی دابن و
 پروات پی هی نابن و له گه لیاندا بو بیت، بو کار و باری مو سلمانیک که گیرایی یان سته می
 لی کرابی تا وه کو نه و سته مه ی له سهر لا بچیت؟

وه لام: زانایان فهموویانه ته گهر داننه نیت به نه ندانمیتی و کوفر و گوناحه کانیه وه و هیچ
 مه رجیکي له سهر نه بیت و دانه به زیت له بیرو پروا و عه قیده که ی ته نها بو نه و داواکاریه
 بچیتته لای که سته مه که و گوناحه که ی له سهر لابدات یان به ری بدات مو سلمانه که، نه وه
 ده لین جائیز و دروست و ریگا پیدراوه، ههرچه نده هه ندیکیشیان ده لین چاکتر وایه
 نه وه ش نه کری، با که سه که ته رجیح نه بی و که یفی به خو ی نه یه ت و نه ی کاته پروپاگهنده ی
 هه لټراردن، لهو کاته دا که و ا جاریکتر به شداری ده کات و هه لده بژیردریته وه.

پای پهسهند لهسهر حوکمی بهشداریکردن له ههلبژاردن:

پای پهسهند له ههر دوو پایه کان که له سه ره تا گووتمان ئایه دروسته بهشداریکردن یان نادرسته، که پای یه کهم پینگایان پیدای و هه ندیک پییان واجب و دروستیش بوو، پای دووهم قه دهغه یان کرد و پییان کوفر و شیرک بوو، لهو دوو پایانه دهلین پای دووهم راست و دروست و پهسهنده که گووتویانه حه رامه و قه دهغه یه و کوفر و شیرکه ههلبژاردن و دهنگدان بۆ ئه نجومه نی یاسا دانان، له بهر ئه و خالانه ی که ئیستا دهیخهینه بهر دهستان:

۱- پای یه کهم به لگه هیئانه وه کانیا نمان هیئانه وه به ئایهت و فهرمووده کانیشه وه که کردبوویانه به لگه زۆر لاواز و بیجی بوون، پشت به ستن پییان به راستی تهواو نه بوو، ته نهها ته وهنده یان هه بوو که بلین بهرژه وهندی و زهرووره ته، بهرژه وهندی و زهرووره تیه که شان به تهواوه تی پوچه ل کرده وه و هه لمان وه شانده وه، هیچ بهرژه وهندی و هیچ زهرووره تیک گرنگر نییه له ته وحید و الله به یه کگرتن، کاتیک که پینگای شیرک بگریته بهر بۆ بهرژه وهندییه کی کهم دروست نابێ.

۲- ئه و خرایپانه ی ژماردمان له کو تایدای و خلی سکانه کان له ئه نجامی به شداری پرۆ سه ی ههلبژاردن و دهنگدان و ئه ندامیتی په رله مان که ده که ویتته وه، زۆر گه وره بوون و ته نهها یه کتیکان به سه بۆ ئه وه ی لینی دوور بکه ویتته وه و بلینی حه رامه و قه دهغه یه و نابێ بکریت.

۳- له بهر ته وه ته و پايه مان په سه ند كرد و پيمان وايه هر ته وه دروسته، به لگه زور و به هيزه كاني پاي دووهم بوو، كه را شكاوانه پروونمان كرده وه له نايه ته كاني قورټاني پروژ و همرموده سه حيه كاني پيغمبر (ﷺ) و سه لماندني واقعي خراپي كاره كه و نه جامي خراپي.

پاي په سندن دهرباره ي بهر بڼيز و دهنگدور:

۱- بهر بڼيز كافر ده بي و له ئيسلام دهرده چيټ دهر بچيټ بو ته نداميټي په رله مان يان دهر نه چيټ، ماده م داني ناوه به ياسا كاني كوميسيون و ديموكراسي و پرواي پيمان هيناوه و له پرؤسه كه دا به شداري كړدووه.

۲- دهنگدوريش ته وه پاي په سنده ته وه ي تيي كه شتووه به بي حوجه له سهر كړدنيس ته وه كافر ده بيټ كه به شداري بكات و دهنگ بدات، وه ته وانه ي نه زان و غريب حاليشن، به راستي نازانن په رله مان و ياسا دانان چيه و له دولتيكي تر ده زين له و دونيايه دا نازين و شاره زانين كه ياساي دژ به شهريعه تي ئيسلامي لي دهرده چي و كاري سهره كي په رله مان بريتيه له ياسا دانان و ته شريع كړدن كه ته وه ش ته نها مافي الله تعالى يه، به قسه زاق و بريقه كاني كاتي پرو پاگه نده ي هملٿارڊن خه له تاوه يان به ريش و به مه نديل و جوبه ي كانديده كان و ته و خه لكانه ي كه پشتگيريان ليده كهن خه له تاوه يان به حيجابي ته وانه ي

کهوا خوږيان هملټارډووه له ئافرهتان و پاشگري ئيسلاميان به خوږيانهوه لکاندووه و خوږيان
کانديد کردووه خهله تاوه يان بهو پرو پاگه ندانه ي که دهلټن خزمهتتان دهکهين، تهوانه
بهراستي له دواي تهوه ي پروونکردنه وه يان بو بکري و بيانوو پر بکري و حوجه يان له سهر
بکري ته و کات پټيان دهلټين تهوه راجيح و په سنده کافر دهبن و ته گهرنا له پيشتردا پټيان
نالټين کهوا به ديارکراوي کافرن و کافر دهبن.

نامه يه کي کړاوه و چهند ناموژګاريهک بو بهرېژير و دهنګدهران:

سهره تا پروو يان تي ده کهين و ده ليين گوږي خوټان بکه نه وه و دلي خوټان بکه نه وه بو چاکه ي خوټان هه ستي لي رابګرن و پرووتان تي ده کهين و پيتان ده ليين له دواي ته وه ي کهوا تهو باس و بابه ته مان به رېکوييکي له ديدګاي قورټان و فهرمووده و به هيڼانه وه ي و ته ي زانايان به ټيګه يشتني سه له في نوممه بوټان باسکرد، ئيستا داواتان لي ده کهين گوږيان بو بګرن بو چهند ناموژګاريهک و تهو نامه يه، به لکو سوود و که لک و قازانجي قيامه تان پيش دونيا لي وهر بګرن، نامه که مان سهره تا بو بهرېژيره و دواتر دهنګدهران.

چهند ناموژګاريهک بو بهرېژير:

ته ي تهو که سه ي کهوا خوټ هملېژاردووه و تهو که سه ي کهوا خوټ پاليوراو کردووه گوږيان لي رابګره، چهند ګرنګه مروږ کاتيک تهرخان بکات بو له خوږ سينه وه و به سهر خوډا چوونه وه، تاوه کو هه له و که م و کورتيه کاني بو دهر که ويټ و وازيان لي بيني و به چاکه شويتيان پر بکاته وه، وه ک پيشه واه عومهر ي کوري خه تاب فهرمووي: (حاسبوا انف سکم

قبل ان تحاسبوا^(۱) واته: لئيرسينه وه له گهل خوتان بکهن پيش ته وهی که لئيرسينه وه تان له گهل بکريت.

پيش ته وهی له دهستت بچيت و الله تعالى له مهيدانی حشر و حساب رات بکريت و بفهرموويت: ﴿وَقِفُوهُمْ إِنَّهُمْ مَسْئُولُونَ﴾ (الصافات : ۲۴) واته: پرايانگرن ته وان بهرپرسن له وهی کردوويانه و گوتوويانه له ژيانی دونياياندا.

به قهدهم خوريت بو ژيانی دونيات و سياست و حيزب و لايهن و کومه له کهت، ژيانی دواړوژ و قهر و قيامهت بينه بهرچاوت و خه می لی بخو، خوټ بوهستينه و خيرا مه به له به شداریکردن و نهجامدانی ته وهی دپته پيشت و بوټ دهره خسيټ، تاوه کو نه زانی ئايه کاره کهی تو که دهیکه ی باشه و سوودی قيامهتی ههیه و پروو سوری بو قيامهت؟ يان به پيچه وانه کهیه تی و هم له دونياشدا پروو رهشيه و له قيامهتیشدا به دبه ختييه و به رهه می چوونه دوزه خه.

چه نديک گه پام و ههولم دا دلنياهه تهی بهربرئير له پيناو الله تعالى و دلسووزانه بوټ که ريځگايه ک بدوزمه وه بو ته وهی دهر بازت بکات، له دواړوژ وهلامت به دهست بيت له مهيدانی حشر و حساب و لايه نی کهم مؤلهت و پروو خسهت بيت بو کاری بهربرئيريت و

^(۱) -کنز العمال- (ژ: ۱۴۱۴)

بوونت به ئه ندام په پرله مان نه له قورئان و نه له فهرمووده سه ححه كاني پيغه مبه ر (ﷺ) و نه له تيگه يشتن و بيركردنه وه ي پيشيناني چاك و سه له في صالح و ريگاي ئه و زانايه به ريزانه ي كه فتوايان هه يه له زاناياني متمانې پاشين و خه له ف هيچيكم ده ست نه كه وت بوټ، كه ريگات پي بدات ئه و كار ه بكه يت، به لكو هه مووي ئه وه ي لي وهرده گيريت كه كاريكي يه كجار تر سناكه ده ست داهوتې و خوټ بو هه لېژاردووه و بو دواړوژ و قيامه تت تيا چووني له دوايه.

ده ژيرانه ورد به وه و بزانه ئه وه ي تو به ته ماي و ده ته وټت ئه نجامي بده ي ئايه برتي نيه له وه ي سيفه تي يا سا دانان له الله تعالى بسينته وه و بیده يته ئه نجومه ني يا سا دانان؟ واته نه هيلي الله تعالى ته شريع بكات و بليي قبولم نيه و يا سا دانان و ته شريع كردني په پرله مانم قبوله، به دلنياه وه وايه.

با به يه كه وه پرواينه ماده ي ژماره پينجې ده ستوري عيراقې بزانه چيان بو دهرده كه وټت له ده ستوري عيراقې ماده ي پينج هاتووه ده لي: **(السيادة للقانون، والشعب مصدر السلطات وشرعيتها، يمارسها بالاقتراع السري العام المباشر وعبر مؤسساته الدستورية)** واته: سهروهري بو ياسايه، گه ليش سه رچاوه ي ده سه لات و شه رعيوونيه تي،

که بههوی دهنگدانی راستهوخۆ و نهینهوه له ریی داموو دهزگا دهستووریه کانهوه ئه نجامی ده دات.

کهواته ئهوه پاشکاوانه سیفتهی یاسا دانان له الله تعالی لاده دات و دایداته دهستی ئه نجومه نه که و گهل په نا به الله تعالی.

جا بتهوئیت یان نه تهوئیت ئهوه بهر بهر کانی کردنی راستهوخۆی الله تعالی یه له یه کیک له سیفته ته تهواو و سه ره کیه کانی، جا بزانه ئهوهی ئاوا ده کات به دنیاییه وه عه زابی الله تعالی مسوگر ده کات بو خۆی و ئه و کاته ئه و ئایه ته دهیگریته وه، گوئ بگره الله تعالی چیت پیده ئیت: ﴿أَمْ لَهُمْ شِرْكَاءُ شَرَعُوا لَهُمْ مِنَ الدِّينِ مَا لَمْ يَأْذَنْ بِهِ اللَّهُ﴾ (الشوری :

۲۱) واته: ئاخۆ ئه و (بی باوه ر) انه هاوبه شانیکیان هه یه ئاینیکیان بو داناو که الله ریگهی پی نه داوه.

گوئ بگره ده رگای دلت بکه ره وه و سه رنج بده ده زانی مانای چیه و ده بیته چی؟ مانای ئه وه یه تو له ئه نجومه نه که دا که ئه ندای ده ئیی من ئه و یاسایه م ده وی که دژه به قورئان و فهرمووده کانی الله تعالی.

بو نموونه ریبای که الله تعالی چه رامی کردووه ئه وانیش ریبای ده ده نه دهنگدان و تو ته نها ئه وه ت بو هه یه ده ست به رزکه یته وه و له گه ئیدابیت که ریبای نه بی وه کو الله تعالی دایناوه

یان ئەو کاتە ناره‌زاییه‌کی ڕِواله‌تی دهر‌بهری و له‌ کۆتاییه‌که‌ شیدا به‌ دهنگی زۆرینه‌ که‌ یه‌ کلا ده‌بێته‌وه‌ تۆش ده‌بی جێبه‌جێکه‌یت و له‌و کۆر و مه‌جلیسه‌ ئاماده‌ی که‌ ئەو حه‌لّال و حه‌رامانه‌ی تیدا ده‌کری به‌ پێچه‌وانه‌ی حه‌لّال و حه‌رام کردنه‌کانی الله تعالی.

الله تعالی فەرموویه‌تی ده‌ستی دز به‌ریت و زیناکه‌ری نیر و می ئە‌گه‌ر هاوسه‌رگه‌رایه‌تیان نه‌کردبوو جه‌لده‌یان لێ‌بدریت، به‌لام ئە‌نجومه‌نه‌که‌ که‌ تۆ به‌ ته‌مای به‌چینه‌ ناوی یاساکان که‌ داده‌نی له‌ بری یاساکانی الله تعالی سزا و یاسا به‌ دلی خۆیان بۆی داده‌پێژن و ده‌یچه‌ سپێنن به‌ سه‌ر خه‌لکی، ئە‌ی ئە‌وه‌ به‌ر به‌ره‌کانی الله تعالی و سیفه‌تی ته‌شریعی الله تعالی نییه‌ که‌ هه‌ر ئە‌و مافی ته‌شریعی هه‌یه‌؟

ره‌نگه‌ نه‌فس و شه‌یتان ئە‌وه‌ت بۆ پرازیڤیتته‌وه‌ و پیت بدیت ئە‌گه‌ر تۆ به‌ کردار له‌ویدا پشتگیری یا ساکان نه‌که‌یت و پێچه‌وانه‌ی شه‌رعی الله نه‌که‌یت سیفه‌تی ته‌شریع و یا سا دانان ناتگریتته‌وه‌، بزانه‌ ئە‌وه‌ فیلی شه‌یتانه‌ و گوئی پی مه‌ده‌ ورد به‌وه‌، تۆ ماده‌م دانت ناوه‌ به‌وه‌ی په‌رله‌مان باشه‌ و گریبه‌ستی ئە‌وه‌ت کردووه‌ که‌ ئە‌ندامبیت لئی، ئە‌وه‌ به‌ دلناییه‌وه‌ سیفه‌تی یاسا دانانت پێ‌دراوه‌، هه‌ر چوونت بۆ په‌رله‌مان دانپێ‌دانانی ئە‌وه‌ت بۆ مسۆگه‌ر ده‌کات، ته‌ماشای هه‌نگاوه‌کانت بکه‌ ده‌زانی و ده‌رده‌که‌ویت که‌ یه‌ که‌م هه‌نگاوی کرداریت له‌ دوای ده‌رچوونت و بوونت به‌ ئە‌ندام په‌رله‌مان یه‌ که‌م په‌یژه‌ که‌ لئی سه‌رده‌که‌ویت بۆ

ئهنجومه نی یاسا دانان سوئند خواردنه له سهر ریزگرتن و پاراستن و پاپه ند بوونی ده ستور و یاساکان، چ ده ستوریک؟ چ یاسایه ک؟ ئه و ده ستور و یاسایانه ی که زۆرینه یان کوفر و شیرکن لایه نی که م رینگا خوشکردنه بۆ گوناح و تاوان و فاحیشه.

جا سهرنج بده و بزانه سوئند خواردن له سهر گوپرایه لی و به یعه تدان به سهرۆکی په رله مان و سهرۆکی ولات ئه گهر پاپه ند بوون به ده ستور و یاسا له چوار چپوه ی ده ستور و یاسای عه لمانی و دیموکراسی و په رله مان ئا ئه وانه هه موویان دژن به قورئان و فهرمووده کانی پیغه مبه رمان (ﷺ) که واته تو ده بیته یه کیک له دینگه و ئه ستونده کانی پاگرتنی سه قف و بینای عه لمانیه ت و دیموکراسی و ده ستور و یاساکانی بی شه رع ی و دژ به الله و پیغه مبه ر (ﷺ) و قورئان و فهرمووده.

ئه که ی گوی بده ی به فیلی شه یتان نه فست بیانووت بۆ بیئیت و پیت بگریت، من به نیاز و نیه تی باش چووم و به رگری له ئاینی الله تعالی ده که م له خودی خۆم باشم و ئه وه ته ده بینن چه ندین که سی باش مه ندیل به سهر و جوبه له بهر و پریشدار و دیندار به پواڵه ت تیایدا ئه ندامه.

بزانه ده ست هه لبرینت و هاتوو هاوارت له دژی کار و یاساکانی پیچه وانه ی شهرع، ته نیا جوانکاری و به هارات پیادا کردنی دیموکراسی و ئهنجومه نی یاسا دانانه، تو وه کو بیبه ری

تیژ وای له سهر سفره و خوانی خواردن، کاتیک که که سیک بیهری تیژ داده نی، راسته کهم و کورته بیهری تیژ زور نایه ته بهر چاوان، تیژیشه و ناخوشه، به لام له گهل ئه وه دا که دایده نی بۆ پازاندنه وهی سفره کانه، کاتیک بیهره کهش ده خوری راسته ئه و کاته تامی تیژایه تی به و که سانهی که ده یخون پیان ده گات، ههر به خوشیان له سهر سفره یان دانا بوو به لام ئه وه ندهی بیهره تیژه که زهره ده کات کاتیک ده خوری و له ناو ده چی، ئه و کاته ئه وانی تر تام و بونی خواردنه کانی خویانیان پی خوشکردوو و هیچ زهره و زیاتیکی ئه و توپان لی نه بینوو ته نها سوود و قازانجیان لی بینوو بۆ ئه وهی که کاره کوفر و شیرک و عه لمانیه ت و دیمو کراسیه ته که ی خویانی پیوه برا زینه وه.

بزانه و سه رنج بده الله تعالی چی به پیغه مبه ره خوشه ویسته که ی ده فهرمووی: ﴿لَئِنْ أَشْرَكْتَ لَيَحْبَطَنَّ عَمَلُكَ وَلَتَكُونَنَّ مِنَ الْخَاسِرِينَ﴾ (الزمر : ۶۵) واته: تو ئه ی محمد (ﷺ) ئه گهر شیرک و هاوبه شی بکه ی به دنیاییه وه عه مه ل و کرده وه کانت ههر هه مووی هه لده وه شینه وه تو له زهره ر بارانی.

تو چی؟ ئه ی هاوار به مالان دۆران بۆ ئه وانه ی به ساده و ساکاری ده پروانه کار و شته هاوبه شییه کان و شیرکیه کان، ئه گهر په روه ردگار وا هه ره شه له خوشه ویستترین کهس

بکات به لایهوه، دهبی جی به سهر خه لک و که سانی تر بیئت؟ با تا زووه به خومان بگهین و هه له ی وا نه کهین.

پیم بلی چۆن شهو و پۆز له یه ک کاتدا کو ده بیتهوه؟ نه ندامیه تیت به زمانی حال به خه لکی ده لیت من سهرمه شقی کو کردنه وهی دژ و پیچه وانه کانم، شیرک و ئیسلام پیکه وه کو ده که مه وه! چاکه و خراپه پیکه وه ده هیتمه جی! من پیشهوا و پیشهنگی بیانوو و هه نهجتهی گووتن و کردنی قه دهغه کراو و حهرام کراوه کانم که حه لال ده کرین.

بشزانه کو بونه وه و دانیشتن له گه ل هاوبهش بریار ده رانه و له گه ل نه وانیه کهوا پیسن و گونا حکارن، گو یگرته لیان و به هاوړی دانان و براده رایه تی نه وانه، بزانه به ده میانه وه پیده که نی دلت پیان خوشده بی، له گه لیان هاوتا ده بی بزانه ناگادار به هه ندیک جار ده چیه سهر ریگا و ریبازی نهو، جا بزانه و ته ماشا بکه الله تعالی فهرموویه تی: ﴿وَإِذَا فَعَلُوا فَاجِسَةً قَالُوا وَجَدْنَا عَلَيْهَا آبَاعًا وَاللَّهُ أَمَرَنَا بِهَا قُلْ إِنْ إِلَهَ لَا يَأْمُرُ بِالْفَحْشَاءِ اتَّقُوا اللَّهَ عَلَى إِلَهٍ قَالُوا لَا تَعْلَمُونَ﴾ (الأعراف : ۲۸) واته: وه کاتی کرده وهیه کی زور بهد و ناشرینیان ده کرد ده یان وت: له باو و باپیرانمانه وه بۆمان ماوه ته وه وه الله فهرمانی نهو (کرده وه) ی پی داووین (نه ی موحه ممه د) (صلی الله علیه وسلم) بلی بیگومان الله فهرمان نادا به کرده وهی بهد و خراپ ئایا به ده م الله وه شتی ده لئین که نایزانن و بی ناگان لی؟

جا ئەوەی لەو ئەنجومەنە دەکرێت سەرنج بدە و تەماشای بکە تۆ باشتريش لە من دەزانی
شیرک و کوفرە یان گوناح و تاوانە یان پێگا خۆشکردنە بۆ گوناح و تاوان و شیرک و
کوفر و فاحیشتە و خراپە.

بزانە دۆستایەتی و دوژمنایەتی دەبێ بۆ اللە بێ لەبەر خاتری اللە بێ، کە هەر ئەوەشە
سەنگی مەحەک بۆ تیاچوونت یان بۆ بردنەووت لە دواڕۆژدا، کە بە ئە ندامیەتیت لە
ئەنجومەنی یاسا دانان خۆشەویستیت بۆ اللە دەبێتە خۆشەویستی بۆ پەرلەمان بۆ سەرۆکی
وڵات بۆ دەستور و یاسا بۆ وڵات و خاک بۆ گەل و ئالا و پەرچەمی عەلمانیەت و
دیموکراسیەت، لە بری بڕایەتی و دۆستایەتیت بۆ موسڵمانانی دەست بە دەستنوێژی خاوەن
تەوحید و دیندار بڕایەتی و دۆستایەتیت دەبێت بۆ کافر و هاوبەش بڕیار دەران و دوورپوان
و تاوانبار و گوناھکاران.

بێغەمبەر (ﷺ) فەرموووەتی: **(اوثق عری الايمان : الحب في الله والبغض في الله عز وجل)**^(١) واتە: پتەوترین قۆڵی ئیمان و بڕوا خۆشەویستیە لە پێناو اللە و تورەبوونە لە پێناو
اللە.

^(١) زانیان دەفەرموون ئەم هەدیسە زەعیفە بەلام ماناکەی سەحیحە.

بزانه و سەرنج بده پیغمبەر (ﷺ) فەرموویەتی: (الرجل علی دین خلیله، فلینظر أحدکم من یخالل)^(۱) واتە: پیاوان لەسەر ئاین و پێبازی برادەر و هاوڕێیەکانن، سا پروانن هەر یەکیک لە ئێوه دۆستایەتی و هاوڕێیەتی کێ دەکات.

الله تعالی یش براندوویەتیوه و فەرموویەتی: ﴿وَمَنْ يَتَوَلَّهُمْ مِنْكُمْ فَإِنَّهُ مِنْهُمْ﴾ (المائدة : ۵۱) واتە: ئەوێ دۆستایەتی و پشتیوانی کافر و جوله که و نه سرانیه کان بکات ئەو له وانه.

جا به پرائهت و دوژمنكاريت بۆ كهسانی پاپه‌ند به پێبازی پیغمبەر (ﷺ) و بانگخواز بۆ الله و الله به یه کگرتن و تیکۆ شهر و جه‌نگاوه‌ر له پینا و الله تعالی که ده یانه‌وی و شه‌ی (لا إله إلا الله) سه‌ر بخه‌ن و بڵندی که‌ن و به‌رزی بکه‌ن، بزانه ئەوێ واییت خاک به سه‌ری! خاک به سه‌ری و هاوار به مال و حالێ! بۆ ئەو پۆژه‌ی الله له دنیا دا ئاینی خۆی سه‌ر ده‌خا و الله به یه کگران ته‌مکین ده‌کا و به‌رز و بڵند و چه‌قیویان ده‌کا و پشتگیریان ده‌کات له دنیا دا، له دوا پۆژیش پوو به‌پوو بوونه‌وه‌ی پرسیار و وه‌لامه‌کانی چه‌شر و حیساب و دادگای الله تعالی و عه‌زاب و ئاگری دۆزه‌خ.

^(۱) له سونه‌نی ئەبو داود (ژ: ۴۸۳۳)، له ترمزی (ژ: ۲۳۷۸).

ئەوێ دەستنیشانم کرد و نوختم تیایاندا خستەسەرپیت تەنھا چەند نموونەیه ک بوو،
ئەوێ بەربرێر ئەوێ ئەوێ کەوا دەتەوێ بیته ئەندام پەرلەمان ئەوێ بۆ بەرچاو پروونکردنەوێ
بوو هەلۆهشاندنەوێ فیل و تەلەکەوێ شەیتان بوو، وە هەلۆهشاندنەوێ بیانووێ
ئارەزوێیه کانی نەفس بوو بۆ بەشداریکردن و ئەندامی بوونت له پەرلەمان.

جا ئامۆژگاریت دەکەم بەوێ ژیاڵی قیامەت و خو شکردنی ناو گۆر و بەلگە بە دە ستیت
بۆ مەیدانی حەشر و حساب بە هیچ کار و پلە و پایەیه کی دۆنیا مەگۆرەوێ هیچت بە
کەلک نایەت له هانات نایەت.

ئەگەر الله تعالی تۆی بە تاک و تەنیاڵی و پرووت و قوتییهوێ وەستاند و پیت بلت بوچی
مافی یاسا دانانت بە من رەوا نەبینی؟ کە تەنیا من شایستە بووم یاسا دابنیم، بوچی له
جیاتی من ئەو مافەت بە ئەنجومەنی یاسا داناندا و تیایدا بووی بە ئەندام؟

پروانە لەو پۆژەدا را ستیه کان نا شارددرینهوێ، ئەندامەکانی مرووف دەبنە شاھید بە سەریه وێ
لەناو ئەو هەموو خەلکە بە دیاری پیغمبەر (ﷺ) و فریشتەکانەوێ ناتوانی راستی نەلێت
یان راکەیت و خۆت بشاریتهوێ، چۆن و بە چ وەلامیک وەلامی الله تعالی ی بەدیھێنەری
خاوەن دەسەلاتی بەرزی مەزن دەدەیتەوێ؟ ئای لەو پۆژە ترسناک و سامناکە کە
بەسەرماندا دیت.

ئه گهر به ملي پيشهوا گومرايه گومرا كهره كانيشدا بيهينيت يان سهركرده و فرمان
 رخوايه كانت: ﴿إِذْ تَبَرَأَ الَّذِينَ اتَّبَعُوا مِنَ الَّذِينَ اتَّبَعُوا وَرَأَوْا الْعَذَابَ وَتَقَطَّعَتْ بِهِمْ *
 الَّذِينَ اتَّبَعُوا لَوْ أَنَّ لَنَا كَرَّةً فَنَتَبَرَأُ مِنْهُمْ كَمَا تَبَرَّءُوا مِنَّا كَذَلِكَ يُرِيهِمُ اللَّهُ أَعْمَالَهُمْ
 حَسْرَاتٍ عَلَيْهِمْ وَمَا هُمْ بِخَارِجِينَ مِنَ النَّارِ﴾ (البقرة : ١٦٦-١٦٧) واته: كاتيک که
 پيشهواکان يه خه هه لئه ته کين له وانهی (له دونيادا) دوايان که وتوون وه سزاياں (به چاوی
 خويان) بينی وه هه موو په يوه ندييه کيان بچرايه وه * وه ئه وانهی که دوايان که وتبوون وتيان
 خوزگه ئيمه بگه راينا يه ته وه (بو دونيا) تا يه خه مان لي هه لئته کاندنا يه هه ر وه ک (ئه وان)
 يه خه يان له ئيمه هه لئه کاند ئاوا الله کرده وه کانيان نيشانده دا و ده بيتته کوئل و که سهر بوياں
 وه ئه وان ده رچوونيان نيه له ئاگر.

له پوژي دوايدا ئه وانهی کهوا سهر په رشتيارن و پيشه ننگن و سه رکرده ن، له گهل ئه وانهی
 به دوايان که وتوون و هه لئه تاون له جه ماوهر و خه لکه که ئه گهر ته ندام په رله مان و
 به ربژير و سه رکرده و پيشهوا يان ئه وانهی کهوا مه نديل به سهرن و جوبه له بهرن هه ليان
 خه له تاندوی ئا له و کاته و له و مه يدانه دا ته به رات ليده که ن بي به را يه تی خويان له تو
 ئاشکرا ده که ن ئه و کاتيش هيچ ده سه لاتيک و سه به ب و هوکاره کان ناميني ن ئه و کاته پيتان
 ده لين ئيمه نه بووين ئيوه به خوتان هه لتان بژارد.

راسته ئەو کات ئیوه دهلین ئای ئەگەر پوژیکێ ترمان هه‌بوایه بگه‌رابایه‌وه دونیا چۆن ئەوان بێ به‌رایه‌تی خۆیان له ئیمه‌ راگه‌ یاند ئیمه‌ش به‌و شیوه‌یه‌ لیان بێ به‌ری ده‌بین جارێکی تر به‌ قسه‌یان ناکه‌ین و ناخه‌له‌تیین و خۆمان به‌ربزێر ناکه‌ین و ئەو کاره‌ ئه‌نجام ناده‌ین به‌لام هه‌ی هاته‌ هه‌ی هات! ئەوه‌ت بۆ نییه‌ الله تعالی تۆله‌ت لی ده‌ستیته‌وه و حیسابت له‌گه‌ل ده‌کات و ئا ئه‌وه‌یان تۆ و ئەوان تووشی ئاگری دۆزه‌خ ده‌کات.

سه‌رنج بده‌ و ته‌ماشایه‌که‌ ئەگەر الله تعالی پیت بلی بۆچی سویندت خوارد له‌سه‌ر پیزگرتن له‌ پاراستن و پابه‌ندیت به‌ ده‌ستور و یاساکانی زاده‌ی مرۆف و هه‌وا و هه‌وه‌سه‌کانیان، باشه‌ پیغه‌مبه‌رم بۆت نه‌ ناردبوو قورئانم بۆ دانه‌به‌زاندبوو؟ هه‌موو بیانوه‌کانی ئیوه‌یان نه‌بریبوو؟ فه‌رمانم پیتان نه‌کردبوو که‌ شوین موحه‌مه‌د و (ﷺ) قورئانی پیرۆز به‌کون؟ ئەوم دانه‌نابوو وه‌ک سه‌رمه‌ شقیکی چاک بۆتان و هه‌موو را‌ستیه‌کانتان تی بگه‌یه‌نیت و تیشی گه‌یاندن؟

وه‌لامت چی ده‌بیت بۆ ئەو پرسیاره‌ له‌و پوژه‌دا؟ ته‌نها ئەوه‌ت ده‌مینێ که‌ بترسی و شه‌رم و شه‌رمه‌زاری و ترس دات بگری، بۆچی پیزت له‌ الله تعالی و پیغه‌مبه‌ره‌که‌ی و پیزازه‌که‌ی نه‌گرت؟ بۆ هه‌وا و هه‌وه‌س و پۆست و دونیا و پاره‌ و پوله‌ت به‌ پیش ئەوانه‌وه‌ خست؟ ده‌ تامکه‌ عه‌زابه‌که‌م بچێژه‌ ئازار و ئەشکه‌نجه‌کان.

بۆچی پیش بریار و فەرمانه کانی من و پیغه مبه ره کهم کهوتی؟ بریار و فەرمانی جگه له هی ئیمهت پیش خست و ده ست پشیانه وه گرت، ئه ی بۆم نه ناردبووی و داوام لی نه کردبووی که الله تعالی ده فەرمووی له قورئاندا دام به زانده بوو: ﴿وَمَا كَانَ لِمُؤْمِنٍ وَلَا مُؤْمِنَةٍ إِذَا قَضَىٰ اللَّهُ وَرَسُولُهُ أَمْرًا أَنْ يَكُونَ لَهُمُ﴾ (الأحزاب : ۳۶) واته: بۆ هیچ پیاوو ئافره تیکی باوه پدار نییه کاتی الله و پیغه مبه ره که ی بریاری هه ر کاریکیان دا (بۆیان نییه) که سه رپشک بن له کاره که یاندا وه هه ر که س سه ریچی الله و پیغه مبه ره که ی بکات ئه وه به راستی گومرا بووه به گومرا بوونیکی ئاشکرا.

ده بی چ وه لامیکت هه بی و چ ترسیک داتبگری، چۆن ئاره قه ی شه رمه زاری ببارینی و بریژی، که هیچت بۆ ناکری، مه گه ر خۆزگه ی گه پانه وه بۆ دونیا و دژایه تی کردنی کوفر و شیرک و گوناخ و تاوان و به ره ه لستی و ریگری بکه ی له هه لبژاردن و ئه ندامیتی بۆ چوونه ناو په رله مان و دوورکه وتنه وه لیان، به لام هه ی هاته هه ی هات! ئه وه نایه ته جی و دار و دره ختی خۆزگه به دلنیا ییه وه به رناگری.

الله تعالی ده فەرمووی: ﴿حَتَّىٰ إِذَا جَاءَ أَحَدَهُمُ الْمَوْتُ قَالَ رَبِّ ارْجِعُونِ * لَعَلِّي أَعْمَلُ صَالِحًا فِيمَا تَرَكْتُ كَلَّا إِنَّهَا كَلِمَةٌ هُوَ قَائِلُهَا وَمِنْ وَرَائِهِمْ بَرْزَخٌ إِلَىٰ يَوْمٍ يُنْعَثُونَ﴾ (المؤمنون : ۹۹-۱۰۰) واته: ئه و کاته ی ده گه نه سه ره مه رگ (گوناخکار و تاوانکار و

به ربژير و تهوانه ي که کوفر و شیرکیان کردووه یان نیفاق و دهغهلّی و دوورویسیان کردووه
له سهره مهرگدا له کاتی گیان کیشان و رۆح کیشان) دهلّین ته ی پهرودرگارم بمگیره ره وه
بۆ دنیا * به لکو کرده وه ی چاک بکه م (له بری ته وه ی نه مکردووه) له و ته مه نه ی له ده ستم
چوو نه خیر بیگومان ته مه (ی ده یلّی) ته نها قسه یه که ته و ده یلّی (ته گهر بگهریته وه بۆ دنیا
ههروهک جارن ده بیّت) و له بهرده میاندا به رزه خیک (به ربه ستیک) هه یه تا ته و رۆژه ی
زیندوو ده کرینه وه.

بزانه الله تعالى فهرموویه تی: ﴿لِلَّذِينَ اسْتَجَابُوا لِرَبِّهِمُ الْحُسْنَىٰ وَالَّذِينَ لَمْ يَسْتَجِيبُوا لَهُ
لَوْ أَنَّ لَهُمْ مَا فِي الْأَرْضِ جَمِيعًا مِّثْلَ مَعْنَىٰ لَفَتَدُوا بِهٖ اُولَٰئِكَ لَهُمْ سُوءُ الْحِسَابِ
وَمَا وَاٰهُمُ جَهَنَّمُ وَفِیْهَا السَّمٰوٰتُ﴾ (الرعد: ۱۸) واته: بۆ تهوانه ی وه لامی بانگه وازی
پهرودرگاریان دایه وه (پاداشتی) ههره چاک (به ههشت) هه یه تهوانه ش وه لامی بانگه وازی
(پهرودرگار) یان نه دایه وه ته گهر ههرچی وا له زهوی دا هه مووی هی تهوان بی ته وهنده ی
تریشی له گهلّ بیت ده یدهن له بریتی و به ده لّی سزای رۆژی دواپی تهوانه بۆیان هه یه
لیپرسینه وه ی سهخت و خراپ و جیگیان دۆزه خه ئای که چهند شوینیکی خراپه.

تاوه کو نه مردوویت ته ی به ربژیر ته و رۆژهت به سهردا نه هاتوو فریای خۆت بکه وه بگهریوه
بۆلای الله تعالى په شیان به وه رینگا و ریبازی ته وای بیخه مبه ر (ﷺ) بگره بهر، نه وه ک له

پۆژیکدا که مردیت ئەو کۆشک و تەلار و قیلا و ئۆتۆمبیل و زێڕ و زیو و مرواری و زەوی و کۆمپانیاکان که پەیدات کردووه بە پێگای بێشەرعی بە مەعاش و پارە و پولی خەلکی یان بە پەرلەمان و بە پۆستهکان لە سەر حیسابی دین و الله تعالی و ئاینی ئیسلام ئەو ئەو کاتە هیچ سوودیان نابێ و هەر بیهخشه و بیکە فیدا تەنیا عەزاب و ئە شکهنجەکان بۆت زیاتر و زۆرتر دەکات.

ئەو بە گشتی بۆ هەموو بەرێژەرەکان بوو، ئیستاش دینە سەر چەند ئامۆژگارییهک بۆ مەندیل بە سەرە جوبە لەبەرەکان، ئەوانە ی کهوا لە ئامۆژگارییهکانی پابردوو با سەنکرد بە دنیاییهوه پێویسته بۆ ئەوانەش کهوا مەندیل بە سەرن جوبە لەبەرن یان خۆیان ناو ناوه بە بانگخواز که دەچنە ناو ئەو پرۆسانە یان خەلکی هان دەدەن بۆ بەشداریکردن.

چەند ئامۆژگارییهک بۆ مەندیل بەسەرە جوبە لەبەرەکان:

پێتان دەڵێن بەرێژەرە مەندیل بەسەرە جوبە لەبەرەکان ئە ی ئەوانە ی لە پێگای بانگخوازییهوه خۆتان بە خەلکی ناساند، تەماشای بکەن ئیوه لە پێگای بانگەوازی و مینبەر و میحراب خۆتان ناساند بە خەلکە که و سەرنجی خەلکیشتان پراکیشا، بە یی پارە و پول سەرفکردن و بە یی ماندوو بوونیکی زۆر ئیوه کرانە پێشەنگ ناسران و ناوبانگتان دەرکرد، جا بزانی گوناختان مەزنتەرە تاوانتان گەورەترە ئە گەر ئەو کار و ئیشە و بانگەوازییه ی که

کردتان بۆ الله تعالى نه بووبی و تهنها بۆ ئهوه بووبی پۆستی پی به دهست بینن و خه لک دهنگتان پێیدا، سه رنجی ئه و خالانه بدهن:

۱- خه لک و جه ماوه ر بۆ ئه وه به دواتان که وتوووه تاوه کو ریگای راستیان پیشاندهن و پیشه نگی چاکبن بۆیان و سه رمه شقایه تیان بۆ بکه ن، نه وه ک بینه تووری راو بۆ لایه نیک و کۆمه لکی سیاسی داوی دهنگ و زۆربوونی جه ماوه ر و شوینکه وتیان بۆ بنینه وه.

۲- وه ک ئه وه دینه بهرچاو که شوفیری نه فەر هه لگر یان شه مه نده فهریکبن خه لکی بانگ به وه ی ده یانبه نه به هه شت و له دۆزه خ دووریان ده خه نه وه، خه لکه که به دواتان ده که وی و سواری بارهه لگره که ی ئیوه یان شه مه نده فهره که ده بی له ناوه راستی ریگادا سوکان به ره و په رله مان به ره و پۆ ست و سیا سه ت به ره و یاره و پول به ره و به رژه وه ندی که سی و لایه نی ده سوړینه وه و ئه وان و خو شتان تووشی خراپه ده که ن، که به خو تان ریگاتان لی ونبوو و گومرا بوون خه لکیش گومرا ده که ن.

سه رنج بدهن پیغه مبه ر (ﷺ) پیتانی فهرمووه: (إِنَّمَا أَخُوفُ مَا أَخَافُ عَلَى أُمَّتِي الْآئِمَّةِ الْمُضَلُّونَ)^(۱) واته: له هه موو شت و که سیک زیانر ئه وه ی ده ترسیم له سه ر ئومه ته که م ئه و پیشه وایه گومرا گومرا که رانه ن.

^(۱) ئه بو داود له سونه نه که ی هیناویتی (ز: ۲۵۲) فهرمووده یه کی سه حیحه.

ئایه نه تان بیستوو له پهرتوو که شهرعیه کان و فیهیه کان کاتیک زانایان قه ده غه ی ئه وه یان کردوو دینداری نیشان بدریت به رواله تی و قورئان بخویندریت له و شوینانه ی که کرین فروشتنی لیده کهن تا خه لک سه رنجیان رابکیشری بین شته کان زیاتر له ئیوه بکرن و متهانه تان پی بکهن، ئا ئه وانه قه ده غه یه چونکه له په نای دین نابی دونیا بخوری.

ئایه نه تان بیستوو پیشینانی چاک کاتیک که ده چوونه بازار له کاتی کرین و فروشتنی شت و مه که کان و له کاتی مه عامه له ی دونیا ئا ئه و کاته ئه گهر که سیک که متر شتیکیان دابانی و به نرخ ی که متر بویان حیساب کردبان په تیان ده کرده وه و ده یانگووت با ئه وه له بهر ئه وه نه بی که ئیمه دیندارین یان زانای ئاینین، نه وه ک به وه حیساب بکری له په نای دین و به ناوی دین شتمان وه رگرتوو و دونیامان خواردوو.

ئیه ده بی له ده ره وه ی پرۆ سه ی سیا سی سه رده م و هه لبژاردن و دیموکرا سیه ت بین بینه سه رمه شقی چاک به ناو خه لکید بسورینه وه وه کو پیغه مبه ری پیشه وا (ﷺ) بویرانه راشکاوانه هه موو لایه ن و که سه کان بدوینن و پییان بلین (قولوا لا اله الا الله تفلحوا) نه وه ک پییان بلین وهرن دهنگان پیبده ن بمان نترنه ناو په رله مان پاره ی زور و پۆستی چاک وهر بگرین و بو خۆمان له دونیای خۆمان به کاری بینین و ئیوه شی پیوه هه لخه له تینین، هه موو پۆست و ده سه لاتیک په تبکه وه نه ته هو ی وه کو پیغه مبه ر (ﷺ) مه به ئه ندام له ده زگا

و شوینه کان، نهک ئەوانه‌ی که ئەبو جههل ئا سا لهو سه‌رده مه‌دا هه‌لسوکه‌وت ده‌که‌ن به گه‌لیان که‌وی.

چاوه‌پروانی هیچ پاداشت و پۆست و دراویک مه‌بن له به‌رامبه‌ر بانگه‌وازیه‌که‌تان، خه‌لکی فیری الله به‌یه‌ک‌گرتن و دوورکه‌وتنه‌وه له هاوبه‌شی بکه‌ن، په‌وشتی جوانیان فیر بکه‌ن کاری باشیان پێ نیشاندن هه‌لال و هه‌رامه‌کانیان پێ بنا سینن بیریان بخه‌نه‌وه له پێشی پێشه‌وه‌بن بۆ فه‌رمان به‌چاکه‌ و پێگری له خراپه‌ و به‌ریاکردنی حوکمی قورئان و فهرمووده کانی پێغه‌مبه‌ر (ﷺ) و پزگار کردنی چه‌وساوه‌کان و وه‌رگرتنه‌وه‌ی مافه‌ زه‌وتکراوه‌کانیان له سته‌مکاران، نه‌وه‌ک بینه‌دار و ده‌سته و ئەندامی لایه‌نیکی دیاریکراو به‌لعام ئاسا لایه‌ک سه‌ربخه‌ن به‌سه‌ر لایه‌که‌ی تریان به‌سه‌ر موسلمانان و دۆعای چاکیان بۆ بکه‌ن و دۆعای خراپیش له به‌رامبه‌ره‌کانیان بکه‌ن.

ئێوه‌ خۆتان ته‌نیا به‌ الله بفروشن و پاداشت له‌و داوا بکه‌ن وه‌کو پێغه‌مبه‌ران (عليهم الصلاة والسلام) کردووین، به‌ دُنیا‌یه‌وه له هه‌موو لایه‌که‌وه‌ بۆتان باشتره‌ و قسه‌شتان چاکتر ده‌پروا و په‌خه‌کانیش گوێی لێده‌گیری و الله تعالی ش پش‌تگیری کارتان ده‌بێ و ئەو کاته به‌ دُنیا‌یه‌وه پۆستی میرات‌گرایه‌تی پێغه‌مبه‌ر (ﷺ) که له هه‌موو پۆستێک گه‌وره‌تره‌ به‌ هیچ شتیکی‌ت نه‌گۆریوه‌ته‌وه و ئەو کاته تو شوێنکه‌وته‌ی پێغه‌مبه‌ری (ﷺ).

خاک به سه‌رمان! له دواړوژ باری قورسایي گوناچه کانی خو مانمان پي هه لئاگیریت
نه وه ک هی خه لکیشان بیته سهر که سائیک بین پښگامان پي بگرن بلین ئیوه پیشه‌نگی
خراب بوون بومان و بوچی واتان له ئیمه کرد.

با چاو بکه‌ین له پیشه‌نگه چاکه کانمان نه‌وانه‌ی زانا بوون دانا بوون چوّن له گه‌ل سه‌رکرده
موسلمانان کان هه‌لسوکه‌وتیان ده‌کرد که گوناخ و تاوان و سته‌میکیان لیان ده‌بینی.

سه‌رنج بدن کاتی که‌وا (أبو عثمانی الواسطي) نه‌و زانا پیاو چاکه به پڙه له سه‌رده‌می
نوره‌دین مه‌حمود زه‌نکی چ شعریکی بو ده‌خوینیته‌وه و چوّن نوره‌دین مه‌حمود زه‌نکی له
یه‌کیک له هه‌له‌کان و گوناچه‌کان پاشگه‌ز ده‌کاته‌وه کاتی پي ده‌لی:

(مثل وقوفك ايها المغرور)

وینه‌ی وه‌ستانت بکیشه‌ته‌ی له خو‌بایی

يوم القيامة والسماء تمور

له پوژیی قیامه‌تدا که ئاسمان ده‌جولئ

إن قيل نور الدين رحمت مسلما

گه‌ر گوترا پرووناکی ئاین موسلمانان هه‌سانه‌وه

فاحذر بان تبقى وما لك نور

وریابه له‌وه‌ی بمینیته‌وه و پرووناکیت نه‌بی

أنهيت عن شرب الخمر وأنت في

کوټات هینا به مه ی خواردنه وه تو له ناو

كأس المظالم طائش مخمور

کاسی چه وسانه وه دا سه ره پو و سه ر خوشی

عطلت کاسات المدام تعفا

له کارت خست کاسه کانی مه ی به خو پاکگردن

وعليك کاسات الحرام تدور

کاسه کانی حه رام به سه رته وه ده سوپی

ماذا تقول إذا نقلت إلى البلى

چ ده لئیت ته گهر گوزرایه وه بو پزین

فردا وجاءك منكر ونكير؟

به ته نیایی مونکهر و نه کبرت هاتنی؟

ماذا تقول إذا وقفت بموقف

چ ده لئیت ته گهر له جیگهی وه ستان وه ستای

فردا ذليلاً وحساب عسير؟

زه لیل و ته نیا بووی لیپرسینه وه توند و گرانبی؟

وتعلقت فيك الخصوم وأنت في

دژه کانت پیته وه نوسابن و توش له ناو

يوم الحساب مسلسل مجرور

پوژی لیپرسینه وه پاکیشراوی زنجیر کراوی

وتفرقت عنك الجنود وأنت في

سهربازه کانت لیت جیابونه وه تۆش له ناو

ضيق القبور موسد مقبور

ته نگه بهری گۆره کان پاکشاوی ژیر گل کراوی

ووددت أنك ما ولیت ولاية

خۆزگه ده خوازی هیچ فه رمان په وایه تیه کت نه با

یوماً ولا قال الأنام أمير

پۆژی ئاده میزادیش پیان نه گوتبای ته میری

وبقيت بعد العز رهن حفيرة

له دواى شکۆ مایه وه کهوتیه قۆرتی

في عالم الموتى وأنت حقير

له جیهانی مردندا تۆ کهم و هیچی

وحشرت عريانا حزينا باکیا

زیندو کرایته وه به پوتی و خه مباری و گریان

قلقا وما لك في الانام مجير

و شیرزه ییه وه که سییک نییه له ئاده میزادان پارێزه رتبی

أرضيت أن تحيا وقلبك دارس

پازیت تۆ بژیت و دلێشت پوکانه وه

عافى الخراب وجسمك المعمور

و ویرانی بۆ هاتبی و جهستهشت ئاوه دانی و نوژه نبی

أرضیت أن یحظى سواک بقربه

پازیت جگه له تۆ نزیکبونه وهی لی

أبدأوانت معذب مهجور

بهشی ههتا ههتایی بی تۆش سزادراوبی جیهیلراوبی

مهد لنفسک حجة تنجو بها

به لگه یه ک ئاماده که پییه وه پزگارتبی

يوم المعاد ويوم تبدو العور

پۆژی گه پانه وه و پۆژی ده رکه وتنی کهم و کورتی

کاتیک نوره دین مه حمود زهنکی ئه وهی بیست و گوپی لی پراگرت چاوه کانی فرمیسکی کرد
و زۆر به توندی گریا، دهست به جی فه رمانیدا گومرگ باج له سه ر خه لکه که هه لبرگی.

بزانه نوره دین مه حمود زهنکی ئه و پیاوه بهرز و به پریزه بوو کاتی (عمر الملا مصلي) نامه ی
بۆ نووسی هه ندیک هه له و کهم و کوری پی پراگه یاند و پیشنیاری بۆ کرد، ئه ویش له

وه لامیدا ئه و نامه یه ی بۆ نووسی: (إن الله خلق الخلق وشرع لهم شريعة، وهو أعلم

بما يصلحهم، ولو علم أن في الشريعة زيادة في المصلحة لشرعها لنا، فلا حاجة بنا

إلى الزيادة على ما شرعه الله تعالى، فمن زاد فقد زعم أن الشريعة ناقصة، فهو

يكمّلها بزيادته، وهذا من الجراءة على الله وعلى ما شرعه، والعقول المظلمة لا

تهتدي، والله سبحانه يهدينا وإياك إلى صراط مستقيم) واته: به راستی الله

به دیهینراوانی به دیهیناوه و پرباز و بهرنامه ی بویان وه کو یاسا داناوه، ئه و زاناره چی بو
ئه وان با شه، ئه گهر بیزانیا شتیک چاکتره له بهرژه وهندی و مه سله حه تی ئیمه وه کو یا سا
زیادی ده کرد، ئیمه پیوستمان به وه نییه و نه ماوه که شتیک زیاد بکهین له شهریه ت و
یا سای الله تعالی، ئه وه ی شتیک زیاد بکات له شهریه تی ئیسلام و یا ساکانی ئه وه وای
دا ناوه شهریه تی الله که م و کورته، ئه و به و زیاده کردنه ته وای ده کا، ئه وه جورئه د
به خۆدانه و بیئه ده بییه به رامبه ر به الله و له سه ر شه رعی الله، جا عه قلّه تاریکه کان
رینموویان نابیی، الله ئیمه و تو ئه ی (عمر الملا) راسته ری بکات بو پرځای راست.

ئینجا ئه وه ی پیده گووترا که حوکمی ده کرد به قورئان و به ئیسلام و جهنگی ده کرد له پیناو
الله، نه ک وه کو عه لمانی و دیموکراسی و ئه وانه ی بهرین له دینی الله تعالی ده سه لاتداربن
ده بیی چون هه ل سوکه وتیان له گه ل بکهین.

چەند ئامۆژگارییهک بۆ دەنگدەران:

ئەو جەماوەر و خەڵکی بە گشتی زۆرجار ئیوه دەهیندرین و فیلتان لێ دەکریت، کاتیک کاریان پیتانە لایەن و سەرکرده کان و سیاسیه کان چەواشەتان دەکەن، بە هەموو لایەنەکانەوه بە عەلمانی و ئەوانە ی پا شگری ئیسلامیشیان بەخۆیانەوه لکاندوو، زۆرجار ئیوه بە سەماوەر ناو زەند دەکەن و پیتان دەلێن جەماوەر سەماوەر، ئەگەر ئاگری تی هەلبگری گەرم دەبی و ئاگری لێ بکریتهوه دەکوژیتهوه، لە جەنگ و لە هەلبژاردن و لە ناخۆشیه کان پشکی زۆر بەبەر ئیوه دەکەوی، لە قازانج و خۆشیه کان و پابواردنی دنیا بە دلناییهوه ئیوه لە پشتی پشتهوهن و دوا دەخرین و سەرکرده کان و ئەوانە ی که بەربری و سیاسین و گەورەن ئەوان بەشی شیر دەبەن و لە پیشی پیشەوهن بۆ وەرگرتنی تام و چێژەکانی دنیا.

یەکیک لەو کار و شتانە ی سەردەم که بەربری و کاندیدە کان دەسەلاتی دنیای پتیه بەدەست دەهینن هەلبژاردن و دەنگدانە که ئەستونگە ی بەهیزی سەرەکی پاگری ئەو کارە و ئەو سەقفە و ئەو بینایەش جەماوەرە و دەنگدەرە که دەنگیان پێدەدەن.

جا ئاگاداربن ليره وه پيټان دهليين نه كهن قه تاو قهت قيامه تي خوټان بو دونياي خه لكی
 بچوئين، نه وه يان زور ترسنا كه نابي بو دونياي خوشت قيامه تي له سهر دابني، نه ي نه گهر
 قيامه تي بو دونياي خه لكی بچوئين؟

نه مړو دونيايه و به ياني دواړوژ مردنيش پردی په رينه وه يه له نيوان هه ردوو كيا ندا، نه وه ي
 بشمري قيامه تي داهاتووه و دهستي له دونيا به ربووه.

پيوسته بير بكه نه وه نه ي جه ماوهر نه ي خه لكه دهنگد ره كه ريگاي رزگاري راسته قينه بو
 قيامه تي و دهر باز بوونتان له ناخوشي و عه زابي الله تعالى له كويوه يه، ميشك و دلت
 بكه ره وه و هه ست پابگره له و چه ند خالانه تاوه كو كار له كار نه ترازاوه و ژيان ت له
 ده ست دهر نه چووه سووديان لي وهرگره و له گوناح و هه له كانت بگه ريوه و پرووبكه الله
 تعالى و چيتر به قسه و گووته ي هيچ كه سيك مه خه له تي، بزانه نه وه ي ئاموژگاري ت
 ده كات به حيسابي خوي پزيشكه يان چاكه ي بوټ ده ويټ و ده يه وي چاره سهر ي
 دهر ده كانت بكا، يان لي ورد به وه بزانه دزه ده يه وي ريگاي دزيه كه ي خوش بكا به ناوي
 نه وه ي ئاموژگاري ت ده كات تا تو دهر گاي ماله كه ت والا بكه ي ت و ريگاي دزيكر دنه كه ي
 ئا سائتر بي، وهره وه سهر خوټ، ئاگاداري خوټ به، با دزه كان دزيت لي نه كهن و فيليشت
 لي نه كهن و نه بنه ئاموژگاري كارت.

• **خالی یهکم؛** گویم لی پابگره ئه نجومه نی یاسا دانان ناوه که ی به خویه وه یه،

یاساکان داده پڕیژیت ته شریع ده کات ئه و کارهش بو کهس نه هاتوو به بیانکا ته نها مافی

الله تعالی یه، جا به دهنگدانی تو بو بهر پڕیژیک ئه و ماف دانه ی الله تعالی له الله

زهوت ده کهیت، شایسته ی ده بین ی بو که سیکی تر جگه له الله، که الله تعالی ئه وه ی

قبول نییه فهرموویه تی: ﴿أَمْ لَهُمْ شُرَكَاءُ شَرَعُوا لَهُمْ مِنَ الدِّينِ مَا لَمْ يَأْذَنْ بِهِ

اللَّهُ﴾ (الشوری : ۲۱) واته: ئاخو ئه و (بی باوه ر) انه هاو به شانیکیان هه یه ئاینیکیان

بو داناوون که الله پڕیگه ی پی نه داوه.

• **خالی دووهم؛** دهنگدان یارمه تیدان و پشتگیری کردنه بو بهر پڕیژ و لایه نه که،

لایه نه که چ عه لمانی بی و چ دیموکراسی بی و چ ئیسلامی به خویه وه لکاند بی، که واته

ئه و دهنگدانته ئه و یارمه تیدانته بو سیسته می عه لمانیته و دیموکراسیه ته که ئه وانتهش

جگه له ئیسلامن، الله تعالی یش پڕاندویه تیه وه که جگه له ئیسلام هیچ شنیکی تر له

به نده کانی قبول ناکات بیکه نه پڕباز و بهرنامه و ئاین فهرموویه تی: ﴿وَمَنْ يَبْتَغِ غَيْرَ

الْإِسْلَامِ دِينًا فَلَن يُقْبَلَ مِنْهُ وَهُوَ فِي الْآخِرَةِ مِنَ الْخَاسِرِينَ﴾ (ال عمران : ۸۵) واته:

هه ر که سیکی دوا ی دینی بکه ویت جگه دینی ئیسلام ئه وه لی وه ناگیرئ وه ئه و له

پوژی دوا ییدا له زهرمه ندانه، وه بزانه یارمه تیدان و کومه کی کردنه له سه ر گوناه و

تاوان له سهر شيرك و كوفر الله تعالى پي فِهْرَمووي: ﴿وَلَا تَعَاوُنُوا عَلَى الْإِثْمِ

وَالْعُدْوَانِ﴾ (المائدة : ٢) واته: نه كهن يارمه تي و كومه كي يه كتر بكهن له سهر تاوان و

گوناح و دوژمن كاري الله تعالى.

• **خَالِس سَيِّيَهَم!** ئه ي دهنگدهر نه كه ي قيامه تي خوت بچويني، جگه له وه ي كه ئه وه

گوناحيكي گه وره ي تيدا يه و شيرك و كوفره وه كو بومان پروونكرديته وه، بو دونياش هيچ

سووديكي نه بووه و نيه، ته نها به ليني زاق و بریق و ريز لينان تاوه كو پروپاگه نده كان

ته واو دهن بوئيويه له لايه ن سهركرده و لايه نه كانه وه له لايه ن ده سه لاتيه وه، به لام ئه و

كاته ي ده سه لات ده گر نه ده ست يان دهرده چن ئويه يان له بير ده چيته وه چه واشه كاريه كان

كه كردبوويان بو ئيه دهرده كه وي ههر ته نها قسه ي زاق و بریق بووه و هيچي تر ئه و

كات ئه وانه يان له بير ده چي و ترساندن تان كوشتنتان ئه شكه نجه دان تان دوور خستنه وه تان

دهرگا به سه ردا نه كردنه وه تان هه لئه گر تني موبایل و ته له فونه كانيان له سه رتان ده بيته

به شتان.

ئه وانه ي پاشگري ئيسلامييان به خويانه وه لكاندووه هيچيان پي ناكريت ئه گه ر بيو له وي

بن و ده سه لاتداراني كه ده سه لات له عه لمانيه كان ده گر نه ده ست واتان لييكه ن، ته نها

ئه وانيش ئه وهايان بو ده ميئي به قسه هانتان بده ن، هه نديك جاريش به كوشتنتان بده ن

ئەشکەنجەتان پێ تام بکەن یان بێ مەعاشتان بکەن یان ئەو کاتە لە مەیدانەکاندا هەر
ئەو تان بۆ بڵێنەووە بڵێن ئافەزین شتیکی باشی کرد بویر بوو، کە ئەو هێچ نرخ و
قیمەتییکی نابێ سەرەپای ئەو گوناح و تاوانە گەورەیی تووشی خۆشت کردووە.
ئەو تا میسری دوینی شاهێدە کاتی کەوا حوسنی موبارەک لادەدری و لە کۆتاییەکی
مورسی دێتە سەر حوکم چی لێ کەوتەووە؟ هەر ئەو بوو کۆشتنی چەن هەزار ئەفەریک
ناموس بردنیان ئەشکەنجەدانیاں دوورخستەووەیان، لە کۆتاییەکی شەدا هێچ بە دەست
هێچ لایە کەووە نەماوە، سەرباری ئەو شەر و پەشی و قیامەت و حەشر و حیساب لای
الله تعالی.

کەواتە نە دنیا و خۆزگە و ئومێدەکانی دنیات دێتە جێ و قیامەتیشت پێوە دۆراندووە،
بە دنیاییەووە ژیر ئەو کەسە یە قیامەتی دابین دەکات و دنیای دەکاتە کێلگەیی دواپۆز،
ئاگادار بە تۆ وابکە.

کردهووە باشەکان لە دنیادا؛ عیبادهت و پەرستشی الله تعالی و دوورکەوتنەووە لە شیرک
و هاوبەشی و کوفرکردن بە طاغوت و پڕواهیێنان بە تا کایەتی الله تعالی و الله
بە یە کگرتن، بە لکو لە قیامەتدا بەرو بومە کە ی بدوریتەووە: ﴿فَمَنْ يُخْرِجْ عَنِ النَّارِ وَأَدْخِلْ
الْجَنَّةَ فَقَدْ فَازَ وَمَا الْحَيَاةُ الدُّنْيَا إِلَّا مَتَاعُ الْغُرُورِ﴾ (ال عمران : ١٨٥) واتە: هەرکەس

دوورخریتهوه له ئاگری دۆزهخ و بخریته به ههشتهوه ئهوه بهراستی ئهه کهسه
سهرکهوتوووه ژیانی دنیا ش هیچ شتیک نییه بیجگه له بههره و ئارهزوویه کی فریودهه.

کهواته ئهوپه پری نهزانیه قیامهتت بدۆرینی بو دونیای خه لکی و کهسیکی تر جگه له
خۆت.

بروانه دیمه نه کانی حه شر و حیساب و قیامهت لهو چه ند ئایه تانه بزانه چۆن ئهوانه ی
دهنگیان پی دهدهیت به سه رکرده یان دهزانیته لهو مهیدانه دا قهرزار بارت ده که نه وه، خویان
بهری ده کهن لیت گوناچه کان و خراپه کانیا ن دهخه نه ئهستوی ئیوه به لام لهوی چونکه الله
تعالی یه کی دادپهروه ر ههیه ئاگاداره به هه موو نهینیه کان و به ئاشکرا کانی ش ئا لهویوه
زولم و سته م نییه: ﴿لَا ظُلْمَ الْيَوْمَ﴾ (غافر : ۱۷) واته: سته م له کهس نا کرئ ته مرؤ،
لهویدا الله تعالی بریار ده دا حیساب بو قسه کانی ئهوان نا کا ئیوه و سه رکرده کان دهنگده ر
و به ربژیره کان به دلنیا ییه وه ئه وه ی مر دبی له سه ر ئه و حاله و توبه ی لی نه کر دبی و
گه رابیته وه لای الله تعالی هه ردووکیان عه زاب ده دا و تووشی ئاگری دۆزه خیا ن ده کات.

گویت شلکه و دلت بکه وه سه رنجی ئه و ئایه تانه بده که الله تعالی دهفه رمووی: ﴿وَقَالَ
الَّذِينَ كَفَرُوا لَنْ نُؤْمِنَ بِهَذَا الْقُرْآنِ وَلَا بِالَّذِي بَيْنَ يَدَيْهِ وَلَوْ تَرَىٰ إِذِ الظَّالِمُونَ
مُقْفُوفُونَ عِنْدَ رَبِّهِمْ يَرْجِعُ بَعْضُهُمْ إِلَىٰ بَعْضٍ الْقَوْلِ يَقُولُ الَّذِينَ اسْتُضْعِفُوا لِلَّذِينَ

اسْتَكْبَرُوا لَوْلَا اَنْتُمْ لَكُنَّا مُؤْمِنِينَ * قَالَ الَّذِينَ اسْتَكْبَرُوا لِلَّذِينَ اسْتَضَعُّوْا اَنْخُنْ
صَدَدْنٰكُمْ عَنِ الْهُدٰى بَعْدَ اِذْ جَاَعَكُمْ ۚ بَلْ كُنْتُمْ مُجْرِمِينَ * وَقَالَ الَّذِينَ
اسْتَضَعُّوْا لِلَّذِينَ اسْتَكْبَرُوا ۚ بَلْ مَكَرُ اللَّيْلِ وَالنَّهَارِ اِذْ تَاْمُرُوْنَ اَنْ نَّكْفُرَ بِاللّٰهِ وَنَجْعَلَ
لَهُۥ اَنْدَادًا ۚ وَاَسْرُوْا ۚ النَّدَامَةُ لِمَا رَاَوْا ۚ الْعَذَابُ وَجَعَلْنَا الْاَغْلٰلَ فِيۢ اَعْنَاقِ الَّذِينَ
كَفَرُوْا ۚ هَلْ يُجْزَوْنَ اِلَّا مَا كَانُوْا يَعْمَلُوْنَ ﴿ (سبا : ۳۱-۳۳) واته: وه ئهوانه ی بی

باوهر بوون وتیان ئیمه ههرگیز باوهر ناهیین بهم قورئانه و بهو کتیبانهش پیش ئهم
(قورئانه) هاتوون خۆزگه دهت دی کاتی ئهو ستهمکارانه پاده گیرین له بهردهم (دادگای)
پهروهردگاریاندا قسه و تاوان ئاراسته ی به کتر ده کهن لاواز و ژیر دهسته کراوان دهلین
بهوانه ی خو یان به گهوره دهزانی (ئهوانه ی سه رکرده بوون و بهر برژیر بوون ئهوانه ی
جه ماوهرن یان دهنگیان پییان داوه پییان دهلین) ئه گهر ئیوه نه بان خو ئیمه بروادار بووین
(ئه گهر ئیوه نه بان ئیمه گورا نه ده بووین ئه گهر گومرایی و چه واشه کاریی ئیوه نه با ئیمه
نه ده هاتینه دهنگدان دهنگمان بۆتان نه ده دا به لام به پیشی دریژتان به سمیلی قووت کراوتان
به میزه ری به سه رتان به جوبه ی له به رتان بهو قسه زاق و بریقانه ی که فیری بوو بوون
تایه تتان به گهل ده خست فهرمووده تان بو ده هیئایه وه ده تان گووت فلان زانا وا ده لی
فرمیسیکی چاوانتان ده هیئا په نجه ی (لا اله الا الله) تان به ئیمه پیس ده کرد ئه گهر ئیوه
نه بان ئیمه وا گومرا نه ده بووین و بروادار ده بووین پیگای را ستهان ده گرته بهر) * ئهوانه ی

خويان به گه وره داده نا ده لېن به وانه ي ژير ده سته و لاواز كرابوون (به ربړ ژير و سهر كرده كان ده لېنه جه ماوهر و دهنگدهره كان) ئايا ئيمه بهرگريان كردن له پښمووني دواي ئه وه بوټان هات (نه خير وانيه) به لكو خوتان تاوانبار بوون * ژير ده سته و چه وساوه كان ده لېن به وانه ي خو به زلزان بوون (نه خير وانيه) به لكو پيلاني (ئيوه) به شه و به پوژ (چه واشه ي كردين) كاتي فهمانتان پي ده داين كه بي پروا بين به الله و وينه و هاوبه شاني بو دابنئين (ئيوه بوون كه وا پرويا كه نده تان ده كرد و ده تان پازانده وه ده تان گووت وهر نه ناو پرؤسه كه ده ي دهنگ بدن ئه وه حق و په وايه تيبه ئيمه مافه كانتان ده ستينينه وه ئه وه ي دهنگ نه دا گونا حبار ده بي له چه شر و حساب يه خه ي پيده گرین فيلتان له ئيمه كرد به ريشي دريژتان به سملي قوت كراوتان به ميزه ري به سهرتان به جوبه ي له بهرتان به ديمه ن و پواله تيبه زاهيره دينداريه كه ي خوتان كه نيشانتان ده دا ئيمه تان توو شي دوزه خ كرد له پاشان الله تعالى ده فهمووي) هه موويان په شياني ده شارنه وه كاتي كه سزاي دوزه خ ده بينن وه زنجيرو ته وقمان كرده گهر دني بي باوه ران ئايا توله يان لي ئه سه نري جگه له وه ي ده يان كرد (ئيا به وه ي كه وا كرويانه و نه نجاميان داوه كه به شداري سيسته مي كوفرييان كرووه پشتگيري ناحه قي و ناره وايه تيبان كرووه په نجه ي شايه تومانيان داناوه له ناو پرؤسه ي ديمو كراسيه ت و عه لمانيه ت و هملېژاردن بو ئه وه ي ياسا دانان بريار بدن بیده نه

دهستی مرقه کان له الله تعالی ی بستینه وه ئا ئهوانه بهو کار و کردهوهیان ئیستا تۆلهیان
لی ده کرته وه و سزا ده درین).

وه ره وه سهر خۆت ئاگاداره ئهوان ئاوا لیت بیمنهت دهبن نه که ی دهنگ بدهی به شداری
نه که ی الله تعالی له خۆت توپه نه که ی خۆت دوو چاری عهزابی الله نه که ی، باشه وه لامت
چی ده بی له و کاته دا؟ بزانه ئه گهر بیو ههر واتکرد و پیداکیریت له سهر کرد به دنیاییه وه
تووشی عهزابی الله ده بی.

ئه گهر الله تعالی له دوا ی مردنت پرسیاری لی کردی چون جورتهت کرد ئه ی دهنگدهر
هاوبه شم بو بریار بدهیت و بهر بیره کان هه لبریریت بو ئه وه ی یاسا دابنن و باسی هه لال
و حه رامه کان بکه ن و باسی ناموسه کانتان بکه ن و ئه وه موو شتانه بریار بدهن له
په رله مانه که یه وه، به دنیاییه وه به شت ههر شه رمه زاری و ترس ده بی، هیچت ده ست
ناکه ویت مه گهر عهزابی الله تعالی و ئاگر جیگات بی.

تا زووه به دهستی خۆت وا به سهر خۆت مه هینه و به پرو پاگه نده کان پروا مه که و بهو
که سانه پروا مه که که وا مه ندیل به سه رن جوبه له به رن، کاتیک پیت له به ر بزر ده که ن
وه حی الله تعالی ده گوین، الله تعالی ده فهرمووی کاتی که وا کافر و موشریکه کان له
پیغه مبه ریان داوا کرد (ﷺ) پشت بکاته ئه وانیه که وا پله دار نه بوون له ناو قوره ی شیه کان

و تازه بوو بوونه موسلمان و پروو بکاته سهرکرده کافره کان قسه کان لهوان وهربگری له کور و مهجلیسه کان الله تعالى دهفهرمووی: ﴿وَإِنْ كَادُوا لَيَفْتَنُونَكَ عَنِ الَّذِي أُوتِيتَ إِلَيْكَ لَيَفْتَرِي عَلَيْنَا غَيْرُهُ وَإِذَا لَا تَأْخُذُكَ خَلِيلًا * وَلَوْلَا أَنْ ثَبَّتْنَاكَ لَقَدْ كِدْتَ تَرْكَنُ إِلَيْهِمْ شَيْئًا قَلِيلًا * إِذَا لَأَذَقْنَاكَ ضِعْفَ الْحَيَاةِ وَضِعْفَ الْمَمَاتِ ثُمَّ لَا تَجِدُ لَكَ عَلَيْنَا نَصِيرًا﴾ الإسراء : (۷۳-۷۵) واته: وه بهراستی نزیك بوو نهوانه لات دهن لهوهی که نیگامان کرد بوت بو نهوهی جگه له قورئان شتیك بهدهم ئیمه ههلبهستیت (ئهگهر گوپرایهلیان بوویتایه) نهوه لهو کاته دا دهیان کردیت به دؤست و خوشهویستی خویان * خو نهگهر ئیمه تۆمان دامهزراو نه کردایه بهراستی نزیك بوو تو کهمیك به لایاندا بچی * جا بیگومان نهو کاته پیمان دهچه شتی دوو بهرانبهر (سزای) ژیان دوو بهرانبهر (سزای) مردن یا شان ده ستت نه ده کهوت یارمه تی ده ریک بهرانبهر به ئیمه (که بهرگری نهو سزایهت) لی بکات.

ئهگهر به پیغه مبه ره کهی وا بلی (ﷺ) له سهر داوا یه کی وا بچوک که نه کوفره و نه شیرکه پیغه مبه ر جیبه جیی بکات (ﷺ) بو کافر و موشریکه کان نهی ده بی چی بهو سههرکرده و مه ندیل به سه ره جوبه له بهرانه بلی کهوا ده چنه ناو پرو سه کان و تهواو ده چنه باوه شیان و تهواو پشت ده کهن له موسلمانانی الله بهیه کگر و نهوانه ی کوفریان کردوو به طاغوت، جه ماوهر و خه لکه چه وساوه که جی ده هیلن خویان ده چنه ناو نهو باز نه یه، هه لت ده خه له تینن پیان هه لمه خه له تی، نهوان مه که په رستراویک له جیاتی الله تعالى که الله

تعالی ده فهرمووېت: ﴿اتَّخِذُواْ أَخْبَارَهُمْ وَذُرِّيَّاتَهُمْ أَرْبَابًا مِّنْ دُونِ اللّهِ﴾ (التوبة : ۳۱)

واته: جوله که کان زانا کانیان و نه سرانیه کان دیر نشین و قه شه کانیان گرتبوو به په رستراو بیجگه له الله تعالی کاتیک فرمانیان دهرده کرد سهد له سهد جیبه جییان ده کرد و به قسه یان هه لده خه له تان و هه لایان بو حهرام ده کردن و حهرامیان بو هه لال ده کردن تهوانیش جیبه جییان ده کرد.

زانایان گوتوو یانه تهو هی پیچه وانه هی فهرمووده کانی الله تعالی بکات، هه موو قسه یه ک سهد له سهد به بی ئاو ناو بو به بی به لگه به بی تیگه یشتن، له سهر کرده یه ک یان له زانا و مه لایه ک وهر بگری تهو هه تهو ی په رستووه^(۱).

جا بزانه تهو وانه تهمرؤ له کاتی پرو پاگه نده ی هه لېژاردن دا که هه لت ده خه له تینن تو یان به پیش خستووه تهو کاته ده لاین خه مخوری توین به لام کاتیک شهر و جهنگ هه لده گیرسی بو شهر و جهنگ خو یان ناوړن تو ده نیرن له وهر گرتنی پو ست و پاره و چه و رایه تی و دونیا شدا تهو ان له پیشی پیشه وهن تو به پاش ده خهن و تو یان به بیر نامیتیت و له بیرت ده کهن.

^(۱) واته هه لال و حهرامه کان لیان نه پیچیته وه له به لگه و ده لیله کان وه کو تهو هی جوله که کان و نه سرانیه کان کردیان.

تاکه‌ی وانه وەر ناگریت ئە‌ی فەقیر حال؟ بۆچی قیامه‌تی خۆت له ده‌ست ده‌ده‌ی له دونیاشدا هیچ به ده‌ست ناهێنی؟

وه بزانه ئە‌گەر الله پرسیارى ئە‌وه‌ت لێ‌کە‌ بۆ‌چی یارمه‌تیت دا له‌سه‌ر گوناح و هاوبه‌شیه‌کان و بویته پش‌تیوانیان ئایه ئایه‌تی ﴿وَتَعَاوَنُوا عَلَى الْبِرِّ وَالتَّقْوَىٰ وَلَا تَعَاوَنُوا عَلَى الْإِثْمِ وَالْعُدْوَانِ﴾ م بۆت په‌وانه نه‌کردبوو؟ تۆ بۆ‌چی به‌گه‌لیان که‌وتی و له‌گه‌لیان بووی؟ ئا ئیستا تۆ هاوبه‌شی له‌ گوناح و تاوان و شیرک و هاوبه‌شی و هه‌رچی کردویانه، تۆ ئە‌وانت گه‌یانده ئە‌و پله و پایه تۆ بووی شایه‌تیت بۆ دان په‌نجه‌ی شاه‌یدومانی که په‌نجه‌که‌تم پێ‌دا‌بوو رای بکێشی (لا إله إلا الله محمد رسول الله) ی پێ‌ی بلێته‌وه و بیسه‌لمێنی نه‌ک بۆ ئە‌وه‌ی به‌ مره‌که‌بی پیسی دانگدان پیسی بکه‌یت و یارمه‌تیده‌ری ئە‌و که‌سانه‌بی، شه‌ریک و هاوبه‌شی له‌ هه‌له و تاوان و گوناحه‌کانیان.

ئایه هیچ وه‌لام‌یکت ده‌بێت؟ ئە‌گەر هه‌رچی بلێیت هه‌ر نابێته مایه‌ی ئە‌وه‌ی الله لێت ببوریت، بۆ‌چی وا له‌ خۆت ده‌که‌ی؟

مالیکی کو‌ری دینار (رحمه الله) فهرموویه‌تی: (رحم الله عبدا قال لنفسه: ألس‌ت صاحبة كذا؟ ألس‌ت صاحبة كذا؟ ثم ذمها، ثم خطمها، ثم ألزمها كتاب الله تعالى،

فكان لها قائدا^(۱) واته: په حمه تي الله له به نده يه ک بيت که به نه فسي خوی بليت تو خاوه ني ټه و تاوانه نيت؟ وه خاوه ني ټه و تاوانه نيت؟ پاشان سهرزه نشتي نه فسي بکات و بيشکينيت پاشان پابه ندي بکات به کتبي الله تعالى وه، وه بيکات به پيشه وايه ک بو خوی.

له کو تايي ټه و چه ند ټاموژ گاريه دا پيت ده لين ټه ي دهنگدر قيامه تي خوت مه دوړينه پرووبکه الله تعالى کي ده لي له سر سندوقي دهنگدانه کان يان ټه و روژه ي بوي ده چي هيشتا توبه ت نه کردووه به و په نجه شاهيد و مانيه ي که پيست کردووه به مره که بي عملانيه ت و ديمو کراسيه ت و سيسته مه که که دهنگت پيداوه ملک الموت ليت ميوان نابي؟ چ جوابيکت پيده بي بولاي الله تعالى؟ يان به بي توبه له سهر ي بمر ي ټه و پرسيارانه ت لیده کړي و بينه پيش چاوت و قيامه تي خوت مه دوړينه بو دونياي خه لکي.

ټيمه ټه ي الله تعالى ټه وه بکه يته به لگه يه ک به دهستانه وه و ليمان ت قبول کردبي که پروومان کرده ټه و خه لکه و داوامان ليکردن ټه ي قهومه که مان وه کو ټه و به نده چاکه پييان ده لين:

﴿وَيَا قَوْمِ مَا لِي أَدْعُوكُمْ إِلَى الْأَجَاةِ وَتَدْعُونِي إِلَى النَّارِ * تَدْعُونِي لَأَكْفُرَ بِاللَّهِ وَأُشْرِكَ بِهِ مَا لَيْسَ لِي بِهِ عِلْمٌ وَأَنَا أَدْعُوكُمْ إِلَى الْعَزِيزِ الْغَفَّارِ * لَا جَرَمَ أَنَّمَا تَدْعُونِي

^(۱) اعتلال القلوب للخرائطي (۳۸).

إِلَيْهِ لَيْسَ لَهُ دَعْوَةٌ فِي الدُّنْيَا وَلَا فِي الْآخِرَةِ وَأَنْ مَّرَدَّنَا إِلَى اللَّهِ وَأَنَّ الْمُسْرِفِينَ هُمْ
 أَصْحَابُ النَّارِ * فَسْتَذَكِّرُونَ مَا أَقُولُ لَكُمْ ۚ وَأَفْوَضُ أَمْرِي إِلَى اللَّهِ ۚ إِنَّ اللَّهَ بَصِيرٌ
 بِالْعِبَادِ ﴿غافر : ٤١-٤٤﴾ واته: ئهوه چييه ئيمه ئيوه بانگ ده کهين بهره و پرزگار بوونتان له
 دۆزهخ و جوونتان بۆ بههشت له دونيادا ږوو سووربن پشتيواني الله به دهست بينن
 ئيوهش ئيمه بانگ ده کهين بهره و ئاگر (بهشداريکردني پرۆسهي هملئاردن و
 ديموکراسيهت) * (ئيوه) بانگم ده کهين بۆ ئهوهي بڼي باوهږ بم به الله وه شتي بکه مه
 هاوبهشي الله که هيچ زانياريه کم لڼي نيه له کاتيکدا من بانگتان ده کهين بۆ لای الله ي
 به ده سه لاتي ليږورده * راسته و گوماني تيدا نيه ئهوهي ئيوه مني بۆ بانگ ده کهين شياوي
 بانگکردن نيه نه له دونيا نه له دواږوژدا وه به راستي گهړانه وه مان ههږ بۆ لای الله يه و
 بڼگومان زياته ږهوانن هاوه لاني ئاگري دۆزهخ * به بڼرتان دڼته وه و به بڼرتان ده ڼڼينه وه
 ئه گهږ له دونياش نه بڼي له قيامه تدا ئهوانه ي کهوا پڼمان گووتن بۆ جڼبوو وه له بهر جڼبوو وه
 راستيه کان له کوي بوو بۆتان ده رده کهوي وه من کاري خوږم به الله ده سپڼرم به راستي الله
 بينايه به بهنده کاني (که چي ده کهين و چيان ده ويټ).

به دڼيايييه وه له و قسه و گوتنه مان پڼتان ده لڼين وه کو پڼغه مبه ران (عليهم الصلاة والسلام)
 به قه ووم و گه له کهي خوڼانيان گوتو وه: ﴿إِنْ أَرِيدُ إِلَّا الْإِصْلَاحَ مَا اسْتَطَعْتُ ۚ وَمَا تَوْفِيقِي
 إِلَّا بِاللَّهِ ۚ عَلَيْهِ تَوَكَّلْتُ وَإِلَيْهِ أُنِيبُ﴾ (هود : ٨٥) پڼتان ده لڼين ئهوهي ده مانه وي ته نها

چاکسازییه چاکسازی له شیرک و هاوبه شی و له کوفرهوه گهپانهوه بهرهو تهو حید و الله بهیه کگرتن و موسلمان بوونهوه، چاکسازی له ههله و کهم و کورتی و فاحیشه و گوناچهکان بهرهو پهوشت بهرزی و پیکوپیکی و تهواویهتی و بهدهستهینانی سه رکهوتن و سه رفرازی ههم له دونیا و ههم له دواپوژدا بهپیی توانامان، تهوهی پشتگیری کردنیشه تهنها له الله وهیه به دلنیا ییهوه تهنها پشت به الله ده بهستین و گهپانهوهشان ههر بۆلای ئه و ده بی.

رینگا چاره و بهدیل له جیاتن ئه و دیموکراسی و هملبژاردنه:

ئیمه ئه م باسه ده کهینه دوو خالی زور کورتی پوخت به لام ده بی موسلمان پیش هه موو شتیک پیش ئه وهی هیچ رینگایه ک بگریته بهر له سه ریته تی که وا وه کو پیغه مبه ران (علیهم الصلاة والسلام) دوور بکه ویتته وه له بت و سه نه مه کان له شیرک و هاوبه شی و کوفره کان وه کو ئیبراهیم پیغه مبه ر (ﷺ) کاتی که وا به قه وم و گه له که ی خوی گووت: ﴿قَدْ كَانَتْ لَكُمْ أُسْوَةٌ حَسَنَةٌ فِي إِبْرَاهِيمَ وَالَّذِينَ مَعَهُ إِذْ قَالُوا لِقَوْمِهِمْ إِنَّا بُرَاءُ مِنْكُمْ وَمِمَّا تَعْبُدُونَ مِنْ دُونِ اللَّهِ كَفَرْنَا بِكُمْ وَبَدَا بَيْنَنَا وَبَيْنَكُمُ الْعَدَاوَةُ وَالْبَغْضَاءُ أَبَدًا حَتَّى تُؤْمِنُوا بِاللَّهِ وَحَدَهُ إِلَّا قَوْلَ إِبْرَاهِيمَ لِأَبِيهِ لَأَسْتَغْفِرَنَّ لَكَ وَمَا أَمْلِكُ لَكَ مِنَ اللَّهِ مِنْ شَيْءٍ رَبَّنَا عَلَيْكَ تَوَكَّلْنَا وَإِلَيْكَ أَنَبْنَا وَإِلَيْكَ الْمَصِيرُ﴾ (الممتحنة : ٤) واته: به را ستی بو ئیوه هه یه سه ر مه شقیکی جوان و چاک له ئیبراهیم و ئه وانه ی له گه لیدا بوون که به گه له که ی خویانیان وت به راستی ئیمه بیزار و به رین له ئیوه وه له و شتانه ش که ده یان په رستن له جیاتن الله ئیمه باوه رمان نییه به (ئایینی) ئیوه وه په یدا بوو له نیوان ئیمه و ئیوه دا دوژمنایه تی و کینه بو هه میشه تا کاتیک که پروا به الله ی ته نیا ده هینن جگه له و قسه یه ی ئیبراهیم که به باوکی وت بیگومان داوای لیخوش بوونت بو ئه که م وه من هیچم به ده ست نییه له به رانه ر الله دا بو تو ئه ی په روه ردگارمان ته نها پشتمان به تو به ستوو وه هه ر بو لای تو گه راوینه ته وه سه رته نجامیش هه ر بو لای تو یه.

۱- پێگای یهکه میان! به دیل به پێگایه کی کورتی بوخت به بی زهحه تیه کی زۆر ئه ویش بریتیه لهو پێگایه ی که زۆرینه ی خه لکی له الله ناسی تیگه یشتی و موسلمانین و الله تعالی به تاک و ته نیا بپه رستن و دوورکه ونه وه له شیرک و هاوبه شی و له گوناح و خراپه کانیا به یه کجاری سه ره تا ئه و خالانه جیبه جی بکه ن.

ئه وه شیان سه ره چاوه که ی ئه وه یه که پیشینانی چاک هه ندیکیان وایان کردوو و وایان فەرموو له وانه هه سه نی به سری (رحمه الله) گه وره تابیی کاتی که وا پرسیا ری لیکرا له سه رده می خۆی له سه ر زوڵم و سته مه کانی هه جاجی کوپی یوسفی سه قه فی و هاو وینه کانی به خه لکه که ی فەرموو ئه گه ر ده تانه وی زوڵم و سته می ئه و انتان له سه ر نه مینی پێگا چاره ته نها ئه وه یه **(اتقوا الله، وتوبوا اليه یكفيكم جوره)**^(۱) ئیوه له الله ترسبن ته قوا به ده ست بینن بگه رینه وه لای الله تعالی به ته واوه تی، الله تعالی به سه به بۆ ئه وه ی زوڵم و سته مه که ی ئه و انتان له سه ر لا بدا، یان ئه وه یه زوڵم و سته م کاره که له ناو ده با یان ئه ویش ته وه ی به نسـیب ده بی و پینمویی و هیدایه تی ده کات، ئه و کاته به هه ردوو سه ره که ئیوه ده حه سیننه وه و له ده ستیان پزگارتان ده بی.

^(۱) له کتیه که ی ئین جهوزی -آد ب الحسن البصري- (۱/۱۱۸) هاتوو.

الله تعالیٰ فهرموویه تی: ﴿إِنَّ اللَّهَ لَا يُغَيِّرُ مَا بِقَوْمٍ حَتَّىٰ يُغَيِّرُوا مَا بِأَنْفُسِهِمْ ۚ وَإِذَا أَرَادَ اللَّهُ بِقَوْمٍ سُوءًا فَلَا مَرَدَّ لَهُ ۚ وَمَا لَهُمْ مِنْ دُونِهِ مِنْ قَوْلٍ﴾ (الرعد : ۱۱) واته: بهراستی الله (بار و حالی) هیچ گه لئیک ناگورئ ههتا ئهوان خویمان (بار و حالی) خویمان نه گورن وه کاتیئک الله بیهوی هوزئیک توو شی به لا بن هیچ بهرگریکی بوی نییه و جگه لهو (الله) هیچ یارمه تیده ر و پشتیوانتیکیان نییه.

سه رهتا ده بی زورینه ی خه لکه که و جه ماوهر ئه وها تیبگه یه نری که واه سه رهتا غوسلی ته و به بکه ن، هه موویان خویمان بشون وه ک له فهرمووده که ی پیغه مبه ر (ﷺ) هاتوو^(۱)، به نیه تی ته و به کردنیکی ته واه خویمان بشون، له پاشان ده ستنوئریک بگرن و دوو رکاعه ت نوئری ته و به بکه ن، له پاشان له دوا ی نوئزکرنه که به دلئیکی پاک و بیگهر د به ئیخلاسه وه له بهر الله بیارینه وه به ناوه زور جوانه کانی به سیفات ه به رزه کانی، وه بلین الله تعالیٰ ئیمه شهرمه زارین گونا حکارین گه پراینه وه له وه ی شیرک و هاو به شییه له وه ی گونا ح و تاوانه

^(۱) (عن قیس بن عاصم قال : أتیت النبی صلی الله علیه وسلم أریذ الإسلام، فأمرني أن اغتسل بماء و بسدر) (سنن أبي

داود، برقم: ۳۵۵).

واته: له قه یسی کوری عاسمه وه هاتوو، که گوتوو یه تی: چوومه خزمه ت پیغه مبه ری الله صلی الله علیه وسلم گوتم: ده مه ویت موسلمان بیم، فهرمانی پی کردم که به ناو و مؤرد (سدر) خوم بشوم.

بۆلای تۆ به ره و چاکه و الله به یه کگرتن و دوور کهوتنه وه له شیرک و هاوبه شی و گوناح و تاوان.

ئه گهر ئه و تهوبه راسته قینه یان کرد به تهواوه تی ئینجا به رده وامبن له سه ری و پروو بکه نه الله و بیسه ملین تهوبه که یان راسته ئینجا زۆر دۆعا بکه ن و له بهر الله تعالی بیارینه وه به دلنیا ییه وه ئه و ئایه ته و ئه و وته ی حه سه نی به سری ده یان گریته وه ئه و کاته الله تعالی گۆرانکاریان بۆ ده کات، ئه گهر سه رکرده ی کافر و زالم هه بی ده یگۆری الله تعالی، یان ئه وه یه تهوبه ی به نسب ده کا و پینمویی ده کا، ده بیته چاکه کار و دادپهروه ر و کار ده کات به حوکمی الله تعالی و به قورئان و فهرمووده ی پیغه مبه ر (ﷺ) یان ئه وه یه ئه و له ناو ده با و لایده دا، که سیکی چاکی پاک که حوکم بکات به قورئان و به فهرمووده ی پیغه مبه ر (ﷺ) بۆیان ده هینی.

۲- پینگای دووهم؛ پینگا تهواتره که ی تریش که پینگای پیغه مبه رانه (عليهم الصلاة والسلام) به وه ده بیته که ئینسان پیبازی پیغه مبه ر بگریته بهر (ﷺ) ئه وه به دیله، دوو شت بوو پیبازی پیغه مبه ر (ﷺ) (الإعداد والجهاد) ئه و دوو خاله ئه وه سه رباسه که یه، (الإعداد) یه عنی خو ئاماده کردن، (الجهاد) یه عنی جهنگ و تیکۆ شان و کوشتار له پیناو

الله تعالى، (الجهاد) به ماناي بانگهوازي و دهعوه كردن، (الا عداد) به ههموو مانا فراوانه كه يه وه.

الله تعالى ده فهرمووي: ﴿عَلَيْكُمْ أَنْفُسُكُمْ ۖ لَا يَضُرُّكُمْ مَن ضَلَّ إِذَا اهْتَدَيْتُمْ﴾ (المائدة : ١٠٥) ده ببي له خو مانه وه ده ست پي بكه ين، خو مان دلمان ميشكان به تال كه ينه وه له شيرك و هاوبه شي و گوناح و تاوانه كان و ئاره زووه بيشه رعيه كان، ئينجا پري بكه ينه وه شوينه به تاله كه ي به الله به يه كگرتن و عيبادت و په رستشي الله تعالى و جي به جي كردني فرمانه كاني الله تعالى.

له پاشان بين ده ورو به رمان وه كو الله تعالى ده فهرمووي: ﴿قُوا أَنْفُسَكُمْ وَأَهْلِيكُمْ نَارًا﴾ (المائدة : ١٠٨) ئيوه خو تان و ده ورو به ر و خيزان و مندا له كانتان و عه شيرت و هو زه كانتان بپاري زن له ئاگري دو زه خ به وه ي في ره ته و حيد و الله به يه كگرتنيان بكه ن وه به وه ي دو وريان بخه نه وه له شيرك و هاوبه شي و كو فريان به طاغوت پي بكه ن به وه ي كه وا فرمانه كاني الله تعالى جي به جي بكه ن و دو وركه ونه وه له قه ده غه كاني.

له پاشان: ﴿وَأَنْذِرْ عَشِيرَتَكَ الْأَقْرَبِينَ﴾ (الشعراء : ٢١٤) ده ببي هو زه كه و خزم و كه سه كاني تر ئه وانه ش ئاگادار بكه ينه وه به پي توانا له وه ي كه وا واز بينن له شيرك و

هاوبهشی و بینه سهر تهو حید و الله بهیه کگرتن و پهیرهوی بکهن له ئاینی ئیسلام و وازیبنن له خراپه و تاوانه کان، ئینجا بانگه وازی خه لکانی تریش بکهین.

بهوه ده گووتری بانگه وازییه کی گشتی و خو پیگه یاندن، واته سه ره تا پاکسازی و چاکسازی له خو مانه وه ده ست پیکهین ئینجا ده ورووبه ره نزیکه کانمان هیواش هیواش هه تا فراوان ده بیئت، له پاشان وا بکهین کهوا ئاماده بین بو الله تعالی، نه وه ریځگای پیغه مبه رانه (عليهم الصلاة والسلام).

پیغه مبه ر (ﷺ) له سهر دوو ئاست کار و ئیش کردووه:

۱- خه لکیکی له مالی ئه رقه می کوری ئه رقه م له شوئنه تایبه ته کان تبه ده گه یاند و حالی ده کردن که ده بوونه موسلمان فی ره تهو حیدی ده کردن فی ره الله بهیه کگرتنی ده کردن فی ره سه بر و ئارامی ده کردن فی ره سه باتی ده کردن و ده یگووت خو تان ئاماده بکهن بو پوژیک که ههم له دونیا سه رده کهون ههم له قیامه تیش پوو سوور ده بن، دلی ده دانه وه، عیزه تی پیده به خشین، وره ی بهرز ده کردنه وه، بهو شیوه یه ئاماده ی ده کردن.

۲- بانگه وازیکی گشتیشی ده کرد، به مال و بازاره کاند ده سوپایه وه پوو به پرووی کافر و موشریکه کان به بی ترس و شهرم له ده ره وه ی په رله مان و نهو پرۆسه یه ی کافر و موشریکه کان که لهو سه رده مه دا هه یان بوو پی ده گووتن ئیوه بلین هیچ په رستراویکی

حهق و ږهوا نییه جگه له الله سهرفراز دهبن، واز بینن له لات و عوزا و مهیپهرستن تهوه شیرک و هاوبهشییه، تهوانه هیچیان پی ناکړی بوتان وهرنه لای الله تعالی، پیغمبر (ﷺ) بهو شیوهیهی دهکرد و بهو شیوهیهی دهفهرموو.

له پاشان الله تعالی دهفهرموو: ﴿وَأَعِدُّوا لَهُمْ مَا اسْتَطَعْتُمْ مِنْ قُوَّةٍ وَمِنْ رِبَاطِ الْخَيْلِ تُرْهِبُونَ بِهِ عَدُوَّ اللَّهِ وَ عَدُوَّكُمْ﴾ (الانفال : ۶۳) واته: تهی به نده کانی من تهی پروا داره کان ئامادهکن له هیژ و تواناتان وه له بهستنهوهی ولاخ و تهسپه کانتان تاوهکو دوژمنانی الله و دوژمنه کانی خوټانیان پی بترسینن.

(اعداد) یش بریتیه لهوهی له مهنهویدا به مهنای ئیمان و پروا و پهروهردهیه کی چاک و ریکوپیکي تاکه کان و خیزان و کومه لگا بکهی، له پاشان (اعداد) بریتیه له هیژ و قوه تیش که پیغمبر (ﷺ) له هدیسی سه حیددا هاتووه فهرموویه تی: (أَلَا إِنَّ الْقُوَّةَ الرَّفِيَّ، أَلَا إِنَّ الْقُوَّةَ الرَّفِيَّ، أَلَا إِنَّ الْقُوَّةَ الرَّفِيَّ) واته: بزائن هیژ بریتیه له تیر نه ندازی، بزائن هیژ بریتیه له تیر نه ندازی، بزائن هیژ بریتیه له تیر نه ندازی.

که واته لهو بوارهش ده بی موسلمان خووی و مندالی و دهو روبه ری و خه لکه کان به هیژ بن تیان بگه یه نی پیان بگه یه نی، خو یان هه لبرگن بو پروژیک تاوه کو شهر و جهنگی به دریان

لئ دادی، که واته پیغه مبه‌ر (ﷺ) ئه‌وه ری‌بازه‌که‌ی بووه که الله تعالی له کوتایدا
سه‌رکه‌وتنی بۆ هینا.

هه‌رکاتیک ئه‌و ئیش و بانگه‌وازیه‌ت سه‌ری نه‌گرت و ری‌یان پی ده‌گرتی، ده‌بی له پیناو الله
تعالی هیج‌ره‌ت بکه‌ی وه‌کو هاوه‌له‌کانی پیغه‌مبه‌ر (ﷺ) که ری‌گای پیدان هیج‌ره‌تیان کرد
به‌ره‌و حه‌به‌شه، یان وه‌ک پیغه‌مبه‌ر (ﷺ) که ری‌ویشته به‌ره‌و یه‌سریب به‌چوونی پیغه‌مبه‌ر
(ﷺ) بۆ یه‌سریب بووه شاری پیغه‌مبه‌ر (ﷺ) و پرووناک بووه‌وه، بووه (مه‌دینه‌ المنوره) واته
شاریکی پرووناک.

ئه‌گه‌ر ئه‌وه‌شت بۆ نه‌کرا و شوینی باشت‌ریشت ده‌ست نه‌که‌وت ده‌بی سه‌باتت هه‌بی،
پیدا‌گر‌بی له‌سه‌ر عه‌قیده و بیرو‌پروا و دین‌داریه‌که‌ت، له‌ پیناو الله تعالی هه‌رچیت به‌سه‌ربی
ئه‌و کاته ته‌حه‌مول بکه‌ الله له‌گه‌لتدا ده‌بی سه‌بر و ئارامت هه‌بی الله پشت‌گیریت ده‌کات و
پوژیک هه‌ر دیت سه‌ر بکه‌وی له‌ دنیا و له‌ قیامه‌تیشدا، به‌ دل‌نیا‌یه‌وه به‌سه‌ر فرازی
ده‌چیت به‌رامبه‌ر الله تعالی و پاداشت به‌ده‌ست ده‌هینی.

ئهنبامی توپژینهوهکه له چهند خالیگدا:

۱-یه کێک لهو باس و بابەتانهی سهردهم که خه‌لکه که به گشتی سهرنج پاده کیشری بۆی و زۆربهی خه‌لک و ماله‌کانی گرتوه‌ته‌وه که ئه‌وه عه‌زابێکی الله تعالی یه ئه‌ویش مه‌سه‌له‌ی دیموکراسیه‌ت و هه‌لبژاردنه.

۲-بۆمان ده‌رکه‌وت پازانه‌وه و گومانی زۆری له پیناودا کراوه، سهر له زۆربه‌ی خه‌لکی شیویندراوه لهو بواره‌دا، به تایبه‌ت ئه‌و لایه‌نانه‌ی که پاشگری ئیسلامیان به‌خۆیان‌وه لکاندوه و ناوی بانگخوازیان له خۆیان ناوه یان میزه‌ر به‌سه‌رن جوبه‌ له‌به‌رن که کاتیکی به‌شداری ده‌که‌ن یان خه‌لکی هان ده‌ده‌ن بۆ ئه‌و بواره و چه‌واشه‌یان ده‌که‌ن ئه‌وه‌شیان به‌پراستی خه‌لکه‌که‌ی وا لیکردوه که زۆربه‌ی هه‌ره زۆری تاوان و گوناچه‌که‌ی تووش ببێت و نه‌توانی‌ت لێی ده‌رباز بێ.

۳-دوو پای سه‌ره‌کی هه‌یه له‌سه‌ر به‌شداری کردنه که به تایبه‌تی به‌شداری له هه‌لبژاردن و په‌رله‌ماندا بۆ ئه‌وانه‌ی که‌وا پاشگری ئیسلامیان به‌خۆیان‌وه لکاندوه و خۆیان پێ مو‌سلما‌نه، ئه‌ویش پای یه‌که‌مه که بۆمان به‌دیارکه‌وت به‌گوێره‌ی بنه‌ما شه‌رعه‌کان که لێی بکۆلیته‌وه و پێوه‌ری (أصول الفیقه)، به‌دُنیا‌یه‌وه فتوا و قسه‌که‌یان وه‌رگیرا و نابێت و شه‌رعی نییه و که‌م و کورتیه‌کی یه‌که‌جار زۆری تێدا‌یه، دوو دلی‌خواهن قسه‌کانیش

دهرده که ویت له قسه کانیا نه وه له هه ندیک فتوای تر له دواتر که وایه ناو یانه ته وه و هه ندیک جاریش قسه و فتواکانیان تیک گیراوه و تیک گیر ده بیت.

۴- ته وانه ی رای یه که میان گوتوو که ریگا دراوه یان به وایه و پیوستیان زانیوه هه ندیکیان په شیما بونه ته وه وه کو (محمد ناصر الدین البانی) سه لماندمان که له گوڤاری (الأصالة) به ته و اوته ی په شیما بوونه وه که ی پیوه دیاره و په تی کرده وه و رایه که ی یه که می خو ی هه لوه شانده وه، وه هه شیانه وای دهربریوه وه کو (ابو اسحاق الحوينی) که بوختانه پی کراره و قسه ی ریگادانی نه کردوو.

۵- به لگه ی به هیز که له گه ل بنچینه کانی شهرع و پیوه ری (أصول الفیقه) که تیک ده که نه وه هی ته وانه یه که وای دووه میان هه بوو، که ته و کاره و به شداریکردنه حه رامه و قه ده غه یه و نابی بکری کو تاییه که ی بریتی ده بی له کوفر و شیرک کردن.

۶- ته و کاره کراره ته پرژه یه ک بو به ده سته یانی هی نانی دونیا و پاره و پول و کو مپانیا به تایبته له لایه ن ته وانه ی پاشگری ئیسلامیان به خو یانه وه لکاندوو و بازرگانی پیوه ده که ن و پیوه ده کریت، جا چاک ده زانن هیچیک له قسه و به لگه کانیا نه وه ناهینی و دروست نییه بو ته وه ی ته و به شدارییه بکریت، به لام ته وان بازاری خو یانی پی خوش ده که ن و

خه لکي پي چه واشه ده کهن، هر له خورايي قسه ده کهن ته وهنده زانايه واي گوتووه ته و
ره ئيه وايه.

ئيمه له کوتاييه کهيدا داوا ده کين به تاييه ت هر لايه نيک دهيه وي وه هر بانگخوازيک
دهيه وي که ناوي له خوي نابي بانگخوازيان هر ميزه ر به سر و جوبه له به ريک بابي
به زه واپته شهرعيه کان گفتوگو يه کي شهرعيانه بکين، بزاني تا چند قسه کانين راسته و
به لکه کانين بو بينينه وه، به مهرجه شهرعيه کانه وه دابنشين دوو به دوو له پيناوي الله
تعالی بو ته وه ي راستيه کان بخرينه روو، ته گهر به لگه يه کي ته وتويان له دهسته ته گهرنا با
وازيبن له و چه واشه کارiane کهوا بو خويان گومرا بوون و خه لکيش گومرا بکهن په نا به
رب العالمين.

وصلی الله وسلم علی نبينا محمد وعلی آله وصحبه أجمعين